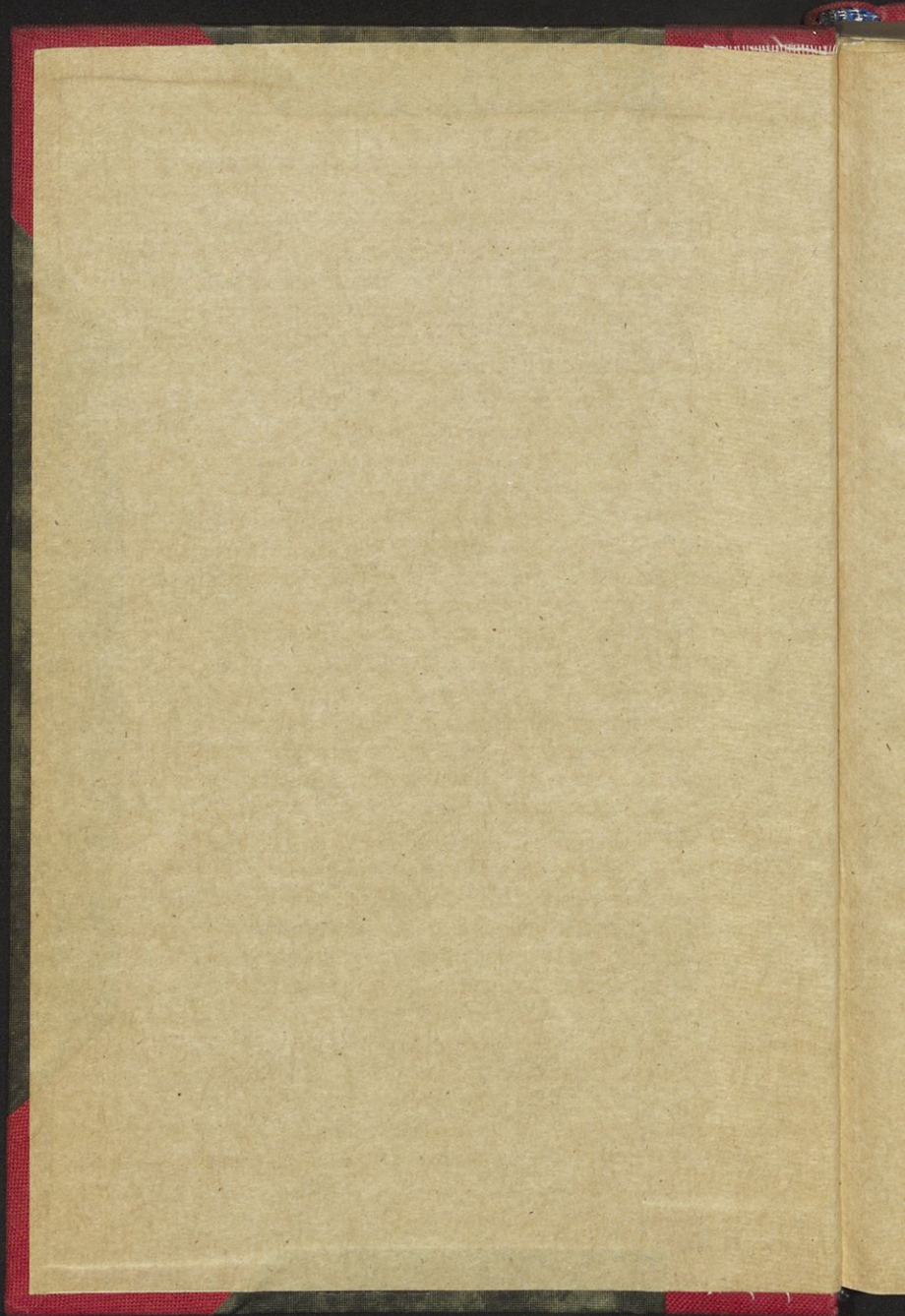

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

104690

12

V padišahovej senci.

POTNI ROMAN.

Spisal Karol May. — Prestavil L. P.

II KNJIGA.

PO DIVJEM KURDISTANU.

Ponatis iz "GLAS NARODA".

Tiskala in izdala Slovenic Publishing Co., 60-62 Washington Street,
New York, N. Y.

104690

104690

Q 8206/1950

PRVO POGLAVJE.

Žrtvovalna smrt svetnika.

Vračala sva se z Ali Bejem od obiska pri glavarju badinanskih Kurdiv. Ko sva prejahala zadnjo goro in imela pred seboj dolino hudičevih oboževalcev, opazim v bližini bejeve hiše velikansko grmado, na katero so Džesidi še vedno znašali les. Poleg stoji Pir Kamek in od časa do časa vrže na grmado kos smole.

“To je žrtvovalna grmada,” reče Ali Bej.

“Kaj se bo darovalo?”

“Ne vem.”

“Morebiti žival?”

“Samo pogani darujejo živali.”

“Morebiti poljske pridelke?”

“Džesidi ne sežigajo ne živalij, ne poljskih pridelkov. Pir Kamek mi ni povedal, kaj bode žgal, vendar on je velik svetnik, in kar stori on, ne bo pregrešno.”

Še vedno so odmevali po gorah streli novo došlih romarjev, katerim so odgovarjali romarji v dolini. V dolini se je že vse trlo ljudij, da oni, ki so uprav prihajali, že skoro niso imeli prostora. Z Ali Bejem spraviva konje k drugim in se podava k spomeniku. Ob potu, ki je vodila do njega, se je nahajal studenec, obložen s kamenitimi ploščami. Na eni sedi mir šejk kan in govori z več romarji, ki stoje v primerni oddaljenosti.

“Ta studenec je svet, in samo mir, jaz in duhovni smejo sedeti na njem. Ne jezi se torej, če moraš stati!” razlaga mi Ali Bej.

“Vse vaše običaje hočem spoštovati,” odvrnem.

Ko se približamo, da Pir Kamek znamenje, in romarji se spoštljivo odmaknejo, da lahko pristopimo k njemu. Pir Kamek se dvigne, nam pride nekoliko korakov nasproti in poda roke.

“Dobrodošli na povratku! Vsedita se ob moji levi in desni!”

Ali Beju pokaže na levo stran, in jaz se moram vستي na njegovo desnico. Vsedem se na svete kamene, ne da bi mi kdo zameril. Kako zelo so se ti ljudje razločevali od mohamedancev, ki so pri svojih obredih nestrp-ljivi!

“Si govoril s kurdskim glavarjem?” vpraša mir šej kan Ali Beja.

“Da. Vse je v redu. Ali si romarjem že naznanil, da nam preti napad Turkov?”

“Ne.”

“Torej je čas, da se ljudje zberejo. Zapovej!”

“Jaz sem verski glavar, in vse drugo je tvoja skrb. Slave, da si vernike varoval in sovražnike premagal, ti ne bodem nikdar kratil.”

Ali Bej se dvigne in odkoraka. Dočim se jaz z mir šejk kanom pogovarjam, nastane med množico gibanje, ki čimdalje bolj narašča. Ženske in otroci ostanejo na svojem mestu; možje se pa postavijo ob potoku; načelniki posamnih rodov se zberejo okoli beja, ki jim naznani hudobne kovarske načrte mosulskega guvernerja. In pri vsem tem je vladala pozornost in red kot pri paradi evropskih vojakov; človek skoro ne bi mislil, da se nahaja pri “divjih orijentalcih”. Ko posamezni poveljniki sporoče, kar so slišali od Ali Beja svojih ljudem, se slednji popolnoma mirno razidejo.

Ali Bej se vrne k nam.

“Kaj si zapovedal?” vpraša mir šejk kan.

Vprašani pokaže na četo dvajset mož, ki so plezali po poti, ki je peljala iz doline.

“Glej, tam so vodniki, ki okolico dobro poznajo. Sedaj gredo Turkom nasproti in nam takoj sporoče o njih prihodu. Straže sem poslal tudi proti Badri, da nas sovražnik nikakor ne more presenečiti. Dokler se ne stori noč, imamo še tri ure časa, da znesemo vse, kar potrebujemo v dolino Idie. Možje so na potu, in Selek jim bo za vodnika.”

“Ali se vrnejo, ko se prično sveti obredi?”

“Gotovo.”

Čez nekoliko časa opazim dolg sprevod ljudij z več konji, ki korakajo mimo nas in kmalu zginejo za svetnikovim grobom. Nato se na neki gorski soteski zopet prikažejo in kmalo zginejo v gozdu.

Ali Bej me povabi v svojo hišo na kosilo. Ko se poživimo, pride k meni buluk emini.

“Gospod, nekaj ti moram povedati!”

“Kaj?”

“Velika nevarnost nam preti!”

“Ah! Ktera?”

“Ne vem; toda huđičevi ljudje me že celo uro z groznimi očmi pogledujejo, kot bi me hoteli ubiti.”

Ker je nosil buluk emini uniformo turških vojakov, je naravno, da ga Džesidi niso marali; vendar sem bil prepričan, da se mu ničesar ne zgodi.

“To je hudo!” mu odvrnem. “Če te umorijo, kdo bo potem skrbel za rep tvojega osla?”

“Gospod, osla bodo z menoj vred umorili! Ali nisi opazil, da so poklali že vse bike in ovce, ki so jih imeli?”

“Tvoj osel je varen, in ti tudi. Vidva spadata skupaj, ter vaju ne bodo ločili.”

“Ali mi oblubiš?”

“Obljubim!”

“Vendar sem bil v strahu, ko si prej odšel. Ali me zopet zapustiš?”

“Ne, sedaj ostanem; toda zapovem ti, da ostaneš v hiši, ter se ne mešaš med Džeside, ker te sicer ne morem varovati.”

Odšel je, napol potolažen, junak, kterega mi je dal guverner, da me čuva. Toda kmalu dobim še drugo svarilo; Halef priteče k meni.

“Sidi, ali veš, da bo vojna?”

“Vojna? Kdo se bo boril?”

“Turki in hudičevi oboževalci.”

“Kdo ti je povedal?”

“Nihče.”

“Nihče? Saj si vendar slišal, kar smo danes zjutraj v Badri govorili?”

“Ničesar nisem slišal, ker ste govorili turško, in ti ljudje govore tako čudno, da jih ne morem razumeti. Toda opazil sem veliko zborovanje, po katerem so možki preskuševali svoje orožje. Nato so odpeljali svoje blago in lastnino, in ko sem obiskal šejka Mohamed Emina, je slednji pravkar basal svoje revolverje. Dovolj znamenj, ki kažejo, da nam preti nevarnost!”

“Prav imaš, Halef. Jutri zjutraj napadejo Turki v Badri in Kaloni Džeside.”

“In vedo Džesidi kaj o napadu?”

“Seveda.”

“Koliko je Turkov?”

“Petnajsto mož.”

“Mnogo njih bo padlo, ker je njih načrt izdan. Komu boš pomagal, sidi, Turkom ali Džesidom?”

“Jaz se niti bojeval ne bom.”

“Ne?” odvrne presenečen. “Ali se tudi jaz ne smem?”

“Komu hočeš pomagati?”

“Džesidom.”

“Njim, Halef? Njim, o kterih si pravil, da ti vzamejo nebeško zveličanje?”

“Ah, sidi, prej jih nisem poznal; sedaj jih pa ljubim.”

“Toda neverniki so!”

“Ali nisi sam vedno onim pomagal, ki so bili dobri, ne da bi jih vprašal, če verujejo v Alaha, ali v drugega Boga?”

Moj junaški Halef me je hotel spreobrniti k islamu, sedaj sem pa v svoje veselje opazil, da je njegovo srce že odprto kristijanskemu naziranjju. Odgovorim mu:

“Ti ostaneš pri meni!”

“Dočim se bodo drugi junaško bojevali?”

“Tudi nam se bo nudila prilika pokazati se hrabre in pogumne.”

“Torej ostanem pri tebi. Kaj pa buluk emini?”

“Tudi on.”

Podam se v sobo k šejku Mohamed Eminu.

“Hamdulilah, čast Bogu, da prihajaš!” mi reče. “Želel sem po tebi kot ponoči trava po rosi.”

“Ali si bil vedno v svoji sobi?”

“Vedno. Nihče me ne sme spoznati, ker me lahko izdajo. Kaj si zvedel novega?”

Povem mu vse. Ko končam, pokaže na svoje orožje, ki je ležalo pred njim.

“Sprejeli jih bomo.”

“Svojega orožja ne boš potreboval.”

“Ne? Ali ne smem braniti sebe in svoje prijatelje?”

“Sami so močni dovolj. Hočeš menda, da prideš zopet v roke Turkov, kterim si komaj pobegnil, ali da te zadene nož, da bo moral tvoj sin še nadalje tičati v zaporih v Amadiji?”

“Emir, govoriš pač kot pameten, ne pa kot hraber mož!”

“Šejk, ti veš, da se ne bojim sovražnika, torej ne govorim o strahu. Ali Bej je zahteval, da se ogiblremo boja. Sicer pa je prepričan, da ne pride do boja, in tega mnenja sem tudi jaz.”

“Meniš, da se bodo Turki udali brez odpora?”

“Če se ne udajo, tedaj so vsi zgubljeni.”

“Turški častniki so res strahopetci, toda vojaki so hrabri. Naskočili bodo višine in se oprostili zasede.”

“Petnajsto mož proti šesttisočim?”

“Če se le posreči Džesidom, da obkolijo Turke!”

“Posrečilo se bo.”

“Torej moramo s ženskami v dolino Idie?”

“Ti, seveda.”

“In ti?”

“Jaz ostanem tukaj.”

“Alah kerim! Zakaj? To bo tvoja smrt!”

“Nikakor ne. V padišahovi senci sem, pri sebi imam priporočilo guvernerja in poleg tega še buluk emina, kterega navzočnost zadostuje, da sem varen.”

“Toda, kaj nameravaš na tem kraju?”

“Preprečil bom nesrečo, če je mogoče.”

“Ali si naznanil o tem Ali Beju?”

“Ne.”

“In mir šejk kanu?”

“Tudi ne. Oba zvesta ob pravem času.”

Stalo me je res mnogo truda, da pregovorim Mohamed Emina. Konečno se mi posreči.

“Alah il Alah! Človeška pota so vsa zapisana v knjigi,” reče; “nečem te pregovoriti, da opustiš svoj načrt, vendar ostanem pri tebi!”

“Ti? To ne gre.”

“Zakaj ne?”

“Ker te Turki ne smejo opaziti.”

“Tebe tudi ne.”

“Povedal sem ti že, da jaz nisem v nevarnosti; tebe pa pričakuje druga usoda, če te zasačijo.”

“Človeška smrt je zapisana v knjigi. Če mi je umreti, moram umreti, in vseeno je, če se zgodi tukaj ali v Amađiji.”

“Drviš v svojo pogubo, toda pozabiš, da zapleteš tudi mene v nesrečo.”

Edino na ta način sem zamogel omehčati njegovo trdovratnost.

“Tebe? Kako?” vpraša.

“Če sem sam tukaj, me čuvajo moja priporočila; če pa dobijo tebe pri meni, guvernerjevega sovražnika, pobeglega ujetnika, tedaj zgubim svoje varstvo in zapadem smrti. Potem sva zgubljena jaz in ti!”

Šejk zamišljeno gleda pred sebe. Vedel sem, zakaj neče v dolino Idic, vendar sem ga pustil, da se premisli. Konečno reče s pritajenim, negotovim glasom:

“Emir, morda me smatraš za strahopetca?”

“Ne, ker vem, da si hraber in neustrašen.”

“Kaj si bo mislil Ali Bej?”

“Ravno isto kot jaz in mir šejk kan.”

“In Džesidi?”

“Poznana jim je tvoja slava in vedo, da se ne bojiš nobenega sovražnika. Lahko se zanesesh.”

“In če bodo dvojili nad mojim pogumom, sidi, ali me boš zagovarjal? Ali boš očitno izpovedal, da sem šel z ženami le, ker sem tebe poslušal?”

“Očitno in povsod hočem pripovedovati.”

“Dobro, torej se udam tvoji volji.”

Resignirano odloži svoje orožje in se obrne proti dolini, ktero je že prišel zakrivati večernji mrak v svoj plašč.

Pravkar so se vračali možje, ki so bili poslani proti dolini Idic. Tu zadoni iz svetnikovega groba močen strel, in takoj zatem prihiti k nam Ali Bej.

“Na grobu se pričinja velika slavnost. Nikdar ni bil še tujec navzoč pri teh slavnostih, toda mir šejk kan mi je zapovedal v imenu vseh duhovnov, da te povabim k svečanostim.”

To je bila na vsak način velika čast za nas; toda šejk Mohamed Emin jo odkloni:

“Hvala ti, gospod; moslemninom je prepovedano biti navzočim pri običajih, kjer se ne časti Alaha.”

Mohamed Emin torej ostane v svoji sobi, midva z Ali Bejem pa se napotiva proti svetnikovemu grobu.

Ko stopiva iz hiše, ponudi se nama slikovit prizor. Dokler je pogled segal, plapolale so po vsej dolini luči pod in na drevesih, ob vodi, po višinah in hišah. Najbolj živahno pa je bilo ob svetnikovem grobu. Mir šejk kan je ob večni luči prižgal svojo svetilko, s ktero stopi ven na dvorišče. Ob njegovi luči prižgo svoje svetilke šejki in kavali; od slednjih dobe zopet svetlobo fakirji, ki se razkrope med množico, da se očisti v svetem ognju.

Kdor se more približati lučem v duhovniških rokah, seže z roko v plamen, in se zaznamuje po čelu in po srčni strani. Možje sežejo po dvakrat v plamen, da z njim očistijo tudi svoje žene. Matere segajo po lučeh, da z njimi očistijo svoje otroke, ki niso mogli med množico. Po vsej dolini vlada vseobčno veselje.

Tudi svetišče razsvetle. V vsako duplino v zidovje postavijo lampico, in nad grobom mrgoli milijone lučie. Vsaka drevesna vejica je kakor roka velikanskega svečnika. Res čarovit pogled.

Sedaj zavzamejo duhovniki v dveh vrstah prostor v notranjosti svetišča. Na eni strani sede šejki v svojih belih oblačilih, na drugi kavali. Slednji imajo v rokah instrumente podobne flavam, na katere igrajo. Z Ali Bejem sedim pod vinsko trto v svetišču. Mir šejk kana nisem mogel opaziti.

Tu začujem v notranjosti tempelna klic, in kavali vzdignejo svoje flavte. Začujem žalostne glasove, katere spremljajo udarci na tamburinah. Sprva igrajo pianissimo, kmalu preidejo v piano, dokler ne nehajo v fortissimo; učinek je bil slovesen in ganljiv.

Ko je igra končana, stopi mir šejk kan iz notranjosti svetišča. Dva šejka ga spremljata. Eden nosi pred njim leseno podlago, katero postavi v središče svetišča. Drugi pa drži v rokah posodo z ognjem in drugo z vodo. Obe posodi postavijo pred leseno podlago, k kateri pristopi mir šejk kan.

Z roko da znamenje, in godba prične znova igrati. Kmalu prično peti navzoči duhovni. Žal, da si pesmi nisem mogel zabilježiti, ker bi to vzbudilo pozornost; spominjati se pa ne morem več. Peli so v arabskem jeziku in se spodbujevali k čistosti, veri in čuječnosti.

Po petju, je imel mir šejk kan kratek nagovor navzočim duhovnom. V jasnih besedah je slikal navzočim potrebo, da žive brez greha, opravljajo dobra dela, ostanejo vedno zvesti svoji veri ter jo branijo proti vsem sovražnikom.

Nato pa se vsede k nam pod vinsko trto. Eden duhovnov prinese živega petelina, katerega z vrstico privežejo ob leseno podlago; na desno postavijo vodo, na levo pa ogenj.

Godba prične znova igrati; petelin se premetava po tleh; zvoke glazbe navidez nič ne čuje. Tu zaigrajo močnejše, in petelin prisluškuje. Glavo potegne izpod perja, pogleda s pametnimi očmi naokoli in zapazi vodo. Hitro vtakne kljun v vodo, da pije. Glasno zaigra godba. To še bolj vzbudi muzikalično zanimanje petelinovo. Skloni vrat in posluša. Pri tem opazi, da se nahaja v nevarni bližini ognja. Hoče se umakniti, vendar se ne more, ker je privezan. Jezen se zravna po koncu in glasno zapoje "ki-ki-ri-ki"; vmes udarijo vse flavte in tamburine. Petelin menda misli, da se hočejo z njim skušati v petju; pogumno se obrne proti godcem in še enkrat zapoje. To se ponavlja, kar konečno petelina tako razburi, da pretrga vrv in se zateče v notranjost svetnikovskega groba.

Godba uporabi vso svojo moč; sedaj prično peti tudi duhovni, dokler utrujeni ne odnehajo. Ko se igra konča, poljubijo kavali svoje instrumente.

Ta glasni, viharen konec je menda drugovernikom dal priliko, da so trdili, da Džesidi ugašujejo luči. Seveda se verski čut kristijana protivi, kar počenjajo pri svojih verskih obredih s petelinom; vendar nemoralno se ne more imenovati.

Sedaj se je imela vršiti prodaja krogeljic, katere sem že omenil. Prej pa še stopijo duhovni do nas in nam podarijo vsakemu krogeljico iz ilovice na svetnikovem grobu. Ali Bej dobi eno, meni jih pa dajo sedem. Bile so okrogle in na njih vrezana arabska beseda "el šems" sonce.

Prodaja se je vršila v zunanjem dvoru, dočim v notranjem še nadalje svira godba. Jaz pa zapustim svetišče in v nadi, da iz višine lahko vživam krasen pogled na razsvetljeno dolino, poiščem Halefa, da me spremlja. Dobim ga na strehi neke hiše, sedečega poleg buluk emina. Pravkar sta bila v živahnem pogovoru:

"Kaj? Rus je bil?"

"Da, Rus, kateremu naj Alah odreže glavo; ker, če njega ne bi bilo, bi imel danes še svoj nos! Mahal sem kot divji okoli sebe; ta adut pa je nameril na mojo glavo; hočem se umakniti in stopim nazaj. Udarec, ki bi moral zadeti mojo glavo, je padel na — — —"

"Hadži Halef!" zakličem.

Skoro sem se smejal, ko sem slavno zgodbo o baši bozukovem nosu tudi jaz enkrat prekinil. Oba skočita po konci in prideta k meni.

"Spremljal me boš, Halef; pojdi!"

"Kam, sidi?"

"Tja na hrib, da vidim, kako je dolina razsvetljena."

"Ah, emir, naj grem še jaz s teboj," reče Ifra.

"Radi mene. Naprej!"

Med potjo naletimo na moške, ženske, otroke z lučmi v rokah in vsi so nas spoštljivo pozdravljali. Ko dospemo na vrh, nudi se nam res nepopisen prizor. Več Džesidov nam je sledilo, da nam sveti po potu; prosim jih, da se vrnejo ali pa pogasijo baklje, ker le v temi se more uživati razsvetljavo.

V dolini je migljala luč pri luči. Tisoče svetlih točk se je križalo, poskakovalo, plesalo in dirjalo med seboj. Svetišče je krasno žarelo v razsvetljavi, in stolpi so v lučeh odsevali kot grozni plameni. Zdaj pa zdaj je veter prinašal na goro zamolkle zvoke igrajoče godbe, in odmeve glasnih klicev radujočega in praznujočega ljudstva. Ure in ure bi sedel na tem mestu in se radoval nad krasnim pogledom.

"Kakšna zvezda je pa to?" vpraša nekdo poleg mene v kurdskem jeziku.

"Kje?" vpraša drugi.

"Vidiš tam na desni rimsko cesto?"

"Vidim."

"Pod njo se je zabliščala zvezda. In zopet. Ali vidiš?"

"Videl sem jo; imenuje se veliki medved."

“Veliki medved? Ta ima vendar štiri zvezde!” reče prvi vpraševalec.
“Ne, Venera je.”

“Venera je bolj visoko na nebu. Glej, zopet je posvetila. Ah, motimo se; na jugu se sveti; najbrž je tehtnica.”

“Tehtnica ima tudi več zvezd. Kaj meniš, gospod, kakšna zvezda je to?”

S tem vprašanjem se obrnejo do mene. Tudi jaz sem že opazoval čudni pojav.

Baklje in luči v dolini pod nami so razširile tako svetlobo, da nisem mogel natančno opazovati zvezd. Vendar je bila svetloba, ki se je zdajpazdaj pokazala na nebu, precejšnja. Bila je kakor večča, ki se posveti in zopet zgine. Opazujem nekaj časa in se nato obrnem k Halefu:

“Hadži Halef, teci takoj k Ali Beju, in povej mu, da naj takoj pride k meni na goro. Zanj imam jako važno novico.”

Služabnik takoj odirja, in jaz stopim nekoliko naprej, da bi mogel bolje opazovati, in da bi se ognil vsem nadaljnim vprašanjem.

K sreči je Ali Bej slišal, da sem šel na goro in mi že sledil. Halef ga sreča med potjo in ga privede k meni.

“Kaj hočeš, emir?”

Z roko pokažem proti nebu.

“Poglej! Ravno v smeri moje roke boš videl, kako se posveti zvezda. Sedaj!”

“Vidim jo!”

“In zopet je zginila. Ali jo poznaš?”

“Ne. Leži zelo nizko.”

Stopim do nekega grma in odrežem več vejic. Eno utaknem v zemljo in se oddaljim par korakov od Ali Beja.

“Poklekni za to vejico. V smeri, kjer se bo zvezda zopet zabliščala bom zataknil še eno vejico. — Ali si jo videl?”

“Da. Natanko.”

“Tako! In sedaj opazuj nadalje!”

“Pravkar sem jo zopet opazil!”

“Kje? Čakaj, v zemljo utaknem še tretjo vejico.”

“Zvezda se je sedaj drugje posvetila. Bolj proti levi.”

“Kako daleč? Povej!”

“Dva čevlja od prve vejice.”

“Tukaj?”

“Da.”

Vtaknem tretjo vejico in Ali Bej opazuje nadalje.

“Zopet sem jo videl,” reče.

“Kje?”

“Ne več na levi, temveč na desni.”

“Dobro! Ravno to sem ti hotel pokazati. Vstani.”

Navzoči so začudeni sledili mojemu početju. Tudi Ali Bej ni vedel, kaj nameravam.

“Zakaj si me poklical radi zvezd?” me vpraša.

“Ker niso zvezde.”

“Kaj pa? Luč?”

“No, če bi bila samo ena luč, bi bilo že čudno. Toda lučij je cela vrsta.”

“In kaj sklepaš iz tega?”

“Zvezda ne more biti, ker stoji nižje kot je gora. In da je več lučij si opazil, ko sem vtikal vejice v zemljo. Tam koraka mnogo ljudij z bakljami ali lučmi, in semtertja se posveti odsev lučij ali bakelj.”

Ali Bej se glasno začudi.

“Imaš prav, emir!”

“Kdo je neki?”

“Romarji niso, ker oni prihajajo po drugem potu.”

“Torej misli na Turke!”

“Gospod! Nemogoče!”

“Ne vem, ker mi je okolica neznana. Popiši jo nekoliko.”

“Naravnost pred nami pelje pot v Badri, in na levi pot v Ain Sifni. Razdeli goro v tri dele; pojdi po prvem delu, tedaj imaš luči na svoji levici proti vodi, ki prihaja od Šejk Adi.”

“Ali se more ob vodi jahati?”

“Da.”

“In na ta način dospeti v Šejk Adi?”

“Da.”

“Torej si naredil veliko, veliko napako.”

“Kakšno?”

“Postavil si predstraže proti Badri in Kalani, toda na Ain Sifni si pozabil.”

“Tam ne bode došel sovražnik. Ljudje v Ain Sifni bi nam takoj naznanili.”

“Toda če Turki ne gredo v Ain Sifni, temveč pri Džeraji prekoračijo reko, nakar poskušajo dospeti v dolino mimo Ain Sifni? Kakor se meni dozdeva je to ista smer, kot smo prej opazovali luči. Glej, luči so se zopet pomaknile proti levi!”

“Emir, menda prav slutiš. Takoj odpošljem proti mestu več straž!”

“In jaz si natančneje ogledam te zvezde. Ali imaš moža, ki pozna natanko okolico?”

“Nihče ni bolj znan daleč na okrog kot Selek.”

“Dober jezdec je; on me bo vodil!”

Slednje besede sva govorila tiho, da naju nihče ni mogel slišati, najmanj še buluk emini. Kmalu naletimo na Seleka; zajaha konja, vzame orožje in se napoti z menoj. Tudi Halefa vzamem s seboj. Nanj sem se lahko zanesel bolj kot na druge. Dvajset minut pozneje, ko sem prvič zagledal

zvezdo, že podimo konje proti Ain Sifni. Na prvem griču se ustavimo. Nekaj časa zrem v tmino, in kmalu se zopet posveti. Takoj opozorim Seleka.

“Emir, to niso zvezde in tudi baklje ne, ker slednje bi razširjale večji sijaj. Laterne so.”

“Do njih moramo. Ali ti je znana okolica?”

“Vodil te bom; vsak kamen in grm mi je znan. Jahaj tik za menoj in dobro drži konja!”

Svojega konja obrne od vode, in kmalu drvimo v divjem trabu čez drn in strn. Bila je slaba ježa, toda že čez četrto ure zapazimo luči. Ko čez kakih deset minut dospemo do zadnjega griča, zagledamo dolg sprevod pred seboj. Razločevati pa nismo mogli, kdo so bile temne točke; zapazili smo le, da je sprevod naenkrat zginil in se ne več prikazal.

“Ali je tam zopet grič?”

“Ne. Ravnina je,” odvrne Selek.

“Ali pa kotlasta dolina, kjer luči zginjajo?”

“Ne.”

“Morebiti gozd — — —”

“Da, emir,” povzame Selek besedo. “Tam, kjer so zginile, je neznaten oljkin gozdiček.”

“Ah! Čakaj s konji tu na nas. Halef pa naj me spremlja.”

“Gospod, vzemi še mene s seboj,” prosi Selek.

“Ne, ker bi nas živali izdale.”

“Pa jih privežemo za drevesa.”

“Ne gre, ker je moj vranec predragocen, da ga pustim brez varstva. Sicer tudi ne veš, kako se mora priplaziti do sovražnika. Lahko te čujejo ali celo vidijo.”

“Emir, vse mi je znano!”

“Tiho!” reče Halef. “Tudi jaz sem bil mnenja, da se lahko splazim v sredo med sovražnike in jim vzamem najboljšega konja; toda ko sem moral storiti vpričo efendija, sem se sramoval kot deček! Toda utolaži se, ker Alah ni hotel, da postaneš kuščar, ki se plazi po zemlji!”

Puške pustimo pri Seleku in s Halefom korakava naprej. Svetlo je bilo še toliko, da sem na petdeset korakov še spoznal človeka. Čez kakih deset minut zapazim pred seboj temno točko, ki se nam je vedno bolj bližala — oljkin gozdiček. Malo pred njim se ustavim in poslušam. Niti najmanjšega glasu ne čujem.

“Pojdi natanko za menoj, da bova oba v eni vrsti!” šepnem Halefu.

Na sebi sem imel samo telovnik in hlače temne barve, da sem se le težko razločeval od tal. Halef je imel obleko iste barve.

Brez šuma se plaziva naprej. Tu začujem, da pokajo veje. Vleževa se na zemljo. Pokanje in lomljenje postaja glasneje.

“Najbrž zbirajo veje, da zakurijo ogenj.”

“Dobro za nas, sidi,” šepeta Halef.

Kmalu dospeva do gozdnega roba. Začuje se hropenje konj in možke

glasove. Oba leživa za temnim grmom. Halefu pokažem drug grm in rečem: "Skrij se tu in čakaj."

"Gospod, jaz te ne pustim, temveč grem s teboj!"

"Izdal bi me. Neslišno se plaziti je veliko težavneje v gozdu kot na odprtem polju. S seboj sem te vzel le, da mi kriješ hrbet. Ostani na tem mestu tudi če slišiš strele. Če te pa pokličem, pridi takoj."

"In če ne prideš in ne kličeš?"

"Torej se čez pol ure splazi naprej, da vidiš, kaj se mi je zgodilo."

"Sidi, če te umorijo, pobijem vse do zadnjega."

Čul sem še njegove slednje besede, nato pa zginil; še nisem dospel daleč, ko začujem močan, zapovedujoč glas:

"Et ateš — zakurite ogenj!"

Glas je prihajal iz daljave kakih sto čevljev pred menoj. Torej se brez skrbi plazim naprej. Tu začujem prasketanje ognja in svit lučij med drevesi. Seveda je svit oviral moje nadaljno plazenje.

"Tašlar ateš čevrenside — položite kamenje okoli ognja!" zapove prejšnji glas.

Slednje povelje takoj spolnejo; ognjen sijaj zgine, in zopet lahko plazim naprej. Lezem od drevesa do drevesa in za vsakim čakam, da se prepričam, če me niso zapazili. K sreči nisem bil v ameriških pragozdih, in dobrodušnim Turkom niti v glavo ni padlo, da jih more sploh kdo zasledovati.

Tako rinem naprej, dokler ne pridem do drevesa z obilnimi koreninami, kjer sem se lahko skril. Prav v bližini stojita dva moža, in ko natančneje pogledam, spoznam, da sta dva turška častnika.

Z veliko previdnostjo se uredim v svojem skrivališču, da sem zamogel opazovati celo okolico.

Zunaj pred gozdom stojе — štirje kanoni, dva večja in dva manjša, in poleg opazim kakih dvajset mul, ktere so potrebovali najbrž za prevažanje topov. Za pogorski top se rabi navadno štiri ali pet mul; ena nosi cev, druga lafeto in dve ali tri pa zaboje s smodnikom.

Topničarji so ležali na tleh prav udobno in klepetali med seboj. Oba častnika sta pa zaželela piti kavo in kaditi iz čibukov, raditega so zakurili ogenj, nad katerim je stal majhen kotliček na dveh kamenih. Eden junakov je bil stotnik, drugi poročnik. Stotnik je imel kaj čuden obraz; skoro bi ga smatral za dobrodušnega, debelega peka, ki hoče na ljubavnem odru igrati ulogo divjega Turka, za kar si sposodi za pol dolarja obleko pri mešetarju. Poročnik mu je bil skoro podoben. Izgledal je kot šestdesetletna starka, ki misli, da nore še vsi mladeniči za njo, ter gre v dekliškem krilu na sprehod, kjer se shajajo.

Zelo me je zanimal njih pogovor. Ležal sem tako blizo njih, da sem lahko vse slišal.

"Naši kanoni so dobri!" brenči stotnik.

"Zelo dobri!" brenči poročnik.

"Streljali bomo in vse postreljali!"

“Vse!” glasi se odmev.

“In plen dobimo!”

“Mnogo plena!”

“Hrabri bomo!”

“Zelo hrabri!”

“In povišali nas bodo!”

“Visoko, zelo visoko!”

“In kadili bomo tobak iz Perzije!”

“Tobak iz Širasa!”

“In kavo pili iz Arabije!”

“Kavo iz Moke!”

“Džesidi morajo vsi umreti!”

“Vsi!”

“Hudobei!”

“Lopovi!”

“Nečisti, nesramni!”

“Psi!”

“Pomorili jih bomo!”

“Jutri zjutraj!”

“Seveda, gotovo!”

Slišal in videl sem dovolj; počasi se plazim nazaj. Da, vzravnam se celo po koncu, da se je Halef čudil, ko dospem do njega.

“Kdo je, sidi?”

“Topničarji. Pojdi, ker nimava časa!”

Kmalu smo pri naših konjih in se vrnemo. V Šejk Adiju je še vedno vladalo živahno življenje.

Od ljudij zvem, da je Ali Bej v svetišču, kjer ga dobim zajedno z mir šejk kanom. Ali Bej mi priteče nasproti in me pelje h kanu.

“Kaj si videl?” me vpraša.

“Kanone!”

“Ah!” reče prestrašeno. “Koliko?”

“Štiri gorske topove.”

“Zakaj jih rabijo?”

“Streljali bodo na Šejk Adi. Dočim bodo pešci napadali iz Badri in Kaloni, se postavi artilerija ob vodi. Načrt ni slab, ker od vode sem je dolina pred streli nezavarovana. Šlo se je samo, da topove neopaženo prepelejo čez hribe; posrečilo se jim je; posluževali so se mul, in v eni uri so topničarji lahko že pred Šejk Adi.”

“Kaj naj učinimo, emir?”

“Daj mi šestdeset jezdecev in nekaj latern, in v dveh urah polovimo vse topničarje in zaplenimo topove.”

“Zaplenimo?”

“Zaplenimo!”

“Gospod, sto jezdecev ti dam!”

“Dobro torej; daj mi jih osemdeset in povej jim, naj me čakajo pri vodi.”

Halefa in Seleka dobim še pri konjih.

“Kaj učini Ali Bej?” vpraša Halef.

“Nič. Mi sami storimo vse, kar je potreba.”

“Kaj je to, sidi? Smeješ se! Gospod, poznam tvoj obraz; po kanone gremo?”

“Gotovo. Rad bi imel topove, ne da bi se prelivala kri; zato vzamem s seboj osemdeset jezdecev.”

Jahamo do izhoda iz doline, kjer se nam kmalu pridruži osemdeset jezdecev.

Seleka z desetimi možmi pošljem naprej, sam mu pa sledim z ostalimi. Ne da bi nas kdo opazil, dospemo do višine, kjer je nas Selek prej čakal. Najprvo pošljem nekoliko ljudi na razne kraje, da skrbе za našo varnost; nato pustim deset mož pri konjih in jim zabičim, da svojega mesta brez mojega dovoljenja ne smejo zapustiti. Z ostalimi pa se plazim proti gozdičku. Malo pred njim se ustavimo, in jaz sam grem naprej. Kot prej, dospem tudi sedaj brez ovir pod drevo, kjer sem že prej poslušal. Turki leže v posameznih skupinah in klepetajo med seboj. Nadjal sem se, da bodo spali. Ker pa se je bližal napad, so morali čuvati. Z obema častnikoma in podčastniki naštejemo jih štirintrideset mož. Nato se vrnem k svojim.

“Hadži Halef in Selek, pojdita po svoje konje! Jezdita v krogu okoli gozdička in pojavita se na drugi strani. Turki vas bodo prijeli. Recita, da sta se zgubila, in da hočeta v Šejk Adi na slavnost. Tako bosta pozornost Turkov obrnila od nas. Vse drugo je naša stvar. Pojdita!”

Ostalim vojakom ukažem, da stopijo v dve vrsti, ki naj obkoli gozd od treh strani. Dam jim še poslednja navodila, nakar se vležemo na tla in se plazimo naprej.

Bil sem na čelu vseh. Že sem bil skoro dve minuti pri prej omenjenem drevesu, ko začujem konjsko kopitanje. Ogenj je še vedno plapolal in mi omogočil, da sem lahko vse videl. Oba častnika sta za časa moje nenavzočnosti najbrž ves čas pila in kadila.

“Šejk Adi je salamensko gnezdo!” slišim govoriti stotnika.

“Salamensko!” odvrne poročnik.

“Tam molijo ljudje hudiča!”

“Hudiča; Alah jih razseka in razpili!”

“To storimo mi!”

“Da, raztrgali jih bomo!”

“Popolnoma!”

Ker začujem konjski ropot, mi je bilo nemogoče poslušati nadaljni razgovor. Poročnik vzdigne glavo.

“Prihajajo!” reče.

Tudi stotnik posluhne.

“Kdo je neki?” vpraša.

“Dva jezdeca; čujem jih.”

Oba častnika se dvigneta in tudi ostali vojaki skočijo kvišku. V svitu ognja se prikažeta Halef in Selek. Stotnik stopi naprej in potegne sabljo.

“Stoj! Kdo sta?” vpraša.

Takoj ju Turki obkrožijo.

“Kdo sta, sem vprašal?” ponavlja stotnik.

“Ljudje!” odvrne Halef.

“Kakšni ljudje?”

“Možje!”

“Kakšni možje?”

“Jahajoči možje!”

“Hudič vaju zadavi! Odgovarjajta boljše, sicer dobita bastonado. Torej kdo sta?”

“Džesida sva,” odvrne Selek skoro z boječim glasom.

“Džesida? Ah! Od kod?”

“Iz Meke.”

“Iz Meke? Alah il Alah! Kaj so tudi v Meki Džesidi?”

“Ravno petkrat stotisoč jih je.”

“Toliko! Alah kerim; veliko osata raste med pšenico! — Kam sta namenjena?”

“V Šejk Adi.”

“Aha, torej vaju imam? Kaj hočeta tam?”

“Velik praznik bomo slavili.”

“Vem. Vi plešete in požete s hudičem in molite petelina, katerega je izvalil peklenski ogenj. Razjahajta! Moja ujetnika sta.”

“Ujetnika? Kaj sva storila?”

“Vidva sta hudičeva sinova. Tepli vas bomo, dokler ne izženemo iz vas vašega očeta. Doli s konj!”

Stotnik ju zgrabi, pomagajo mu tovariši.

“Oddajta svoje orožje!”

Vedel sem, da tega Halef ne stori, tudi če mu gre za življenje. Iska-joč z očmi pogleda proti ognju, in jaz dvignem glavo toliko, da me zagleda. Sedaj je vedel, da je varen. Rožljanje okoli mene mi je naznanjalo, da so Džesidi tabor že popolnoma obkrožili.

“Naše orožje?” vpraša Halef. “Čuj, stotnik, dovoli, da ti nekaj povem!”

“Kaj?”

“Povedati morem samo tebi in poročniku.”

“Ničesar nečem slišati od vaju.”

“Vendar je važno, zelo važno.”

“Zakaj?”

“Poslušaj!”

V uho mu zašepeta nekaj besed, ki so imele ta učinek, da stopi stotnik nekaj korakov nazaj in gleda Halefa precej bolj spoštljivo kot prej. Ponejeje sem zvedel, da mu je Halef rekel: “Gre se radi denarja!”

“Ali je res?” vpraša častnik.

“Resnica.”

“Pa boš tudi molčal?”

“Kot grob!”

“Prisezi!”

“Kako naj prisežem?”

“Pri Alahu in pri bradi — — — vendar ne, vidva sta hudičeva oboževalca. Prisezi mi pri hudiču, katerega vi obožujete!”

“Dobro. Hudič ve, da ne bom ničesar povedal!”

“Razstrgal te bo, če lažeš! Pridi, poročnik; pridita vidva!”

Štirje možje stopijo k ognju; čul sem lahko vsako besedico.

“Torej govori!” zapove stotnik.

“Spusti naju. Plačala ti bova!” reče mu Halef.

“Ali imata denar?”

“Da, imava ga.”

“Toda, ali ne vesta, da je vajin denar že moj? Vse kar imata pri sebi, je sedaj naše.”

“Vendar ga ne boš nikdar dobil. Iz Meke prihajava, in kdor ima tako dolgo pot za seboj, ta pač zna denar skriti.”

“Našel ga bom.”

“Ne boš, če tudi naju umoriš in vse preiščeš. Hudičevi oboževalci znajo denar dobro skriti.”

“Alah je vseveden.”

“Toda ti nisi Alah.”

“Obdržal vaju bom kot ujetnika.”

“Zakaj?”

“Ker bi nas izdala.”

“Izdala? Kako?”

“Ali ne vidita, da smo na bojnem pohodu?”

“Midva te ne bova izdala.”

“Toda namenjena sta v Šejk Adi.”

“Ali ne smeva?”

“Ne.”

“Torej naju pošlji, kamor se ti poljubi!”

“Pojdita v Bavejco in čakajta tam dva dneva.”

“Dobro.”

“Koliko hočeta plačati za svojo prostost?”

“Koliko zahtevaš ti?”

“Petnajsttisoč pijastrov za vsakega.” (Približno 650 dolarjev.)

“Gospod, siromašna potnika sva. Toliko nimava pri sebi.”

“Koliko pa imata?”

“Petsto pijastrov ti lahko dava.”

“Petsto? Lump, prevariti me hočeš!”

“Morebiti ti lahko dam šeststo pijastrov.”

“Dajta mi dvanajsttisoč pijastrov in ne vinarja manj. Prisegam pri Mohamedu. In če nečeta, tedaj vaju dam toliko časa tepsti, da izročita denar. Rekel si prej, da imata dobro sredstvo, s pomočjo katerega skrijeta denar, torej imata dovolj denarja pri sebi, če ga skrivata. Če se zlepa ne pokorita, tedaj napnem druge strune.”

Halef se naredi kot bi se prestrašil.

“Gospod, ali res ne vzameš manj denarja?”

“Ne.”

“Torej morava plačati, kar si zahteval!”

“Lopova, sedaj vidim, da imata denar pri sebi! In sedaj mi ni dvanajsttisoč pijastrov dovolj, temveč plačati morata toliko kot sem vprvič zahteval: petnajsttisoč pijastrov.”

“Oprosti, gospod, to je premalo.”

Stotnik neumno pogleda malega Halefa.

“Kaj praviš, adut?”

“Mislim, da je vsak izmed naju več vreden kot petnajsttisoč pijastrov. Dovoli, da ti podelim petindvajsettisoč pijastrov.”

“Človek, kaj si nor?”

“Ali pa stotisoč?”

Siromašni stotnik napne lica in dvomljivo pogleda svojega suhega poročnika.

“Poročnik, kaj praviš ti?”

Slednji drži odprta usta in reče prostodušno:

“Nič, prav nič!”

“Jaz tudi nič! Ta dva človeka morata biti neizmerno bogata.”

Nato se stotnik obrne zopet k Halefu:

“Kje imata denar?”

“Kaj moraš vedeti?”

“Gotovo.”

“Pri sebi imava spremljevalca, ki za naju plačuje. Vendar ga ne moreš videti.”

“Alah naj nas čuva! Meniš morda hudiča?”

“Ali naj ga pokličem?”

“Ne, Alah il Alah ne! Jaz nisem Džesid in ne morem z njim govoriti! Umrl bi samega strahu!”

“Niti prestrašil se ne boš, ker satan pride v človeški podobi. Je že tukaj!”

Jaz sem se namreč dvignil za drevesom in v dveh skokih bil pri obeh častnikih. Oba junaka zbežita, eden na levo, drugi na desno. Ker se jima pa vendar ni zdelo, da sem tako grozen, obstojita in me molče opazujeta.

“Stotnik,” rečem, “vse sem šlišal, kar ste danes zjutraj in zvečer med seboj govorila. Rekla sta, da je Šejk Adi salamensko gnezdo!”

V odgovor samo težko dihneta.

“Rekla sta, naj Alah njegove prebivalce razseka in razpili.”

“Ah, ah!” zdihujeta.

“Nadalje sta obljubovala, da hočeta hudobee, lopove, nečiste in nesramne pse postreliti in dobiti velik plen.”

Poročnik je bil vsled strahu napol mrtev, in stotnik je pa stokal, kot bi mu svetili za zadnjo uro.

“In povišana sta hotela biti in kaditi tobak iz Širasa!”

“On ve vse,” zamijavka konečno prestrašeni stotnik.

“Da, vse mi je znano. Jaz vaju hočem povišati. Ali veš kako?”

Stotnik strese z glavo.

“Povišati in prepeljati vaju hočem v Šejk Adi k nečistim, nesramnim, ktere hočeta umoriti. Moja ujetnika sta!”

Vojaki so nerazumljivo gledali ter se gnetli tesno okoli častnikov. Džesidi so znali, da je sedaj pravi trenutek za nje: Iz svojih skrivališč planejo nad vojake, ki se udajo skoro brez upora, ker so bili kar razočarani. Toda častnika uvidita, za kaj se gre, in zgrabita za pas.

“Stojta, ne branita se!” ju opomnim in potegnem revolver. “Kdor zgrabi za orožje, bo takoj ustreljen!”

“Kdo si ti?” vpraša stotnik.

“Vaš prijatelj sem in želim, da vas Džesidi ne postreljajo. Odložite svoje orožje!”

“Toda mi ga vendar potrebujemo!”

“Zakaj?”

“Da z njimi branimo naše topove!”

Tej brezprimerni naivnosti sem se moral na glas zasmejati. Konečno jih pa pomirim:

“Bodite brez skrbi; topove hočemo mi stražiti!”

Nekaj časa so se še ustavljali, konečno pa izročili orožje.

“Kaj storite z nami?” vpraša stotnik.

“Odvisno je od vas. Morebiti vas Džesidi usmrte, ali pa se vas usmili, če ste poslušni.”

“Kaj naj storimo?”

“Najprvo odgovarjajte resnico na moja vprašanja.”

“Vprašaj!”

“Ali pride še več čet za vami?”

“Ne.”

“Torej ste vi jedini na tem mestu?”

“Da.”

“Torej je miralaj Omar Amed zelo nepreviden človek. V Šejk Adiju je več tisoč oboroženih mož, in miralaj pošlje sem trideset vojakov s štirimi topovi. Prideliti bi vam moral vsaj alaj emina (podpolkovnika) z dvesto možmi pehote, da vas varuje. Mož je mislil, da bo Džeside polovil in postreljal kot muhe. Kakšna povelja vam je izročil?”

“Da topove neopaženo prepeljemo do vode.”

“In potem?”

“Potem se naj ob vodi pomikamo naprej, dokler ne pridemo pol ure daleč od Šejk Adi.”

“Naprej!”

“Tam bi morali počakati, dokler nam ne pošlje svojega poslanca. Takoj za tem bi se morali pomakniti do doline in jo obstreljavati s krogliami, kartečami in granatami.”

“Torej vam dovolim, da se pomaknete naprej, da celo naprej do vhoda v dolino vas pustim. Streljanje pa prevzamejo drugi.”

Ker niso mogli drugače, so se Turki udali v neizogibno usodo. Stopiti so morali v vrsto, katero Džesidi obkrožijo. Dele kanonov naložimo na mule in jih vzamemo s seboj.

Pol ure daleč od doline Šejk Adi pustim kanone pod varstvom dvajset mož. To sem ukrenil, ker sem pričakoval polkovnikovega poslanca, kterega sem hotel dobiti v svoje roke.

Takoj pri vходу v dolino naletimo na veliko množico. Vest, da smo šli iskat turške topove, se je takoj razširila, in sedaj so nestrpnost čakali, kdaj se vrnemo. Ustavili so tudi streljanje v dolini, da je vladala velika tišina. Hoteli so namreč slišati strele, če bi med nami in Turki prišlo do boja za topove.

Prvi, ki ga srečam, je Ali Bej.

“Konečno prihajaš,” reče s skrbnim glasom. “Toda brez topov? In tudi vseh ljudi nimaš s seboj!”

“Vsi možje so zdravi in tudi eden ni ranjen.”

“Toda kje so?”

“Pri Halefu in Seleku, kjer čuvajo topove.”

“Zakaj?”

“Jizbaši (stotnik) mi je pripovedoval, da pošlje miralaj (polkovnik) na mesto, kjer se je mudil s kanoni, poslanca. Ko bi dospel do njih poslanec polkovnika bi takoj začeli s kartečami in granatami obstreljavati dolino. kjer so zbrani romarji. Ali imaš ljudi, ki se razumejo na topove?”

“Dovolj.”

“Torej jih pošlji h topovom. Vzamejo naj Turkom oblačila in se preoblečejo za Turke. Polkovnikovega poslanca naj vjamejo, nakar naj takoj s topovi ustrelijo. To bo za nas znamenje, da je sovražnik blizu. Kaj storiš z ujetimi Turki?”

“Pošljem jih na posebno mesto, kjer jih bomo stražili.”

“V dolino Idic?”

“Ne. Imenovane doline ne sme nihče videti, kdor ni Džesid. Toda blizu je votlina, kjer lahko skrijemo mnogo ljudi, ktere lahko le par vojakov čuva.”

V Ali Bejevej hiši me je čakala obilna večerja, in njegova žena sama mi je stregla. Ali Bej je odšel k ujetim Turkom in nadzoroval, ko so se njegovi ljudje preoblekli v Turke.

Zvezde so skoro že ugaševale, ko se Ali Bej vrne.

“Ali si pripravljen, da odidemo, emir?”

“Kam?”

“V dolino Idie.”

“Dovoli, da ostanem tukaj.”

“Kaj se hočeš z nami boriti?”

“Ne.”

“Ali nas hočeš gledati, če se bomo hrabro borili?”

“Ne; vendar na vsak način hočem ostati v Šejk Adiju.”

“Gospod, kaj nameravaš?”

“Menim namreč, da je to najboljše.”

“Turki te bodo umorili.”

“Nikakor ne. V padišahovej senci sem in pod varstvom mosulskega guvernerja.”

“Toda naš prijatelj si; vjel si turške topničarje, kar te lahko stane življenje.”

“Kdo neki bo Turkom povedal? S Halefom in buluk eminom ostanem tukaj. Tako lahko več storim za vas, kot če se borim v vaših vrstah.”

“Mogoče imaš prav, emir; toda če streljamo, si lahko ranjen ali pa celo usmrčen!”

“Ne vrjamem, ker se ne bom izpostavljaj vašim puškam in kroglijam.”

Tu se odpro vrata in mož od Ali Bejeve predstraže ustopi:

“Gospod,” naznani, “umaknili smo se, ker so Turki že v Badri. V eni uri dosepejo semkaj.”

“Vrni se k svojim in povej jim, da se naj umaknejo, vendar tako, da so vedno v bližini Turkov, ki jih ne smejo opaziti.”

Z Ali Bejem greva pred hišo. Mimo naju so hitele ženske s svojimi otroci in zginjevale za svetiščem. Tu pride drugi sel skoro brez sape in naznani:

“Gospod, Turki so Kaloni že zdavnej zapustili in korakajo sedaj skozi gozd. V eni uri so tukaj.”

“Umaknite se nazaj, kolikor daleč mogoče. Pred dolino vas pričakujejo naši.”

Mož se vrne in Ali Bej se oddalji. Stal sem pred hišo in zrl na ljudi, ki so korakali mimo mene. Ko so ženske odšle, jim slede možje, ki pa ne zginejo za svetiščem, temveč priplezajo na višine okoli Badri in Kaloni, da puste Turke v dolino. Skrivnostno čutstvo se me poloti pri pogledu na te čete. Ugaševali so luč za lučjo, bakljo za bakljo, le svetišče svetnika se je bliščalo razsvetljeno. Sam sem bil na svojem mestu. Buluk emini je spal v hiši in Halef se še ni yrnil od topničarjev. Tu začujem dirjanje konja. Halef prijahja nasproti. Ko razjaha, zadonijo od zdolaj trije mogočni udarci.

“Kaj je to, Halef?”

“Drevesa podirajo. Ali Bej je zapovedal, da jih posekajo, da z debli zapre dolino in varuje topove pred turškim napadom.”

“Izvrstno! Kje so ostali vojniki, ki so čuvali topove?”

“Na povelje Ali Beja so ostali pri kanonih, in Ali Bej jim je poslal še trideset mož na pomoč.”

“Torej skupaj petdeset mož. Ti lahko vzdržiš napad.”

“Kje so ujetniki?” vpraša Halef.

“Pod nadzorstvom.”

“In ti možje gredo že v boj?”

“Da.”

“In mi?”

“Ostanemo tukaj. Rad bi namreč videl turške obraze, ko bodo spoznali, da smo jih vjeli v past.”

Ta misel je Halefa pomirila, da ni zabavljaj, ker mora ostati pri meni.

“Kje je Ifra?” vpraša Halef.

“Na strehi spi.”

“Zaspanec je, sidi, in raditega mu je njegov stotnik dal osla, ki celo noč kriči. Ali že ve, da pridejo Turki?”

“Ne vrjamem. Zvedeti tudi ne sme, da se midva udeleživa napada.”

Tu se Ali Bej še enkrat vrne, da dobi svojega konja. Poslovi se od mene skoro žalosten, ker se je bal, da se mi kaj žalega pripeti. Odide s zatrdilom, da hoče posekati vseh petnajststo Turkov, če me bodo nadlegovali. Konečno me še prosi naj na streho njegove hiše razobesim belo zastavo v znamenje, da se mi ničesar ne pripeti. Če bela zastava zgine, tedaj bo ukazal streljati.

Nato odjaha poslednji med svojimi.

Dan se prične svitati; nebo se jasni, in v bližini sem že lahko razločeval drevesa. Tam daleč so še odmevali koraki Ali Bejevega konja. S svojima služabnikoma sem bil popolnoma sam v tej skrivnostni dolini. Sam? Popolnoma sam? Skoro začujem korake v svetišču, ki je posvečeno solneu.

Dolga, bela postava se pokaže na pragu in pogleda okoli. Ko opazi mene, mi pride nasproti. Dolga črna brada mu plapolala po prsih, dočim mu snežnobeli lasje krasijo glavo. Pir Kamek je; takoj ga spoznam.

“Ti še tukaj?” me vpraša skoro s trdim glasom. “Zakaj nisi šel za drugimi?”

“Jaz ostanem tukaj.”

“Ostaneš? Zakaj?”

“Ker vam na tem mestu lahko več koristim kot kje drugje.”

“Mogoče, emir; vendar moraš oditi!”

“Torej vprašam tebe: zakaj ne greš ti za drugimi?”

“Ker ostanem tukaj.”

“Zakaj?”

“Ali nisi videl grmade?” odvrne temno. “Ona me zadržuje.”

“Zakaj ona?”

“Ker je prišel čas, da doprinesem žrtev, kakor sem sklenil.”

“Turki te bodo motili pri delu.”

“Ne, celo žrtev mi bodo prinesli in praznoval bom danes najvažnejši dan svojega življenja.”

Skoro sem se ustrašil tega votlega, skrivnostnega glasu. Vendar premagam svoje čutstvo in vprašam:

“Ali nisi hotel še danes govoriti z menoj o tvoji knjigi, katero mi je posodil Ali Bej?”

“Če te veseli in ti kaj koristi?”

“Gotovo.”

“Emir, le ubog duhovnik sem; troje reči je moja lastnina; moje življenje, moja obleka in knjiga, o kateri govoriš. Moje življenje prinesem nazaj čistemu, mogočnemu in usmiljenemu, ki mi ga je podaril, svojo obleko prepustim elementu, v katerem bo tudi moje telo pokopano, in knjigo podarim tebi, da more tvoj duh govoriti z mojimi, kadar nas bodo ločili časi, dežele, morja in svetovi.”

Ali je govoril samo v pisani orientalski govorici, ali je res slutil bližajočo se smrt? Spreletela me je groza, katere se nisem mogel otresti.

“Pir Kamek, tvoj dar je velik; skoraj ga ne morem vzeti.”

“Emir, ljubim te. Dobil boš knjigo, in ko pade tvoj pogled na besede, katere sem zapisal v svoji knjigi, tedaj pomisli na poslednjo besedo, katero je ta roka zapisala v knjigo; v njej je popisana krvava zgodba Džesidov, zaničevanih in preganjanih.”

Nisem mogel drugače, moral sem ga objeti.

“Hvala ti, Pir Kamek! Tudi jaz te ljubim, in ko bom odprl tvojo knjigo, bom čul besede tvojih ust, ki so z menoj govorila. Sedaj pa zapusti Šejk Adi, ker še ni prepozno!”

“Ali vidiš svetišče, v katerem je oni pokopan, ki je bil preganjan in usmrčen? On ni nikdar bežal. Ali ne stoji tudi v tvojem svetem pismu, da se ne smemo nikdar onih bati, ki zamorejo umoriti samo telo? Jaz ostanem tukaj, ker vem, da Turki ničesar ne morejo. In če me umorijo, kaj za to? Ali ne umrje svetlo solnce vsak dan, da drugi dan tem bolj veličastno vstane? Ali ni smrt vhod v veličastnejše življenje? Ali si že kdaj slišal, da je Džesid rekel o svojem tovarišu, da je umrl? Džesid reče, da se je spremenil; ni smrti, ne groba, temveč življenje, samo življenje. Vem, da te enkrat zopet ugledam.”

Po teh besedah hitro odide in zgine za svetiščem.

Stopim v hišo in se podam na streho. Zgoraj začujem glasove. Halef in Ifra sta se razgovarjala.

“Čisto sam?” vpraša Ifra.

“Da.”

“Kam so zginili ostali, tisoči?”

“Kdo ve!”

“Toda zakaj so odšli?”

“Bežali so.”

“Pred kom?”

“Pred vami.”

“Pred nami? Hadži Halef Omar, ne razumem te, kaj govoriš.”

“Torej ti povem bolj razločno: bežali so pred tvojim guvernerjem in pred tvojim miralajem Omar Amedom.”

“Toda zakaj vendar?”

“Ker pride miralaj Omar Amed, da napade Šejk Adi.”

“Alah akbar, Bog je velik, in roka guvernerja je mogočna! Povej mi, če smem ostati pri našem emirju, ali če se moram boriti pod miralajem?”

“Ostati moraš pri nas.”

“Hamdulilah, čast in hvala Alahu, ker mi je dobro pri emirju, ktere-
rega moram čuvati.”

“Ti? Kdaj si ga čuval?”

“Vedno, dokler je potoval pod mojim varstvom.”

Halef se smeje in odvrne:

“Da, ti si mož za to! Ali veš, kdo je varuh emirja?”

“Jaz.”

“Ne, temveč jaz!”

“Ali ga ni sam guverner priporočil mojemu varstvu?”

“Toda emir se je izročil mojemu varstvu! In kdo je več, sidi, ali ne-
pridanič tvoj guverner?”

“Halef Omar, čuvaj svoj jezik! Kaj če povem guvernerju, kar si
govoril?”

“Misliš, da se ga bojim? Jaz sem hadži Halef Omar, ben hadži Abul
Abbas ibn hadži Davud al Gosara!”

“In jaz se imenujem Ifra, sem hrabri padišahov baši-bozuk, ki je bil
radi svoje hrabrosti imenovan buluk eminom! Ti skrbiš sam za sebe, za
mene pa sam padišah in cela država, ki se imenuje turška.”

“Rad bi vedel, kako skrbi za tebe padišah?”

“Skrbi? — Takoj ti povem! Mesečno dobivam petintrideset pijastrov
plače, (dolar in pol) in dnevno dva funta kruha, sedemnajst unč mesa, tri
unče masla, pet unč riža, unčo soli, poleg mila, olja in mazila za čevlje.”

“In za vse to opravljaš svoja junaška dela?”

“Da, velikanska in nedosežna.”

“Rad bi te videl!”

“Kaj? Ne vrjameš? Kako sem zgubil na primer svoj nos, ktere-
ga več nimam? Bilo je v nekem prepiru med Druzi in Maroniti v Libanonu. Po-
slali so nas tja, da naredimo mir in pridobimo postavam spoštovanje. V
eni izmed bitk sem mahal kot divji okoli sebe. Tu nameri sovražnik ravno
na mojo glavo. Hoteč se umakniti, stopim nazaj in udarec zadene mesto
moje glave moj no — — — — oooooh aaaaah — — — — kaj je bilo to?”

“Da, kaj je bilo? Strel iz kanona!”

Halef je imel prav; strel iz kanona je povzročil, da buluk emini ni mo-
gel dokončati svoje zanimive zgodbe. Bil je najbrž strel v znamenje, da so
topničarji ujeli polkovnikovega poslanca. Oba služabnika takoj planeta
navzdol.

“Sidi, že streljajo!” zakliče Halef in pogleda svoje samokrese.

“S kanoni!” pristavi Ifra.

“Lepo! Spravita naše živali v notranji dvor!”

“Tudi mojega osla?”

“Da. Potem pa zaprta vrata!”

Sam pa prinesem belo zastavo na streho in jo razvijem. Halef mi pri-
nese nekoliko preprog in na strehi se tako vležem, da me od vzdolaj niso
mogli zapaziti. Oba služabnika se pozneje vležeta poleg mene.

Medtem je postalo že popolnoma svetlo. Megla se je že dvigala iz do-
line. Toda še vedno so gorele luči v svetišču, pogled, ki me je tresel od
groze.

Tako mine pet, deset minut. Tu začujem rezgetanje konja, družega,
tretjega: turške čete so se pomikale od obeh strani v dolino. Povelja mira-
laja so spolzjevali jako točno.

“Prihajajo!” reče Halef.

“Da, prihajajo!” potrdi Ifra. “Gospod, kaj če bodo mislili, da smo
Džesidi in nas umore?”

“Potem jim pokaži svojega osla, po katerem te bodo takoj spoznali!”

Konjice ne opazim; konji, ki so zarezgetali so bili konji častnikov.

Zdaj zadone glasovi sem od groba, in dve minuti pozneje začujem
korakanje sklenjenih čet. Vzdignem glavo in pogledam navzdol. Okoli dve-
sto Arnavtov zapazim, krasnih postav, na čelu njim alaj emini (razredni
major) in dva stotnika. Korakali so v dolino. Za njimi pridrvi tropa
baši-bozukov, ki se razkropi na desno in levo, da poišče prebivalce in ro-
marje. Tem sledi majhna kavalkada samih častnikov: dva stotnika, dva
majorja, dva bimbašija (zapovednik bataljona), kajmakan, (podpolkovnik),
več kol agasijev, (štabnih častnikov) in na čelu vsem jezdi dolg, suhljat
človek, s surovim obrazom, v bogati, pozlačeni uniformi polkovnega po-
veljnika.

“To je miralaj Omar Amed!” reče Ifra spoštljivo.

“Kdo je civilist na njegovi strani?” ga vprašam.

Na polkovnikovi strani je namreč jezdil mož s čudnimi potezami. Vem,
da človek absolutno ni podoben živali; toda so človeške obrazne poteze, ki
spominjajo na žival. Videl sem obraze podobne opicam, psom in mačkam;
pri gotovih cbraznih potezah na človeku sem se zdajci spomnil na vola,
osla, sovo, podlasico, lisieo ali medveda. Obraz človeka, ki sem ga sedaj
zagledal me je pa takoj spomnil na roparsko ptico.

“To je makredš (predsednik sodnije) iz Mosula, zaupnik guvernerja,”
odvrne buluk emini.

Kaj dela ta makredš pri turških četah? Misliti nisem mogel nadalje,
ker zdajci zadoni strel iz topa, drugi, tretji. Zasliši se divje tulenje, kri-
čanje in klicanje, in nato začujem dirjanje kot bi se približevala množica
jezdecev. Častniki se ustavijo ravno pod mojim opazovališčem.

“Kaj je bilo to?” vpraša miralaj.

“Streli iz topov!” odvrne makredš.

“Pravilno!” odvrne polkovnik zaničevalno. “Častnik bi težko kaj
takega odgovoril. Toda, za Alaha, kaj je to?”

Arnavti, ki so pravkar mimo korakali, prihite kričaje in tuleč nazaj; mnogo izmed njih krvavih, vsi pa prestrašeni.

“Stojte!” zagrmí polkovnik. “Kaj se je zgodilo?”

“S kartečami so streljali na nas. Alaj emini je mrtev in zajedno prvi stotnik; drugi je pa ranjen.”

“Alah onlari boca-uc — Alah jih uniči! Na svoje lastne ljudi streljajo! Pustim jih pretepsti do smrti. Nasir agasi, jezdi tja in pouči te pse!”

Slednje povelje izroči enemu svojih štabnih častnikov v njegovem spremstvu. Bil je oni, ktereга sem ob potoku v Badri presenečil in mu pozneje zopet podelil svobodo. Takoj odjaha, vendar se takoj vrne.

“Gospod, to niso naši, temveč Džesidi so streljali. Pustili so me, da sem prišel k njim, ker so me klicali.”

“Kje so naši topovi?”

“V rokah Džesidov; z našimi topovi so streljali; vzeli so jih danes zjutraj našemu stotniku!”

Polkovnik grozno zakolne.

“Lopov, čutil bo mojo roko! Kje je stotnik?”

“Ujet z vsemi svojimi ljudmi!”

“Ujet? Z vsemi? Ne da bi se branil?”

Svojemu konju zabode ostroge tako močno v lakotnice, da se slednj spne kviško kot sveča, nato pa vpraša dalje:

“Kje so Džesidi, hudičevi ljudje, gjavri med gjavri? Ujeti sem jih hotel, bičati, umoriti, sedaj pa nobenega ni na spregled? Ali so begli? Takoj jih poiščemo! Poprej mi pa dobite nazaj topove. Vojaki iz Diarbekirja so skupaj. Poženite jih naprej, za njimi pa pse iz Kjerkjuka!”

Kol agasi, štabni častnik, odjaha, in pehota iz Diarbekirja se odpravi na pohod. Polkovnik s svojim štabom jaha ob strani. Dalje nisem mogel videti, ker dela dolina ovinek; toda komaj mine minuta, zagrmí strel, drugi, tretji, četrti, nakar sledi isti prizor kot prej; lahko ranjeni pribeže nazaj, mrtvi in smrtno ranjeni obleže na bojišču. Polkovnik zažaha v sredo med svoje vojake in maha po njih s svojo sabljo.

“Stojte, bojazljiveci, stojte, sicer vas z lastno roko pošljem v pekel! Agasi, poženi dragonce navzdol!”

Adjutant odjaha. Begunci se zberejo; vrne se tudi mnogo baši-bozukov, ki naznanijo, da so vse hiše prazne.

“Zapalite jim njih gnezda, razderite vse in poiščite njih sledove! Vedeti moram, kje so ti gjavri skriti!”

Sedaj je prišel čas za mene, če sem hotel sploh kaj koristiti.

“Halef, če se mi kaj pripeti, vzemi belo zastavo iz strehe. Znamenje je za Ali Beja!”

Po teh besedah se zravnam na strehi, in takoj me opazijo.

“Ah,” zakliče polkovnik. “Tu prihaja eden! Fridi navzdol, ti pasji sin; povej mi, kar veš!”

Pomigam z glavo in stopim nazaj.

“Halef, zapri vrata za menoj in brez mojega dovoljenja ne pusti nikogar notri. Kadar pokličem tvoje ime, tedaj odpri!”

Stopim navzdol, in vrata za menoj se zapro. Takoj, ko se prikažem, me častniki obstopijo.

“Črv, ki si, odgovori na moja vprašanja, sicer te dam takoj zaklati!” zakriči polkovnik.

“Črv?” vprašam mirno. “Vzemi in beri!”

Divje me pogleda, vendar vzame v roke moj sultanov potni list. Ko zagleda pečat, pritisne pergament na čelo, toda le lahko in skoro zaničljivo ter prebere površno vsebino.

“Ti si Frank?”

“Nemec.”

“To je vsejedno! Kaj delaš tukaj?”

“Prišel sem v te kraje, da spoznam običaje prebivalecev,” mu odvrnem, medtem ko potni list spravljam v žep.

“Zakaj? Kaj mene briga tvoj sultanov potni list! Ali si bil pri guvernerju v Mosulu?”

“Da.”

“Ali imaš od njega dovoljenje, da hodiš po teh krajih?”

“Da. Tukaj je.”

Dam mu drugi list v roke, katerega prebere in mi izroči nazaj.

“Vse v redu; toda — — —”

Umolkne, ker začuje se prasketanje pušk, in zajedno opazimo, da se nam približuje več jezdecev na konjih.

“Šejtan! Kaj je to?”

Slednje vprašanje je bilo obrnjeno na mene; raditega mu odvrnem:

“Džesidi so. Obkoljen si, in vsak upor je zaman.”

Polkovnik se vzravna v sedlu.

“Pes!” zagrmí nad mene.

“Ne govori takih besed, miralaj! Še enkrat se drzni, in jaz odidem.”

“Ti ostaneš!”

“Kdo me hoče zadrževati? Vse ti povem, kar hočeš, toda vedi, da nisem navajen poslušati take polkovnike kot si ti. Pokazal sem ti, da se nahajam v padišahovej senci, in če to ne bo pomagalo, tedaj si pomorem sam.”

“Ah!”

Dvigne roko, da me udari.

“Halef!”

S tem klicem se pomešam med konje; stečem proti vratom in komaj planem v hišo, se vrata že zapro za menoj; v istem trenutku se pa tudi zaleti v vrata strel iz pištole. Miralaj je streljal na mene.

“Ta je bila tebi namenjena, sidi,” reče Halef.

“Pojdiva navzgor!”

Še ko sva stopala po stopnjicah, začujem zunaj divje klice, pomešane s konjskim topotanjem, in ko dospem na vrh, zapazim, kako zadnji oddelek

dragoncev zgine za ovinkom doline. Bilo je blazno gnati ljudi pred topovska žrela, ktera je bilo treba prisiliti k molku z napadom od obeh strani na hribih, ki so mejili na dolino. Miralaj je bil popolnoma zmešan, in prava sreča zanj, da Ali Bej ni hotel prelivati krvi, ker ob svetišču in po potih v dolini so stali Turki tako tesno, da bi vsaka kroglja iz topov lahko njih dvajset podrla.

Tu znova zadoni strel iz topov. Granate in karteče, če so bile dobro merjene, so morale grozno razsajati med Turki; po vsej dolini so bežali preplašeni dragonci in konji brez lastnikov.

Polkovnik se je kar tresel jeze; vendar zdaj se je vsaj domislil, da z napadom ne opravi ničesar. Zopet zapazi mojo glavo, ker sem gledal navzdol. Pomiga z roko, in jaz se dvignem.

“Pridi navzdol!”

“Zakaj?”

“Vprašati te moram.”

“In streljati na mene?”

“Saj ni tebi veljalo!”

“Dobro torej, pa vprašaj! Odgovarjal ti bom raz streho; razumel boš prav tako dobro, kot če sem pri tebi. Toda—” pri tem dam Halefu skrivno znamenje, kterega takoj razume — “toda poglej si tega moža! On je moj služabnik; v rokah drži puško in bo meril na tebe. Takoj, ko dvigne eden tvojih spremljevalcev na me orožje, si ti mrtev, in potem bom tudi jaz rekel, kakor ti, namreč: Saj ni tebi veljalo!”

Halef poklekne ob robu strehe in nameri puško na polkovnika. Slednji pobledi, ne vem ali iz strahu ali jeze.

“Odstrani puško!” zakliče.

“Nikakor ne.”

“Človek, dvatisoč vojakov imam pri sebi; zmeljem te!”

“In jaz imam enega s seboj; v trenutku te lahko pošljem k tvojim očetom!”

“Moji me bodo strašno maščevali!”

“Mnogo njih bo mrtvih, predno se jim posreči udreti v to hišo. Sicer ste pa obkoljeni od štiritisoč vojakov, ki vas vse lahko postreljajo v pol uri.”

“Koliko praviš?”

“Štiritisoč. Poglej na višine! Ali ne vidiš glave pri glavi? Tam spodaj je mož, ki ima v rokah belo zastavo. Gotovo je poslanec Ali Beja, ki bi rad s teboj govoril. Dovolj mu varno spremstvo in sprejmi ga po običajih; v tvoj dobiček bo!”

“Ne potrebujem tvojih nauk. Naj le pridejo uporniki! Kje so vsi Džesidi?”

“Daj, da ti povem! Ali Bej je slišal, da hočeš napasti romarje. Poslal je na okoli oglednike, da opazuje tvoje čete. Ženske in otroke so spravili na varno. Tvojega prihoda ni oviral, temveč zapustil dolino ter te obkolil od vseh strani. Glede števila vojakov in ugodnejšega prostora te Ali Bej

zelo nadkriljuje. V njegovi oblasti so tvoji topovi z vsem streljivom. Zgubljen si, če ne sprejmeš prijazno njegovega poslanca!”

“Hvala ti, Frank! Najprvo govorim s poslancem in potem s teboj. Ti imaš budjeruldi padišaha in guvernerjevo priporočilo, vendar se zavzemaš za Džeside. Izdajalec si in prejmeš za to svojo kazen.”

Tu se pririne nasir agasi, njegov adjutant, s konjem do njega in mu pošepeta nekaj besed v uho. Polkovnik pokaže na mene in vpraša:

“Torej ta je bil?”

“Da, on. On ni naš sovražnik; slučajno je gost Džesidov in meni je rešil življenje.”

“O tem govorimo pozneje. Pojdimo v hišo!”

Vsi jahajo pred solčni tempel, stopijo pred vhodom raz konje in se podajo v svetišče.

Medtem je prišel poslanec v ravni črti navzdol v dolino in čez potok. Stopi v tempel. Nobenega strela; vladal je mir, in odmevali so le koraki vojakov, ki so se iz gorenjega dela doline umikali navzdol, kjer so se čutili bolj varne.

Pol ure mine. Tu stopi poslanec zopet iz tempelna, toda ne sam, temveč — obdan od vojakov in zvezan. Miralaj, ki se prikaže pri vhodu, pogleda naokoli, zapazi grmado in pokaže z roko proti njej. Pokličejo deset Arnavtov; slednji vzamejo poslanca v svojo sredo in ga vlečejo proti grmadi. Dočim ga nekteri držijo, zgrabijo drugi za puške — nameravali so poslanca ustreliti.

“Stoj!” zakličem polkovniku. “Kaj nameravaš? On je poslanec, torej nedotakljiv!”

“Upornik je kot ti. Najprvo njega potem tebe; sedaj vemo, kdo je napadel topničarje!”

Miralaj pomigne; streli počijo, in mož se mrtev zgrudi. Tu pa se zgodi nekaj, česar nisem pričakoval: med vojaki se pririne neki mož. Bil je Pir Kamek. Ko pride do grmade, poklekne.

“Ah, zopet eden!” vzklikne polkovnik in gre k njemu. “Dvigni se in odgovori mi!”

Dalje nisem mogel slišati, ker daljava je postala prevelika. Samo svečane poteze Pir Kameka in jezne polkovnika opazim. Nadalje vidim, da pokaže Pir Kamek v grmado in sekundo pozneje prične goreti. Strašna slutnja me spreleti. Bog, ali se je hotel tako maščevati nad morilcem svoje žene in svojih otrok!

Vojaki zgrabijo Pir Kameka in ga potegnejo od grmade; toda bilo je že prepozno, ker je ogenj dobival hrane od smole na grmadi. V eni minuti je že plapolal visok plamen proti nebu.

Pir Kameka obkolijo in drže; polkovnik hoče prostor zapustiti. Tu se pa obrne in koraka proti svečeniku. Nekaj časa govorita, polkovnik razburjeno, Pir Kamek mirno in svečano. Zdaje se pa svetnik iztrga rokam onih, ki so ga držali in se vrže na polkovnika. Z močjo velikanovo ga dvigne — dva skoka, in s polkovnikom stoji pred gorečo grmado; še en skok —

in oba zgineta v plapolajočem plamenu, ki se zgrne nad njima. Šum v grmadi priča, da se oba borita med seboj; eden, da si reši življenje, drugi, da obdrži svojega sovražnika v ognju.

Bilo mi je, kot bi me živega drli. Torej zato mi je prej govoril, da bo ta dan "najvažnejši" v njegovem življenju! To grozno maščevanje nad polkovnikom je bila njegova "zadnja beseda", katero je hotel zapisati v svojo knjigo, kjer je označena krvava zgodovina Džesidov, zaničevanih in preganjanih!

Grozno! Zaprem oči. Ničesar nečem več videti ne slišati. Podam se navzdol v sobo in se vležem na postelj, z obrazom proti steni. Nekaj časa je zunaj vse mirno, toda kmalu prično zopet streljati. Radi mene! Če mi preti nevarnost, me Halef takoj obvesti. Pred seboj sem gledal samo, kako zginja v plamenu dolga črna brada, snežnobeli lasje in krasna, pozlačena uniforma polkovnikova. Moj Bog, kako dragoceno in vredno je človeško življenje, in vendar — vendar — vendar — — —!

Tako mine precej časa; streljanje preneha, in po stopnjicah začujem korake. Halef vstopi.

"Sidi, pojdi na streho!"

"Zakaj?"

"Neki častnik hoče govoriti s teboj."

Vstanem in se podam zopet navzgor. En sam pogled mi pove vse. Džesidi niso več tičali na višinah, temveč polagoma pritiskali v dolino. Za vsakim kamnom, za vsakim drevesom in grmom je tičal eden, ki je pošiljal kroglice iz varnega skrivališča. Manjkalo je še nekaj; če se s topovi pomaknejo še nekoliko bolj navzgor, postreljajo lahko vse Turke v dolini.

Pred hišo stoji Nasir agasi.

"Gospod, ali hočeš govoriti z menoj?" me vpraša.

"Kaj je važnega?"

"Hoteli smo poslati k Ali Beju poslanca, in ker je miralaj, kteremu naj Alah podeli raj" — pri tem pokaže na grmado, iz ktere se je še vedno kadilo — "umoril poslanca Džesidov, ne more nihče nas iti k njemu. Ali hočeš prevzeti ti ta posel?"

"Hočem. Kaj naj povem Ali Beju?"

"Kajmakan (podpolkovnik) ti bo zapovedal. On vodi sedaj vojsko in biva v oni hiši. Pridi k njemu!"

"Zapovedal bo? Vaš kajmakan nima ničesar govoriti. Kar storim, naredim prostovoljno. Kajmakan naj pride k meni in pove, kaj hoče. Moja hiša je njemu odprta, toda samo njemu in k večjemu še eni osebi. Kdor se razven njega približa sem, ga takoj ustrelim."

"Kdo je v hiši pri tebi?"

"Moj služabnik in guvernerjev vojak iz Mosula."

"Kako se imenuje?"

"Buluk emini Ifra."

"Ifra? S svojim oslom?"

"Da," se smejem,

“Torej si ti oni ptujec, ki je arnavtskim agom odpustil kazen in si pridobil guvernerjevo prijateljstvo?”

“Da, jaz sem.”

“Torej počakaj, gospod! Takoj pride kajmakan.”

Čez par trenutkov res stopi kajmakan iz tempelna in se napoti proti moji hiši. Spremlja ga makredš.

“Halef, odpri in pelji ju v sobo. Vrata takoj zopet zapri in se vrni sem. Če se kdo nepozvan bliža hiši, ga ustrelil!”

Podam se navzdol. Oba moža vstopita. Bila sta visoka uradnika, kar me pa ni mnogo brigalo; sprejemem ju zelo hladno in velim, da se usedeta, nakar ju vprašam:

“Moj služabnik vama je odprl. Ali vama je povedal, kako se imenujem?”

“Ne.”

“Imenujejo me v teh krajih hadži emir Kara ben Nems. Kdo sta vidva, mi je znano. Naznanita mi svoje želje!”

“Ti si hadži?” vpraša makredš.

“Da.”

“Torej si bil v Meki?”

“Da. Ali ne vidiš kurana na mojem vratu in posodice z vodo zemzem?”

“Menili smo, da si gjavr?”

“Ali sta prišla, da me zasramujeta?”

“Ne. Prosiva te, da greš na najino povelje k Ali Beju.”

“Če mi dasta varno spremstvo?”

“Da.”

“Meni in mojim služabnikom?”

“Da.”

“Kaj naj povem Ali Beju?”

“Da naj odloži orožje in se pokori guvernerju.”

“In potem?” vprašam radovedno, kaj bo še povedal.

“Potem bo kazen, ki jim jo guverner naloži, zelo milostna.”

“Ti si makredš (predsednik sodnije) iz Mosula, in ta mož je kajmakan in poveljnik tukajšnjih vojakov. On naj govori, ki je vojaški poveljnik, ne pa ti!”

“Jaz sem guvernerjev pooblaščenec.” Pri tem se možko vzravna pred menoj.

“Ali imaš pismeno pooblastilo?”

“Ne.”

“Torej te ne morem upoštevati.”

“Kajmakan je priča.”

“Jaz vrjamem samo pismenemu pooblastilu. Pojdi in prinesi ga. Mosulski guverner bo samo izvedenem možu dal svoje pooblaščenje.”

“Ali me hočeš žaliti?”

“Ne. Samo trdim, da nisi častnik, torej vojaških zadev ne razumeš ter moraš molčati.”

“Emir!” zakliče in me jezno pogleda.

“Ali naj ti dokažem resnico svojih besedij?” mu odvrnem. “Od vseh strani ste tako obkoljeni, da ne more nihče vas pobegniti; samo pol ure, in Džesidi vas vse postreljajo. In pri takem položaju naj Ali Beju rečem, da mora odložiti orožje? Rekel bi mi, da sem norec. Miralaj, kteremu naj bo Alah usmiljen in milostljiv, je s svojo neprevidnostjo zvodil petnajststo vojakov v pogubo. Kajmakan ima torej sedaj častno nalogo, da jih reši pogube; če se mu to posreči, je kot dober častnik in junak spolnil svojo dolžnost. Z visokodonečimi besedami, za kterimi se skriva bojazen in zvijača, se mu pa ne bo posrečilo. Govoriti moram torej samo z njim. V vojaških zadevah odločujejo samo vojaki.”

“In vendar me moraš poslušati!”

“Ne vem, zakaj!”

“Ker se gre tukaj za razne stvari, ki se tikajo postav, in jaz sem predsednik sodnije.”

“Bodi, kar hočeš! Pokazati mi ne moreš svojega pooblastila, torej sem s teboj gotov!”

Ne vem, zakaj sem dobil do tega človeka mržnjo; toda slutil sem, da je pravzaprav on vzrok vseh napadov na Džeside. Zakaj se je on kot sodnik udeležil napada? Najbrž, da bi dal Džesidom, v slučaju, da jih Turki premagajo, občutiti turško premoč z nasilnimi davki.

Obrnem se do kajmakana:

“Kaj naj povem Ali Beju, če me vpraša, zakaj ste napadli njegove ljudi v Šejk Adiju?”

“Ker smo hoteli dobiti v svojo oblast dva Džesida, ki sta napadla naše vojake, in ker nam Džesidi ne plačujejo haradša.” (Haradš je davek, kterega morajo v turškem cesarstvu plačevati oni, ki niso mohamedanci.)

“No, nad temi vzroki se bo pač čudil. Morilce iščite pri svojih ljudeh; to vam lahko dokaže, in haradš lahko drugače tirjate, ne pa s silo. Kaj naj mu povem o tvojih načrtih?”

“Povej mu, da naj pošlje človeka, s kterim se bom pogajal o pogojih, da se umaknem s svojo vojsko.”

“In če vpraša, kakšne bodo te pogodbe?”

“V guvernerjevem imenu zahtevam nazaj naše topove; za vsakega ranjenca in ubitega zahtevam odškodnino; nadalje zahtevam haradš in izplačilo gotove svote denarja kot oškodnino za požiganje.”

“Alah kerim, Bog je usmiljen! Tebi je podelil usta, ki znajo veliko tirjati. Ne govori nadalje; dovolj je, in drugo določi sam z Ali Bejem. Takoj grem k njemu. Odgovor vam prinesem sam, ali pa vam pošljem zanesljivega človeka.”

“Povej mu še, da mora izpustiti takoj naše topničarje in jim plačati za strah, kterega so prestali posebno odškodnino!”

“Tudi to mu sporočim; toda pričakujem, da bo tudi on od vas zahteval, da mu plačate odškodnino, ker ste ga s svojim prihodom razočarali. Gotovi smo; napravim se na pot k Ali Beju, vendar vas še enkrat svarim. Bodite mirni, sicer vas Ali Bej neusmiljeno vse poseka.”

Vstanem; istodobno vstneta tudi kajmakan in makredš.

Navzdol pokličem Halefa in Ifro, ki osedlata konje. Halefu še naročim: “Ne hodi iz hiše, temveč čakaj v njej mojega povratka.”

Po teh besedah odjaham v dolino, da si ogledam pozicijo topov. Kakih trideset ljudij je bilo ubitih in več kot sto ranjenih; Džesidi so ranjence ravno obvezovali. Drugače bi bilo, če bi Turki zmagali; ranjenci bi morali brez pomoči žalostno umreti na bojišču. Poženem konja v smeri proti Badri, kjer sem šlutil, da tiči Ali Bej s svojimi četami.

Ko jaham mimo tempelna, stoji pred njim kajmakan s svojim štabom. Pokliče me, torej jaham še enkrat k njemu.

“Povej še Ali Beju, da mora plačati tudi odškodnino za umorjenega miralaja!”

“Alah razsvetli vaše glave, ker si domišljate vedno nove odškodnine. Koliko pa naj Ali Bej računa za ustreljenega poslanca, ki je nedotakljiv? Vendar mu povem tudi to!”

“Opazil sem, da imaš pri sebi baši-bozuka, guvernerjevega vojaka,” reče kajmakan.

“Videl si.”

“Kdo ti ga je dal?”

“Guverner.”

“Ali ga še potrebuješ?”

“Da.”

“Mi ga tudi potrebujemo.”

“Torej si izprosi dovoljenja od guvernerja, da ga smeš vzeti. Če mi pokažeš dovoljenje, ti ga takoj izročim.”

Jaham naprej mimo temnih pogledov turških vojakov. Marsiktera roka seže po bodalu, toda spremljal me je Nasir agasi, dokler nisem bil na varnem, kjer se poslovim od turškega častnika.

Slovo je bilo kratko, ker nas je silil čas.

“Efendi, kdaj se zopet vidiva?” vpraša Nasir agasi.

“Samo Alahu je znano.”

“Ti si moj rešitelj; nikdar te ne pozabim in vedno ti ostanem hvaležen. Če se še kdaj vidiva, zapovej, da ti služim.”

“Bog te čuvaj! Morebiti te vidim kmalu kot miralaja; naj te čaka boljša usoda kot Omar Ameda!”

Podava si roke in se ločiva. Tudi njega sem zopet videl, ko sem najmanj mislil na njega.

Nekaj korakov naprej opazim prvega Džesida, ki se je med grmovjem priplazil tako daleč, da bi imel boljše stališče. Bil je Selekov sin, moj tolmač.

“Emir, ali si nepoškodovan?” me vpraša.

“Popolnoma. Ali imaš pri sebi knjigo Pir Kameka?”

“Ne. Skril sem jo na nekem mestu, kjer jo nihče ne najde.”

“Toda če padeš v bitki, tedaj je zgubljena!”

“Ne, efendi. Povedal sem drugim, kje leži, da jo lahko dobijo.”

“Kje je bej?”

“Zgoraj na skalah, od koder se lahko dolina opazuje. Dovolj, da te spremljam!”

Vzame puško na rame in koraka naprej. Kmalu dospeva na vrh višine, in krasen je bil pogled na Džeside, ki so tičali, ležali in prežali za grmovjem pripravljeni vsak hip napasti in streljati na sovražnika. Tu sem se še bolj prepričal, da so Turki zgubljeni, če se ne pogodijo v miru s svojimi sovražniki.

Jahamo na levo, dokler ne dospemo do neke skalnate pečine, kjer sedi Ali Bej s svojim štabom, če lahko tako nazivam tri bosonoge Džeside. Prijazno mi pride nasproti.

“Najvišjega hvalim, ker te je zdravega in nepoškodovanega pripe-ljal k nam!” reče z veselim glasom. “Ali se ti je kaj žalega pripetilo?”

“Ne, ker sicer bi dal znamenje z belo zastavo.”

“Pojdi za menoj!”

Razjaham in mu sledim za skalo. Iz tega kraja sem lahko vse pregledal, kar se vrši v dolini, svetišče, bejevo hišo, tam zdolaj topove za okopi in obe stranske steni v dolini.

“Vidiš belo zastavo na moji hiši?” me vpraša.

“Da. Zagrinjalo je.”

“Če bi zginilo, bi dal znamenje, in petsto mojih vojakov bi napadlo hišo pod varstvom topov, ki bi Turke zadrževali.”

“Hvala, Ali Bej. Ničesar se mi ni zgodilo, samo miralaj je enkrat proti meni ustrelil, ne da bi me zadel.”

“Kaznoval ga bom!”

“Ne boš, ga, ker je že kaznovan.”

Povem mu cel prizor med Pir Kamekom in polkovnikom; povem mu tudi poslednje besede, ktere sem z njim govoril. Pozorno in ginjen posluša moj govor; ko skončam, pa ne reče ničesar kot:

“Bil je junak!”

Nato pa se zamisli v globoko premišljevanje, iz kterega se zbudi šele čez nekaj trenutkov.

“In kaj praviš ti? Umorili so mojega poslanca?”

“Obsodili so ga in ustrelili.”

“Kdo je zapovedal, da se ga ustrelji?”

“Najbrž miralaj.”

“Da bi še živel, ta lump!” škriplje s zobmi Ali Bej. “Slutil sem že naprej, da se bo poslancu nekaj pripetilo. Povedal sem mu, da zopet pričnem z bojem, če se v teku pol ure ne vrne. Toda maščeval ga bom; dal bom znamenje, in resni boj se bo pričel.”

“Čakaj še, ker moram prej s teboj govoriti. K tebi me je poslal kajmakan, ki sedaj načeljuje vojakom.”

Povem mu na kratko cel moj pogovor s kajmakanom in makredšom. Ko mu slednjega omenim, se njegove poteze poostre, vendar me mirno posluša do konca.

“Torej makredš je zraven! Ah, sedaj vem, komu se imamo zahvaliti! On je najhujši sovražnik Džesidov; on jih sovraži; on je vampir, sesalec krvi, in on si je tudi zmisлил oni umor, radi kterega so nas Turki napadli. Toda moje poslanstvo, kterega sem poslal v Štambul, se oglasi tudi pri anadoli kazi askeri (nadsodnik azijske Turčije), ter mu pošese pismo, kterega mi je napisal Pir Kamek. Pir Kamek in nadsodnik sta bila prijatelja, in Pir Kamek je bil dalj časa nadsodnikov gost. Anadoli kazi askeri zna razločevati resnico od laži ter nam bo pomagal.”

“To želim iz vsega srca. Toda koga pošlješ h kajmakanu? Navaden Džesid že ne sme biti, ker ga lahko preslepe.”

“Koga naj pošljem, vprašaš? Nikogar, žive duše ne. Jaz sam bom govoril z njim. Jaz sem glavar mojih vojakov in on je načelnik turških vojakov, in midva imava o vsem odločevati. Toda jaz sem zmagalec, in on je premagani; on naj pride k meni!”

“Tako je prav!”

“Čakal ga bom na tem mestu. Obljubim mu varno spremstvo; toda če v tridesetih minutah ne pride sem, pričnem streljati in ne neham prej, dokler ne obleži zadnji Turek!”

Nato stopi k svojemu adjutantu in govori nekoliko časa z njim, nakar dva odideta. Eden vzame belo zastavo, odloži svoje orožje in zavije v dolino na levo, od koder sem jaz prišel; drugi pa odide do onega mesta, kjer stojе topovi.

Nato zapove Ali Bej nekaj Džesidom, ki so bili v bližini, da napravijo šotor za nas. Vse potrebno so imeli pri rokah. Dočim spolnejo njegovo povelje, zapazim spodaj, da se okop za topovi odpira. Topove pomaknejo naprej ob potoku do mesta, kjer je bilo že več Džesidov. Tam je bilo mnogo skal; hitro posekajo nekaj dreves in napravijo nov okop.

Še ni minilo dvajset minut, odkar je Ali Bej odposlal svojega adjutanta, ko se približa kajmakan. Spremljajo ga trije turški vojaki, in ob njegovi strani jaha — makredš. To je bilo zelo neprevidno od njega; opazil sem na temnem pogledu Ali Beja.

Ali Bej stopi v šotor, kterega so med tem postavili in se vsede na razgrnjeno preprogo. Jaz vzprejem prihajajoče. Vojaki ostanejo pred šotorom, drugi pa vstopijo v šotor.

“Salam!” pozdravi kajmakan.

Makredš ne pozdravi. On kot predsednik padišahovega sodišča je pričakoval, da ga pozdravi Ali Bej. Slednji ga pa še ne pogleda niti ne odzdravi kajmakanu. Z roko pokaže na preprogo in reče:

“Kajmakan, komar-sen — lahko se vsedeš!”

Nagovorjeni se svečano vsede in makredš poleg njega.

“Prosil si nas, da pridemo k tebi,” prične podpolkovnik. “Zakaj nisi ti k nam prišel?”

“Motiš se!” odvrne resno Ali Bej. “Nisem te prosil, temveč samo naznanil sem ti, da postreljam vse Turke, če ne prideš k meni. Ali je to prošnja? Nadalje vprašaj, zakaj nisem prišel k tebi. Če pridem jaz iz Šejk Adija v Mosul, te bom obiskal in ne zahteval, da se ti potrujiš do mene; ti si prišel iz Mosula v Šejk Adi ter moraš poznati postave uljudnosti, ki zapovedujejo, da prideš k meni. Sicer me pa tvoje vprašanje sili, da ti razjasnim položaj, v katerem se nahajamo. Ti si sluga, uradnik padišaha in guvernerja, častnik, ki v ugodnem slučaju poveljuje polku; jaz sem pa svoboden knez Kurdiv in vrhovni poveljnik vseh mojih vojakov. Ne misli torej, da si večji od mene — —”

“Jaz nisem sluga — — —”

“Molči! Navajen sem, da se me posluša, dokler ne zgovorim; zapomni si kajmakan! Brez vse pravice, in ne da bi prej naznanil, si vdrl v moje ozemlje, kakor tat, kakor ropar z oboroženo močjo. Roparja ulovim in usmrtim, kakor se meni poljubi; ker si pa sluga sultana in guvernerja, hočem, predno razvijem vso svojo moč, v miru s teboj govoriti. Da še živiš, ti in tvoji, se imaš zahvaliti samo moji usmiljenosti in popustljivosti. Sedaj torej govori, kdo ima pravico zahtevati, da jaz pridem k njemu!”

Kajmakan naredi začuden obraz, ker takega govora ni pričakoval. Misli, kaj bi odgovoril; toda makredš, ki ga je Ali Bejev govor spravil v skrajno nejevoljo, povzame besedo:

“Ali Bej, kaj se predrzneš! Imenoval si nas roparje in tatove, mi, ki sedimo tukaj kot zastopniki padišaha in guvernerja! Čuvaj se, ker sicer boš obžaloval svoje besede!”

Bej se obrne popolnoma mirno do častnika:

“Podpolkovnik, kdo je ta norec?”

Vprašaneec se prestraši.

“Čuvaj svoj jezik, Ali Bej! Ta efendi je makredš iz Mosula!”

“Šališ se! Makredš mora znati, kaj govori. Makredš iz Mosula je pregovoril guvernerja na vojno proti nam; če bi ne bil blazen, bi se nikdar ne drznil priti k meni, ker mora vedeti, kaj ga v tem slučaju pričakuje!”

“Ali Bej ne šalim se, temveč govorim resnico!”

“Vidim, da niti ne sanjaš niti nisi pijan; torej ti moram verjeti. Toda pomisli, da sem samo tebe poklical k sebi!”

“Makredš je šel z menoj kot zastopnik in poslanec guvernerja.”

“Mogoče je, če ti praviš; toda ali mi moreš dokazati?”

“Rečem in prisegam!”

“To ne velja ničesar. Zaupam ti; toda vsak drugi, ki pride v enakih okoliščinah k meni, mora dokazati, da ima pravico in povelje z menoj obravnavati; sicer pride v nevarnost, da ravnam z njim tako kot ste vi z mojim poslancem.”

“Makredšu se ne more ničesar zgoditi!”

“Takoj ti dokažem nasprotno!”

Zaploska z rokami, in takoj vstopi Džesid, ki je prej pripeljal kajmakan.

“Ali si kajmakanu obljubil varno spremstvo?”

“Da, gospod!”

“In komu še?”

“Nikomur.”

“Tudi onim trem vojakom ne, ki stojijo zunaj?”

“Ne, in makredšu tudi ne.”

“Vojake odpeljite, ker so naši ujetniki; s seboj vzemi tudi moža, ki se imenuje makredš iz Mosula. On je kriv vsega, tudi umora našega poslanca.”

“Protestiram!” zakriči kajmakan.

“Branil se bom in tudi maščeval,” grozi makredš in potegne bodalo izza pasa.

V istem trenutku pa skoči Ali Bej na njega in ga s tako silo udari v obraz, da se takoj zgrudi na tla.

“Pes, ti se drzneš v mojem šotoru groziti z nožem! Ven z njim!”

“Stoj!” zapove kajmakan. “Prišli smo, da obravnavamo; njemu se ne sme zgoditi ničesar!”

“Tudi moj poslanec je prišel k tebi, in vendar ste ga umorili in ubili kot izdajaleca. Ven z njim!”

Navzoči Džesid zgrabi makredša in ga pelje iz šotora.

“Torej grem tudi jaz!” grozi kajmakan.

“Le pojdi. Do svojih prideš neovirano; toda predno prideš k njim bo že mnogo njih mrtvih. Emir Kara ben Nems, stopi ven na skalo in dvigni desnico. Znamenje je, da se prične streljati s topovi!”

“Ostani!” reče hitro kajmakan. “Streljati ne smete.”

“Zakaj ne?” vpraša Ali Bej.

“Ker to bi bil umor, ker se mi ne moremo braniti.”

“Ne umor, temveč kazen in pravično povračilo. Napasti ste nas hoteli, ne da bi slutili; prišli ste s sabljami, puškami in topovi, da nas posekate in postreljate. Sedaj so vaši topovi v naših rokah, in ko ste bili sprejeti, kakor se vam spodobi, pravite, da smo mi morilci. Kajmakan bodi jezen toda ne smešen!”

“Makredša moraš oprostiti!”

“On je porok za umorjenega poslanca!”

“Ali ga boš umoril?”

“Mogoče. Vse je odvisno od tega, če se bova midva sporazumela.”

“In kaj zahtevaš od mene?”

“Tirjati hočem odškodnino.”

“Odškodnino? Saj sem vendar prišel k tebi, da jo jaz tirjam!”

“Povedal in prosil sem te že, da ne bodi smešen. Povej mi, zakaj ste nas napadli?”

“Ker skrivate morilce naših vojakov.”

“Vem, kaj misliš, toda rečem ti, da si napačno poučen: ne dva naših vojnikov sta napadla vaše, temveč trije vaši vojaki so umorili dva naša. Skrbel sem že, da se vse dokaže; v kratkem dospe sem predstojnik one občine, kjer se je umor zvršil.”

“Kaj pa če ni resnica?”

“Resnica je, toda makredš jo je po svoje zabil. Mislim, da ne bo nikdar več v škodo nam lagal. Toda, če tudi bi naši napadli vaše vojake, to še ni dovoljen vzrok, da padete z oboroženo silo čez nas.”

“Imamo še drug vzrok.”

“Kterega?”

“Plačevali niste haradša.”

“Plačali smo ga. In sicer, kaj pa imenuješ haradš? Prosti Kurdi smo; kar mi plačamo, damo prostovoljno. Plačali smo glavni davek, ki ga mora plačati vsak, ki ni moslem, da se oprosti vojaške službe. In sedaj zahtevate še haradš, ki ni drugzega kot glavni davek, samo, da ga imenujete z drugim izrazom. In četudi bi vam ostali dolžni na davkih, ali imate potem pravico nas napadati? Ali morate pridreti nad nas baš v trenutku, ko je v Šejk Adiju zbranih toliko romarjev, ki ne spadajo niti pod mosulskega guvernerja, torej jim ni treba plačevati davkov? Kajmakan, ti in jaz, oba prav dobro znava, kaj hoče guverner od nas: denar in plen. Njegov načrt se mu ni posrečil. Ti nisi niti pravnik niti pobiralec davkov; častnik si, in radi tega bom s teboj govoril samo o vojaških stvareh. Govori, in jaz bom poslušal!”

“Od tebe moram zahtevati morilce in zapadli davek, sicer mi je od guvernerja naročeno, naj napadem Šejk Adi in uničim z ognjem vse kraje, kjer prebivajo Džesidi ter umoriti vsakega, ki se ustavlja.”

“In vzeti moraš vse s seboj, kar imajo Džesidi?”

“Vse!”

“Tako se glasi guvernerjevo povelje?”

“Da.”

“In ti ga boš spolnil?”

“Z vsemi močmi!”

“Torej spolni, kar ti je naročeno!”

Ali Bej se dvigne v znamenje, da je obravnava končana. Kajmakan ga hoče zadržati.

“Kaj nameravaš, Ali Bej?”

“Rekel si mi, da hočeš uničiti vasi Džesidov in oropati naše ljudi njih premoženja. Jaz pa, vrhovni poveljnik Džesidov hočem čuvati svoje podložnike. Udrli ste v naše kraje, ne da bi prej naznanili svoj prihod; zagovarjate se z lažmi; požigati, moriti in ropati hočete; umorili ste celo mojega poslanca, kar je proti vsem mednarodnim pravom. Iz tega sledi, da vas ne smem smatrati vojakom, temveč pocestnim roparjem; roparje se jednostavno ustreli. Gotova sva! Vrnite se k svojim! Sedaj si še pod mojim varstvom; ko pa prideš k svojim vojakom, glej za svojo glavo!”

Ali Bej zapusti šotor in dvigne desnico. Topničarji so že zdavnej čakali tega znamenja — strel iz topa zadoni, in kmalu se oglasijo še drugi.

“Gospod, kaj nameravaš?” zakliče kajmakan. “Prelomil si premirje, dasi sem še jaz pri tebi!”

“Kdaj smo sklenili premirje? Ali ti nisem povedal, da sva gotova? Čuj! Že streljajo s kartečami in granatami; z onimi granatami, ki so bile namenjene za nas; sedaj pa padajo na vas! Alah je sodil; on kaznuje grešnika z ono pregreho, s katero je nad drugimi grešil. Čuješ, kako kričijo tvoji ljudje na pomoč. Pojdi k njim in zapovej jim, naj uničijo naše vasi!”

Streli iz topov so morali grozno delovati med Turki; sklepal sem iz divjega vpitja, ki se je razlegalo iz doline.

“Stoj, prenehaj, Ali Bej! Daj znamenje, da prenehajo streljati, da se lahko pogovoriva!”

“Tebi je znano guvernerjevo povelje, in meni moja dolžnost; gotova sva.”

“Guverner svojih povelj ni dal meni, temveč miralaju, in moja dolžnost je sedaj, da obvarujem svoje ljudi pogube. Rešiti jih moram na vsak način!”

“Če si res tega mnenja, tedaj sem pripravljen, da ustavim streljanje.”

Ali Bej da z belo zastavo znamenje in se s kajmakanom zopet napoti v šotor.

“Kaj zahtevaš od mene?” vpraša kajmakan.

Ali Bej zamišljeno pogleda v tla, nakar odvrne:

“Ne jezim se nad teboj in rad bi ti prizanesel; vsako sporazumljenje med menoj in teboj bi bilo za tebe pogubonosno, ker moje terjatve ne bodo majhne. Obravnaval bom s samim guvernerjem, in ti ne boš odgovoren za posledice dogovorov.”

“Hvala ti, Ali Bej!”

Kajmakan ni bil hudoben človek; vesel je bil, ker mu ni treba obravnavati z Ali Bejem, in raditega je njegova zahvala prišla iz odkritosrčnega srea.

“Toda nekaj vseeno zahtevam od tebe!” nadaljuje Ali Bej.

“Zahtevaj!”

“Ti s svojimi četami si moj vojni ujetnik in ostaneš v Šejk Adiju toliko časa, dokler se ne zjedinim z guvernerjem.”

“Ta pogoj sprejemem, ker se lahko zagovarjam. Vsega je kriv miralaj, ker je nepredvidno nastopal.”

“Torej odložite orožje!”

“To je sramotno!”

“Ali morete kot vojni ujetniki obdržati orožje?”

“Smatram se vojnim ujetnikom samo toliko, da ostanem v Šejk Adiju in ne bom skušal pobegniti, dokler ne zvem, kaj odloči guverner.”

“Če skušaš z vojaki pobegniti, si zgubljen; predno pridete četrto milje daleč, ste vsi postreljani.”

“Bej, pravičen hočem biti in priznati, da je naš položaj zelo slab; toda pomisli, kaj zamore tisoč mož v obupnem položaju!”

“Vem, vendar se nikdo vas ne bo rešil!”

“Toda tudi vi boste imeli zgube! Pomisli nadalje, da ima guverner v Mosulu še dva polka vojakov na razpolago. Računaj nadalje na pomoč, ki jo zamore v kratkem dobiti iz drugih vojaških postaj; nadalje pomisli, da ima v Mosulu še mnogo topov in uvidel boš, da si sicer gospodar sedanjega položaja, kateremu pa v kratkem ne boš kos.”

“Ali naj se sedaj menda, ko imam upanje na zmago, udam, da me pozneje pobijejo? Guverner le naj pride s svojimi polki; povedal mu bom, da boste vi vsi pomorjeni, predno pride on na naše ozemlje. In če dobi on od drugod pomoči, morda jo jaz ne morem? Znano ti je, da trebam samo nekaj besed in dvigne se marsikteri rod Kurdov proti guvernerju. Vendar jaz ljubim mir in sovražim vojno. Danes sem sicer zbral Džeside iz vse Kurdistanijske in obmejnih pokrajin pod seboj; vse te ljudi lahko razdražim do skrajnega napora proti vam; vendar tega ne storim, če guverner upošteva naše pravice. Za sedaj pustim tebi in tvojim četam orožje; toda svojemu zavezniku sem obljubil, da mu podarim sto turških pušk, ktere mi mora guverner izročiti.”

“Kdo je ta zaveznik?”

“Džesid ne izda svojega prijatelja. Torej vi obdržite orožje, toda izročiti mi morate vse streljivo, za kar vam obljubim, da vas preskrbim s hrano.”

“Če ti dam streljivo je isto kot bi ti izročil orožje.”

Ali Bej se nasmeje.

“Dobro torej, obdrži tudi streljivo; vendar ti povem: ko postanejo tvoji ljudje lačni, in me boš prosil za hrano, jo dobiš samo proti plačilu. Vzel pa ne bodem družega za plačilo kot vaše puške, sablje in bodala. Na ta način ne boste ujeti, temveč sklenili smo samo premirje.”

“V te pogoje rad privolim.”

“Vidiš torej, da sem zelo popustljiv. Toda čuj še nadaljne pogoje: Vi ostanete v Šejk Adi; na zunaj ne smete imeti nobenih zvez; zdržati se morate vseh sovražnostij napram mojim ljudem; imejte v časti naša svetišča in stanovališča; v svetišča ne smete stopiti na noben način, v hiše pa samo z mojim dovoljenjem; premirje traja toliko časa, dokler ne dobite povelja od guvernerja, ki se vam izroči v moji navzočnosti; če se pregrešite le proti eni teh točk, ali če poskuša le en sam pobegniti, tedaj je premirje prelomljeno. Jaz pa se zavežem, da vas za časa premirja ne bom nadlegoval s streljanjem. Ali si zadovoljen?”

Po kratkem premišljevanju vzprejme kajmakan vse pogoje. Zahteval je sicer še, da se mu izroči makredša, vendar Ali Bej o tem ni hotel ničesar slišati. V šotor prinesejo papir; jaz spišem pogodbo, nakar se Ali Bej in kajmakan podpišeta. Častnik se vrne v dolino; s seboj vzame tudi tri vojake.

Sedaj se Ali Bej obrne do mene.

“Ali hočeš pisati pismo na guvernerja v Mosulu?” me vpraša.

“Rad! Kaj mu hočeš naznaniti?”

“Sedanji položaj njegovih čet. Nadalje mu naznani, da hočem z njim obravnati, in da ga bom pričakoval ali tukaj, ali pa se snidem z njim v Džeraji. S seboj sme vzeti k večjem petdeset mož spremstva in opustiti vse sovražnosti. Sestanek se vrši pojutrašnjem opoldne. Če guverner ne pride do tega časa, umorim makredša in postreljam z njegovimi lastnimi krogli v vse njegove vojake. To se zgodi tudi v slučaju, če namerava zopet kake sovražnosti. Ali mu moreš vse to napisati?”

“Da.”

“Mojemu poslancu dam na pot še posebna naročila. Napiši hitro, da se Pali, ki nese pismo guvernerju, čim preje poda na pot.”

Nekaj minut sem sam v šotoru in po orientalski navadi držim papir na kolenih in s svinčnikom pišem od levé na desno, kar mi je Ali Bej naročil. Kaj ko bi slutil preljubznivi guverner v Mosulu, da piše to pismo ona roka, ki ga je naučila, kako se izdeluje “šumeče vino”? Pol ure pozneje že odjaha poslanec s pismom v Mosul. —

Praznik Džesidov je bil sicer moten vsled prihoda Turkov; toda tem večje veselje je zavladalo v taboru, ko je bila nesreča odvrnjena, ki je grozila spremeniti Šejk Adi v prah in razvaline.

“Kaj bo sedaj s praznikom?” vprašam Ali Beja. “Turki se lahko mudijo še več dni v dolini, in Džesidi ne morejo toliko časa čakati.”

“Priredil jim bom praznik, ki bo še slavnější kot so pričakovali,” odvrne. “Ali ti je poznana pot v dolino Idie?”

“Da.”

“Čas imaš. Jahaj tja in pripelji mir šejk kana z drugimi šejki vred. Prenesli bomo pepel Pir Kameka iz gromade v dolino Idie.”

To je bila izvrstna misel, ki mora navdušiti tudi Džeside. Vesel sem bil, ker se mi je nudila prilika prisostvovati džesidskemu pogrebu. S seboj vzamem samo Halefa, buluk emina pa pustim v taboru.

Po kratki ieži dospemo v dolino. Nudi nam se čarovit pogled. V njej je počivalo tisoče žen in otrok. Konji se pasejo; goveda smuče travo; koze in ovce so plezale po skalah; toda vladala je tišina, ker se nihče ni drznil govoriti, da se skrivališče ne izda nepoklicanim gostom. Ob vodi sedi mir šejk kan s svojimi duhovni. Sprejmejo me z velikim veseljem; dosedaj so zvedeli samo, da je napad sovražnika odbit, toda podrobnosti jim še niso bile znane.

“Ali je svetišče ohranjeno?”

To je bilo prvo vprašanje, s katerim se mir šejk kan obrne do mene.

“Svetišče je nepoškodovano, kakor tudi vsa druga poslopja,” odvrnem.

“Slišali smo strele. Ali se je dovolj krvi prelilo?”

“Ne naše, temveč turške.”

“In naši?”

“Slišal nisem, če je kdo ranjen. Dva sta seveda mrtva, vendar nista padla v boju.”

“Kdo sta?”

“Neki sedlar iz Bazona in — — —”

“Sedlar iz Bazona? Pobožen, priden in junaški mož. Ne v boju? Kako pa je umrl?”

“Bej ga je poslal k Turkom glede obdavnjav, in Turki so ga ustrelili. Moral sem mirno gledati, ne da bi mu mogel hiteti na pomoč.”

Duhovni sklonejo glave in sklonejo roke. Mir šejk kan pa odgovori:

“On je spremenjen. Solnce ga ne bo več obsevalo, toda že prebiva v drugi deželi, kjer se bomo vsi videli. Tam ni ne groba ne smrti, ne bolečin ne skrbi; tam je večna svetloba in veselje; on je pri Bogu!”

Ganilo me je, kako ti ljudje govore o smrti svojega prijatelja. Niti z besedico ne omenijo morilcev. Duhovni so sicer žalovali, vendar obenem veselili nad nebeškim veseljem, ki ga sedaj uživa njih rojak.

“In kdo je drugi mrtvec?” vpraša mir šejk kan.

“Prestrašil se boš!”

“Mož se nikdar ne boji smrti, ker smrt je prijatelj ljudij, konec grehov in začetek zveličavnosti. Kdo je?”

“Pir Kamek.”

Kljub prejšnjemu zatrdilu se vsi prestrašijo, vendar ne zinejo besedice. Tudi sedaj mir šejk kan prvi spregovori:

“Evlija dejištirmis — svetnik je spremenjen. Hida bujurdi — Bog je hotel. Pripoveduj nam o njegovi smrti!”

Povem jim vse natančno kot sem zamogel. Poslušajo me globoko ganjeni, nato pa reče mir šejk kan:

“Bratje, spomnimo se ga!”

Globoko se sklonejo z glavami. Ali so molili? Ne vem, toda videl sem, da je bilo več očij mokrih, in da je njih sočutje pravo in srčno.

Šele čez dalj časa se zopet dvignejo, da sem mogel z njimi nadaljevati svoj pogovor.

“Ali Bej me je poslal, da vas privedem k njemu. Skušal bo zbrati svetnikov pepel, da ga lahko še danes pokoplje.”

“Da, važna naloga je to, katero moramo spolniti. Kostí Pir Kameka ne smejo tam počivati, kjer je zdihnil miralaj.”

“Bojim se, da ne dobimo več kosti, temveč samo pepel.”

“Torej hitimo!”

Napotim se z vsemi duhovni proti Ali Bejevem šotoru. Ko pridemo tja, opazim, da se slednji pogovarja z nekim možem. Ali Bej je namreč poslal k Turkom nekega moža z vprašanjem, če smejo Džesidi do grmade, nakar je turški častnik povoljno odgovoril. Stavil je samo pogoj, da možje, ki pridejo k grmadi, ne smejo vzeti s seboj orožja.

Ali Bej ni mogel duhovnov spremljati, ker so ga drugje potrebovali. Pač pa se napotim jaz proti grmadi. Skoro bi pozabili na glavno stvar: posodo, kamor bi spravili svetnikov pepel. Toda Ali Bej je bil že pripravljen.

“Mir šejk kan, znano ti je, da je slavni lončar Rasat v Bazoni naredil za mojega očeta posodo, ki naj enkrat spravi njegove kosti, ko pride čas. Ta posoda je mojstersko delo slavnega lončarja in vredna, da hrani pepel našega svetnika. Že sem poslal moža, ki jo prinese iz moje hiše v Badri. Še predno dokončate svoje delo pri grmadi, jo vam prinese.”

Sprevod se prične pomikati. Korakamo mimo topov in obstanemo na mestu, kjer je Pir Kamek potegnil svojega nasprotnika v ogenj. Zagledamo pogorišče, iz katerega je molelo še nekaj koncev drv. Pred pogoriščem leži truplo umorjenega poslanca.

Pepel se je že ohladil. S potrebnimi pripravami pričnemo iskati. Napredovali smo le počasi, ker smo morali pregledati vsako trohico; med tem časom je že dospel Džesid z mulo, ki je nosila na hrbtu omenjeno posodo. Po precej dolgem in zamudnem iskanju, pri katerem so naši nosovi precej trpeli, dobimo oba trupla, napol pečena in napol opepeljena, ter obdana s smolo.

“Mrtveci so,” rečem. “Smoli se imate zahvaliti, da zamorete svetnika dostojno pokopati.”

“Toda kateri je pravi?”

“Poiščite ga!”

Prepričati sem se hotel o bistrumnosti duhovnov. Trudili so se na vse načine, vendar niso mogli pravega pogoditi, kar je bilo vendar lahko.

“Nemogoče je spoznati Pir Kameka,” reče s skrbnim glasom mir šejk kan. “Ali ne pokopljemo nobenega trupla, ali pa smo prisiljeni pepel in preostanke obeh shraniti v posodo, prijatelja in sovražnika, pobožnega in hudodelca. Morda nam moreš ti bolje svetovati, Kara ben Nems?”

“Gotovo.”

“In kaj nam svetuješ?”

“Da spravite samo svetnikove kosti in pepel v posodo.”

“Toda slišal si vendar, da njegovih preostankov ne moremo razločevati od polkovnikovih.”

“Saj ni težko! Ta je Pir Kamek, in oni je Turek.”

“Kako veš, da sta res? Ali moreš dokazati?”

“Natanko. Pir ni imel s seboj orožja, miralaj pa sabljo, bodalo in dve pištoli. Ali vidite na tem truplu ostanke revolverjev in noža! Držaj je zgoraj, klina je pa ostala. In ravno pod njim gleda konec njegove sablje iz pepela. Torej to truplo mora biti miralajevo.”

Džesidi so se sami čudili, da že prej niso prišli na to misel. Vsi pritrdijo mojim besedam in prično spravljati Pirove kosti in pepel v posodo.

Kajmakan je s svojimi častniki ves ta čas stal v bližini. Prepustili smo mu truplo polkovnika, nakar smo se vrnili proti Ali Bejevemu šotoru, kjer Ali Bej prosi mir šejk kana, naj izda povelje za slovesen pokop.

“Vse svečanosti moramo odložiti do jutri,” odvrne mir šejk kan.

“Zakaj?”

“Pir Kamek je bil najbolj pobožen in moder med vsemi Džesidi; pokopan mora biti z vsemi častmi, toda danes je že prepozno. Odredil bom,

da se mu v dolino Idie postavi nadgrobni spomenik in izkoplje grob, ki more biti šele jutri gotov.”

“Torej potrebuješ zidarje in tesarje?”

“Ne zgradili bomo priprosto stavbo iz skal in kamenja, in vsak mož, žena in otrok naj prinese na mesto kamen, da priredimo svetniku spomenik in grob, ki je vreden takega moža.”

“Toda vojnike vendar potrebujem, da stražim Turke?” ugovarja Ali Bej.

“Ljudje se bodo med seboj menjali, torej imaš še vedno dovolj ljudi na razpolago. Posvetujmo se, kako podobo naj damo spomeniku?”

Tako mine dan in pričelo se je mračiti. Na višinah, ki so obdajale dolino Šejk Adi, zaplapola ogenj pri ognju. Turkom je bilo nemogoče pobegniti, tudi če bi kajmakan izkoristil noč za svoj načrt. Noč mine brez posebnih dogodkov, in na jutro se vrne poslanec iz Mosula. Ker je imel hitrega konja, je rabil za daljno pot primerno zelo malo časa. Spal sem v lejevem šotoru, kjer sem se še mudil, ko vstopi poslanec.

“Ali si govoril z guvernerjem?” vpraša Ali Bej.

“Da, gospod; dobil sem ga pozno zvečer.”

“Kaj pravi?”

“Najprvo je zdivjal in me hotel do smrti preteptsti. Nato je pa poklical k sebi mnogo častnikov, s katerimi se je dolgo časa posvetoval. Po posvetovanju sem se smel vrniti.”

“Ali si bil pri posvetovanju navzoč?”

“Ne.”

“Kakšen odgovor mi prinašaš od guvernerja?”

“Pismo za tebe.”

“Pokaži ga!”

Poslanec potegne izza pasa pismo, zapečaten z guvernerjevim osebnim pečatom. Ali Bej ga odpre in bere. V njegovem pismu pa je ležalo še drugo manjše. Ko nekaj časa gleda naslove in pismenke, poda vse skupaj meni.

“Beri ti, emir! Radoveden sem, kaj namerava mosulski paša!”

Pismo je napisal in podpisal guvernerjev pisar. Paša je v pismu obljubil, da pride drugi dan z desetimi možmi spremstva v Džerajo, in stavil kot pogoj, da tudi Ali Bej ne sme s seboj pripeljati več kot deset mož. Ob koncu opomni, da se bosta zlahka pogodila in prosi, da se izroči priloženo pismo kajmakanu. V njem sem bral navodila kajmakanu, naj preneha z napadi, in smatra Džeside za svoje prijatelje. Konečno pa še pripomnja, naj pismo natančno prebere.

Ali Bej pokima zadovoljno z glavo.

“Zmagali smo in guvernerja naučili kozjih molitvic; čuješ, emir? Kajmakanu naj se izroči pismo, in jutri odpotujem v Džerajo.”

“Zakaj naj kajmakanu izročimo pismo?” vprašam jaz.

“Ker je njegovo.”

“Ni potreba, ker je že obljubil vse, kar se mu v pismu veleva.”

“Torej bo tem zvesteje in bolj gotovo spolnjeval, ker mu tako uka-
zuje paša.”

“Vendar priznati moram, da je to guvernerjevo pismo precej su-
mljivo.”

“Zakaj?”

“Ker je nepotrebno. In kako čudno se glase besede na koncu pisma,
naj kajmakan natanko prebere pismo!”

“S tem je hotel guverner pokazati svojo dobro voljo in opozoriti
kajmakana k natančni pokorščini.”

“Pokorščina je naravno umevna, in raditega se mi zdi zadnje povelje
nepotrebno.”

“Pismo ni moje; guverner ga je zaupal moji poštenosti, in jaz ga
izročim kajmakanu.”

Bilo je kot bi hotela sama usoda Ali Beju pomagati, ker po zadnjih
njegovih besed stopi v šotor straža, ki naznani:

“Gospod, iz doline prihaja jezdec!”

Z Ali Bejem se podava iz šotora in kmalu zapaziva, da je jezdec sam
kajmakan. Prišel je k nam brez spremstva. Pričakujeva ga pred šotorom.

“Seni selamlar-im — pozdravljam te!” reče, ko stopa raz konja.

“Dobrodošel, gospod,” odvrne bej. “Kakšna želja te je pripeljala
k meni?”

“Želja mojih vojakov, ki nimajo kruha.”

Ali Bej se lahno nasmeje.

“Pričakoval sem kaj takega. Toda ali veš, da prodajam kruh samo
za orožje?”

“Rekel si, vendar boš vzel tudi denar!”

“Kar reče bej Džesidov, to tudi drži. Ti rabiš hrane, in jaz potrebujem
orožja in streljiva. Zmenjajmo in nam vseh je pomagano!”

“Pozabil si, da orožje in streljivo sami potrebujemo!”

“In ti si pa pozabil, da kruh rabijo moji vojniki! Veliko tisoč Džesi-
dov je zbranih okoli mene; vsi hočejo jesti in piti. In zakaj potrebuješ ti
orožje. Ali nisva prijatelja?”

“Da, vendar samo do končanega premirja.”

“Najbrž tudi zanaprej. Emir, prosim te, da mu prebereš guvernerjevo
pismo!”

“Ali je prišlo kako pismo od guvernerja?” vpraša hitro kajmakan.

“Da. Poslal sem k njemu poslanca, ki se je pravkar vrnil. Beir, emir!”

Jaz preberem torej pismo, ki sem ga še držal pri sebi. Pri tem sem
ostro pazil na poteze na kajmakanovem obrazu.

“Torej sklenemo mir,” reče kajmakan.

“Da,” odvrne Ali Bej. “In do tedaj se ogiblji vseh sovražnostij, kakor
ti guverner še posebej zapoveduje.”

“Posebej?”

“Priložil je mojemu pismu še drugo pismo, ktereга naj tebi izročim.”

“Pismo? Za mene?” kliče častnik. “Kje je?”

“Emir ga ima. Kara ben Nemsi, daj častniku pismo!”

Že sem mu nameraval izročiti pismo, toda naglica, s katero seže po njem, mi ni ugajala.

“Dovoli, da ga jaz preberem.”

Berem, toda samo do zadnje pripombe, ki je vzbudila moj sum. Kajmakan pa vpraša:

“Ali je to vse? Ali ni ničesar več v pismu?”

“Še dve vrstici. Poslušaj!”

Pismo preberem do konca in opazujem zajedno njegov obraz. Le za trenutek se mu povečajo oči, vendar sem takoj uganil, da krijejo te vrstice zanj posebno važnost.

“To pismo je moje. Daj ga sem!”

Po teh besedah zgrabi tako hitro proti moji roki, da komaj še skrijem ob pravem času pismo.

“Le ne hiti, kajmakan!” mu rečem. “Kaj so zadnje vrstice za tebe tako važne, da si pozabil na vse drugo?”

“Ničesar, prav ničesar ne pomenijo; toda pismo je vendar moje!”

“Guverner ga je poslal Ali Beju, od ktere ga je odvisno če ti izroči pismo ali ne!”

“Saj ti je že Ali Bej naročil, da ga izročiš meni!”

“Ker je ta papir za tebe tako važen, kljub temu, da že veš, kaj je pisano v njem, mi boš pač dovolil, da ga natančneje pogledam.”

Moja sumnja se je vedno bolj večala. Papir obrnem vodoravno proti solncu; zapaziti ne morem ničesar sumljivega. Potipljem ga s prstmi in povoham, toda brez uspeha. Konečno ga še enkrat obrnem proti solncu, da sem z očmi lovil žarke, ki so padali na papir, in res, na papirju opazim motna mesta, ki so sicer na papirju popolnoma zginila, vendar se je še poznalo nekaj nejasnih pismenk.

“Tega papirja ne dobiš v roke!” rečem kajmakanu.

“Zakaj ne?”

“Ker je na njem skrivnostna pisava, katero moram raztolmačiti.”

Kajmakan pobledi.

“Motiš se, efendi!”

“Vendar opazil sem razločno!” Da ga premotim, pa še pristavim:

“Ta skrivnostna pisava se bo lahko brala, če papir utaknem v vodo.”

“Le utakni!” odvrne kajmakan z očitnim zadovoljstvom.

“Izdal si se s svojimi besedami, kajmakan. Papirja ne bom utaknil v vodo, temveč držal nad ognjem.”

Zadel sem; to spoznam na njegovem prestrašenem obrazu.

“Če držiš papir nad ognjem ga lahko zažgeš in uničiš!” me opominja.

“Le ne skrbi! Efendi iz zapadne dežele ve, kako postopati v takih slučajih!”

Ali Bej me je ves čas začudeno opazoval.

“Ali res misliš, da ima ta papir v sebi skrivno pisavo?”

“Ukaži narediti ogenj, in dokazal ti bom!”

Poslanec, ki je donesel pismo, je bil še navzoč. Na Alijev migljaj pri-
nese nekoliko suhih vej in jih zažge. Vsedem se poleg ognja in držim papir
skrbno nad ognjem. Tu skoči kajmakan proti meni in mi ga skuša strgati
iz rok. Ta napad sem pričakoval, torej se hitro umaknem in kajmakan se
zvrne po tleh. Takoj ga popade Ali Bej.

“Stoj, kajmakan!” mu zakliče; “hinaveki in nezvest si; prišel si k
meni, ne da bi me prej vprašal za dovoljenje, in sedaj si moj jetnik!”

Častnik se brani po svojih močeh, vendar po kratkem boju ga razoro-
žimo, zvežemo in ujetega odpeljemo v šotor.

Sedaj sem lahko nadaljeval svoje delo. Plamen razvname papir, da je
bil ves rujav, in kmalu se prikažejo razločne pisane besede, na robu
papirja.

“Ali Bej, ali si prepričan sedaj, da sem trdil prav?”

“Emir, čarovnik si!”

“Nikakor ne; toda pač znam razvozlati skrivnostne pisave!”

“Ah, efendi, vaša znanost je nepresežna!”

“Ali ne razume tudi guverner enake čarovnije? So tvarine, iz ktere
se lahko naredi črnilo, ki takoj po pisavi zgine, in so zopet sredstva, s kte-
rimi se pisavo prisili, da se zopet prikaže. Znanost, ki uči enaka sredstva
imenujemo kemijo. Pri nas jo bolj gojimo kot pri vas, zategadelj imamo
mi tudi boljša sredstva kot vi. Mi poznamo več vrst skrivne pisave, ki se
le težko razvozla; vaša so pa tako primitivna, da ni potreba baš veliko
učenosti, da jim pride človek na sled. Ugani, s kako stvarino so pisane
te besede.”

“Povej mi!”

“S scalino.”

“Nemogoče!”

“Če pišeš s scalino živali ali človeka, zgine pisava takoj, ko se posuši.
Če pa držiš potem papir, na katerega si pisal, nad ognjem, postanejo črke
črne, da moreš brati!”

“In kako se glasijo besede, ki so pisane na tem pismu?”

“Pridem jutri, da zmagam!”

“Ali je res? Ali se ne motiš?”

“Tu stoji pisano zelo razločno!”

“Dobro, torej daj mi pismo!”

V veliki razburjenosti koraka semtertja; končno se ustavi zopet
pred menoj.

“Ali je to izdaja ali ne, emir?”

“Izdaja je!”

“Ali naj uničim guvernerja? V svojih rokah imam dovolj moči!”

“Toda potem si nakoplješ sultana na glavo.”

“Efendi, pri Rusih sem slišal pregovor, ki pravi: nebo je visoko, a car
je daleko. Taka je tudi s sultanom. Zmagal bom!”

“Toda teklo bo mnogo krvi. Ali mi nisi prej omenil, da ljubiš mir?”

“Da, ljubim ga, toda naj tudi drugi mene pustijo v miru. Turki so pridrli v naše kraje, da nam odvzamejo svobodo, lastnino in življenje; kljub temu sem jim prizanesel. Sedaj si zmišljujejo novo izdajo in nove zvijače. Ali se menda ne bom branil?”

“Brani se, toda ne s sabljo!”

“Kako pa sicer?”

“S tem pismom. Stopi z njim pred guvernerja, in on bo zmagan in uničen.”

“Zalezoval me bo ter ukazal prijeti, če se jutri podam k njemu v Džerajo.”

“Stori isto z njim. On ti je bolj gotov kot ti njemu, ker ne sluti, da so ti znane njegove namere.”

Ali Bej se zamisli, nato pa odvrne:

“Govoril bom z mir šejk kanom. Pojdi z menoj v dolino Idic.”

“Rad te spremljam.”

“Prej pa še izderem strupeno željo tem ljudem, ki jih imam v šotoru. Ne hodi z menoj, temveč čakaj me na tem mestu!”

Zakaj naj ga ne spremljam v šotor? Ali Bej je držal za ročaj svojega bodala, in oči so se mu jeze svetile. Skoro pol ure sem stal in premišljeval ter čul več jeznih besed iz šotora. Konečno se prikaže Ali Bej. V rokah drži papir, ki ga poda meni.

“Beri! Vedeti hočem, če se tudi na tem papirju piše o hinavstvu!”

Na papirju je stalo kratko povelje vsem častnikom turške vojske, da takoj izroče vse orožje in streljivo Džesidom, ki ga pridejo iskat.

“Dobro je. Toda, kje si dobil to povelje?”

“Grozil sem kajmakanu, da ustrelim njega in makredša takoj ter pričem streljati na njegove vojake, če ne izroči povelja svoji vojski, da nam izroči vse orožje. V eni uri bi bila vsa turška vojska uničena.”

“In kajmakan je ujet?”

“Da. Moji ljudje ga stražijo zajedno z makredšom.”

“In če turški vojaki ne bodo slušali kajmakanovega povelja?”

“Tedaj izpolnem svojo grožnjo. Počakaj na tem mestu, dokler se ne vrnem in videl boš, če me Turki ubogajo ali ne!”

Navzočim Džesidom da nekoliko povelj, nakar odjezdi k topničarjem. V desetih minutah so pripravljeni vsi Džesidi na boj. Strelci so ležali z nabasanimi puškami za svojimi skrivališči, in topničarji so stali pripravljeni za streljanje pri svojih topovih. Okop se odpre, in prikaže se dvesto Džesidov, ki ženejo približno trideset mul. Ko dospejo že blizu turške vojske se ustavijo, samo načelnik koraka do turških častnikov, ki stoje v bližini.

Iz svojega stališča sem vse lahko opazoval. Obravnave so trajale precej časa. Nató pa stopijo turški vojaki v posamezne skupine, zberejo orožje, katerega nosijo k mulam. Seveda razoroževanje se ni vršilo povsem mirno, posebno, ker so morali tudi podčastniki odati sablje in pištole; toda končno so se morali udati vsi, ker so Turki sprevidili, da so inace zgubljeni.

Ali Bej se vrne po preteku ene ure. Njemu slede z orožjem obložene

mule. Dragocen plen odnesejo v dolino Idie na varno. Tudi kajmakana odpeljejo z makredšom k topničarskemu stotniku in poročniku, ktere smo že prej ujeli.

Sedaj se podamo tudi mi na pot. Halefa vzamem s seboj. Moj buluk emini je kar zginil; najbrž je šel iz samega dolgega časa s svojim oslom na sprehod.

Ko dospemo do uhoda v dolino, ponudi se nam čarovit prizor. V sredini doline je več žen na velikih gladkih kamnih mlelo žitno zrnje; druge so sedele ob ognjih in pekle kruh; zopet druge so pripravljale baklje in svetilnice za jutrašnji praznik, ko se slovesno pokopljejo Pir Kamekovi zemeljski preostanki. Najbolj živahno življenje pa je vladalo na onem delu doline, kjer so pripravljali svetnikov grob. Že se je dvigala proti nebu velikanska, kamenita piramida. Stotine možkih je pa še valilo ogromne skale za zgradbo. V sredini so pustili odprtino v podobi dvanajstih solnčnih žarkov, kamor postavijo posodo s svetnikovim pepelom.

Duhovni so delo nadzorovali, ali pa sami pomagali valiti kamenje. Mir šejk kan sedi v bližini piramide. Takoj se podamo k njemu. Ali Bej mu pove vse današnje dogodke in mu tudi omeni o guvernerjevem pismu. Kan se globoko zamisli nato pa vpraša:

“Kaj storiš, Ali Bej?”

“Ti si bolj star in moder; prihajam k tebi, da mi svetuješ.”

“Praviš, da sem jaz starejši. Starost ljubi mir in počitek. Praviš, da sem bolj moder kot ti. Največja modrost je misel na Vsemogočnega in Vsevednega. On pokrepča slabe, čuva zatirane; on neče, da človek preliiva kri svojega bližnjega.”

“Ali so Turki naši bratje? Turki, ki kot krvoločne zverine morijo in davijo, kadar le morejo?”

“Naši bratje so, dasi nas sovražijo. Ali ti umoriš brata, ki ti hudo želi?”

“Ne.”

“Govoriš z njim prijazno ali strogo, toda umoriš ga ne. Tako govori tudi z guvernerjem.”

“In če me ne posluša?”

“Vsemogočni je podelil človeku pamet, da misli in sree, da čuti. Kdor ne premisli govor svojega bližnjega in kdor ne čuti s svojim bratom, tega je Vseusmiljeni zapustil, in šele tedaj naj se zlije čeznj kazen in jeza.”

“Mir šejk kan, ravnal se bom po tvojih besedah.”

“Torej ponavljam še enkrat moje vprašanje: “Kaj storiš, Ali Bej?”

“Šel bom z desetimi možmi v Džerajo, vendar vzel bom s seboj dovolj moštva, da ujame guvernerja. Še danes pa odpošljem ogleduhe v Mosul, Kufjundšik, Telkeif in v druge kraje, da me obvestijo o guvernerjevih načrtih. Govoril bom z njim z ljubeznijo, in če ne bo odprl svojega srca, poskusim s strogostjo. Če me pa še tedaj ne posluša, tedaj mu pokažem njegovo pismo in ukažem svojim ljudem, da ga primejo. Dočim bom jaz z njim govoril, obkolijo moji vojniki Džerajo. Guverner ne more pobegniti.”

“Morebiti pa pošlje tudi on ogleduhe k tebi, ki mu naznanijo, kako si se pripravil?”

“Zvedeli ne bodo ničesar, ker moji ljudje že danes ponoči odjahajo, in sicer ne po cesti Badri, temveč čez Bozan. Jutri zjutraj dospejo neopaženo v Džerajo.”

“In kdo bo za časa tvoje nenavzočnosti poveljeval Šejk Adi?”

“Hočeš ti prevzeti ta posel?”

“Hočem.”

Kako priprosto. Svetni vladar Džesidov je ponudil svojo vlado verske-mu glavarju brez vsake sumnje v srečo. “Hočem”, je odgovoril mir šejk kan. Edinost je trdna narodna vez.

Nadalje se je vršilo posvetovanje glede hrane za Turke in jutrajšnjega praznika. Medtem pa se podam od skupine do skupine Džesidov, ktere sprašujem po raznih kurdskih besedah. Tu prisopihla nekaj za menoj in spehani glas zakliče:

“Umakni se, sidi!”

Obrnem se. Bil je moj mali Halef, ki je uporabil vso svojo telesno moč in valil velikansko skalo pred seboj.

“Kaj delaš tukaj, Halef?” vprašam začuden.

“Kamen nesem na svetnikov grob.”

“Ali ga bodo sprejeli? Saj nisi Džesid!”

“Prav radi. Vprašal sem jih!”

“Torej moram tudi jaz opraviti svojo dolžnost.”

Nedaleč od mene je ležala precejšnja skala. Odložim orožje in obleko in se napravim, da jo privalam k grobu. Šejki so jo sprejeli s zahvalo; vrezal sem v njo ime, in šejki jo postavijo prav pri vhodu.

Medtem je bilo posvetovanje končano. Ali Bej se napoti iz doline in me še vpraša, če hočem z njim ali pa raje ostanem v dolini.

“Kje lahko najboljše opazujem vso svečanost?” ga vprašam.

“Če greš z menoj,” mi odvrne. “Zvečer prepeljejo posodo, obdano od svita bakelj in svetilnic iz Šejk Adija v dolino Idic.”

“Torej jaham s teboj.”

“Čas imaš do večera. Ali mi hočeš skazati neko ljubav?”

“Rad, če mi je mogoče.”

“Veš, da sem kurdske-mu glavarju obljubil turške puške. Ali najdeš kraj, kjer stojte njegove koče?”

“Lahko. Sicer pa mi ni treba jahati do njega, ker je že najbrž zasedel doline in prelaze, kakor si mu naročil. Vseeno je pa treba, da dobi sporočilo od nas.”

“Prevzameš ti ta posel?”

“Da.”

“In mu doneseš puške?”

“Če jih zaupaš meni!”

“Pošljem mu jih sto s streljivom vred. Puške lahko nesejo tri mule. Koliko mož si vzameš za spremstvo?”

“Se je morda bati kakega napada ali sovražnostij?”

“Ne.”

“Torej zadostuje deset ljudij. S seboj vzamem tudi Mohamed Emina, ki pravkar prihaja iz višine.”

Malo prej sem zvedel, da je šel Mohamed Emin na lov. Sploh sem pa zadnje dni malo z njim govoril. Kazal se ni rad, da ga ljudje ne spoznajo in tudi proti Džesidom je imel svoje presodke. Raditega mu je bilo ljubo, ker me je smel spremljati.

V kratkem so bile naše mule obložene in podamo se na pot. Zavijemo jo na pot proti Kaloni. Moje slutnje so bile upravičene. Že na prvi višini za Šejk Adijem dobim večje število badinanskih Kurdiv, ki me takoj peljejo k svojemu glavarju, ki me sprejme veliko bolj spoštljivo kot zadnjič. Ostati sem moral pri njem, da z njim večerjam. Pušk je bil zelo vesel; najbolj ga je pa razočarala kajmakanova sablja, katero je priložil Ali Bej še kot posebno darilo zanj. Mohamed Emin se je takoj sprijaznil z glavarjem, da je sklenil ostati pri njem in čakati mojega povratka. Vrnem se torej brez njega v Šejk Adi.

Bila je že precejšnja tema, ko se vrnem k Ali Beju in mu sporočim, da sem vse ugodno zvršil. Opazil sem tudi, da so se Turki pomaknili bolj proti sredini doline, kjer so bili ujeti, da je bilo svetišče prosto.

“Kdaj se prične slavnost?” vprašam beja.

“Takoj, ko se stemni. Vzemi s seboj svoje puške, ker bomo zelo streljali.”

“Daj mi raje eno tvojih pušk, ker moram patrone za mojo puško hraniti, ker jih ne morem dobiti povsod.”

Res, radoveden sem bil, kako se bo vršila slavnost pogreba džesidskega svetnika. Pred menoj gotovo še ni noben Evropejec videl enake slavnosti. Sedel sem na neki skali in gledal v dolino, dokler se ni popolnoma stemnilo. Tu zaplapolajo po vsem velikanskem prostoru stražni ognji, in zajedno krasno razsvetle svetišče kot prvi dan praznika.

“Pojdi za menoj!” reče Ali Bej, ki zajaha z nekoliko spremljevalci svojega konja.

Buluk emini ostane na svojem mestu. Halef pa se napoti z menoj. Jahamo navzdol v dolino in obstanemo pred krasno razsvetljenim svetiščem. Pred svetiščem je stala dvojna vrsta oboroženih Džesidov, ki so imeli povelje vsakega Turka ustaviti, da se ne približa svetišču. Notri je bil sam mir šejk kan s svojimi duhovni; drugim, razven meni in Ali Beju niso dovolili ustopa. V notranjosti svetišča zapazim dve muli, ki sta nosile posodo s svetnikovimi ostanki. Ko mi vstopimo, prično duhovni peti žalostne melodije, ki so se vselej končale z besedami: džam dedim — oddal sem svojo dušo. Po petju napojijo duhovni mule pri svetem studencu, zajedno jim ponudijo obilo krme, v znamenje, da ima svetnik dolgo pot v večnost. Mir šejk kan da znamenje z roko, ktereга nisem razumel, in duhovni v zboru zapojejo pesem. Škoda, da nisem razumel kurdsko, da bi razumel, kar so prepevali.

Ko je petje končano, da kan zopet znamenje z roko in odide na čelo spreveda; dva šejka primeta za uzde obeh mul; njim slede drugi šejki in kavali, katerim se pridruživa tudi midva z Ali Bejem. Ko stopimo iz svetišča, zagrmí stotine strelóv v pozdrav.

Takoj za streli v dolini, se oglasijo drugi po hribih in gorah, kjer so bili skriti Džesidi.

Sprevod se počasi pomika po višini. Na celi poti so Džesidi tvorili dvojno vrsto. Vsak mož je držal v roki bakljo in puško, in ko odkorakamo mimo, izstrelí vsak svoje orožje in se pridruži k sprevodu, ki je vedno bolj naraščal. Svetloba bakelj je razsvetljevala gozd, in vsepovsod so odmevali mogočni streli.

Nepopisen pa je bil prizor, ko smo dospeli v dolino Idie. Zdelo se mi je, da se je spremenila v mogočno žrelo vulkana, na katerega dnu žare velikanski plameni, med katerimi se mešajo tisoči duhov z lučmi in svetilkami. Tisočeri krik nam zadoni nasproti in v nekoliko sekundah se uvrste vsi Džesidi v lepo vrsto.

Takoj ko dospejo mule pred nadgrobni spomenik iz kamenja in skal, potihnejo streli; skrivnostna tišina zavlada po celi dolini. Posodo dvignejo in privežejo z vrvmi. Mir šejk kan pomigne in vrvi se napno. Posoda se dviga višje in višje in kmalu doseže duplino v nadgrobnem spomeniku. Duhovni potegnejo posodo v notranjost.

Kan da znamenje, da hoče govorití. Njegove počasne, slovesne besede so odmevale po dolini kakor skrivnostno šumenje valov. Dasi nisem razumel, vendar me je globoka ganil ta švečani nastop. Ko skonča svoj govor, zapoje duhovni in končajo z besedami: ro dehele — solnce vzhaja Vsi navzoči v dolini vzdignejo roke in sprožijo zajedno svoje puške, da tisočero odmeva po bližnjih gorah.

S tem je bila prava slavnost končana. Toda šele sedaj se razvije pravo življenje. Ni je stvari, ki bi jo mogel primerjati s to nočjo v dolini Idie, nočjo plamenov in bakelj med sivimi skalami, nočjo vprašanj in tožb med zaničevanimi in preganjanimi, nočjo med oboževalci religije, ktere glavna poteza je nezadovoljno poželenje po luči, ki je svetila menda onim trem šejkom, ki so potovali iz te dežele, kjer se sedaj nahajam, v Betlehem, in pričali pred jasticami v hlevu: "Videli smo v Jutrovi deželi njegovo zvezdo in smo prišli, da ga molimo."

Sedel sem pri duhovnih pozno čez polnoč; nato so pa ugasnile baklje in ognji zginili. Le oba stolpa džesidskega spomenika sta še svetila daleč po dolini, ko sem se zavil v moje ogrinjalo in vlegel pod drevo, da zaspim. Tam zgoraj stoji posoda z ostanki "svetnika". Ta merd-es-šejtan je bil najbolj moder med svojimi, vendar ni našel pravega pota do resnice.

Kako srečni so oni, katerim se že ob zibeli oznanjuje prava resnica, in vendar kako težko spoznajo pravo srečo in resnico! Zaprem oči in po daljšem času se mi posreči zaspati; sanjal sem o sprevodih z bakljami in streljanjem, o nadgrobnih spomenikih, grmadah in posodah, iz katerih so skakale

kosti, ki so mene, kristijana zvezdavo pogledovale in plesale okoli mene; tu pa se prikaže Pir Kamek, jih odžene in reče:

“On ima sveto pismo, kjer je zapisano: Ogulđsikler sizi oranidze sevinic — otroci, ljubite se med seboj!” — — —

DRUGO POGLAVJE.

Dojan.

“Prester Joanes po božji in našega gospoda Jezusa Kristusa milosti kralj kraljev, Aleksiju Komenos, namestniku v Carigradu. Zdravje in srečen konec!

Naše veličanstvo je zvedelo, da si ti slišal o našem bogatstvu, in da si vse natanko poizvedel o naši veličini. Mi hočemo poizvedeti, da če si z nami enake vere, če veruješ na Jezusa Kristusa?

Če hočeš vedeti o naši moči in bogastvu in obsegu naših dežel, torej znaj in veruj, ne da bi dvojil, da smo mi Prester Joanes, služabnik božji: da mi glede bogatstva presegamo vse dežele na svetu in glede čednosti vse kralje na zemlji. Sedemdeset kraljev nam mora plačevati davek. Mi smo pobožen kristijan, ki podpira siromake in jim daje miloščino. Sklenili smo, da obiščemo Gospodov grob, ki se nahaja v sovražnikovih rokah nevernikov; tja se napotimo z veliko vojsko, da ga iztrgamo iz rok nevernikov, in da jih spreobrnemo k pravi veri.

Naša visokost vlada trem Indijam, in naša posestva se razprostirajo do skrajnih mej Indije, kjer počiva truplo svetega apostola Tomaža; od tam naprej pa do puščave, ki se razprostira do solnčnega vzhoda, do Babilona, zapuščenega, da, celo do babilonskega stolpa.

Dvainsedemdeset provincij je nam pokornih, od katerih so nekatere katoliške, in vsaka ima svojega lastnega kralja. In vsi ti kralji morajo nam plačevati davek. V naših deželah dobiš slone, dromedarje in kamele in skoro vse vrste živalij, ki bivajo pod nebom. V naših deželah se pretaka mleko in med. Po vseh delih naše države ne more strup škodovati; v neki drugi deželi raste vse vrste poper; zopet drugje je vsepolno kač. Tam je tudi peščeno jezero brez vode. Tri dneve pota od tukaj se začnejo visoke gore, od koder prihajajo mogočne reke iz skalovja v dolino. V bližini teh gor se razprostira puščava med peščenimi griči. Pod temi se pretaka podzemeljski potok, do katerega ni uhoda, in ta potok se steka v večjo reko, kamor hodijo ljudje naših pokrajin ter iščejo drage kamene, katerih je tam v izobilici. Ob tej reki prebiva deset rodov Judov, ki, dasi trdijo, da imajo svoje kralje, nam morajo vendar plačevati davke.

V eni drugi provinci, v bližini ravnika, se nahajajo črvi, ktere imenujemo v našem jeziku salamandre. Ti črvi živijo samo v ognju. Črvi imajo neko hišo s seboj, ktere naše gospe v palačah pridno nabirajo, da jih rabijo za svoja lepotičja.

Pred našo vojsko se nosi trinajst velikanskih, zlatih križev; kadar se pa sami podamo na sprehod, tedaj nosijo pred nami samo en križ, ki ni okrašen z dragimi kamni, zlatom in srebrom, da se lahko spominjamo našega Jezusa Kristusa, in srebrno posodo s zlatom napolnjeno, da vsi ljudje vedo, da smo mi kralj kraljev.

Vsako leto obiščemo truple svetega Danijela, ki leži v Babilonu, v puščavi. Naša palača je iz ebenovine, ktere ogenj ne more poškodovati. Na vsakem koncu strehe sta dve zlati jabolki, in v vsakem jabolku dva dijamanta, da se zlato po dnevu blišči in dijamanti po noči svetijo. Večja vrata so delana iz sardoniksa, da ne more nihče s strupom vstopiti; manjša so pa iz ebenovine. Vsa okna so pa iz Kristalov. Mize so iz zlata in ametistov, in stebri, ki podpirajo strop, iz slonove kosti. Soba, v kateri mi spimo, je krasno delo iz zlata, srebra in vsakovrstnih dragih kamenov. V sobi neprestano gori kadilo. Naša postelja je iz safra. Mi imamo najljepše žene. Vsak dan pogostimo tridesettisoč gostov, razven onih, ki pridejo k nam iz daljnih dežel. In vsi ti dobivajo vsak dan denar iz naše blagajne, da redijo svoje konje in plačujejo svoje izdatke. Vsak mesec nam streže sedem kraljev, petinšestdeset vojvodov in tristopetinšestdeset knezov. V naši jeditnici sedi vsak dan ob naši desni dvanajst nadškofov in ob naši leviči dvajset škofov, poleg teh pa še patrijarh, protopapež iz Salme in arhiprotopapež iz Suze, kjer se nahaja naš prestol in naša cesarska palača. Tristopetinšestdeset opatov opravlja službo božjo v naši kapeli. Naš točaj je primas in kralj; naš hišnik je nadškof in kralj; naš komornik je škof in kralj; naš maršal je arhimandrit in kralj, naš kuhar opat in kralj; mi pa se poslužujemo manjše slave, da laglje kažemo našo ponižnost.” — — —

Tako se glasi del pisma, ktereга je pisal slavni, vendar zgodovinsko nejasni tartarski kralj Prester Joānes na grškega cesarja. Naj je pismo pravilno ali ne, vendar obsega precej zanimivosti, ktere so pozneje potrdili raziskovalci Marco Polo, Sir John Mandeville in drugi potniki. Jaz sam sem se spomnil tega pisma, ko sem dospel na vzhodno višino Šejk Adija in zazrl gore Surgh, Cibar, Hair, Tura Gara, Bac, Dželu, Thkoma, Karita, Tijari.

Po dolinah, ki ležijo med temi gorami, prebivajo zadnji ostanki onih kristijanskih prebivalcev, o kterih govori tartarski kralj. Ob njegovem času so bili mogočni in upljivni; njih meje so se daleč in na široko razprostirale. Bili so svetovalci Mohameda in njegovih naslednikov. Kristijanska naziranja na nekterih mestih v turškem kuranu so povzeta večinoma iz njih naukov in knjig. Toda s padcem kalifov se je razdrobila tudi njih moč; že kalifovi nasledniki so jih pričeli preganjati. Nato pa je udaril neusmiljeno nad nje veliki Timurling. Z nenasitno grozo jih je preganjal, uničeval njih cerkve, in vse pomoril, ki se niso mogli oteti v nepristopne gorske klance v Kurdistanu. Potomeci teh beguncev žive še dandanes v mestih, ki so precej podobna trdnjavam. Ti ostanki nekdanjega mogočnega asirskega naroda, vidijo vsak dan meč nad seboj in kurdska bodala; zadnje čase so prestali grozovitosti, da se človeku ob pripovedanju lasje ježijo.

Po oni noči plamenov v dolini Idie je jahal Ali Bej v Džerajo; navidez ga je spremljalo samo deset mož. Toda že pred svojim pohodom je v bližini Bozana skril precejšno število svojih vojakov.

Guverner je dospel res z desetimi možmi na pogovor, toda Ali Bej je po svojih opazovalcih zvedel, da je med Seio Kanom in Ain ul Ras zbranih stotine vojakov, ki so imeli povelje napasti Džeside. Ko je dobil to sporočilo, je guvernerja zaprl v njegovi hiši in ga proglasil svojim ujetnikom. Da dobi guverner zopet prostost, se je moral odpovedati vsem sovražnim naklepom napram Džesidom in ugoditi Ali Bejevim zahtevam.

Posledica je bila, da so Džesidi moteni praznik končali s tako velikan-skimi slavnostmi in veseljem, kot ga še ni doživela dolina Šejk Adi.

Ko so bile slavnosti končane, sem se nameraval podati na pot v Amadijo, vendar poslanci so mi donesli poročilo, da si je Mohamed Emin v gorah zvil nogo pri lovu, da sem bil prisiljen tri tedne čakati njegovega ozdravljenja. Vendar čas mi je prišel baš ugodno, ker sem imel priliko, da se učim kurdskega jezika.

Konečno mi donese sel novico, da je Mohamed Emin ozdravel in pripravljen nadaljevati potovanje. Napotim se na vse zgovdaj zjutraj, da se snidem z njim pri glavarju badinanskih Kurdiv. Slovo od Džesidov je bilo zelo prisrčno in obljubiti sem moral, da se na svojem povratku zopet pri njih oglasim. Sicer sem odrekel vsako spremstvo, vendar Ali Bej me je hotel na vsak način spremiti vsaj do kurdskega glavarja, da se poslovi tudi od Mohamed Emina.

Stali smo torej na vzhodni višini Šejk Adija in zrli na dogodke preteklih tednov. Kaj nam prinese bodočnost? Kolikor dalje gremo proti severu, tim divjejši narodi prebivajo, ki ne poznajo poljedelstva, temveč se živijo samo od ropa in lova. Ali Bej mi je bral te misli na čelu.

“Emir, na težavna in nevarna pota si zašel. Kako daleč greš v gore?”

“Sprva samo do Amadije.”

“Šel boš še naprej.”

“Zakaj?”

“Če se ti v Amadiji posreči ali ne, bežati boš moral. Turškim oblastem je znana pot, po kateri mora iti Mohamedov sin, da pride k Hadedinom, in pot mu bodo zaprli. Kam boš torej potem jahal?”

“Ravnal se bom po okoliščinah. Lahko se napotimo proti jugu ob reki Akra. Udarimo jo pa tudi lahko naravnost proti severu čez gore Tijari in Maranandagh, da potem prekoračimo reke Kabur in Tigris, da pridemo čez solno puščavo v Sindžar.”

“Toda v tem slučaju te nikdar več ne vidimo.”

“Bog vodi misli in človeška pota; prepustimo mu, da on odločuje.”

Jahamo dalje. Halef in baši-bozuk nam sledita. Moj vranec se je v teh dnevih čvrsto spočil. Prej navajen samo na dateljne, se je moral sedaj zadovoljiti s sočno travo; skoro mi je odebelel in zadobil večjo moč, da je postal nagajiv in sem ga moral večkrat krotiti. Sicer me je pa skrbelo, če mu bo ugajalo podnebje sneženih kurdskih gor.

V kratkem dospemo do glavarja badinanskih Kurdiv, ki nas sprejme zelo gostoljubno. Mohamed Emin je bil pripravljen na pot, in ko smo še dobro urico jedli, klepetali in kadili, se napotimo naprej. Ali Bej poda vsem roko, meni najzadnje. V njegovih očeh zapazim solzo.

“Emir, mi veruješ, da te ljubim?” vpraša z ginjenim glasom.

“Vem; tudi jaz se s tugo v srečo ločim od tebe, kterega je vzljubila moja duša.”

“Ti odhajaš, in jaz ostanem; toda moje misli te bodo spremljale, moje želje ti bodo sledile v sledovih tvojih nog. Slovo si vzel od mir šejk kana, toda s seboj mi je dal blagoslov, da ti ga podelim v trenutku slovesa. Bog ostani s teboj vedno in na vseh tvojih potih; njegova jeza naj zadene tvoje sovražnike in milost naj spremlja tvoje prijatelje! Nasproti greš velikim nevarnostim, in mir šejk kan ti je obljubil svoje varstvo. Pošilja ti ta melek-taus, kterega hrani kot čudodelno sredstvo. Vem, da ne smatraš tega ptiča kot mališko podobo, temveč za znamenje, po katerem spoznaš naše prijatelje. Vsak Džesid, kteremu pokažeš to znamenje, bo za tebe žrtvoval svoje življenje. Vzemi ta dar, toda ne zaupaj ga nikomur, ker je namenjen samo za tebe. Zdravstvuj, in ne pozabi nikdar onih, ki te ljubijo!”

Burno me objame, nato pa zasede konja in odjaha, ne da bi se ozrl. Bilo mi je kot bi šel del mojega sreča od mene. Veliko, zelo veliko darilo mi je prinesel od mir šejk kana. Koliko je bilo že preprirov radi melek-tausa! In to skrivnostno znamenje držim sedaj v svojih rokah. Res je bilo veliko zaupanje, kterega mi je skazal mir šejk kan s tem darilom, in sklenil sem, da se ga poslužim le v skrajnem slučaju.

Podoba je bila iz bakra in predstavljala ptiča, ki razprostira peroti, da poleti, in na spodnjem delu opazim vrezano kurdsko besedo: kurmandgšî, t. j. prijatelj. Poleg je visela svilena vrstica, da si podobo lahko privežem okoli vratu.

Glavar nas spremlja do bližnje vasi, ki je od Šejk Adija oddaljena štiri ure. Tu smo se poslovili in jahali dalje.

Po zelo strmem, utrudljivem potu za naše živali, pridemo v malo vasičo Bebozi, ki leži na vrhuncu precejšnega griča. V njej je katoliška cerkev, ker prebivalci so Kaldejci, ki so se spreobrnili. Prebivalci so nas zelo prijazno sprejeli in nam podarili zastonj hrano in pijačo. Hoteli so nam dati na pot tudi vodnika, kar sem pa odklonil, vendar so nam pot do bližnjega kraja tako natančno opisali, da bi ga našel v temi.

Pot se je vila skozi hrastov gozd in konečno je zavila v dolino, kjer leži kraj Heloki. V tem kraju se nekoliko odpočijemo, in zajedno pokličem k sebi buluk emina.

“Buluk emini, čuj, kaj ti povem!”

“Čujem, emir!”

“Guverner v Mosulu ti je zapovedal, da moraš skrbeti za vse, kar potrebujemo. Dosedaj mi še nisi ničesar koristil; od danes naprej pa boš opravljal svoj posel.”

“Kaj naj storim, efendi?”

“Nocoj prenočimo v vasi Spandare. Jahaj naprej in preskrbi vse, da bo ob mojem prihodu vse že naprej pripravljeno. Si me razumel?”

“Prav dobro, emir!” odvrne resno. “Hitel bom, in ko boš prišel za menoj, te bo cela vas z veseljem sprejela.”

Svojemu sivcu zasadi ostroge v trebuh in odjaha.

Od Heloki do Spandare ni daleč, vendar je bila že noč, ko smo dospeli v to veliko vas. Svoje ime nosi po velikem številu topol, ki se tam nahajajo; spandar se imenuje kurdsko topol. Ko vprašamo po stanovanju občinskega prestojnika, nam nihče ne odgovori, a ljudje so nas povsod grdo gledali.

Vprašal sem namreč turško; vprašam še enkrat in sicer kurdsko. Ljudje postanejo naenkrat bolj postrežni. Peljejo nas pred večjo hišo, kjer razjahamo in vstopimo. V eni sobi se je vršil zelo glasen pogovor. Obstanem pri vratih in poslušam.

“Kdo si ti, pes in strahopetec?” zakliče jezen glas. “Baši bozuk, buluk emini si, ki jaha na oslu. To je za tebe velika čast, za osla pa sramota, ker nosi na sebi aduta, ki je še bolj prismojen kot sam. In ti prihajaš sem, da preženeš mene?”

“Kdo si pa ti, he?” odvrne glas mojega hrabrega buluk emina. “Ti si Arnavt, rezalec vratov, lump, baraba! Tvoja usta so kot žaba, in tvoje oči so podobne očem krote; tvoj nos je podoben kumari in govoriš kot smrdkavra. Jaz sem buluk emini padišaha; kdo si pa ti? Kavas, (policist) navaden kavas in nič drugega.”

“Zlomek, če ne molčiš, ti obrnem obraz na hrbet. Kaj te briga moj nos? Ti ga niti nimaš! Praviš, da je tvoj zapovednik velik gospod, efendi, emir in zapadni šejk? Samo tebe je treba pogledati, pa takoj vem, kdo je! In ti si prišel sem, da mene preženeš?”

“In kdo je tvoj zapovednik? Tudi slaven efendi iz zapadne dežele, praviš. Toda povem ti, da je v vsej zapadni deželi samo en slaven efendi, in ta je moj zapovednik. Zapomni si!”

“Čujta,” začne sedaj neki tretji glas mirno in resno: “Naznanila sta mi dva efendija. Eden ima pri sebi konzulovo priporočilo, ktereга je podpisal guverner; to velja. Drugi pa je v padišahovej senci; on ima pisma od konzula, padišaha in od guvernerja celo pravico do diš-parasija; to velja še več. Slednji bo stanoval pri meni; za drugega pa preskrbim prenočišče v drugi hiši. Oni, ki je v padišahovej senci bo dobil vse zastonj, drugi pa, ki ima samo konzulovo pismo, bo pa moral vse plačati.”

“Tega jaz ne trpim!” oglasi se Arnavt. “Kakor z enim tako tudi z drugim!”

“Čuj, jaz sem predstojnik te občine in zapovednik; kar jaz rečem, to velja in noben tujec mi ne bo delal predpisov. Sejle-dim — govoril sem!”

Sedaj odprem vrata in vstopim z Mohamed Eminom.

“Ivari 'l kher — dober večer!” pozdravim. “Ali si ti gospodar v Spandari?”

“Jaz sem,” odvrne vaški predstojnik.

Pokažem na buluk emina.

“Ta mož je moj služabnik. Poslal sem ga k tebi, da sprosi za mene gostoljubne strehe. Kaj si sklenil?”

“Ali si ti isti, ki stoji v padišahovej senci in ima pravico pobirati diš-parasi?” me vpraša.

“Jaz sem.”

“In ta mož je tvoj spremljevalec?”

“Moj prijatelj in tovariš?”

“Koliko ljudi imate s seboj?”

“Samo buluk emina in še enega služabnika.”

“Ser sere men at — dobrodošli ste mi!” Vstane in nam poda roko. “Vsedite se k ognju in naredite se domače v moji hiši! Dobili boste sobo, kot se vam pristoja. Koliko zahtevaš diš-parasija?”

“Kar se tiče mene, mojega prijatelja Mohamed Emina in služabnika Halefa, ti vse podarim, toda buluk eminu daj pet pijastrov. Pooblaščenec je mosulskega guvernerja in nimam pravice, da mu odtegujem, kar mu gre.”

“Gospod, prizanesljiv si in usmiljen; hvala ti. Pri meni boš imel vsega v obilici. Toda dovoli, da se s tem policistom za trenutek oddaljim.”

Menil je Arnavta, ki nas je ves čas temno pogledoval; ko neha predstojnik govoriti, se zadere ježno:

“Jaz ne grem od tu; zahtevam enako pravico za mojega gospoda.”

“Torej ostani!” mu reče nezanum, občinski predstojnik. “Če pa tvoj gospod ne dobi stanovanja, sam sebi pripiši!”

“Kaj sta ta dva moža, ki trdita, da potujeta v padišahovej senci? Arabca sta, ki v puščavi ropata in tu v gorah igrata gospoda — — —”

“Hadži Halef Omar!” zakličem glasno.

Služabnik takoj vstopi.

“Halef, ta kavas se drzne nas žaliti; če reče še eno besedico, ki meni ne ustreja, tedaj ga izročim v tvoje roke!”

Arnavt, oborožen od nog do glave, gleda na Halefa s zaničljivim pogledom.

“Tega pritlikavca naj se bojim, jaz — — —”

Naprej ni mogel govoriti, ker je že ležal na tleh, in Halef nad njim, v desnici nož in z levico držeč ga za vrat.

“Ali naj ga, sidi?”

“Dovolj je za sedaj; toda povem mu, da je zgubljen, če prične znova psovati.”

Halef ga spusti in vstane. Arnavtu se jeze blišče oči, vendar ne upa ziniti besedice.

“Pojdi!” reče občinskemu predstojniku, nezanumu.

“Ali hočeš stanovanja?” ga vpraša nezanum.

“Da. Toda, ko pride moj gospod, tedaj ga pripeljem sem, kjer se bo odločilo, kdo bo spal v tej hiši. On bo tudi sodil med meno in tem služabnikom obeh Arabcev.”

Nato pa oba odideta. V sobi ostane gospodarjev sin, ki nam kmalu naznani, da je prenočišče za naš pripravljeno.

Peljejo nas v sobo, kjer so s pomočjo preprog priredili dve postelji; v sobi je bila tudi miza, na kateri nas je čakala večerja. Ta hitrica in udobnost mi je pričala, da mora biti vaški predstojnik precej premožen. Njegov sin je sedel pri nas, vendar se ni vdeležil večerje, ker nam je hotel s tem pokazati svoje spoštovanje. Žena in hči nezanuma sta nam pa stregli.

Najprvo nam prinesejo šerbet, v krasnih porcelanastih škudelicah, ki so v Kurdistanu pravo čudo. Za tem pride na mizo valquapamasi, pšenični kruh, pečen z medom in findika, neke vrste salata. Sledila je kozja pečenka z mnogimi pecivi. Posebno so mi šle v slast dve pečenki, ktere smo dobili po kozjem mesu. Bili ste izvrstno pečene; smatral sem jih za golobe. V slast so mi šle zelo dobro, vendar je tičal na njih neki tuji duh.

“Ali je to golob?” vprašam gospodarjevega sina.

“Ne. Barčemik je,” odvrne. (Barčemik je netopir, pol tiča pol miša, kot mu pravijo naši ljudje.)

Hm! Res “žmahtna pratca” za naše želodce! Sedaj vstopi gospodar. Na moje povabilo se vsede k nam in se vdeleži z nami večerje. Ker je bil gospodar navzoč, prineso na mizo glavno jed: jagnjetino v kisli smetani pečeno in poleg riž, pražen na čebuli. Ko smo se dovolj navžili teh darov, poda naš gostitelj znamenje. V sobo prineso pokrito posodo, ktero gospodar zelo resno vzame v roke.

“Ugani, kaj je v njej!” mi reče.

“Pokaži!”

“To je pečenka, ktere ti ne poznaš. Poznajo jo samo v Kurdistanu, kjer so močni in pogumni možje.”

“Pa sem res radoveden.”

“Kdor uživa to pečenko, tega moči se podvoje in ne boji se nobenega sovražnika več. Poduhaj!”

Odkrije posodo in jaz poduham.

“Ali se res dobi ta pečenka samo v Kurdistanu?” ga vprašam.

“Da.”

“Motiš se; isto meso sem že večkrat jedel.”

“Kje?”

“Pri raznih narodih, posebno pa v neki deželi, ki se imenuje Amerika. Tam je žival, ki daje to meso, še veliko večja in divja ter bolj nevarna kot tukaj.”

“Sedaj pa vidim, da se motiš; žival, iz ktere smo priredili to pečenko, se nahaja samo v Kurdistanu.”

“Sicer nisem bil še nikdar v Kurdistanu, vendar spoznam meso po duhu. Torej sem ga moral že v drugih deželah vživati.”

“Kako se imenuje žival, ktero imaš v mislih?”

“Medved. Ali nisem uganil?”

“Da, res, uganil si!” reče začuden.

“Poznam jo še bolje kot misliš. Sicer še nisem pogledal v skledo, vendar grem staviti, da je meso v skledi od medvedove tace.”

“Uganil si! Vzemi in jej!”

Začeli smo si pripovedovati lovske zgodbe. Sicer je precej medvedov v Kurdistanu, vendar niso tako nevarni kot grizliji v Ameriki. Poleg medvedje tace dobimo na mizo suhe hruške in slive, katerim sledi pokrita “rihta” namreč praženi raki, s neko prikuho, ki mi je bila tuja in precej komplicirana. Torej vprašam gospodarjevo ženo, ki mi takoj razloži:

“Vzemi buče in skuhaj jih, da dobiš kašo,” reče. “Prideni sladkorja in surovega masla, zmešaj čist sir in narezan česen in še nekaj stolčenihi robidnic in zrn od solčne rože. Iz tega dobiš jed, ki se ne more z nobeno jedjo na svetu primerjati.”

Poskusim to neverjetno mešanico buč in solčne rože, sira, sladkorja, surovega masla, robidnic in česna in prepričal sem se, da okus ni tako slab, kot so se glasile ingredijencije. Končno nam prinesejo suha jabolka in grozdje; vsak dobi tudi požirek rakije. Nato pa pridejo pipe do svoje pravice.

Dočim zapalimo naš tobak, začujem spodaj glasen pogovor. Predstojnik odide iz sobe, da pogleda, kdo govori, in ker je pustil vrata odprta, sem lahko slišal vsako besedo.

“Kdo je?” vpraša.

“Kaj pravi?” slišim drug glas vprašati v angleškem jeziku.

“Vpraša, kdo je tukaj?” začujem tretji glas tudi v angleškem jeziku.

“Kako se reče turško: Jaz?”

“Ben.”

“Well! Ben!!!” zakliče gospodarju.

“Ben?” vpraša predstojnik. “Kako se glasi tvoje ime?”

“Kaj pravi?” vpraša zopet glas, ki se mi zazdi tako neznansko znan, da sem skoro poskočil s stola in šel pogledat za možem.

“On vpraša, kako se imenujete.”

“Sir David Lindsay!” glasi se odgovor.

Čez sekundo že stojim pri njem na dvorišču. Da, tu stoji pred menoj, razsvetljen po ognju od ognjišča. Tu je bil njegov visoki, sivi cilindri, dolga, suha glava, široka usta, Siera Morena nos, gol, stegnjen vrat, široki ovratnik, sivokrižasta srajca, sivokrižasti telovnik, sivokrižasta suknja, sivokrižaste hlače, sivokrižaste gomašne in sive čevlje od prahu. In tristo zlomkov — v desnici drži slavno lopato, ki je imela plemenit načrt kopati fowling-bulls.

“Master Lindsay!” zakličem.

“Well! Ah, kdo biti? Oh — ah — vi ste?”

Oči izbuli, usta na široko odpre in me s tema organoma gleda kot človeka, ki je od mrtvih vstal.

“Kakor ste vendar prišli v Spandare, Sir?” ga vprašam istotako začuden kot on.

“Jaz? Well! Na konju!”

“Gotovo! Toda kaj iščete v teh krajih?”

“Jaz? Oh! Hm! Vas in fowling-bulls.”

“Mene?”

“Yes! Bom povedal! Prej pa še prepirati!”

“S kom?”

“Z mayorjem, z vaškim županom. Grozovit človek!”

“Zakaj?”

“Neče imeti Englishman, hoče imeti Arabee! Miserabel! Kje je adut?”

“Tu stoji,” odvrnem jaz in pokažem na predstojnika, ki je pristopil k nama.

“Tako ga psovati, kregati!” zapove Lindsay svojemu tolmaču, ki stoji poleg njega. “Naredi quarrel, delaj scold, zelo, glasno, mnogo!”

“Dovolite, Sir, da jaz prevzamem to nalogo,” rečem. “Oba Arabea, čez ktera se jezite vam nista na potu. Vaša najboljša prijatelja sta.”

“Ah, kje sta?”

“Eden sem jaz, in drugi je Mohamed Emin.”

“Moh — — — — ah! Emin — — — ah! Kje je?”

“Zgoraj! Pojdite z menoj!”

“Well! Ah, krasno, nepričakovano, immense, neumljivo!”

Porinem ga po ozkih stopnjicah brez odlašanja navzgor in ukažem Arnavtu in tolmaču, ki sta nam sledila, naj odideta. Prikazen sivokrižastega Angleža ni pri kurdskih damah vzbudila majhnega začudenja. Takoj pobegneta obe ženski v najbolj oddaljeni del sobe. Mohamed Emin, sicer vedno resni mož, se glasno zasmee, ko zagleda temno žrelo, ki so ga tvorila usta začudenega Angleža.

“Ah! Good day, Sir, Master Mohamed! How do you do? — kako se počutite?”

“Mašalah! Kako ste prišli sem?” vpraša slednji začuden.

“Takoј zvemo.”

“Ali poznaš tega moža?” me vpraša lišni gospodar.

“Poznam ga. On je isti tujec, ki je prej poslal sem svojega kavasa, da prenoči pri tebi. Ali si preskrbel zanj stanovanje?”

“Če je tvoj prijatelj, ostane v moji hiši,” glasi se odgovor.

“Ali imaš prostora za toliko ljudi?” ga vprašam.

“Za goste, ki so mi dobrodošli, je vedno pripravljen prostor. Naj zasede prostor pri mizi in uživa našo gostoljubnost.”

“Vsedite se, Sir!” rečem Lindsayu, “in povejte nam, kaj je vam padlo v glavo, da ste zapustili prebivališča Hadedinov in prišli v Spandare!”

“Well! Toda prej poskrbeti.”

“Koga?”

“Služabnike.”

“Naj skrbijo sami za sebe.”

“Konje.”

“Za te poskrbijo služabniki. Torej, master?”

“Hm! Bilo tedious, grozno dolgočasno!”

“Ali niste kopali?”

“Mnogo, zelo veliko.”

“In kaj ste dobili?”

“Nothing, nič, čisto nič. Grozno!”

“Naprej!”

“Hrepenenje, grozno hrepenenje!”

“Po kom?”

“Hm! Vas, Sir!”

Moral sem se smeјati.

“Torej po meni ste hrepeneli!”

“Well, very well, yes! Fowling-bulls ne dobiti, vi ne tukaj — jaz proč.”

“Toda, Sir, dogovorili smo se vendar, da ostanete pri Hadedinih do našega povratka!”

“Nič potrpljenja, ne morem vzdržati.”

“Saj ste imeli dovolj zabave!”

“Z Arabci? Pshaw! Jaz ne razumeti!”

“Imeli ste vendar tolmača!”

“Stran, ga ni, popihal.”

“Ah! Grk Kolettis je torej pobegnil? Saj je bil vendar ranjen.”

“Luknja v nogi, zopet dobro. Lump zjutraj pobegnil.”

“No potem vrjame, da vam je bilo dolgčas, ker niste mogli z nikomur govoriti. Kako ste prišli do mene?”

“Vedel, da hočete v Amadijo. Šel v Mosul. Konzul je dal potni list; guverner je list podpisal, dal s seboj tolmača in kavasa, (policista). Šel v Dohuk.”

“V Dohuk? Zakaj ta ovinek?”

“Bila vojska s hudičevimi ljudmi; ne mogel skozi. Iz Dohuka v Dulijo, potem sem. Well! Vas našel. Zelo dobro, krasno!”

“In kaj nameravate sedaj?”

“Pri vas ostati, dogodke doživeti, kopati, fowling-bulls poslati, Traveller-Klub, London, yes!”

“Lepo, master Lindsay! Toda ukvarjati se imamo sedaj z drugimi rečmi!”

“Kaj?”

“Vzrok, da smo se napotili v Amadijo, vam je znan?”

“Dobro. Lep vzrok, junaški vzrok, dogodka! Oprostili mastra Amad el Gandurja. Ga bom rešil!”

“Menim, da nam ne boste mnogo koristili.”

“Ne? Zakaj ne?”

“Ker govorite samo angleško.”

“Imam tolmača.”

“Ali mu hočete razodeti našo skrivnost? Morebiti ste o naših načrtih že z njim govorili?”

“Nobene besede.”

“To je dobro, Sir, sicer bi nam bili takoj za petami. Odkrito vam moram priznati, da bi mi bilo ljubše, če bi ostali pri Hadedinih.”

“Vi? Mene? Well, stran! Misli, da ste moj prijatelj! To ni res, torej stran! Potujem v — — v — — v — —”

“Tja, kje poper raste. Seveda sem vaš prijatelj in vi moj, toda sami sprevidite, da nam boste le škodovali.”

“Škodovali? Zakaj?”

“Ker vzbujate preveliko pozornost.”

“Well! Nič več ne vzbujati pozornosti. Kaj naj storim?”

“Hm, ni tako lahko! Nazaj vas ne morem poslati, tukaj vas tudi ne morem pustiti; torej vas moram vzeti s seboj; res, ne gre drugače.”

“Lepo, zelo lepo!”

“Toda ravnati se morate po nas.”

“Ravnati! Well! Bom!”

“Najprvo zapodite vašega tolmača in policista.”

“Tako, gresta k vragu, yes!”

“Tudi obleko morate spremeniti.”

“Stran! Ah! Kam naj jo denem?”

“Odložite jo popolnoma. Obleči se morate kot Turek ali Kurd.”

Pogleda me s takim obrazom, kot bi mu zapovedal, da naj sam sebe zadavi.

“Kakor Turek? Kakor Kurd? Horribel, grozno!”

“Ne gre drugače.”

“Kaj naj oblečem?”

“Široke, turške hlače, ali pa črno-rudeče kurdske hlače.”

“Črno-rudeče! Ah! Zelo, zelo lepo! Črno in rudeče križano.”

“Radi mene! Kako se hočete obleči kot Turek ali Kurd?”

“Kurd.”

“Torej preskrbite si črno-rudečo obleko, ki je pri Kurdi v navadi. Torej kurdske hlače, telovnik in srajco, ki se jo nosi čez hlače.”

“Črno-rudeča?”

“Da.”

“Križasta?”

“Radi mene! Segati mora od vratu do glježnje. Povrh pa pride suknja.”

“Črno-rudeča?”

“Seveda.”

“Križasta?”

“Radi mene! Nato pride turban, ki mora biti zelo širok, kakor ga nosijo imenitni Kurdi.”

“Črno-rudeč?”

“Tudi!”

“Križast?”

“Naj bo k zlodju radi mene! Potem pride pas, čevlje, orožje — — —”
“Črnorudeče?”

“Lahko!”

“In križano?”

“Radi mene si prekrižajte s črnorudečo barvo še obraz!”

“Kje naj kupim vse te stvari?”

“Sam ne vem. Trgovine v tej vasi najbrž ni nobene. Morebiti dobimo pa vseeno kakega kramarja. In — — — vi imate denar, veliko denarja, ne?”

“Veliko, zelo mnogo, yes! Bom vse plačal!”

“Čakajte, da vprašam.”

Obrnem se k hišnemu gospodarju:

“Ali je v Spandari kak krojač ali trgovec z oblekami?”

“Ne.”

“Ali bi lahko dobili moža, ki bi jahal v Amadijo in nam za denar prinesel obleko za tega moža?”

“Lahko, toda bazar bo odprt šele jutri in obleka torej pride prepozno.”

“Morebiti nam kdo lahko posodi obleko do Amadije?”

“Ti si moj gost; novo obleko imam in ti jo lahko posodim.”

“Tudi turban?”

“V celi vasi ni nikogar, ki bi imel dva turbana, toda kapo lahko dobiš.”

“Kakšna je?”

“Prav čedna; narejena iz kozje kože.”

“Kakšne barve?”

“Rudečkaste s črnimi pasovi.”

“Torej te prosim, da vse to do jutri poskrbiš. S seboj nam daš moža, kteremu plačamo v Amadiji za obleko. Toda želim, da se o tej stvari ne govori.”

“Oba hočeva molčati, jaz in moj sel!”

V sobo prineso večerjo za Angleža. Prinesli so mu, kar je nam ostalo. Jed mu je šla zelo v slast, ker med njegovimi dolgimi, širokimi, rumenimi zobmi je kmalu zginilo vse, kar so mu postavili na mizo. Z notranjim veseljem opazim, da mu prinesejo tudi ono pečenko, o kateri sem mislil jaz, da so pečeni golobi. Niti najdrobnejše koščice ne pušči na krožniku. Pozneje dobi še na lepo izrezljanem lesenem krožniku krasno prirejeno “rihto”, ki je razširjala tak duh, da sem skoro sam dobil slast do nje, dasi sem malo prej dovolj napasel svoj želodec. Poizvedeti pa vendar moram, kako je tej “rihti” ime.

“Sidna, kakšne dobre vrste pečenka je to?” vprašam ženo, ki je stregla Angležu.

“Čekurdške so,” (kobilice) odvrne.

“Kako jih pa priredite za jed?”

“Kobilice se v ponvi pražijo, zmesijo in položijo v zemljo, dokler ne začno smrdeti. Nato se pa spečejo v oljčnem olju.”

Ni slabo! Sklenil sem, da tega važnega recepta za praženje kobilic ne skrivam dolgo dobremu mastru Fowling-bull. Ko on še je, grem navzdol, da pogledam, če so konji preskrbljeni. V hlevu dobim Halefa, tolmača, buluk emina in Arnavta, ki so se med seboj prepirali. Ko se pa prikažem pri vratih, takoj utihnejo.

“Zakaj se prepiraš, Halef?” ga vprašam.

Z roko pokaže na Arnavta.

“Ta človek te sramoti, sidi. Grozil je, da umori tebe in mene, ker sem ga na tvoje povelje vrgel na tla.”

“Pusti ga, naj govori! Hudega ti ne bo storil.”

Tu položi Arnavt roko na svojo pištolo in zakliče:

“Molči človek! Morebiti hočeš biti s svojimi hlapci še danes v peklu?”

“Šuti, pas, vjerujem, ti si sljep — molči pes! Menim, da si slep!” mu odvrnem v srbskem jeziku. “Ali ne vidiš nevarnosti, v katero se podajaš?”

“Kakšno nevarnost?” vpraša začuden.

“Male ti puške ne gadžajo dobro — tvoje majhne puške ne zadenejo dobro!” mu rečem in pokažem na njegovo orožje.

“Zakaj ne?”

“Buduči umjem bolje — ker znam jaz bolje!”

V istem trenutku mu pomolim svoj revolver pod nos. Že od prej mi je bila znana arnavstka surovost, in prepričan sem bil, da bi me lopov ustrelil, če bi me le mogel, ne da bi imel povoda. Arnavt ustrelil človeka radi požirka vode in radovoljno sklone glavo pod rabeljev meč. Kavasa smo razžalili; strel nam je bil gotov. Vendar pusti svoje orožje za pasom in začuden vpraša:

“Ti govoriš jezik Škipetarije?”

“Kakor si slišal!”

“Ali si menda sam Škipetar?”

“Ne.”

“Kaj pa?”

“Njemac sem in povem ti, da se te kaj malo bojim, če mi še tako groziš.”

“Torej Njemac si? Nisi Madžar, ne Rus, ne Srbin in ne Turčin? Odi do vraga — zlod te vzemi!”

Bliskoma dvigne revolver in sproži. Da nisem opazoval vsakega migljaja njegove roke, bi mi kroglja prodrila glavo; hitro se umaknem z glavo in kroglja zleti mimo mene. Predno more drugič sprožiti, ga že vržem na tla in stisnem roko okoli telesa.

“Ali naj ga ustrelim, sidi?” vpraša Halef.

“Ne. Zvežite ga!”

Da mu roke privijem za hrbet, ga moram za trenutek spustiti. Ta trenutek lopov porabi, da se nam iztrga iz rok, in pobegne čez dvorišče v gozd, kjer kmalu zgine med drevjem.

Strel je privabil vse ljudi iz hiše.

“Kdo je streljal, Sir?” vpraša Lindsay.

“Vaš kavas,” mu odvrnem.

“Na koga?”

“Na mene.”

“Ah! Grozno! Zakaj?”

“Iz maščevanja.”

“Je pravi Arnavt! Ali je zadel?”

“Ne.”

“Ustreliti ga, Sir, takoj!”

“Ubežal nam je.”

“Well; naj beži! Ni škoda!”

Lindsay je imel prav. Arnavt me ni zadel, zakaj naj ga torej preganjamo? Nazaj ne bo več prišel in napada iz zasede se tudi nisem bal. Ker je Anglež dobil mene, ni potreboval več ne policista ne tolmača. Raditega odslovi tudi slednjega in ga pošlje nazaj v Mosul.

Ostali del večera preživimo v kurdski družbi in razveseljevanju, ki se je končalo meni na čast s plesom. Povabijo nas, da pridemo na dvorišče, ki je bilo podobno četverokotu in krito s streho. Okoli zida posedejo možki. Na sredi dvorišča pa se zbere okoli trideset žensk, da prirede ples.

Postavijo se v dvojni krog, v katerega sredino se postavi najboljši plesalec z buzdovanom v roki. Godba je bila zastopana v flavti, vijolini in dvema tamburicama. Najboljši plesalec da znamenje za pričetek plesa, ki sicer ni ples temveč le nekako gibanje z rokami in nogami. Lep je bil pogled na ženske s širokokrajnimi turbani ob razsvetljavi bakelj.

Ko je bil ples gotov, pokažejo navzoči možki z glasnim mrmranjem svojo zadovoljnost. Jaz pa pokličem hčerko hišnega gospodarja k sebi. Namenil sem se, da ji podarim zapestnico, okrašeno s steklenimi biseri, ki mi je še ostala iz zaloge lepotičja, ki mi jo je podaril štambulski trgovec Isla ben Maflej, ko smo mu rešili ženo sužnjištva. Nakit sicer ni bil vreden pol dolarja, vendar radi bleska so ga smatrali Kurdi za neprecenljivo vrednost.

Deklica pride k meni. Vsi možje so slišali, da sem jo poklical k sebi in vedeli so, da jo bom pohvalil. Torej spolnem svojo dolžnost na sledeči način:

“Pridi, ti najljubeznivejša hčerka misurskih Kurdov! Na tvojem obrazu se blišči luč jutranje zarje, tvoje obličje je krasno kot hijacinta. Tvoji dolgi kodri diše kot cvetlice in tvoj glas je kot petje slavčka. Otrok si našega gostitelja in hčerka junaka; postala boš nevesta modrega in junaškega Kurda. Tvoje roke in noge so me razveselile kot razveseli kapljica vode žejnega. Vzemi to zapestnico in spominjaj se mene, kadar se boš z njo krasila!”

Samega veselja in zadrege zarudi v obraz, in ne ve kaj bi odgovorila.

“Az khorbane ta, hodia — tvoja sem, o zapovednik!” zašepeče končno.

To je navaden pozdrav kurdskih deklic napram imenitnemu gostu. Celo njen oče je bil tako vesel, da je radi prevelike navdušenosti pozabil na svoje orijentalско dostojanstvo in zaklical:

“Ah, kako krasno, kako dragoceno!” zakliče in zapestnica roma od roke do roke. “To je biser, pravi biser, kakor ga nima niti sultan bolj dragocenega v svoji pīpi! Hči moja, tvoj oče ti ne more podeliti krasnejšega daru za poroko, kot ga je podaril ta emir. Iz njegovih ust prihaja glas modrosti in iz las njegove brade kaplja dobrota. Vprašaj ga, če ti dovoli, da se mu tako zahvališ kot se zahvali hči svojemu očetu?”

Deklica še bolj zarudi kot prej, vendar vpraša:

“Dovoliš, gospod?”

“Dovolim!”

Sedel sem na tleh po kurdski navadi. Ona se pa sklone k meni navzdol in me poljubi na usta in oba lica; nato pa jadrno odhiti v hišo.

Nič nisem bil začuden, da je deklica na ta način pokazala svojo hvaležnost. Vedel sem, da je kurdskim deklicam dovoljeno znance s poljubom pozdravljati. Ker sem bil po njenih pojmihi imenitnejši od nje, torej sem ji pravzaprav še skazal dobroto, ker sem ji dovolil, da me poljubi. Tudi njen oče takoj reče:

“Emir, tvoja milost razveseljuje mojo hišo, kot ogreva solēna luč zemljo. Mojo hčer si obdaril, da se te bo spominjala; dovoli, da ti tudi jaz podarim spomin, da ne pozabiš vasi Spandare!”

Vaški načelnik zakliče proti strehi glasno “Dojan”! Takoj se oglasi prijazno lajanje. Vrata se odpro in po stopnjicah priskače pes. Trenutek in že stoji pred svojim gospodarjem, ki ga prijazno pogladi. Bil je eden onih rumeno-sivih psov, katere v Indiji, Perziji in Sibiriji imenujejo slogi. Kurdi imenujejo to vrsto psov taci. V hitrici se meri z gazelo; taki psi dohite na begu celo divjega osla, in se ne boje ne medveda ne pantra. Priznati moram, da mi je pes neznansko ugajal. Kot pes je bil ravnotako dragocen kot je bil moj vranec med konji.

“Emir,” začne hišni gospodar, “naši psi so znani daleč čez meje. Vzgojil sem jih mnogo, na katere sem bil ponosen; toda nobeden ni bil enak temu. Vzemi ga, ker ga podarim tebi!”

“Nezanum, ta dar je tako dragocen, da ga ne morem sprejeti!” mu odvrnem.

“Ali me hočeš žaliti?” me vpraša resno.

“Ne. Reči sem le hotel, da je tvoja dobrota večja kot moja. Dovolj, da vzamem psa, toda sprejmi obenem to steklenico!”

“Kaj je v njej? Dišave iz Perzije?”

“Ne. Kupil sem jo v Meki, in v njej je sveta voda zem-zem.”

Vzamem jo z vratu in mu jo ponudim. Bil je tako ~~razočaran~~ očaran, da je skoro pozabil jo vzeti. Položim mu jo v naročje.

"Emir, kaj delaš!" zakliče. "V mojo hišo prinašaš najkrasnejši dar, ki ga je Alah podelil zemlji. Ali je res, da jo podariš meni?"

"Vzemi jo, ker ti jo rad dam!"

"Bodi blagoslovljena tvoja roka, in vedno naj te spremlja sreča! Pojdite sem možje in primite za steklenico, da boste tudi vi deležni emirjeve dobrote!"

Steklenica zopet roma od roke do roke. Vsem sem naredil največje veselje. Ko se razburjenje nekoliko poleže, reče hišni gospodar:

"Gospod, ta pes je sedaj tvoj! Pljuni mu trikrat v gobec in vzemi ga danes pod svoj plašč, ko greš k počitku, in nikdar te ne bo zapustil."

Anglež je bil priča vsega dogodka, ne da bi znal, za kaj se gre. Tako je me vpraša:

"Zem-zem podarili, master?"

"Da."

"Well! Stran z njim! Voda je voda!"

"Ali veste, kaj sem za vodo dobil?"

"Kaj?"

"Tega psa."

"Kako? Kaj? Ni mogoče!"

"Zakaj ne?"

"Predragocen. Poznam pse! Ta je vreden 300 dolarjev!"

"Še več. Vendar je moj!"

"Zakaj?"

"Ker sem gospodarjevi hčerki podaril zapestnico."

"Grozen človek! Velikanska sreča! Najprvo konja od Mohamed Emina, nič plačati, sedaj pa psa! Jaz imam smolo! Nobenega fowling-bulla dobil. Grožno!"

Tudi Mohamed Emin je občudoval psa in rad sem verjel, da je bil nekoliko ljubosumen. Priznati moram, da sem imel srečo. Še predno se podam k počitku, stopim h konjem. V hlevu dobim gospodarja.

"Emir," vpraša polglasno, "te smem nekaj vprašati?"

"Govori!"

"Namenjen si v Amadijo?"

"Da."

"In še naprej?"

"Še sam ne vem."

"Ali je kaka skrivnost?"

"Kaj slutiš?"

"Slutim."

"Zakaj?"

"S seboj imaš Arabca, ki ni dovolj previden. Razkril je svojo roko in opazil sem na njej tetoviranje. On je sovražnik Kurdov in tudi sovražnik mosulskega guvernerja; on je Hadedin. Ali sem prav videl?"

“On je sovražnik guvernerja, toda ne sovražnik Kurdov.”

Mož je bil pošten; lagati mu torej nisem mogel. Bolje je bilo, da se mu zaupa kot mu natvezati neresnico, ktere ne bi vrjel.

“Arabei so večni sovražniki Kurdov; toda on je tvoj prijatelj in moj gost; ne bom ga izdal. Znano mi je, kaj hoče v Amadiji?”

“Povej!”

“Mnogo dni je že minilo, od kar so Turki tu mimo peljali ujetega Arabca. Razjahali so pri meni. Ujetnik je bil sin šejka Mohamed Emina, kterega so gñali v Amadijo v zapor. Bil je svojemu očetu zelo podoben. Nečem ti odvzemati tvoje skrivnosti; toda nekaj ti povem: Ko se vračáš iz Amadije, pridi k meni, pa naj bo po dnevu, ali v sredi noči, skrivno ali očitno. Dobrodošel si mi, četudi bo s teboj mladi Arabec, o katerem sem ti govoril.”

“Hvala ti!”

“Ne zahvaljuj se! Dal si mi vodo zem-zem; varoval te bom v vsaki sili in nevarnosti. Če te pa tvoja pot pelje drugam, tedaj mi spolni eno prošnjo!”

“Ktero?”

“V dolini Bervari leži grad Gumri. Tam stanuje sin slavnega Abd el Sumit beja; ena mojih hčerk je njegova žena. Pozdravi njo in njega od mene. S seboj ti dam znamenje, na katerem te bodo spoznali.”

“To ljubav ti rad storim.”

“Povej mu vsako svojo željo, ki ti leži na sreč; rad ti jo bo spolnil, ker je hraber Kurd in nasprotnik Turkov in guvernerja.”

Gospodar stopi v hišo. Vedel sem, kaj je poštene mož nameraval. Ugañil je, kam smo namenjeni, in hotel nam je pomagati. Vležem se k počitku in se seboj vzamem psa. Ko se drugega jutra prebudim, zvem od Angleža, da je njegov tolmač že zapustil Spandare.

Z Mohamed Eminom sva spala v eni sobi; Angležu pa so pripravili posebno sobo. Pravkar pride k nama — in sprejmeva ga z glasnim smehom. Nihče si ni mogel misliti pogleda, ki ga nam je nudil dobri master Lindsay. Od vratu do gležnjev je bil črn in rudeč, seveda še ne križast, in na njegovi visoki glavi je tičala kot narobe obrnjena ceklja kurdska čepica, od ktere so viseli dolgi trakovi.

“Good morning! Zakaj smejati!” pozdravi resno.

“Iz veselja, ker vam tako izvrstno pristojá kurdska obleka, Sir.”

“Well! Me veseli.”

“Kaj pa držite pod pazduho?”

“Tukaj? Hm! Paket, mislim!”

“To vidim tudi jaz. Kaj imate v njem?”

“Moja hat-box je, škatlja za klobuk.”

“Ah!”

“Zavil sem klobuk, tudi gomašne in čevlje. Well!”

“Vse te stvari lahko tukaj pustite.”

“Tukaj? Zakaj?”

“Kaj hočete te drobnarije vlačiti celo dolgo pot s seboj?”

“Drobnarije? Vlačiti? Grozno! Saj jih bom zopet potreboval.”

“Toda ne kmalu.”

“Se vrnemo zopet v Spandaro?”

“Še ni določeno.”

“Torej! Hat box s seboj vzeti! Naravno!”

Široka obleka mu je opletala telo kot stara ruha ptičjega strašila na polju. Vendar to ga ni motilo. Ponosno se vsede poleg mene in reče gotov zmage:

“Sedaj sem Kurd! Well!”

“Pravi in resnični!”

“Famous! Krasno! Lep dogodek!”

“Toda nekaj vam še manjka.”

“Kaj?”

“Jezik!”

“Se bom naučil.”

“To ne gre tako lahko. Če nam nečete škodovati, ste prisiljeni, da greste z nami le, če sprejmete enega izmed mojih dveh pogojev.”

“Kaki pogoji?”

“Ali se delate mutastega — — —”

“Mutast? Dumb? Nesramno! Ne gre!”

“Da, mutast in celo gluh in mutast.”

“Sir, ali ste znoreli?”

“Hvala! Vendar ostane pri tem, kakor sem rekel. Torej, ali se delate, mutastega, ali pa ste naredili oblubo — — —”

“Oblubo? Well! Lepa misel! Interesant! Kakšno oblubo?”

“Da ne boste govorili.”

“Ne bom govoril? Nobene besede? Ah!”

“Nobene.”

“Nobenega zloga?”

“Nobenega! Namreč samo tedaj, kadar bomo pri drugih ljudeh! Če bomo pa sami, pa lahko govorite, kolikor se vam zljubi!”

“Je dobro! Ni slabo! Bom oblubo naredil! Kdaj se prične?”

“Tako, ko zapustimo vas Spandare.”

“Well! Zadovoljen!”

Po zajutreku nam prinesejo še obilno hrane za potovanje; nato zaja-hamo konje. Poslovili smo se od vseh hišnih prebivalcev, gospodar je pa sklenil, da nas nekoliko spremlja.

Za Spandaro pelje težavna pot do Tura Gara gor. Po nekterih krajih so bila pota komaj za ped široka, vendar smo srečno dospeli na vrh. Tu vstavi vaški načelnik svojega konja, vzame iz žepa v sedlu neki zavoj in reče:

“Vzemi in izroči to možu moje hčere, ko prideš v Gumri. Svoji hčeri sem obljubil podariti perzijsko preprogo in njenemu možu jermenje za

konja; ko jim prineseš te darove, bodo znali, da si moj prijatelj in te bodo sprejeli, kot bi jaz sam prišel k njim. Vendar želim, da me zopet obiščeš.”

Z roko pokaže na jezdeca, ki je nam sledil in se pridruži Halefu in buluk eminu:

“To je mož, ki mi bo mojo obleko zopet prinesel iz Amadije. Njemu tudi lahko izročiš zavoj, če se odločiš, da ne potuješ v Gumri. In sedaj se ločiva. Aalejk salam, u rahmet Alah — mir in usmiljenje bodi s teboj!”

Objamemo in poljubimo se, nato poda nezanim vsem roko in odjaha. V njem sem spoznal moža, na katerega se še danes spominjam s poštovanjem in zadovoljnostjo.

TRETJE POGLAVJE.

V trdnjavi.

Jahamo naprej. Pot je vodila navzdol po gori v dolino Amadija. V to dolino je vihar izza davnih časov nanosil obilo peska; v njej je več sotesk, po katerih šumi več gorskih potokov. Svoje vode dovajajo reki Zab. Po soteskah in manjših višinah je obilo hrastja, ki daje obilo šišk, ktere prebivalci z dobrim dobičkom prodajajo. V nižini je več kaldejskih vasij, ki so pa puste in zapuščene, ali pa imajo le malo prebivalcev, ker so se Kaldejci pred izsiljevanjem Turkov umaknili v gore.

Torej po tej pokrajini smo jahali proti trdnjavi Amadija.

“Smem govoriti?” vpraša Lindsay.

“Da, ker nas nihče ne posluša.”

“Toda Kurd za nami?”

“Ne pride v poštev.”

“Well! Vas se je imenovala Spandare?”

“Da.”

“Kako dopasti vam?”

“Zelo. In vam, Sir?”

“Krasno! Dober gospodar, dobra gospodinja, izvrstna hrana, lep ples, krasen pes!”

Pri zadnjih besedah pogleda na Dojana, ki je tekel ob strani mojega konja; radi previdnosti sem ga privezal z vrvjo ob sedlo. Sicer je pa žival že sklenila prijateljstvo z mojim konjem in dobro znala, kdo je njen gospodar. S svojimi, velikimi in pametnimi očmi me ves čas pazljivo ogleduje.

“Da,” odvrnem. “Vse je bilo lepo, posebno pa večerja.”

“Excellent! Celo golob in beefsteak!”

“Hm! Res mislite, da ste jedli goloba?”

“Well! Zakaj ne?”

“Ker ni bil golob.”

“Ne? Ne golob? Kaj pa?”

“Golob ni bil.”

“Koga pa vendar?”

“Bila je žival, ki jo imenujejo naravoslovci z latinskim imenom Vespertilio murinus ali myotis.”

“Nisem naravoslovec. Tudi ne Latinec.”

“Ta vaš golob se imenuje v navadnem življenju netopir.”

“Neto — — —”

Nakrat udolkne. Njegovi preskuševalni in prebavljalni organi so pri glasu te besede zatrepetali, vsled česar so se njegova usta spremenila v trapezoidno odprtino, kjer bi geograf takoj lahko pričel s preiskavami. Celo njegovemu nosu najbrž ni ugajal trenutni položaj, ker konec nosu se je nekoliko pobelil, da sem se nehote spomnil na pesnikove besede:

“Ne vem, kaj naj to pomeni,
Da je taka žalost v meni!”

“Da, netopir je bil, Sir. Netopirja ste jedli.”

Anglež zadrži konja ter gleda kot ne bi znal šteti do pet.

Konečno zaslišim glasen cmok; usta se zopet zapro, in slutil sem, da je zopet dobil dar izražati svoja čustva v besedah.

“— — — — pir!!!”

S tem kratkim zlogom je končal že prej začeto besedo “neto — —”; nato pa stegne z roko po meni in me prime za ramo.

“Sir!”

“Kaj?”

“Ne pozabite spoštovanja, katerega ste dolžni vsakemu gentlemanu!”

“Kaj sem ga vam nasproti pozabil?”

“In še zelo, povem vam!”

“Kako?”

“Kako morete trditi, da Sir David Lindsay je netopirje!”

“Netopirje? Jaz sem govoril samo o enem netopirju.”

“Vseeno! Eden ali več, je vseeno! Dali mi boste zadoščenje! Satisfaction! Well!”

“Saj ga že imate!”

“Imam? Ah! Kako?”

“Dobili ste zadoščenje, ki vas bo popolnoma umirilo.”

“Kakšno? Meni ni znano.”

“Jaz sem jedel netopirja in Mohamed Emin z menoj.”

“Tudi? Vi in on? Ah!”

“Da. Toda menil sem, da je golob, dokler mi ni gospodinja razložila, da je netopir.”

“Netopir ima vendar kožice po telesu!”

“Kožice so odrezali pred jedjo.”

“Torej je resnično?”

“Resnično.”

“Brez šale, brez burk?”

“Res.”

“Grozno! Oh! Prijela se me bo božjast, kolera, tifus, oh!”

“Se čutite slabega, Sir?”

Res je delal obraze kot bi ga davila kolera; moral sem se ga usmiliti.

“Zelo, yes!”

“Ali naj pomagam?”

“Hitro! Kako?”

“Z bruhalnim sredstvom.”

“Ali ga imate? Meni je res slabo! Grozno! Kakšno sredstvo?”

“Similia similibus!”

“Zopet naravoslovje? Latinsko?”

“Da, latinske besedo so: jednako z enakim. In naravoslovne so tudi, namreč kobilice.”

“Kaj! Kobilice?”

“Da, kobilice.”

“Če je človeku slabo? Ali naj jih jem?”

“Ne, ker ste jih že jedli.”

“Že? Jaz?”

“Da.”

“Dulness, neumnost! Nemogoče! Kdaj?”

“Včeraj zvečer.”

“Ah! Razložite!”

“Prej ste rekli, da je bil beefsteak zelo dober.”

“Zelo! Neznansko dober! Well!”

“Toda bil ni beefsteak!”

“Ni bil? Ne beefsteak? Sem Englishman! Kaj pa je bilo?”

“Ne, ni bil ne, ker sem vprašal.”

“Kaj pa?”

“Bile so v olju pražene kobilice. Včasih imenujemo te živalice ki skačejo po polju tudi kobiljnake.”

“Kobil — — — —”

Zopet mu obtiči beseda na jeziku, toda to pot ni dovolil svojim ustam, da se preširoko odpro, temveč ustnice stisne s tako močjo, da se mu usta tako razširijo, da bi si skoro sam sebi odgriznil ušesa. In njegov nos je bil vsled te čudežne podobe ust tako radoveden, da se je sklonil daleč navzdol kot bi hotel pogledati, kako more pomagati nesrečnim ustam.

Konečno potegne usta nazaj in ustnice se postavijo v normalni položaj.

“— — — — njaki!”

To je bilo nadaljevanje pričete besede “kobil — — — —” in konec nosu zadovoljno poskoči v svojo naravno lego.

“Da, kobilice ali kobiljnjake ste jedli.”

“Ah! Grozno! Pa saj ni tako dišalo kot bi bile kobilice!”

“Ali se še spominjate kakšen je bil okus?”

“Not at no time, ne, nikdar!”

“Zagotovim vas, da so bile kobilice, ktere posušijo in zdrobijo, nakar jih zakopljejo v zemljo, dokler ne pričnejo smrdeti; potem jih pa pražijo v olju. Gospodarjeva žena mi je vse natančno razložila.”

“Neznansko! Želodec se mi bo obrnil!”

“Ali ste zadovoljni z zadoščenjem?”

“Ste vi tudi jedli kobilice?”

“Ne.”

“Ne? Zakaj ne?”

“Ker mi jih niso prinesli na mizo.”

“Samo meni?”

“Samo vam; hoteli so vas posebno odlikovati.”

“Ali ste vi vedeli, da jem kobilice in netopirje?”

“Sprva ne. Toda, dočim ste vi jedli, sem vse zvedel.”

“Zakaj mi niste takoj povedali?”

“Ker bi nekaj storili, da bi bil naš gospodar razžaljen.”

“Master, tako ne govorite! Yes! Kovarstvo, prevara, škodoželjnost! Se bom z vami tepel, boksar ali — — —”

Zdajci preneha z govorom, ker nekdo je ustrelil, in kroglja se zadere v moj turban.

“Doli, in postavite se za konje!” zapovem.

Zajedno skočim tudi jaz s konja, niti za trenutek prehitro, ker oglasi se drug strel, in kroglja brenči mimo moje glave. Hitro odvežem psa od sedla.

“Dojan, sert — Dojan, drži ga!”

Žival kratko zalaja, kot bi mi hotela povedati, da me je razumela, nato pa zgine v grmovju.

Jahali smo stoprav po soteski, po zelo ozkem potu; ob straneh je poginjalo gosto grmovje in za njim košata drevesa. V grmovje nismo mogli, ker bi nas nevidni sovražnik lahko vse spihal s svojo puško. Postavili smo se torej za naše konje in poslušali.

“Mašalah, kdo je?” vpraša Mohamed Emin.

“Arnavt,” odvrnem.

Tu začujemo krik, in kmalu za tem se oglasi pasje lajanje.

“Dojan drži lopova,” rečem mirno. “Buluk emini, pojdi tja in privedi ga sem!”

“Alah il Alah! Emir, jaz ostanem tukaj; morebiti jih je deset, morda sto, ki bi me razstrgali.”

“In tvoj osel bi postal sirota, strahopetec! Pazi na konja!”

Buluk emini ostane pri konjih, ostali pa se podamo med grmovje. Nisem se motil; bil je Arnavt. Pes ni stal, temveč ležal na njem in sicer tako, da sem se čudil previdnosti te živali. Arnavt je namreč potegnil bodalo, da se znebi napadalca; pes je imel torej dvojno nalogo. Podrl ga je na tla in se tako vlegel na desno roko Arnavta, da jo slednji ni mogel premakniti. Z zobmi ga je držal za vrat, in Arnavt, če bi se le premaknil, bi bil takoj zgubljen.

Najprvo vzamem morilec bodalo in pištole izza pasa.

“Geri — nazaj!”

Na to povelje Dojan spusti Arnavta. Slednji vstane in se pograbi za vrat. Jaz mu pa rečem:

“Človek, ti vedno moriš! Ali naj te ubijem?”

“Sidi, zapovej, in takoj ga obesim!” reče Halef.

“Kaj še! Zadel ni nikogar. Spustimo ga!”

“Emir,” reče Mohamed, “divja žival je, katero moramo umoriti!”

“Streljal je na mene, za kar ne bo dobil več prilike. Poberi se lopov!”

V trenutku zgine med grmovjem. Pes mu hoče slediti, toda zadržim ga.

“Sidi, za njim moramo; Arnavt je, ki nam ostane vedno nevaren!”

zakliče Halef.

“Kje bo nevaren? Morda v Amadiji? Tam se ne sme pokazati, sicer je po njem.”

Tudi Mohamed Emin in Anglež sta ugovarjala, vendar jih ne poslušam in se vrnem h konjem. Pes mi sledi; spoznal sem, da ga ni treba privezovati, torej sem ga pustil, da je prosto tekal poleg mojega konja.

Okoli poldne pridemo v malo vas, po imenu Bebad; pogled na njo je bil kaj siromašk; kakor sem opazil, so bivali v njej nestorijanci. V vasi nekoliko počijemo; s trudom smo dobili nekoliko sveže pijače.

Po odhodu se prične dvigati pred nami stožnata gora, kjer leži na vrhu trdnjava Amadija. Kmalu jahamo po pobočju. Ob desni in levi zapazimo sadne vrtove, kateri so bili še precej obdelani; kraj pa nikakor ni bil prijazen. Kmalu prijahamo do mestnih vrat, ki so bila pa že zrušena in le za silo popravljena. Nekaj raztrganih Arnavtov je sedelo pri vratih, ki so imeli nalog čuvati, da se ne prikrade v trdnjavo sovražnik. Eden izmed njih zgrabi mojega konja za uzdo in drugi Mohamed Eminovega.

“Stojte! Kdo ste?” vpraša eden arnavtskih adutov.

Pokažem na buluk emina.

“Ali ne vidiš, da imamo s seboj padišahovega vojaka? On ti bo odgovorjal.”

“Vprašal sem tebe, ne pa njega.”

“Poberi se, lump!”

Po teh besedah stisnem konja v bokah z oströgami; konj se vspne s prednjimi nogami, in Arnavt pade na tla. Mohamed naredi kot jaz, nakar odjahamo v diru v mesto. Za nami pa slišimo kletve Arnavtov in prepiranje buluk emina. Na poti nas sreča mož z dolgim kaftanom; na glavi pa je imel velikanski turban.

“Kdo si ti, mož?” ga vprašam.

“Gospod, jaz sem Jehudi (Jud). Kaj zapoveduješ?”

“Veš, kje stanuje muteselim (poveljnik trdnjave)?”

“Da, gospod!”

“Pelji nas v njegovo palačo.”

Čimbolj odločno nastopa človek v orijentu, tembolj ga spoštujejo. Sicer pa je bil ta mož samo Jud, torej nekaj pritepenec v Amadiji; ni se

drznil se ustavljati. Pelje nas skozi celo vrsto ulic, in opazil sem skoro same napol razpadle koč.

To važno mejno trdnjavo so najbrž zelo zanemarjali. Nobenega življenja po ulicah, ne po izložbah; srečali smo le malo ljudi, in še ti so kazali obraze, kot bi bili vsi bolni.

Seraj ali palača nikakor ni zaslužila svojega imena. Jednačila je popravljeni razvalini, in pred uhom ne zapazim niti stražnika. Pred palačo razjahamo in izročimo Halefu, Kurdu in buluk eminu, ki nas je zopet došel, naše konje v varstvo. Ko plačamo Juda za njegovo spremstvo, vstopimo v palačo.

Šele ko prekorakamo nekoliko hodnikov, nam pride nasproti mož počasnih korakov, ki pa ob naši navzočnosti začne hitreje dvigati pete.

“Kdo ste? Kaj hočete v tej palači?” vpraša z jeznim glasom.

“Človek, govori bolj uljudno, sicer te naučim ponižnosti. Kdo si ti?” ga zavrnem.

“Nadzornik sem te palače.”

“Ali lahko govorimo z muteselinom (poveljnikom trdnjave)?”

“Ne.”

“Kje je poveljnik?”

“Jahal je na sprehod.”

“To se reče, on je doma in uživa popoldanski spanec!”

“Ali mu hočeš menda zapovedati, kaj naj dela?”

“Ne; toda od tebe zahtevam, da govoriš resnico!”

“Kdo si ti, ki se drzneš tako govoriti z menoj? Ali si nevernik, ki se drzne s psom v poveljnikovo palačo?”

Imel je prav, ker poleg mene je stal pes ter me pogledoval, kot bi me hotel vprašati, če mu dovolim, da popade Turka.

“Postavi stražo pred vrata,” mu odvrnem; “potem ne bo nihče stopil v palačo, kateremu ni dovoljeno. Kdaj lahko govorim z muteselimom?”

“Ob večernem mraku.”

“Dobro. Povej mu torej, da pridem.”

“In če me vpraša, kdo si ti?”

“Povej mu, da sem prijatelj mosulskega guvernerja.”

Moža se poloti zadrega; mi pa obrnemo, zajahamo konje, in se napotimo v mesto, da si poiščemo stanovanja. Slednjega ni bilo težko dobiti, ker je bilo po celem mestu mnogo hiš praznih.

Ko si ogledujemo razne hiše, pride nam nasproti prava Brdavsova postava. Mož je korakal in zavzimal pri hoji toliko prostora kot skoro voz s senom obložen. Njegova suknja kot hlače so bile s zlatom obšite; njegovo orožje je bilo kaj dragoceno in od čibuka, kot sem štel pozneje, je viselo štirinajst svilenih trakov. Ko nas zagleda, se ustavi, in gleda moje ga vranca z očmi veščaka. Vstavim konja in ga pozdravim.

“Salam!”

“Aalejkum!” odvrne in ponosno sklone glavo.

“Tuj sem v mestu in nečem občevati s priprostimi možmi. Dovolj, da tebe vprašam za svet!” mu rečem.

“Tvoj govor mi priča, da si efendi. Odgovarjal bom tvojim vprašanjem!”

“Kdo si ti?”

“Jaz sem Selim-aga, poveljnik Arnavtov, ki branijo to slavno trdnjavo.”

“In jaz sem Kara ben Nemsî, varovanec padišaha in poslanec mosulskega guvernerja. Pravkar sem se napotil po mestu, da si poiščem stanovanja za nekaj dni. Ali mi moreš morda pomagati, da dobim ugodno stanovišče?”

Po teh besedah reče z nekoliko bolj ponižnim glasom:

“Alah blagoslovi tvojo visokost, efendi! Velik gospod si, ki mora stanovati v palači muteselima.”

“Nadzornik palače me je pravkar pognal na cesto in sedaj — — —”

“Alah uniči tega psa,” me prekine Selim-aga. “Šel bom k njemu in ga na kose raztrgal!”

Zajedno divje pogleda in zagrozi z roko.

“Pusti ga!” mu rečem. “Naj ga ne doleti čast, pri sebi imeti goste, ki dajejo mnogo bakšiša!” (Bakšiš je napitnina.)

“Bakšiš?” vpraša junak. “Ali daješ veliko bakšiša?”

“Nikdar nisem bil skop z njim.”

“Ah, torej ti bom imenoval hišo, kjer boš lahko stanoval in kadil kot šah-in-šah v Perziji.”

“Pokaži mi!”

Obrne se in koraka naprej. Mi mu sledimo. Pelje nas skozi nekaj zapuščenih ulic, dokler ne obstanemo pred manjšo hišo.

“To je mejdan jidšelukin, prostor velikosti,” prične razlagati.

Ta kraj je sicer imel vse druge lastnosti, samo velik ni bil, in ravno raditega so mu podelili tako visoko ime. Vse me je spominjalo, da se nahajam v turškem mestu; okoli hiše je prežalo okoli dvajset psov brez gospodarja; nekteri so bili celo garjevi. Ko zagledajo mojega Dojana, prično glasno lajati, vendar se Dojan ne zmeni za njih glasove.

“In tu je hiša, katero sem imel v mislih,” še pristavi aga.

Z roko pokaže na hišo, ki je sicer imela še precej prijetno zunanost, Na pročelju opazim več oken, zagrajenih z lesenimi palicami. Okoli hiše v prvem nadstropju je bil prizidan balkon, gotovo velika razkošnost v tukajšnjem mestu.

“Kdo stanuje v tej hiši?” vprašam.

“Jaz sam, efendi,” odvrne aga.

“In čegava je hiša?”

“Moja.”

“Ali si jo kupil ali najel?”

“Nikakor ne. Bila je last slavnega Ismail paše, ter ni imela gospodarja, dokler je nisem jaz prevzel v last. Pojdi, razkažem ti vse!”

Ta hrabri poveljnik Arnavtov je najbrž dobil poželenje po mojem bakšišu. Vendar mi je bila njegova ponuda zelo všeč, ker mi je kot poveljnik trdnjavijskih vojakov lahko povedal marsikaj, kar sem želel. Torej razjahamo pred hišo in vstopimo. V veži zagledam staro ženico, ki je lupila čebulo in s solzami v očeh prežvekovala odpadle lupine. Po svoji zunanosti je bila prababica večnega Žida, ali pa od smrti pozabljena Metuzaleмова teta.

“Čuj, moja ljuba Mersina, može sem ti pripeljal!” nagovori jo Selim-aga z ljubeznivim glasom.

Radi solz v očeh, ker je lupila čebulo, nas ni mogla videti, torej si obriše oči s čebulo, radi česar se voda v njenih očeh še podvoji.

“Može?” vpraša z glasom, ki je bil podoben duhu, ki ponoči straši.

“Da, može, ki bodo v tej hiši prebivali.”

Čebulo zažene od sebe in poskoči kot bi imela dvajset let.

“Stanovali? V tej hiši? Kaj si blazen, Selim-aga?”

“Da, moja preljubezniva Mersina, ti boš gospodinja teh mož, kterim boš stregla.”

“Gospodinja? Stregla? Alah kerim! Selim-aga, res si znorel! Ali ne delam noč in dan, samo, da tebe odpravim! Zapodi jih iz moje hiše takoj, na mestu; to ti zapovedujem!”

Opazil sem, da se je Selim-aga polotila zadrega. “Sladka, ljubezniva” Mersina je gospodovala v tej hiši kot neomejen gospodar.

“Delo se ti ne bo povečalo, golobica moja. Preskrbel jim bom kielo, deklico, ki jim bo stregla.”

“Kielo?” vpraša, in njen glas ni več zamolkel in tih, temveč kričeč in ogljušljiv, da skoro jednak razbitim goslim. “Kielo! In celo mlado, lepo kielo, menda?”

“Kakor bodo možje želeli, Mersina!”

Z rokami se upre v bok in globoko potegne sapo. To je bilo znamenje, da bo potrebovala precejšnjo množino zraka, da brani svoje gospodarstvo v hiši.

“Kakor bodo možje želeli? To je moja stvar! Tu sem jaz gospodarica! Samo jaz zapovedujem v tej hiši! Jaz določam, kaj se zgodi v tej hiši in zapovem, da takoj zapodiš tuje može! Slišiš, Selim-aga? Ven, takoj!”

“Toda moja ljuba Mersina, saj niso možje!”

Mersina, kar pomenja v slovenskem jeziku, mirta, si zopet obriše oči in nas motri zelo natančno. Jaz sam sem se začudil, ker je aga izjavil, da nismo možje. Kaj za vruga smo vendar, če ne možje?

“Ne,” odvrne Selim-aga. “Niso možje, temveč efendiji, veliki efendiji, ki so v padišahovi senci.”

“Kaj mene briga padišah! Tu sem jaz sultanica, in kar jaz rečem, to — —”

“Toda poslušaj vendar! Dali nam bodo dober bakšiš!”

Bakšiš ima v orijentu čarobno moč; tudi sedaj ni zgubil svoje veljave. “Mirta” povesi roke, se nekoliko zasmije, ter se obrne k master Lindsayu:

“Velik bakšiš? Ali je res?”

Vprašani strese z glavo in pokaže na mene.

“Kaj je z njim?” vpraša Mersina mene. “Kaj je zarukan?”

“Ne,” odvrnem. “Daj, da ti povemo, kdo smo mi, ti duša hiše. Ta mož, kterega si prej vprašala, je pobožen potnik iz Londonistana; on koplje z lopato, ki jo drži v roki, v zemljo, da posluša govorico umrlih, in storil je obljubo, da ne govori besedice, dokler ne dobi dovoljenja.”

“Svetnik, čarovnik?” vpraša prestrašena.

“Da. Svarim te, da ga ne razžališ. Ta drugi mož je poveljnik velikega naroda daleč na zapadu, in jaz sem emir onih vojšnikov, ki častijo ženske in dajejo bakšiš. Dovolj nam, da si ogledamo tvojo hišo, kjer hočemo nekaj dni prebivati!”

“Efendi, tvoja govorica diši po vrtnicah in klinčkih; tvoja usta so bolj modra in pametna kot zijalo mojega Selim-aga, ki vedno pozabi, povedati pravo, in tvoja roka je kot Alahova, ki sipa blagoslov med zemljane. Ali imaš veliko služabnikov s seboj?”

“Ne, ker naša roka je močna dovolj, da nas vse čuva. Samo tri spremjevalce imamo; služabnika, policista mosulskega guvernerja, in nekega Kurda, ki pa še dames zapusti Amadijo.”

“Torej ste mi dobrodošli! Oglejte si mojo hišo in moj vrt, in če vam ugaja, vam bo svetilo moje oko in vas čuvalo vsega zlega.”

Zopet si obriše oči in začne pobirati čebuljine lupine po tleh, da nam naredi prostor. Hrabri arnavtski aga je bil s tem izidom prav zadovoljen. Najprvo nas pelje v neko sobo, kjer je on stanoval. Bila je zelo prostorna, toda edina njena oprava je bila stara preproga, ki je menda služila za ogrinjalo, naslonjač in posteljo. Po stenah visi nekoliko orožja in pip, in na tleh zapazim steklenico in jajčje lupine v bližini.

“Dobrodošli, gospodje!” začne Selim-aga. “Poživimo se s pijačo prijateljstva!”

Aga se skloni k tlom, da pobere steklenico in jajčno lupino. Vsakemu da v roko eno lupino, nakar natoči iz steklenice. Bilo je žganje. Mi smo pili iz lupin, dočim nastavi Selim-aga steklenico kar k ustom in jo ne vzame prej stran, dokler se ne prepriča, da žganje ne more močiti več steklenice. Nato nam vzame lupine iz rok, poliže, kar je ostalo v njih, in jih varno položi na tla.

“Kendim idšad eter — moja lastna iznajdba!” reče ponosno. “Ali se čudite, ker vam nisem dal kozarec?”

“Najbrž imaš lupine rajši kot kozarec,” odvrnem.

“Da, rajši jih imam, ker kozarec sploh nimam. Jaz sem arnavtski aga ter dobivam mesečno tristotridaset pijastrov plače, (16 dolarjev) toda že enajsti mesec čakam na to plačo. Alah kerim; padišah kendisi onu kular — Bog je milostljiv, in sultan sam potrebuje denar.”

No, torej se nisem smel čuditi, ker je obljubljeni bakšiš imel pri njem toliko upljiva.

Pelje nas po hiši. Bila je sicer prostorna, vendar je že pričela razpadati. Najamemo štiri sobe, eno jaz, drugo Lindsay, tretjo Mohamed Emin in četrto za Halefa in baši-bozuka. Cena je bila zelo nizka; pet pijastrov za sobo na teden. (25 centov).

“Hočete tudi vrt ogledati?” vpraša Selim-aga.

“Seveda! Ali je lep?”

“Zelo lep; tako lep kot vrt v paradizu! V njem je polno dreves, zelišč in trav, katerih niti ne poznam. Po dnevu sveti nad njim solnce in po noči bliščijo zvezdice nad njim.”

“Ali tudi dežuje kdaj na vrtu?” vprašam pol v šali.

“Da, kadar dežuje v naravi, dobi tudi vrt svoj del; nekoč je celo sneg zapadel na vrt.”

Na dvorišču zapazim neko šupo, katero najamemo za naše konje. Tudi za njo plačamo 25 centov na teden. Vrt je meril okoli štirideset korakov v premeru, torej je bil zelo majhen. Na njem zapazim staro, skrivljeno cipreso in dve lesniki. Vsakovrstna “zelišča in trave” niso bile nič drugega kot nekaj osata, peteršila, čebule, česna in regrata.

“Bir gicel bakče — lep vrt! Ne res?” vpraša Selim-aga in puhne velik oblak dima iz svoje pipe.

“Gicel-corli — grozno lep!” odvrnem jaz.

“Pek bereketli — zelo plodovit!”

“Gajet bereketli — nad vse plodovit!”

“Ile tčok gicel dikekler — in mnogo lepih rastlin! Ne?”

“Sic sajiji — brez števila!”

“Ali veš, kdo se je po tem vrtu sprehajal?”

“Kdo?”

“Najlepša kurdistanska cvetlica. Ali nisi nikdar slišal o Esma Kanu, s katero se glede lepote ni mogla meriti nobena druga?”

“Bila je žena Izmail paše, zadnjega dediča abasidskih kalifov, ali ne?”

“Da; znano ti je. Izmail pašo je oblegal Mohamed paša; slednji je naskočil njegov grad in ga v naskoku vzel. Izmail pašo so z Esma odpeljali v sužnjost v Bagdad. Tu je živela in duhtela. Emir, želel bi, da je še tukaj!”

“Ali je tudi ona nasadila čebulo in česen?”

“Ne,” odvrne aga zelo resno; “te stvari je posadila Mersima, moja gospodarica.”

“Torej hvali Alaha, da imaš mesto Esme sladko Mersino pri sebi!”

“Efendi, ona je včasih zelo grenka!”

“Raditega ne smeš mrmrati, ker Alah je svoje darove različno razdelil. In da moraš duh te “mirte” uživati, stoji pač zapisano v knjigi življenja.”

“Tako je! Toda povej mi, emir, če hočeš najeti ta vrt?”

“Koliko zahtevaš za njega?”

“Plačaj mi deset pijastrov na teden. Po tem lahko vsi hodite na vrt in mislite na Esmo, kadar hočete.”

Z odgovorom nisem odlašal. Vrt se je naslanjal na ozadje nekega poslopja, kjer zapazim dvojno vrsto lukenj v zidovju. Poslopje je bilo precej podobno ječi. Torej moram vprašati ago.

“Ne vem, če bom vrt najel.”

“Zakaj ne?”

“Ker me moti zid ob vrtu.”

“Zid? Zakaj, efendi?”

“Ker nečem stanovati v bližini zaporov.”

“Ah, ljudje, ki tičijo v teh ječah, te ne bodo motili. Njih luknje so tako nizke, da z glavo ne morejo do teh odprtín v zidovju.”

“Ali je to jedina ječa v Amadiji?”

“Da, druga se je zrušila. Moj narednik ima nadzorstvo nad jetniki.”

“In meniš, da me ne bodo motili?”

“Niti slišal niti videl jih ne boš.”

“Torej dobiš deset pijastrov za vrt. Vsega skupaj ti moramo torej plačati za štiri sobe po pet pijastrov, za hlev pet pijastrov, in za vrt deset pijastrov, skupaj petintrideset pijastrov. Dovolí, da ti za prvi teden plačam.”

Radi te ponudbe mu veselja zažari obraz. Anglež zapazi, da sem posegel v žep, da plačam. Pomiga z glavo, poseže sam v žep in mi da v roko denarnico. No, master Lindsay lahko plača; torej vzamem iz denarnice tri cekine in jih ponudim agi.

“Vzemi! Kar je preveč je bakšiš za tebe.”

Kar sem mu dal, je bilo skoro še enkrat toliko kot je zahteval; radi tega naredi zelo zadovoljen obraz in reče s spoštljivim glasom:

“Emir, kuran govori: ‘Kdor da dvojno, temu bo Alah stoterno povrnil. Alah je tvoj dolžnik; povrnil ti bo zelo bogato.’”

“In sedaj potrebujemo preproge in pipe za naše sobe. Kje naj jih dobimo, aga?” ga vprašam.

“Gospod, če daš še dva cekina, dobiš vse, kar ti sree poželi.”

“Tu jih imaš.”

“Torej hitim, da vam prinesem, kar potrebuješ.”

Nato se podamo iz vrta. V kuhinji stoji Mersina, duša palače. Roke je imela namazane s sajami, s prsti pa meša v raztopljenem maslu.

“Emir, ali boš vzel sobe?” me vpraša.

Pri tem vprašanju se najbrž spomni, da prst ni pripraven za mešanje masla; torej ga potegne iz lonca in obliže z jezikom.

“Da, vzel sem jih; tudi šupo in vrt.”

“Vse je že plačal za en teden naprej,” pripomni aga.

“Koliko?” vpraša ona.

“Petintrideset pijastrov.”

O bakšišu Selim-aga seveda ni zinil. Torej vzamem iz denarnice še en cekin in ga podam njej.

“Vzemi, ti biser gospodinjstva! To je prvi bakšiš za tebe. Če bom zadovoljen s teboj, dobiš še več.”

Hitro zgrabi po denarju in ga vtakne za pas.

“Hvala ti, gospod! Skrbela bom, da se boš v moji hiši počutil tako dobro kot v naročju Abrahamovem. Sedaj vidim, da si emir hrabrih vojnikov, ki častijo ženske in dajejo bakšiš. Pojdite v svoje sobe! Pripravila vam bom pirindš, z raztopljenim maslom!”

In po teh besedah zgrabi, ker je imela najbrž že tako navado, v lonec in prične zopet mešati s prsti po maslu. Njena ponudba je bila sicer prijazna, toda — brrrr!

“Velika je tvoja dobrota,” odvrnem, “toda žal, nimamo časa, da jo sprejmemo, ker moramo oditi.”

“Toda, kaj nisi prej rekel, da naj preskrbim hrano za vas vse?”

“Rekla si, da moraš delati noč in dan, da preskrbiš ago; torej te ne smemo nadlegovati. Sicer pa pričakujemo, da nas bodo večkrat povabili k mizi visoki gospodje, in če ne bomo povabljeni, hočemo dobivati hrano pri krčmarju.”

“Toda častne jedi mi ne smete odreči!”

“Dobro torej, naredi nam nekaj jajec; kaj družega danes ne smemo jesti.”

To je bilo jedino, kar sem lahko vzel iz rok “sladke” mirte.

“Jajca? Da, dobil jih boš, efendi,” odvrne urno; “toda, kadar boste uživali, prihranite lupine, ker jih Selim-aga rabi za kozarce.”

Za kratek čas se umaknemo v svoje sobe, in kmalu se prikaže Selim-aga s pipami in preprogami, ktere si je sposodil pri bližnjem trgovcu. Bile so nove, torej čiste, katerim smo lahko zaupali naše ude. Potem se prikaže Mersina s pokrovom neke stare škatlje, ki ji je služil mesto krožnika. Na njem so bila jajca, častna jed za nas. Poleg nas postavi tudi nekaj jajčjih lupin, v katerih s težavo spoznam sol, stolčen poper in nekaj kimelja. Nožev ali žlic seveda ni imela.

Ta “slavnostni” sprejem, in pojedina, h kterej smo radi uljudnosti povabili tudi Mersino, je bila kmalu končana. Mersina se srčno zahvali za čast, ktere se ni nikdar nadjala ter odide s svojim orodjem v kuhinjo. Tudi **Selim-aga se dvigne.**

“Veš, gospod, kam sem se zdaj namenil?” me vpraša.

“Najbrž mi poveš.”

“K muteselimu. Zvedel bo, kako slaven emir si, in da te je njegov sluga zapodil iz palače.”

Naviha si brke in odide. Ostali smo sami.

“Smem govoriti, Sir?” vpraša Lindsay.

“Da, master!”

“Obleko kupiti!”

“Sedaj?”

“Da.”

“Rudeče križasto?”

“Gotovo.”

“Torej pojdimo k prodajaleu!”

“Toda jaz ne govoriti! Vi morate kupiti, Sir! Tukaj denar!”

“Ali naj kupim samo obleko?”

“Kaj še družega?”

“Nekaj posode bi potrebovali za našo hrano, katero potem lahko podarimo Selim-agi in njegovi Mersini. Nadalje tobaka, kave in enakih stvari, ktere ne moremo pogrešati.”

“Well; plačam vse!”

“Poslužiti se hočemo najprvo vaše denarnice, nakar naredimo skupen račun.”

“Pshaw! Plačam vse! Dobro!”

“Grem jaz s teboj?” vpraša Mohamed.

“Kakor hočeš. Po mojem mnenju je bolje, da se ne kažeš ljudem. V Spandari so te spoznali, da si Hadedin, ker si svojemu sinu zelo podoben kot mi je pripovedoval občinski prestojnik.”

“Torej ostanem doma.”

Nažgemo si svoje čibuke in odidemo. Po veži se je kadilo in v kuhinji je duhtela “Mirta”. Ko nas zapazi, se za trenutek prikaže iz kuhinje.

“Kje so naši ljudje?” jo vprašam.

“Pri konjih. Ali odhajaš?”

“Samo v bazar gremo, da si nekaj nakupimo. Ne daj, da te motimo, čuvarica kuhinje. Poglej, voda ti kipi iz lonca!”

“Naj le kipi, gospod! Jed bo vseeno pripravljena.”

“Jed? Morda kuhaš v onem velikem loncu?”

“Da.”

“Torej ne kuhaš samo za sebe in Selim-ago?”

“Ne. Tudi za ujetnike pripravljam jed.”

“Ah! Za one, ki so zaprti v naši bližini?”

“Da.”

“Ali jih je veliko v zaporih?”

“Še dvajset ne.”

“In so vsi iz Amadije?”

“Ne. Več arnavtskih vojakov, ki so se pregrešili proti padišahu, nekaj Kaldejcev, nekaj prebivalcev iz Amadije in tudi neki Arabec.”

“Arabec? Saj Arabcev ni v bližini.”

“Pripeljali so ga iz Mosula.”

“Kakšno hrano dobivajo ujetniki?”

“Kruh, katerega jaz pečem, in opoldne ali pa popoldne, kakor se meni zljubi, še to gorko jed, katero sedaj kuham.”

“Kaj kuhaš sedaj?”

“Moko, zmešano v vodi.”

“Kdo prinaša jetnikom hrano?”

“Jaz sama. Narednik mi odpre luknje. Ali si že videl kdaj ječe, emir?”

“Ne.”

“Če jih hočeš videti pojdi kar z menoj, ker ti jih rada pokažem.”

“Toda narednik mi ne bo dovolil.”

“On mora, ker sem jaz njegova gospodarica.”

“Ti?”

“Da. Ali nisem jaz gospodarica njegovega age?”

“Da, res je. Premislil bom, če se spodobi emirju, da obišče ječe, in onim ki mi dovolijo, podelim dober bakšiš.”

“Spodobi se, emir; skazal jim boš milost ter jim podelil nekaj denarja, da kupijo od mene boljših jedij in tobaka, katerega sicer nikdar ne dobijo.”

Nič mi ni bilo ljubše kot kar sem pravkar zvedel; toda bil sem previden, da se ne bi z vprašanji izdal, ker bi me imeli potem na sumnji. Iz hleva pokličem Halefa, buluk emina in Kurda, da nas spremljajo, nakar se podamo v mesto.

Bazarji so bili kot izumrti. Komaj smo staknili neko kavarno, kjer smo spili vsak škudelico črne kave, ki je zelo dišala po zagorelih ječmenovih zrnih. Tam tudi zvemo, kaj je vzrok, da vlada v Amadiji tako mrtvo življenje. Kljub visoki legi mesta, je podnebje v Amadiji zelo nezdravo; ko nastopi toplejše vreme, se rada razširi po mestu nevarna mrzlica. Nato zapustijo prebivalci mesto, da se podajo v bližnje gozdove, kjer prebivajo v poletnih kočah.

Ko spijemo nedelikatno kavo in znova zažgemo čibuke, se napravimo do bližnje prodajalne za obleko. Kavarnar nam je pokazal v bližini trgovino in kupčijo smo sklenili ob tihi navzočnosti Angleža, ki je bil zelo zadovoljen z novo črno-rudeče križasto obleko, ki je bila še precej po ceni. Nato nakupimo še druge potrebščine in pošljemo služabnike domov. Kurdu podarimo krasno mošnjo za tobak, katero takoj obesi za pas kot znamenje svoje moške veljave.

Z Angležem se napotim nekoliko po mestu. Ta važna trdnjava, katero Turki še dandanes precej cenijo, bi prav lahko prišla v oblast nekoliko sto podjetnih Kurdov. Maloštevilni vojaki, katere sva srečala, so bili raztrgani in izstradani; priprave za obrambo pa v takem stanju, da niso niti tega imena zaslužile.

Ko se vrnemo domov, nas že pričakuje aga.

“Emir, že dolgo čakam na tebe.”

“Zakaj?”

“Prinesti te moram k muteselimu.”

“Prinesti?” vprašam z nasmehom.

“Ne, temveč spremljati. Vse sem povedal in čuvaju palače stisnil pest pod nos. Alah ga je čuval, sicer bi ga moč moje roke zdrobila.”

“Kaj pravi poveljnik?”

“Emir, ali naj ti povem resnico?”

“Gotovo.”

“Nič kaj se ne veseli tvojega obiska.”

“Ah! Zakaj ne?”

“Ker ne ljubi tujcev, ktere zelo nerad sprejema.”

“Kaj je pust človek?”

“Ne. Toda kot poveljnik trdnjave ima na mesec poleg prostega stanovanja šesttisočsedemstoosemdeset (6780) pijastrov (250 dolarjev) plače; gre mu tako kot nam vsem; že enajsti mesec ni dobil niti beliča in ne ve, kaj naj je in pije. Ali naj se torej veseli, če ga pridejo obiskat imenitni tujci?”

“Hočem ga samo videti in z njim govoriti, toda jedel ne bom pri njem.”

“To ne gre. Sprejeti te mora dostojno in častno, in zato je — — —”

Selim-age se poloti zadrega.

“Kaj? Je — — —?”

“Povabil k sebi tukajšnje Žide, ki naj mu posodijo petsto pijastrov (20 dolarjev). Toliko potrebuje, da kupi, kar rabi za tvoj sprejem.”

“Ali so mu Židje dali denar?”

“Alah il Alah; saj sami nimajo ničesar več, ker so mu že celo svoje premoženje posodili. Sedaj si je sposodil oveo in še več drugih stvari. To je zelo hudo, posebno za mene, efendi.”

“Zakaj za tebe?”

“Ker mu moram posoditi petsto pijastrov ali — — ali — — —”

“No, ali — — —”

“Pa tebe vprašati, če — — — če — — —”

“Govori vendar, aga!”

“Če si bogat. Ah, emir, sam ne bi imel nobenega beliča več, da mi nisi danes dal skoro sto pijastrov. In od teh sem jih izročil Mersini petintrideset.”

Za moj sprejem si je torej muteselim sposodil petsto pijastrov! Hm! Imel sem še denar, kterega sem dobil v sedlu Abu-Seifovega konja, in nekoliko naklonjenosti muteselima tudi ne bo škodovalo. Petsto pijastrov lahko dam in ravno toliko Lindsay, ki bi tak dogodek rad plačal. Podam se torej v Angleževo sobo, dočim počaka Selim-aga v moji.

Sir David se je pravkar preoblačil. Obraz mu je žarel v zadovoljnosti.

“Master, kako mi pristojaja?” me vpraša.

“Kakor Kurd!” odvrnem.

“Well; dobro, zelo dobro! Krasno!”

V roke vzame turban, kterega še svoj živ dan ni imel na glavi. Posa-
dim mu ga na glavo, da mu je lepo pristojal.

“Tako, sedaj je kurdski kan gotov!”

“Krasno! Imenitno! Lep dogodek! Amad el Gandurja oprostili! Vse plačati; dobro plačati!”

“Ali je res, Sir?”

“Zakaj ne res?”

“Vem, da ste grozno premožni in tudi plačujete radi — — —”

“Hočete denarja?”

“Da,” odvrnem priprosto.

“Well; ga boste dobili! Za vas?”

“Ne. Mislim, da vas še nikdar nisem prosil.”

“All right, Sir! Torej za koga?”

“Za muteselima.”

“Ah! Zakaj?”

“Mož je reven. Sultan mu že enajst mesecev dolguje plačo. Raditega je uvedel med mestnim prebivalstvom zaani sistem turških uradnikov in vse ljudi že skoro spravil na beraško palico. Sedaj nima nihče več denarja, in živa duša mu ne more kaj posoditi. Raditega je precej v zadregi, ker sem mu naznanil svoj obisk. Sprejeti me mora gostoljubno, toda manjka mu denarja. Sposodil si je oveo in več družih stvari in skrivej me je po svojem agi vprašal, če mu morem posoditi petsto pijastrov. Popolnoma po turško; seveda vrnil ne bo nikdar. Ker je pa za nas zelo koristno, da si pridobimo njegovo naklonjenost, sem sklenil — — —”

“Dobro; zelo dobro! Dam vam sto šterlingov!”

“Preveč je, Sir! Po carigradskem kurzu znaša ta svota enajsttisoč pijastrov! Jaz mu podarim petsto pijastrov in vas prosim, da dodaste isto svoto. S tem je lahko zadovoljen.”

“Tisoč pijastrov! Premalo! Sem arabskim šejkom podaril svilena oblačila! Bi tudi njega rad videl. Če smem z vami, plačam vse; vi ne plačate ničesar!”

“Meni prav.”

“Torej povejte agi, da bova vse preskrbela!”

“Preskrbela?”

“Da; spotoma kupimo darilo; notri vtaknemo denar.”

“Toda ne preveč, Sir!”

“Koliko? Pettisoč pijastrov?”

“Dvatisoč je dovolj!”

“Well; torej dvatisoč! Vse dobro!”

Vrnem se k Selim-agi.

“Povej poveljniku, da ga obiščem s svojim spremljevalcem!”

“Kdaj?”

“Tako.”

“Tvoje ime mi je znano; kako se imenuje tvoj prijatelj?”

“Hadži Lindsay-bej.”

“Hadži Lindsay-bej. Dobro! In pijastri, emir?”

“Reci mu, da mu prineseva darilo.”

“Potem vas mora muteselim tudi obdariti!”

“Mi nismo revni; vse imamo, kar potrebujemo, in veseli bomo, če nam nakloni svoje prijateljstvo. Povej mu to!”

Potolažen in zadovoljen odide aga.

Že čez pet minut sva z Angležem na konjih; zabičal sem mu, da ne sme spregovoriti besedice. Halef in buluk emini sledita. Kurda smo s posojeno obleko in z mnogimi pozdravi odpravili v Spandare. Spotoma kupimo v bazarju svilen robo za obleko in krasno denarnico, v katero položi Anglež dvajset cekinov po sto pijastrov. V enakih slučajih Lindsay ni bil nikdar skopuh, kar sem večkrat skusil.

Odjahava proti poveljnikovi palači. Pred palačo stoji okoli 200 Arnavtov v paradni uniformi, katerim načeljujeta dva poročnika; vrhovni poveljnik te hrabre čete pa je bil moj Selim-aga. Ko se približava z Angležem, potegne svojo sabljo iz nožnice in zapove:

“Ajakda durin dikatli — stojte po koncu!”

Vsak se je trudil po svoje, da ugotovi povelju; vendar je bila vrsta, ki so jo tvorili hrabri branilci trdnjave Amadija uprav podobna križ-kražu in na koncu celo zavita kot kačji rep.

“Čalgi! Islik čarin — godba! Žvižgajte!”

Tri flavte pričenejo spuščati žalostne glasove in nekdo tolče in razbija po turškem bobnu kot bi tesal v gozdu drevo.

“Daha giere! Kuvetlirek! — bolj glasno, močneje!”

Dobri aga zavija svoje oči tako hitro kot sekundni kazalec na uri; muzikantje ga posnemajo in med to mačjo godbo dospeva z Angležem do vrat palače, kjer razjahava. Oba poročnika prihitita, da nama pomagata. Hitro sežem v žep in podarim vsakemu deset pijastrov. Mirno vtakneta denar v žep, ne da bi bila njih častniška čast kaj užaljena. Turški nižji častnik, posebno v oddaljenih garnizijah, je še dandanes sluga svojih višjih.

Agi podelim robo in denarnico.

“Naznani naju pri poveljniku in izroči mu to darilo!”

S svečanim obrazom odide in midva z Angležem mu slediva. Med vratni stoji nadzornik palače. Sedaj nas sprejme z vse drugačnim obrazom. Roke prekriža na prsih, se globoko prikloni in reče ponižno:

“Bendenic el epir; agamin siče selami ver — vaš služabnik poljublja roko; moj gospod se vama priporoča.”

Korakam mimo njega kot bi ga ne opazil in Lindsay za meno. Priznati moram, da je moj master Fowling-bull se prav dostojno obnašal kljub kričečim barvam svoje obleke. Obleka mu je dobro pristojala in za vest, da je Anglež in premožen, mu je podajala neko gotovost, ki je bila v teh okoliščinah zelo umestna.

Nadzornik, kljub temu, da ga nismo pogledali, koraka pred nami, nas pelje po stopnjicah navzgor do neke sobe, ki je bila najbrž čakalnica. V njej so sedeli poveljnikovi uradniki na slabih preprogah. Ko vstopimo, se vsi dostojno dvignejo. Bili so ponajveč Turki, pa tudi nekaj Kurdov. Pri nekem oknu opazim še precej mladega Kurda, ki je z resnim obrazom gledal skozi okno. Eden Turkov se mi približa in me nagovori:

“Ali si ti emir hadži Kara ben Nemsî, s katerim hoče muteselim govoriti?”

“Jaz sem”

“In ta efendi je hadži Lindsay-bej, ki je naredil obljubo, da ne bo govoril?”

“Da.”

“Jaz sem poveljnikov pisar. Poveljnik te prosi, da samo trenutek počakaš.”

“Zakaj? Jaz nisem navajen čakati, in poveljnik je vedel, da prihajam.”

“Ima opraviti nekaj zelo važnega in bo kmalu gotovo.”

To “važno” stvar sem kmalu uganil. Iz poveljnikove sobe namreč plane služabnik in se kmalu vrne z dvema posodicama, katerim je manj-kalo pokrova. V večji je bil tobak, v manjši pa kava. Vse to je poveljnik mogel naročiti šele sedaj, ko je prejel naš denar. Predno se vrne sluga iz poveljnikove sobe, pride aga k meni.

“Efendi, oprosti za trenutek. Poveljnik bo takoj pripravljen.”

Tu se obrne oni Kurd, ki sem ga opazil pri oknu do age:

“In kdaj pridem jaz na vrsto?”

“Še danes boš govoril s poveljnikom.”

“Še danes? Prej sem bil tukaj kot ta efendi in prej kot vsi drugi. Moja zadeva je jako važna, in še danes se moram podati domov.”

Selim-aga temno pogleda.

“Ta dva efendija sta emir in bej, ti pa si navaden Kurd. Ti prideš šele za njima.”

“Isto pravico imam kot drugi, ker sem poslanec moža, ki je tudi bej.”

Prosti in nevstrašni nastop Kurda mi je zelo ugajal, dasi je bil naperjen proti meni. Ago je pa zelo jezilo, ker zopet naježi obrvi in reče:

“Ti prideš pozneje na vrsto, morda celo ne. Če ti ne ugaja, pa pojdi. Ti ne poznaš nit inajbolj potrebne stvari, da stopiš pred našega poveljnika.”

Ah, ta Kurd je pozabil najbolj potrebno stvar, namreč bakšiš. Vendar se ne pusti ustrahovati, temveč odvrne:

“Veš, kaj je najbolj potrebno za berverskega Kurda? Ta- le sablja!” Pri tem pokaže na svoje orožje. “Ali jo hočeš poskusiti? Mene je poslal bej iz Gumri; razžalitev je za njega, če me zapostavljate za drugimi; torej ve, kaj naj ukrene. Jaz grem.”

“Stoj!” zakličem.

Bil je že pri vratih. Bej iz Gumri, do ktereга mi je občinski predstojnik v Spandare dal priporočilo? Izvrstna prilika, da se po tem poslanecu beju že vnaprej priporočim.

“Kaj hočeš?” vpraša neotesano.

Stopim do njega in mu ponudim roko.

“Pozdraviti te hočem, ker si bejev poslanec.”

“Ali ga poznaš?”

“Videl ga sicer še nisem, vendar slišal že mnogo. Hraber vojak je, ktereга spoštujem. Ali mu hočeš donesti moje sporočilo?”

“Da, če morem.”

“Lahko. Toda prej ti bom dokazal, da znam beja spoštovati: ti boš prej govoril z muteselimom kot jaz.”

“Govoriš resnico?”

“S hrabrimi Kurdi se nikdar ne šalim.”

“Čujete?” reče navzočim. “Ta tuji emir se je učil, kaj je uljudnost in spoštovanje. Toda bervardski Kurd zna biti tudi vljuden.” In proti meni obrnjen, reče: “Gospod, hvala ti; razveselil si moje srce! Toda sedaj bom rad čakal, dokler ne opraviš s poveljnikom svoje stvari.”

Ponudi mi roko, ktero mu živahno stresem.

“Tvojo ponudo sprejemem, ker vem, da ne boš dolgo čakal. Toda povej mi, če imaš toliko časa, da prideš, ko si opravil pri poveljniku na moje stanovanje?”

“Dobro, prišel bom.”

Pritrjujoč stopi zopet k oknu, dočim odpre služabnik vrata, in z Lindsayem stopiva v poveljnikovo sobo.

Ta soba je imela kaj starinsko pohištvo in v ozadju nekoliko vzvišen prostor, pokrit s preprogami. Tam sedi poveljnik. Dolg, suhljat človek, z ostrimi, toda postaranimi obraznimi potezami. Njegov obraz je skrit ter ne vzbuja posebnega zaupanja. Ko vstopimo, se dvigne in pokaže z roko na prostor ob svoji strani, da se usedeva. Meni je bilo lahko; toda master Lindsay se je prav trudil, da je skrivil noge v oni položaj, ki se imenuje po turško “počivanje udov”. Kdor ni vajen, mu noge kmalu zaspijo, da je človek prisiljen vstati. Torej z ozirom glede Angleža sem moral skrbeti, da obravnava ne bo trajala dolgo.

“Hoš geldin demek; emrinic čok ola — dobrodošla; naj bo vaše življenje dolgo!” pozdravi nas poveljnik.

“Ravno tako kot tvoje,” mu odvrnem. “Prišli smo iz daljnih krajev, da ti izrazimo svoje veselje, ker gledamo tvoje obličje. Naj prebiva blagoslov v tvoji hiši in naj se ti posreči vsako delo, ktereга si začel!”

“Tudi jaz vam želim srečo in uspeh v vseh stvareh! Kako se imenuje dežela, kjer si zagledal luč sveta, emir?”

“Germanistan.”

“Ali imate velikega sultana?”

“Da, in mnogo padišahov.”

“In veliko vojščakov?”

“Če padišah v Germanistanu zbere svojo vojsko, gleda na njega več milijonov oči.”

“Sicer nisem še videl tvoje dežele, vendar mora biti slavna, ker si v padišahovi senci.”

To je bil migljaj, da se legitimiram.

“Prav si govoril,” odvrnem. “Tu je padišahov budjeruldi.”

Vzame ga v roke, pritisne na čelo, usta in prsa in bere.

“Toda na tvojem potnem listu se tvoje ime glasi drugače; ti si se pa imenoval Kara ben Nemi!”

Hm, to pa ni ugodno za mene! Dejstvo, da sem si pridržal ime, ki mi ga je dal Halef, mi lahko postane nevarno; vendar se ne ustrašim, temveč mirno odvrnem:

“Preberi ime, ki je zapisano v potni listini!”

Skuša in skuša, vendar se mu ne posreči.

“Vidiš!” mu razložim. “Noben Turk ne more mojega pravega imena pravilno brati ali izgovarjati. Jaz sem hadži Kara ben Nemsi; dokažem ti lahko s tem pismom, ki mi ga je izročil mosulski guverner za tebe.”

Izročim mu pismo. Ko ga prebere, se mu obraz zjasni in zadovoljno mi izroči nazaj potni list.

“In ta efendi je hadži Lindsay - bei?” vpraša in pokaže na Angleža.

“To je njegovo ime.”

“Iz ktere dežele prihaja?”

“Iz Londonistana,” odvrnem.

“Obljubil je, da ne bo govoril?”

“Tako je.”

“Ali zna čarati?”

“Čuj, muteselim, o čarovnijah se ne sme govoriti, posebno ne zljudmi, ki jih ne poznamo.”

“Toda spoznali se bomo, ker sem velik prijatelj čarovnije. Ali veš, da se s pomočjo čarovnije dela denar?”

“Da, denar se lahko naredi.”

“In da je na svetu kamen modrijanov?”

“Da, res je, toda ne v zemlji, temveč v človeškem srečju.”

“Govoriš zelo skrito; vendar spoznam, da ti je znana čarovnija, ki se deli v črno in belo. Ali poznaš obe čarovniji?”

Poveljnikov govor me je silil na smeh.

“Ah, poznam jih še več vrst!”

“Še več? Ktere?”

“Modro, zeleno in rumeno, rudečo in sivo. Ta hadži Lindsay - bei je bil sprva privrženec sivo - križaste, sedaj je pa pristaš črno - rudeče.”

“Da, vidim na njegovi obleki. Selim - aga mi je pripovedoval, da nosi s seboj lopato, s katero koplje po zemlji, da proučuje jezik umrlih.”

“Tako je. Toda za danes molčimo o tem. Vojnik sem in efendi, in ne učitelj, ki druge poučuje.”

Siromaški poveljnik je izšel že ves denar iz svojega okraja; svoje rešitve je sedaj pričakoval v čarovniji. Seveda sem ga obžaloval radi siromaštva, toda o čarovniji se mi ni ljubilo govoriti. Sicer so pa imele moje zadnje besede upljiv na poveljnika; zaploska z rokami in zapove prinesiti kavo in pipe.

“Slišal sem, da se je mosulski paša bojeval z Džesidi?” obrne govorico na drug predmet.

Tudi ta stvar mi ni prijala, vendar se nisem mogel ogniti odgovoru. Svoj govor je začel kot pri obravnavi: “Slišal sem!” In vendar je kot prvi uradnik guvernerja in kot poveljnik v Amadiji moral vedeti natančno, kaj se godi v njegovi okolici. Odgovorim mu torej po njegovem načinu:

“Tudi jaz sem slišal o tem boju.” In da se ognjem nadaljnemu izpraševanju, še pristavim: Najbrž jih je ukrotil, in sedaj pridejo gotovo uporni Arabci na vrsto.”

Poveljnik me vprašujoče pogleda.

“Iz česa sklepaš to, emir?”

“Ker sem z guvernerjem sam govoril.”

“Govoril? Z guvernerjem?”

“Da.”

“Kedaj?”

“Naravno, ko sem bil pri njem.”

“Kako, da ti je razodel svoje skrivnosti?” vpraša skoro nevrjetno.

“Ker mi je zaupal in hotel poveriti celo važno nalogo v tej vojski.”

“Ktero?”

“Muteselim, si že kedaj slišal o politiki in diplomatiki?”

Muteselim se zasmije.

“Ali bi postal poveljnik v Amadiji, da nisem diplomat?”

“Imaš prav? Toda zakaj mi ne pokažeš, da si?”

“Kaj sem menda nediplomatično govoril?”

“Zelo!”

“Razloži mi!”

“Vprašal si me po moji nalogi tako naravnost, da sem se čudil. O njej ne morem govoriti; le s previdnimi in zvitimi izpeljavami bi lahko kaj od mene izvedel.”

“In zakaj nesmeš o tej stvari z menoj govoriti? Mosulski paša meni ničesar ne skriva!”

“Vprašati me moraš, če hočeš kaj zvedeti od mene. Kaj če bi prišel ravno v zadevi Arabcev k tebi v Amadijo?”

“Nemogoče!”

“Je že mogoče! Zaupati ti hočem samo toliko, da me pošlje guverner, ko se vrnem v Mosul, k Arabcem. Tam bom skrivej proučeval njih ozemlje.”

“Ali je res?”

“Povedal sem ti v zaupanju, torej je res.”

“Torej si velik guvernerjev zaupnik!”

“Gotovo!”

“In upljiv imaš pri njem!”

“Če bi ga tudi imel, bi tega gotovo ne trdil. Sicer bi ta upljiv kmalu zapravlil.”

“Emir, vznemirjaš me!”

“Zakaj?”

“Vem, da me ne obseva guvernerjeva milost. Povej mi, če si res njegov prijatelj in zaupnik!”

“Povedal mi je mnogo stvari, katere bi sicer drugim ne omenil; celo o vojski z Džesidi me je obvestil; če sem pa njegov prijatelj, je to kaj skrivnostno vprašanje, katerega ti ne morem odgovoriti.”

“Torej te hočem skušati, če res več veš, kot drugi!”

“Le daj!” odvrnem mu zaupno, dasi me je nekoliko skrbelo.

“No, kateri rod Arabcev paša najbolj pazi?”

“Na Šamarje.”

“In na kateri oddelek Šamarjev?”

“Na Hadedine.”

Njegove ostre obrazne poteze se spremenijo v zvite in lokave.

“Kako se imenuje njih šejk?”

“Mohamed Emin. Ali ga poznaš?”

“Ne. Toda slišal sem, da ga je guverner vjel. Gotovo je o tem predmetu s teboj govoril, ker ti je vse zaupal.”

Mož se je res trudil diplomatično govoriti. Jaz se mu pa v obraz zasmejem.

“Ah muteselim, res trdo me skušaš. Ali je Amad el Gandur tako star, da ga zamenjavaš z Mohamed Eminom, njegovim očetom!”

“Kako naj ju zamenjujem, ker nobenega še videl nisem!”

Počasi vstanem s svojega sedeža.

“Končajmo pogovor! Jaz nisem deček, da bi me vlekel. Toda če hočeš ujetnika videti, pojdi v ječo; narednik ti ga bo pokazal. Povem ti le: Skrivaj in ne pripoveduj drugim, kdo je jetnik, in čuvaj ga dobro, da ne pobegne! Dokler je prihodnji šejk Hadedinov v guvernerjevih rokah, guverner lahko stavi Arabcem svoje pogoje. Dovolj, da odidem.”

“Emir, nisem te hotel žaliti. Ostani!”

“Imam še precej opravkov v mestu.”

“Moraš ostati, ker sem tebi na čast ukazal prirediti pojedino.”

“Hvala, ker hrano imam v svojem stanovanju. Sicer pa stoji v predsobi neki Kurd, ki mora s teboj govoriti. Bil je pri tebi še pred menoj, vendar mi je dovolil, da se jaz prej pomenim s teboj.”

“Sel je beja iz Gumri in lahko čaka.”

“Muteselim, dovoli, da te svarim pred veliko napako!”

“Napako?”

“Z bejem ravnaš kot s sovražnikom ali z možem, katerega se ni treba bati.”

Na obrazu sem mu bral, da je hotel jezo vzrožiti.

“Ali mi hočeš dajati nauke, emir, ti, katerega niti ne poznam?”

“Ne. Kako naj se držnem tebe grajati, ker si bolj star od mene. Že ko smo govorili o čarovniji, sem ti dokazal, da te smatram za bolj modrega kot sebe. Toda mlajši starejšemu vedno lahko svetuje.”

“Svetov ne potrebujem, ker sam znam, kako je treba s Kurdi postopati. Njegov oče je bil Abd el Sumit bej, ki je mojim prednikom povzročil veliko sitnostij!”

“Ali naj ti njegov sin zopet povzroči sitnosti? Mosulski guverner rabi svoje vojake proti Arabcem; tudi mora vedno čuvati nad Džesidi, ker jim ne sme zaupati. Kaj bo rekel, ko mu povem, kako si postopal s poslancem berverskega beja, ki mu lahko povzroči nemir, ko bo opazil, da

guverner drugje potrebuje svoje vojake? Stori, kar se ti ljubi, muteselim. Nečem ti podajati niti sveta, niti naukov.”

Ti dokazi ga osupnejo; videl sem mu na obrazu.

“Torej meniš, da naj Kurda sprejemem?”

“Stori, kar se ti ljubi; ponavljam še enkrat!”

“Če mi obljubiš, da ješ pri meni, tedaj ga sprejemem ob tvoji navzočnosti.”

“Dobro, pod tem pogojem ostanem pri tebi; hotel sem se posloviti od tebe le, da ne bo Kurd čakal.”

Muteselim zaploska z rokami in iz sosednje sobe vstopi služabnik, kteremu naroči, naj pripelje Kurda v sobo. Slednji ponosno prikoraka v sobo in pozdravi s kratkim “Salam”, ne da bi se priklonil.

“Torej ti si poslanec beja iz Gumri?” vpraša poveljnik.

“Da.”

“Kaj ti je naročil tvoj gospod?”

“Moj gospod? Prosti Kurd nima gospoda. On je moj bej, moj poveljnik v boju, toda ne zapovednik. To besedo poznajo samo Turki in Perzi.”

“Nisem te poklical, da se z menoj prepiraš. Kakšno sporočilo mi prinašaš?”

Kurdu se je najbrž zazdelo, da sem jaz vzrok, da mu ni bilo treba dalje čakati. Razumevno me pogleda in odvrne resno in počasi:

“Muteselim, naročilo sem imel; ker sem pa moral tako dolgo čakati, sem vse pozabil. Bej ti mora poslati torej novega poslanca, ki ne bo pozabil naročenega, če ne bo tako dolgo čakal kot jaz.”

Zadnje besede je izgovoril že med vratmi, nakar je zginil. Poveljnik naredi prav trapast obraz. Kaj takega ni pričakoval, in na skrivnem sem moral priznati, da boljše ne bi mogel odgovoriti noben evropski poslanec kot ta priprosti, mladi Kurd. Kar grabilo me je, da skočim za njim in mu priznam svoje spoštovanje. Tudi muteselim hoče za njim, vendar z drugim namenom kot jaz.

“Lopov!” zakriči in skoči kviško. “Zapove — — —”

Vendar se premisli in obstoji. Jaz pa si nabašem pipo in jo zažgem.

“Kaj praviš ti, emir?” me vpraša muteselim.

“Vedel sem že naprej, kaj se bo zgodilo. Kurd ni hinavski Grk in umazan čifut, ki se niti ne gane, če mu stopiš na hrbet. Kaj stori bej v Gumri, in kaj poreče guverner?”

“Kaj mu boš povedal?”

“Molčal bom, toda guverner bo trpel posledice.”

“Kurda pokličem nazaj.”

“Najbrž ne bo hotel priti.”

“Saj nisem jezen nanj.”

“Vendar on ne bo vrjel. Samo eno osebo poznam, ki ga more pripeljati nazaj.”

“Kdo je to?”

“Jaz.”

“Ti?”

“Da. Prijatelj sem njegov; morebiti me bo poslušal.”

“Prijatelj si njegov? Ali ga poznaš?”

“V tvoji predsobi sem ga prvič videl. Toda govoril sem z njim kot z možem, ki je poslanec beja (bej je glavar rodu), in postal je moj prijatelj.”

“Morebiti veš, kam je šel?”

“Znano mi je.”

“Kje je? Njegov konj je stal pred mojo palačo, torej je odjahal najbrž iz Amadije.”

“V mojem stanovanju je, kamor sem ga povabil.”

“Povabil si ga? Ali bo pri tebi jedel?”

“Sprejel ga bom kot gosta; glavna stvar pa je, ker mu moram nekaj naročiti za njegova beja.”

Muteselim se vedno bolj čudi.

“Naročiti?”

“Menim, da si diplomat! Vprašaj guvernerja.”

“Emir, ti govoriš vedno uganjkah.”

“Tvoja modrost jih bo kmalu razvozljala. Odkritosrečno ti povem, da si naredil veliko napako, ker nisi hotel poslušati mojega sveta in mojih nauk; torej dovoli, da pošljem beju v Gumri prijazno sporočilo.”

“Kakšno sporočilo?”

“Zaupati ti hočem, dasi je diplomatična tajnost: Poslal mu bom darilo.”

“Darilo? Od koga?”

“Tega ti ne smem povedati, toda lahko uganeš, če ti namignem, da uradnik, ki pošilja darilo, prebiva na zapadu od Amadije in želi, da si ne nakoplje bejevega sovraštva.”

“Gospod, sedaj sprevidim, da si res guvernerjev zaupnik, ker od nje ga prihaja darilo, če mi priznaš ali ne.”

Mož je bil pravi trapez in popolnoma nezmožen za svoj posel. Moj obisk pri poveljniku je postal vse kaj drugega kot sem prvotno nameraval; mož me je spraševal o rečeh, iz katerih je sklepal, da sem upljivna oseba pri guvernerju; toda na tihem se mi je skoro smilil, če sem pomislil, v kako zadrego pride, ko se nam posreči rešiti Amad el Gandurja. Rad bi dobil za njega kak izgovor, kar pa ni bilo mogoče.

Pogovor je utihnil, ker v sobo so prinesli jed. Na mizo nam postavijo nekoliko koščkov sposojenega jareca in nekaj perutnine. Poveljnik je krepko zajemal, da je skoro pozabil na govornico; ko je zadovoljil svoji lakoti, me vpraša:

“Ali pride Kurd res v tvoje stanovanje?”

“Gotovo, ker mi je obljubil.”

“In ga pošlješ zopet k meni?”

“Če hočeš, da.”

“Ali bo čakal na tebe?”

To je bil migljaj naj se hitro poslovim od njega ne, ker me je hotel muteselim odsloviti, temveč, ker se je bal, da Kurd tudi pri meni ne bo hotel dolgo čakati. Torej mu odvrnem:

“Rekel je, da kmalu odpotuje iz Amadije, torej je pametno, da se kmalu poslovim od tebe. Dovoliš, da odidem s svojim prijateljem?”

“Pod pogojem, da mi obljubiš in prideš danes še enkrat k meni.”

“Obljubim. Kdaj naj se oglasim pri tebi?”

“Poslal bom Selim - ago k tebi. Sicer si mi pa dobrodošel, kadar prideš.”

Náš obed torej ni dolgo trajal. Muteselim nas uljudno sprejme do vrat pred palačo. Tam sta čakala oba naša spremljevalca s konji.

“Ali imaš baši - bazuka s seboj?” vpraša me poveljnik.

“Da, kot policista. Mosulski paša mi je ponudil velikansko spremstvo, vendar sem ga odklonil, ker najrajše potujem sam.”

Sedaj zagleda mojega vranca.

“Ah, krasen konj! Ali si ga kupil?”

“Dobil sem ga v darilo.”

“Darilo! Gospod, oni, ki ti ga je podaril, je bil najmanj knez! Kdo je bil?”

“Tudi to je moja skrivnost; toda morebiti ga boš kmalu videl.”

Mi zajahamo konje, in takoj zagrmí Selim - aga nad svojimi vojaki:

“Silalarile nišanlarin — namerite s puškami!”

Vsi dvignejo puške v zrak, toda niti dve niste bili v ravni črti.

“Čalgi, šamataji kilin — godba zaigraj!”

Prejšno mijavkanje in ropotanje se zopet ponovi.

“Hepsi herbiri halan atin — vstrelite vsi naenkrat!”

Huhuhu! Komaj polovica pihalnikov se je opogumila in se oglasila. Aga grozno vrtili z očesi; tudi vojaki so divje gledali in obdelovali svoje puške, toda ostala polovica pušk se oglasi šele, ko smo zavili okoli vogala prihodnje ulice. Tupasem začujem mevsk in bevsk, iz kterega sem sklepal, da je opet en pihalnik hrabrih vojakov oddal od sebe, kar je imel naloženega.

Ko pridemo domov, dobim Kurda sedečega v moji sobi in kadečega moj tobak iz moje pipe. To me je veselilo, ker sem bil prepričan, da so najini naziri glede gostoljubnosti jednaki.

“Dobrodošel, prijatelj!” ga pozdravim.

Halefu sem naročil naj preskrbi v kaki gostilni kaj užitnega, da pogostim svojega gosta. Zapalim si pipo in se vsedem poleg Kurda.

“Dalje sem te pustil čakati kot sem hotel, ker sem moral jesti pri muteselimu.”

“Gospod, rad sem čakal. Lepa devica, ki je tvoja gospodarica mi je prinesla pipo in vzel sem tvoj tobak. Videl sem tvoj obraz in prepričan sem bil, da ne boš jezen.”

“Ti si vojnîk beja iz Gumri; kar je moje je tudi tvoje. Tudi se ti zahvalim za zabavo, ki si mi jo skazal, ko si bil pri poveljniku.”

“Ktero zabavo?”

“Sicer si še mladeniç, vendar si ravnal kot moţ, ko si odgovoril poveljniku.”

Zasmeje se in reçe:

“Drugaçe bi govoril z njim, da sem bil sam pri njem.”

“Bolj strogo?”

“Ne, temveç bolj milo. Ker pa je bila navzoça priça, sem moral rešiti èast onega, ki me je poslal.”

“Svoj namen si dosegel. Muteselim ţeli, da se povrneš v njegovo palaço in mu poveš, kar ti je naroèeno.”

“Te ljubavi mu ne skaţem.”

“Tudi meni ne?”

Kurd me bistro pogleda.

“Ali ţeliš?”

“Prosim te. Muteselimu sem obljubil, da te vprašam glede tvojega poslanstva.”

“Ali ga poznaš? Ali si njegov prijatelj?”

“Še nikdar ga nisem videl in danes sem bil prviç pri njem.”

“Torej ti jaz povem, kdo je on. Najbolje ti opišem tega èloveka, èe ti povem, da znašajo davki od premoţenja v Amadiji samo dvajset tisoç pijastrov na leto, in da nima v najemu davkov, kot so jih imeli prejšni poveljniki. Dovoljenje za pobiranje davkov so mu odvzeli. Sultan le redko kdaj èuje kako pritoţbo; pritoţbo iz Amadije pa je moral poslušati, ker je kriçala ţe v nebo. Prebivalcè je v taki meri izsesaval, da se niti po zimi niso upali v mesto temveç ostali so v gorah. Cela pokrajina je prišla skoro na beraško palico, in lakota je zvesta spremljevalka vseh prebivalcev. Muteselim potrebuje vedno denarja in si sposojiuje; kdor mu pa ne posodi denarja, se mora bati njegove kazni in maščevanja. Sicer je pa bojazljivec, ki je pogumen samo napram slabim. Njegovi vojaki zmrzujejo in gladujejo, ker ne dobijo ne obleke ne hrane; njih dobre puške je zamenjal s slabimi, da je povlekel dobièek, in èe pride za trdnjavske topove smodnik, ga hitro proda, da dobi denar.”

Res, prav turško gospodarstvo! No sedaj se nisem veç èudil streljanju vojakov, ktereга priça sem bil ravno prej.

“In v kakšnem razmerju ţivi s tvojim bejem?”

“Nista posebna prijatelja. Veliko Kurdiv prihaja v Amadijo, da si kaj nakupijo ali pa prodajo ţivila. Za vse Kurde je upeljal visoke davke, kterih bej ne trpi. Tudi si v mnogih sluçajih prisvoja oblast nad nami, ki mu ne pristojata. Pred kratkim èasom sta dva Kurda kupila v Amadiji smodnika in svinca in on je zahteval od njiju davek. To se ni še nikdar zgodilo; pri sebi nista imela dovolj denarja za davek, ki je znašal veç kot je bilo blago vredno; odpeljali so ju v jeço; bej zahteva njih prostost, objednem pa dovoljuje, da se ujetnikoma odvzame smodnik in svinec;

toda muteselim ga ni hotel poslušati. Zahteval je konfiscirano blago, davek, colnino, kazensko odškodnino in odškodnino za stroške preiskave in hrano v ječi, tako da je nastalo iz dvajset pijastrov stoštirideset. Predno ne plačajo te svote, jih ne spusti naprosto; poleg tega pa še zahteva vsak dan deset pijastrov za hrano jetnikov.”

“Torej radi te zadeve si hotel z njim govoriti?”

“Da.”

“Ali si imel pri sebi denar, da plačaš svoto?”

“Ne.”

“Torej si hotel samo obravnavati? Obravnave najbrž ne bi ničesar koristile.”

“Povedati sem mu hotel, da bomo vjeli vse prebivalce Amadije, ki se drznejo prestopiti naše ozemlje; obdržali jih bomo pri sebi vjete, dokler muteselim ne izroči naših rojakov.”

“Tudi pri tem bi ne imel uspeha, ker muteselimu je pač vse eno, koliko prebivalcev zmanjka iz Amadije. In nadalje morate pomislite, da zaženete ob takem početju lahko na velike neprilike. Najbolje bi bilo, če se obema Kurdoma posreči pobegniti.”

“Isto je dejal tudi bej; toda na beg se ne more misliti.”

“Zakaj ne? Ali so tako močno zastraženi?”

“Ah, stražnikov se ne bojimo. Pri jetnikih je samo narednik s tremi možmi, katere lahko premagamo; toda lahko nastane šum, ki nas izda.”

“Izda? Hm!”

“Toda glavna stvar: v ječo je nemogoče dospeti.”

“Zakaj?”

“Zidovje je močno, in vhod zaprt z dvema vratmi, ki so okovane z močnim železom. Zaporji so tik vrta te hiše, kjer aga stanuje; vsak nenavaden ropot ga lahko vznemiri. Vse misli na beg moramo opustiti.”

“Tudi če dobite moža, ki je pripravljen, da vam pomaga?”

“Kdo je ta mož?”

“Jaz!”

“Ti, emir? Ah, krasno! In kako se naj ti zahvalim. Oba zaprta Kurda sta moj oče in moj brat.”

“Kako se imenuješ?”

“Dohub. Moja mati je Kurdinja rodu Dohubi.”

“Povedati ti moram, da sem sam tujec v deželi, torej ne vem, kako bi se pripravil na beg; toda priporočen sem bil tvojemu beju, in tudi tebi sem naklonjen. Že jutri pričnem poizvedovati vse potrebno, da rešim jetnike.”

Za tem zatrdilom se je skrivala seveda tudi lastna korist. Mogoče je bilo, da potrebujemo pomoči beja iz Gumri, katero si najlaglje zagotovimo, če rešimo tudi njegove ljudi iz zavora.

“Torej meniš naj grem k muteseliru?” vpraša Kurd.

“Da, le pojdi k njemu in skušaj ga mirnim potom pregovoriti; že prej sem ga pregovarjal, naj spolne tvoje prošnje.”

“Gospod, ali si res?”

“Da.”

“In kako si z njim govoril?”

“Če ti vse povem, bi bilo preobširno; toda če ubogaš moj svet, ti napišem nekoliko besedij, ki ti lahko koristijo.”

“Kakšen svet mi daš?”

“Ne govori z muteselimom, da hočete ujeti one prebivalce mesta Amadije, ki prestopijo vaše ozemlje. Povej mu, da če ne spusti jetnikov takoj iz zapora, da jahaš naravnost k mosulskemu guvernerju in mu poveš, da se dvignejo bervarski Kurdi. Poleg tega mu še omeni, da boš jahal po džesidskem ozemlju in govoril s poveljnikom Džesidov, Ali Bejem.”

“Gospod, nevaren in predrzen govor bi bil.”

“Vendar poskusi vseeno; muteselim je Kurde zaprl le, ker hoče imeti od njih denarja, ki ga krvavo potrebuje; ker smo mu pa mi podarili precejšno svoto pijastrov, ne bo več mislil na kurdski denar.”

“Torej grem k muteselimu!”

“In sicer takoj. Ko odpraviš pri njem, se vrneš k meni, da ti izročim pozdrav za tvojega beja.”

Na listek svoje bilježnice mu napišem sledeče besede v turškem jeziku: “Dovoli mi, da ti osebno priporočim zadevo tega Kurda; nikaj ne razjezi mosulskega guvernerja!” Ko še podpišem svoje ime, izročim pisno Dohubu, ki se takoj napoti k muteselimu.

Drznil sem se nastopiti kot upljivna osoba; ravnal sem res skoro romantično; toda slučaj me je prignal do polovice lestve, po kateri sem moral plezati do vrha, ali pa opustiti vse načrte, da oprostim sina šejka Mohamed Emiina, Amad el Gandurja.

Tu se vrne Halef in prinese s seboj tako zalogo živil, kot bi nas hotel preskrbeti za en teden s hrano.

“Precej si kupil, hadži Halef Omar!” mu rečem.

“Ahah akbar; Alah je velik, sidi, toda moja lakota je še večja. Ali veš, da nisva z Ifro že od zjutraj ničesar jedla?”

“Torej jejta! Toda pred vsem pogrni mizo v moji sobi, da pogostim svojega gosta, ko se vrne. Imaš vino?”

“Ne. Sidi, pravovernik si postal, vendar še vedno želiš pijače nevernikov! Ahah kerim; moslem sem in v Amadiji naj zahtevam vino?”

“Torej si ga sam preskrbim, razumeš!”

“Nikar, sidi; toda Judje v Amadiji govorijo kurdsko, katerega jezika ne znam dosti. Torej morem kupiti samo stvari, katerih imena so mi znana.”

“Turško se imenuje vino šarab in kurdsko šerab, kar si lahko zapomniš. Master Lindsay želi piti vino, torej ga prinesi!”

Halef odide. Ko odpre vrata, začujem spodaj oštevajoč glas Mersine, v katerega se je vmešaval proseč možki glas, in takoj priteče Halef navzgor.

“Sidi, neki mož je spodaj, katerega Mersima ne spusti k tebi.”

“Kdo je?”

“Neki prebivalec Amadije, čegar hči je bolna.”

“Kaj mene briga njena bolezen?”

“Oprosti, sidi. Ko sem prej kupoval živila, mi pridirja nasproti mož, ki bi me kmalu podrl na tla. Vprašam ga, kam se mu tako mudi, in odvrne mi, da išče zdravnika, ker mu je hči hipoma zbolela in bo morebiti umrla. Torej sem mu svetoval, naj pride k tebi, če ne dobi drugega zdravnika, in mož je res prišel.”

“Pravega kozla si ustrelil, Halef. Saj vendar veš, da nimam več s seboj male lekarne, s katero sem zdravil ob reki Nil!”

“Ah, sidi, velik učenjak si in bolnika lahko ozdraviš brez zdravil, če hočeš.”

“Pa vendar jaz nisem zdravnik!”

“Toda znana ti je vsa modrost na zemlji.”

Kaj naj ukrenem? Halef se je spomnil bakšiša, ki ga je dobil v Egiptu, ko sem “zdravil” Zenico, in pri spominu na bakšiš je najbrž bogve kaj natvezel možu, čegar hči je bila bolna; Halef je kislo jabolko odtrgal, jaz sem ga moral pa snesti.

“Mersina je bolj modra kot ti, Halef! Vendar, pripelji moža k meni!”

Kmalu se vrne z možem, kateremu je znoj lil s čela. Bil je Kurd; spoznal sem ga na prvi pogled, dasi je bil po turško oblečen.

“Salam!” pozdravi v naglici. “Ah, gospod, pridi takoj, sicer umrje moja hči, ki že govori o nebesih!”

“Kakšna bolezen jo muči?”

“Hudi duh jo je obsedel in jo bo umoril.”

“Kdo ti je povedal.”

“Stari turški zdravnik, ktereга sem pripeljal v hišo. Okoli vratu ji je obesil amulet, vendar trdi, da ne bo nič pomagalo.”

“Koliko je stara tvoja hči?”

“Šestnast let.”

“Ali so jo že prej mučili krči in zavijanja?”

“Do danes je bila vedno zdrava.”

“In kaj dela hudobni duh z njo?”

“Zlezel je v njena usta, ker je tožila, da ji bo vrat razpraskal; nadalje ji je povečal oči, da more zlodej pri njenih očeh ven gledati. Njena usta in njen obraz je rudeč, in sedaj leži in govori o lepoti nebes, v ktere je zamaknena.”

Tu je bilo treba hitre pomoči, ker deklica se je najbrž zastrupila.

“Bom videl, če morem pomagati. Kje stanuješ?”

“Ne daleč od tukaj.”

“Torej hitro na pot!”

Pelje me po treh ulicah in se ustavi pred hišo, ki je bila še precej lične zunanosti. Njen lastnik je moral biti premožen.

Skozi dve sobi pridemo v tretjo. Na nizki blazini leži deklica na hrbtu. Ob njeni strani kleči nekaj objokanih žen, v bližini tiči star mož,

ki si je potegnil turban z glave, in proti bolnici obrnjen moli glasne molitve.

“Ali si ti hekim, zdravnik?” ga vprašam.

“Da.”

“Na čem trpi bolnica?”

“Zlodej je skočil v njeno telo, gospod!”

“Neumnost! Če bi bil vrag v njej, ne bi govorila od nebes.”

“Gospod, tega ti ne razumeš! Zlodej je bolnici prepovedal piti in jesti in naredil jo je vrtoglavo.”

“Daj, da pogledam.”

Ženske potisnem od postelje in stopim k bolnici. Bila je prav čedna deklica.

“Gospod, reši mojo deklico smrti,” jadikuje ena žensk, “in vse ti damo, kar je našega!”

“Da,” pritrdi mož, ki me je pripeljal k bolnici. “Vse, vse ti damo, ker je ona naša edinka, naše edino dete in življenje.”

“Reši jo,” oglasi se nekdo iz ozadja; “prejel boš bogatstva in postal boš božji ljubljeneec.”

Ozrem se v ozadje in zagledam staro žensko, ktere zunanost me skoro prestraši. Stara je bila gotovo nad sto let; globoko sključena, so se jo držale samo kosti in koža; njena grozno suha glava je bila bolj podobna mrtvaški, toda raz glavo sta ji padala dva šopa las skoro do tal.

“Da, reši jo, reši mojo pravnujino!” ponavlja, in steguje proseče roke, okoli katerih zapazim rožnivenec. “Pokleknila bom in molila k Zlostni materi božji, da se tvoje delo posreči.”

Katolikinja! Tu med Kurdi in Turki!

“Moli,” odvrnem ganjen; “poskusil bom, če more pri tej bolnici človek sploh pomagati.”

Bolnica leži na blazini z odprtimi, jasnimi očmi; toda njene zenice so se že jako povečale. Njen obraz je zarudel, dihala je prehitro, in notranja sila ji je zavijala vrat. Niti vprašal nisem, kdaj se jo je bolezen prijel; zdravnik sicer nisem, toda spoznal sem takoj, da je deklica zavžila beladono ali stramonium, ki sta nevarna strupa.

“Ali je tvoja hčerka bljuvala?” vprašam.

“Ne.”

“Imaš ogledalo?”

“Jako majhnega.”

“Daj ga sem!”

Stari zdravnik se zasmije:

“Hudobnega duha bo pokazal v ogledalu.”

Ža njega se ne zmenim. Svetlobo, ki je padala skozi okno v sobo, vjamem v ogledalu, da se je lomila na deklici. Svetleči žarek ni imel upljiv va na bolnično zenico.

“Kdaj je tvoja hčer zanjikrat jedla?” vprašam.

“Ne vem,” odvrne oče. “Bila je sama.”

“Kje?”

“V sobi.”

“Hudobni duh je ni obsedel, temveč zavžila ali spila je strup.”

“Alah il Alah! Ali je res, gospod?”

“Da.”

“Ne vrjemite mu!” opominja stari hekim. “Hudič je v njej!”

“Molči, stari norec! Imate limone v hiši?”

“Ne.”

“Kavo?”

“Da.”

“Morete dobiti šiške?”

“V naših gozdovih jih je dovolj. Tudi v hiši jih imamo precej.”

“Priredite takoj močno črno kavo in kuhajte šiške v vodi. Pošljite tudi po limone!”

“Ha, zlodja hoče mastiti s kavo, limonami in šiškami!” kriči zdravnik in si začudenja vije roke nad glavo.

Ker nisem imel pri roki nobene druge priprave, utaknem deklici prst v usta, da jo prisilim k bljuvanju; da me ne vgrizne, nastavim med zobe držaj svojega noža. Po nekolikem trudu se mi posreči, dasi je deklica zelo trpela. Ponovno ji vtaknem v usta prst, vendar se ni mogla izprazniti povoljno.

“Ali je v bližini kje lekarna?” vprašam očeta deklice.

“Ravno v naši ulici,” mi odvrne.

“Hitro me pelji tja!”

Odideva. Moj vodnik obstoji pred majhno izložbo.

“Tu stanuje prodajalec zelišč,” reče.

Stopim v pritlični prostor, kjer se kmalu znajdem med pravim kaosom potrebnih in nepotrebnih stvari. Žaltave masti, cevi, stari, posušeni obliži, rabarbara in rujavkast sladkor v zabojih, kavina zrnca poleg lipovega cvetja, poper in zmleta kreda, nadalje semena v posebnih zavitkih, kjer sem bral napis “med”; žebli, ingver in vitrijol, beljakovina, črnilo, tobak, sol, očala, jesih, galica, vinski kamen, nit za šivanje, lep, baldrijan, gumbi, smola, kokosivi orehi, hudičevo blato in fige. — Vse je ležalo mirno poleg - spodaj - čez - pod starimi zaboji in povoji, in zraven teh čudodelnih sredstev je sedel možiček, ki je name naredil utis, kot bi pravkar občutil učinek vse njegove lekarne na znotraj in zunaj. Koliko gorja je ta lekarna že povzročila!

Rabil sem samo bakreni vitrijol in nekoliko salmijakovega duha. Ko se vrnem k bolnici, ji podam vitrijola, kar je zelo blagodejno na njo uplivalo. Nato ji dam močne kave, v katero sem vlil limonin sok in sok skuhanih šišk. Nato sem naročil njenim sorodnikom, naj ji z obilvanjem z mrzlo vodo in s trešenjem preprečijo spanec in obljubil sem, da pridem kmalu zopet.

Moje zdravljenje pač ni bilo po vseh predpisih, vendar je imelo uspeh. Ker je bila prva nevarnost odstranjena, sem začel misliti tudi na druge

stvari. Ogledam se nekoliko po sobi in v kotu zapazim majhno košarico napolneno z murvami. Med njimi pa zagledam več - volčjih črešenj.

“Ali hočeš videti zlodja, ki se je polastil bolnice?” vprašam starega, prismojenega zdravnika.

“Zlodja ne more nihče videti. In sploh če bi bilo mogoče, ga mi ne moreš pokazati, ker ne veruješ vanj. Če deklica ne umrje, ji bo pomagal moj amulet.”

“Ali nisi videl, da sem ji ga takoj vzel z vratu? Tu je; hočem ga odpreti.”

“Tega ne smeš!” zakliče zdravnik in hitro zgrabi po amuletu.

“Pusti me, starec! Moja roka je bolj močna kot tvoja. Zakaj ne smem odpreti amuleta?”

“Ker je v njem čarovnija. Če ga odpreš, te takoj prime oni zlodej, ki je sedaj v deklici.”

“Bomo videli!”

On mi hoče preprediti, vendar odprem usnje, sešito na štiri konce in najdem v njem — mrtvo muho.

“Ne daj se osmešiti s to nedolžno živalico!” se zasmejem, vržem muho na tla in jo pohodim. “No, kje je sedaj duh, ki me bo napadel?”

“Le čakaj, takoj pride.”

“Jaz ti pokažem hudiča, ki je zakrivil to bolezen. Poglej sem! Kaj je to? Zdravnik si, torej moraš poznati te jagode.”

Pomolim mu volčjo jagodo pod nos, da se prestraši.

“Alah nam bodi milostljiv! To je vendar smrtna črešnja. Kdor to povžije, mora umreti, on je zgubljen, njega se ne more več rešiti.”

“No, te jagode je deklica povžila; videl sem to na njenih očeh. Kdor vžije te jagode, tega oči se povečajo; zapomni si! Sedaj si pa posadi svoj turban na glavo in poberi se iz tega prostora, sicer te prisilim, da povžiješ te črešnje, da boš spoznal, če ti more mrtva muha rešiti življenje.”

Jagode vzamem v roko in korakam proti njemu. Z neznansko naglico potlači turban na glavo in odhiti s tako dolgimi koraki iz sobe kot bi mu za petami gorelo.

Navzoči sprevidijo, da sem prav ravnal. Pričalo jim je tudi zboljšanje dekličinega položaja. Začeli so se mi zahvaljevati, in zahvalam ni hotelo biti konca; rešil sem se jih s tem, da sem pobegnil iz sobe. Prej jim pa še zabičim, da me v nevarnosti pokličejo.

Ko dospem domov, naletim na Mersino, ki z groznim pogledom in s kuhavnico v roki pravkar pridivja iz kuhinje. Za njo prileti velik lonec, ki tako izvrstno zadene njene lase, da se ji ovijejo okoli suhe glave. Zajedno začujem iz kuhinje glas mojega hadži Halef Omarja:

“Le čakaj, zmaj stari!” kriči Halef; “še enkrat se spravi nad mojo dobro kavo!”

Mersina pobere črepinje lonca od tal, najbrž z namenom, da jih zažene nazaj, odkoder so prišle, ko zagleda mene.

“Ah, emir, kakšna sreča, da si prišel! Reši me tega divjega človeka!”

“Kaj se je zgodilo, amadijska cvetlica?”

“Rekel je, da je v moji posodi dobil svojo kavo in v svoji mojo.”

“Kar je najbrž tudi res!”

“Res? Prisegam pri materi vseh svetnic, da se nisem dotaknila tvoje kave!”

“Torej tako, ti stara mati vseh lažnjivk in čarovnic!” oglesi se Halef iz kuhinje. “Torej nisi vzela moje kave, za katero sem plačal petindvajset pijastrov? Takoj hočem sidiju dokazati!”

Halef pride iz kuhinje v levo z novo kupljeno škatljo za kavo in v desnici s staro posodo, kjer je najbrž imela Mersina svojo brozgo.

“Sidi, ali ti je znana kava iz Harime?” me vpraša.

“Gotovo.”

“Poišči, v kateri škatlji se nahaja!”

Res pogledam zelo natančno v obe posodi.

“Kava iz Harime je v obeh posodah, toda zmešana s slabimi zrnci.”

“Torej si prepričan sedaj, efendi! Kupil sem dobro kavo, in ta prababica roparjev in lopovov nam kuha slabo kavo, zmešano z lupinami. Torej vidiš, da je vzela našo dobro kavo za sebe.”

“Sidi, velik vojak si, velik učenjak in najmodrejši vseh sodnikov,” odvrne “Mirta” ko se pripravlja, da zažene v glavo hadžiju črepinje ubitega lonca. “Strogo boš kaznoval tega očeta lopovov in sina obrekovalcev.”

“Kaznoval?” zakliče Halef začuden. “Zakaj neki?”

“Da, ” zatrjuje Mersina odločno; “ker on je vzel mojo posodo in me osleparil za kavo. Sam je zmešal kavo, da pred tvojimi očmi pripravi mene in mojo hišo v sramoto!”

“Oj ti izvržek vseh hudobij!” reče Halef razdražen; “ti se drzneš mene imenovati tatu? Da nisi ženska, bi te — — —”

“Stoj, Halef, ne prepiraj se, ker sem jaz tukaj in bom pravično sodil! Mersina, ti trdiš, da je Halef obe vrsti kave zmešal?”

“Da, emir!”

“Torej je storil svojo dolžnost pri tej obravnavi. Potrudi se sedaj tudi ti in stori svojo dolžnost. Zberi dobra in slaba zrnca, ktere je Halef zmešal nakar izrečem svojo obsodbo!”

Mersina odpre usta, da ugovarja, toda Halef jo prehití:

“Stori hitro, kar ti je efendi ukazal, ker mi potrebujemo kavo!”

“Zakaj?” vprašam.

“Goste imaš v svoji sobi!”

“Koga?”

“Tri Kurde, ki čakajo na tebe. Oni, ki te je že enkrat obiskal, je tudi zraven.”

“Torej hitro prinesi drugo kavo!”

V naglici planem po stopnjicah navzgor, ker oba Kurda sta bila najbrž omenjena ujetnika. Moja slutnja se opraviči. Ko stopim v sobo, se vsi dvignejo, in Dohub spregovori:

“Tukaj je emir, ki vas je rešil! Emir, muteselim je bral tvoje pismo in mi vrnil očeta in brata!”

“Ali si mu povedal, da se napotiš v Mosul?”

“Da. Tvoj svet je bil dober, ker muteselim je postal takoj bolj prijazen, in ko sem mu pokazal tvoje pismo, je takoj poklical Selim - ago, ki je pripeljal ujetnike iz zaporu.”

“In kaj je z odškodnino in kaznijo?”

“Vse nam je odpustil, samo smodnik in svinec je pridržal. Emir, povej mi, kako naj se ti zahvalimo!”

“Poznaš občinskega predstojnika v Spandari?”

“Zelo dobro! Njegova hči je žena našega beja; občinski glavar pride večkrat v Gumri, da obišče svojega zeta in svojo hčer.”

“Tudi moj prijatelj je. Do danes zjutraj sem bil pri njem; pri odhodu me je prosil, naj obiščem beja v Gumri.”

“Ah, gospod, pridi k nam. Boljše te bomo sprejeli, kot če pride muteselim, ali sam paša iz Mosula.”

“Mogoče pridem; vendar v Amadiji ostanem vsaj nekaj dni. Neza-
num iz Spandare mi je izročil zavoj, ktere-
ga naj podarim vašemu beju. S seboj ga ne morem dalje nositi, torej ga ti vzemi s seboj in izroči beju. Pozdravi beja in reci mu, da sem njegov prijatelj, ki mu želi vse dobro.”

“Torej to je sporočilo za beja?”

“Da.”

“Toda kako naj se ti skazemo hvaležnega?”

“Morebiti pozneje.”

“Gotovo, gospod! Le pridi in zapovej, kar potrebuješ!”

“Ali bi pomagali mojemu prijatelju, če bi ga muteselim preganjal in prišel k vam?”

“Če pride k nam, ga poveljnik nikdar več ne bo videl.”

Nato pa se obrnem k starejšemu Kurdu, kteremu se na obrazu poznalo, koliko je trpel v zaporu.

“Veš, kdo je bil zajedno s teboj zaprt?”

“Ne,” odvrne. “Tičal sem v temni luknji, kamor je prišlo le malo svetlobe, niti videl, niti slišal nisem ničesar.”

“Ali je narednik, ki vas je čuval, hudoben mož?”

“Nikdar ni govoril z nami. Edini glas, ki smo ga čuli, je bil neke stare babnice, ki nam je nosila jesti.”

“Kakšna so pota od tukaj v Gumri?”

“Najprvo moraš jahati v dolino Bervari, in sicer po neki soteski, ki je tako ozka in nevarna, da se ne more jahati, temveč voditi konja za u-
do. V dolini je več hrastovih gozdov in vasic, kjer prebivajo deloma Kur-
di, ali pa nestorijanski Kaldejci. Nato prideš v suhe kraje, kjer leži vas
Maglano, v kateri prebivajo Turki; nato prideš do kurdskega sela Hajis,
kjer prebiva samo nekoliko revnih družin. Prebroditi moraš več rek, ki se
vse stekajo v reko Zab, nato pa že od daleč zagledaš grad Gumri, ker je
zidan na visokih skalah in stoji osamljen v dolini.”

Ko sem vse poizvedel in še mnogo drugih podrobnostij, ktere bi potreboval na begu iz Amadije, jih povabim k obedu. Oba oproščena Kurda sta jedla kot gladna volkova, iz česar sem lahko sklepal, kako dobrohotno skrbi Mersina za svoje jetnike. Halef prinese tudi kavo, ktero se Kurdi najbolj težavno pogrešali. Konečno zapalimo tudi pipe.

Ko stopi Selim - aga v mojo sobo, da mi naznani, da me muteselimi pričakuje, se Kurdje odpravijo na pot. Srčno smo se poslovili; ponovno so mi zabičevali da jih moram obiskati v Gumri. Dohub vzame s seboj zavoj, in prepričan sem bil, da sem si pridobil prijatelje, na ktere se v sili lahko zanesemo.

Na potu k muteselimu obiščem najprvo bolnico; v predsobi me sprejmejo njeni stariši.

“Kako je z vašo hčerko?” jih vprašam.

“Ah, veliko bolje, gospod!” odvrne oče. “Tvoja modrost je še večja kot naša hvala, ker deklica že pametno govori; povedala nam je, da je res povžila volčje črešnje; in tvoja dobrota je še večja, kot smo mi slutili in zaslužili; zvedel sem namreč, da nisi zdravnik, ki za plačilo zdravi bolnike, temveč velik emir, ki je prijatelj padišaha in guvernerja.”

“Kdo ti je povedal?”

“Že celemu mestu je znano. Selim - aga te neznansko hvali; muteselim te je sprejel s parado in na tvoje povelje celo ujetnike spustil iz zaporov. Eden govori z drugim, in tako smo vse zvedeli.”

“Ali si bil ti rojen v Amadiji. Po obrazu si bolj podoben Kurdom.”

“Pravo si uganil, efendi. Kurd sem iz Licana, in za kratek čas sem se preselil v Amadijo, ker se v domačiji nisem čutil varnega.”

“Ne varnega? Zakaj ne?”

“Licani leži v okraju Tijari, kjer stanujejo večjideli nestorijanski kristijani. Sledne so oblasti že dolgo stiskale, da je pričelo med njimi vreti, in kmalu se lahko uname vstaja. Ker sem mohamedanec, se doma nisem čutil varnega. V Amadiji mirno opravljam svoje delo, in ostal bom tukaj, dokler mi ne bo kazalo vrniti se.”

“S kakšnim opravilom se pečaš?”

“Šiške kupujem in jih pošiljam na Tigris, kjer jih dalje razpečavajo.”

“Ti si moslem, vendar je stara mati, ktero sem videl pri tebi, kristijana.”

“Emir, to je zgodba, ki jako žalosti mene in mojo ženo. Naš prednik je bil velik knez med rodом Tijari in sprejel je vero o križanem. Njegova žena, babica, ki si jo videl, je storila isto. Toda njegov sin je bil veren pristaš proroka in se je ločil od očeta. Oče je umrl in kmalu tudi sin, ki je zgubil čast kneza. Postal je reven radi proroka, dasi je bil oče eden najbogatejših knezov v deželi. Tudi njegovi otroci so bili revni, in ko sem se oženil s svojo ženo, ki je njegova unukinja, je imela komaj tenko obleko, da je pokrila svojo nagoto. Toda eden družega sva ljubila, in Alah naju je blagoslovil, da sva postala bogata.”

“In babica?”

“Nikdarveč je nismo videli, dokler nas ni obiskala v Licanu. Imela je že več kot sto let; prepričana je bila, da kmalu umre, torej je hotela obiskati svoje unuke. Od onega časa nas obišče vsako leto dvakrat; toda neznano nam je od kje pride in kam hodi!”

“Ali je niste vprašali?”

“Samo enkrat; toda ni nam odgovorila, temveč zginila. Od tedaj je nismo nikdar več izpraševali. Sedaj je pri bolnici, ktero lahko vidiš, če hočeš.”

“Gotovo; pojdite!”

Deklici je precej odleglo. Rudečica je zginila; kri je redneje krožila, in tudi govorila ni več zmedeno. Radovedno me pogleduje, in ko se približam, mi poda roko, da se mi zahvali.

Svetoval sem, naj še nadalje pije kavo s citronami; tudi priporočim gorko kopelj, nakar hočem oditi. Tu se dvigne starka v kotu sobe.

“Gospod, “reče,” mislila sem, da si hekim. Oprosti, ker sem ti obljubila plačilo.”

“Moje plačilo je veselje, če deklica ozdravi,” odvrnem.

“Bog je blagoslovil tvojo roko, emir. On je mogočen pri slabih in usmiljen v mogočnih. Kako dolgo bo deklica še bolehal?”

“Nekaj dnij in bôl bo prešla.”

“Emir, živim, toda ne v sebi, temveč v tem otroku. Umrla sem že pred mnogimi, mnogimi leti, toda vstala sem zopet v onej, kateri želim, da ostane obvarovana pred madeži telesa in duše. Ne samo njej, temveč tudi meni si življenje obranil. Ali prideš zopet?”

“Da, jutri.”

“Torej danes ne bom več s teboj govorila.”

Obrne se zopet k ležišču deklice. Govorila je skrivnostno in celo svojim sorodnikom je bila zastavica. Želel sem, da razvozlam to uganko. V hiši so me povabili na obed; vendar, ker sem pričakoval zvečer povabila pri muteselimu, sem povabilo pri stariših deklice prijazno odklonil.

ČETRTO POGLAVJE.

Iz trdnjave.

Ko pridem k poveljniku, so bili že okoli njega zbrani vsi njegovi uradniki in častniki. Priredil je torej veliko pojedino. Mene posade na častno mesto poleg poveljnika. Nahajali smo se v veliki sobi, ki je bila skoro cela dvorana; vsakdo je sedel tiho na svojem mestu, kadil pipo in pil kavo, ktero so služabniki nosili okoli. Kadar je pa muteselim glasno spregovoril, so vsi dvignili glave, da ga pazno poslušajo kot mogočnega vladarja.

Tudi jaz šem tiho z njim govoril. Po daljšem pomenku reče:

“Slišal sem, da si danes ozdravil neko deklico, katero je zlodej obse-del. Moj hekim, zdravnik ga je videl, kako je stopil v njeno telo; zato je zahteval, da te preženez iz mesta, ker si čarovnik.”

“Tvoj zdravnik je norec, muteselim! Deklica je požrla strup, in jaz sem ji dal sredstvo, ki je uničilo strup. O zlodju ali hudobnem duhu pa ne more biti govora.”

“Torej si ti zdravnik?”

“Ne. Saj ti je vendar znano, kdo sem in kaj! Toda na zapadu od Štambula ima vsak človek več znanosti o zdravljenju kot tvoj hekim, ki je hotel zlodja pregnati z mrtvo muho.”

Govoril sem brezobzirno in precej predrzno; toda tem ljudem ni nič škodovalo; morebiti še koristilo, ker spoznajo neumnosti, katerim vrjamejo. Muteselim se dela kot bi ne slišal mojega ostrega govora in nadaljuje:

“Torej so ti poznane vse bolezni?”

“Vse,” odvrnem zelo odločno.

“In znaš prirediti vse pijače?”

“Vse.”

“Ali so morda tudi pijače, ki jih dober moslem ne sme piti?”

“Da.”

“Ktere?”

“Nečiste, ktere se prideljujejo iz takih tvarin, katerih uživanje je prerok prepovedal, namreč vino in svinjska mast.”

“Toda vino je zdravilo?”

“Da, in zelo imenitno.”

“Kdaj se ga pije?”

“Pri gotovih boleznih krvnega in živčnega sistema, pa tudi pri boleznih v prebavljajnih organih.”

Zopet preneha muteselim s pogovorom. Navzoči umolknejo ali začno šepetati; končno se muteselim obrne zopet k meni in me tiho vpraša:

“Efendi, bolan sem, zelo bolan.”

“Ah, je li mogoče? Alah ti povrni zdravje!”

“Morebiti se me usmili, ker sem dober moslem in zvest privrženec prerokov.”

“Ktera bolezen te muči?”

“Vprašal sem že več zdravnikov za svet; vsi so se izjavili, da trpim na krvnem in živčnem sistemu in tudi na prebavljajnih organih.”

Komaj sem se zdržal, da se mu nisem v obraz zasmejal. Torej zato prejšnji uvod, ki je bil podoben mačji hoji okoli vrele kaše.

“Ali so ti tvoji zdravniki priporočili kako zdravilo?” ga vprašam.

“Da, toda njih sredstva niso pomagala. Možje niso bili toliko prebrisani in učeni kot si ti. Ali nisi mnenja, da potrebujem okrepitev in moči?”

“Prepričan sem.”

“Ali bi mi preskrbel sredstvo za moč?”

“Ne smem.”

“Zakaj ne?”

“Prerok mi prepoveduje.”

“Toda prerok ni hotel, da pravi verniki trpe na slabi krvi in vznemirjenih živcih. Ali si pazljivo čital kuran?”

“Zelo pazljivo.”

“Torej mi povej, če si kje bral v kuranu o samo enem zdravilu, ki bi bilo prepovedano!”

“Ne.”

“Vidiš torej! Torej ali mi hočeš podeliti sredstvo za pridobljenje krvi in moči?”

“Pri sebi nimam priprav, ktere potrebujem, da naredim zdravilo.”

“Zopet uganjaš burke, ker imaš vse priprave.”

“In kdo ti je to povedal?”

“Tvoj sluga je enake stvari kupil pri židu.”

Ah, torej nas je muteselim skrivno opazoval. Vedel je že, da je hadži kupil vino za Angleža. Moramo biti torej previdni, da ne izdamo svojega načrta.

“Toda potrebujem še več stvari, razven onih, ki jih je kupil moj sluga.”

“Malo je boljše kot nič. Ravno zato, ker sem slab, ne smeš zmešati dovolj rečij. Ali mi hočeš poslati krepčilno pijačo?”

“Dobro; dobil jo boš.”

“Koliko?”

“Polno steklenico.”

“Emir, to je premalo. Jaz sem poveljnik in zelo dolg mož; pijače bo zmanjkalo, predno preteče skozi čelo telo.”

“Torej ti bom poslal veliko steklenico.”

“Samo eno? Ali bolnik samo enkrat zavžije zdravilo?”

“Dobro torej, pošljem ti dve.”

“Daj, da vsak dan skozi cel teden vživam zdravila.”

“Muteselim, ti boš postal preveč močan.”

“Emir, tega se nikar ne boj!”

“Torej poskusimo z jednim tednom.”

“Toda eno prošnjo mi moraš spolniti.”

“Ktero?”

“Muteselim ne sme svojim podložnim nikdar pripovedovati, da trpi na slabi krvi in slabem prebavljanju.”

“Je že res.”

“Torej zavij zdravilo tako dobro, da ne bo nihče slutil, da so v za-voju steklenice.”

“Tvojo prošnjo ti rad spolnem.”

“Ali imaš tudi ti slabe živce, emir?”

“Ne. Zakaj naj bi bili moji živci slabi?”

“Ker si kupil sredstvo proti njim.”

“Toda ne za sebe.”

“Za koga pa? Za mutastega hadžija Lindsay beja?”

“Muteselim, prej si rekel, da muteselim ne sme svojim podložnim nikdar pripovedovati, da ima slabe živce. Tudi drugi možje radi vidijo, če se ne govori o tem.”

“Morebiti pa so bila zdravila za tretjega moža, ki se neče prikazati v mestu? Mora pač biti zelo bolan, ker se ne prikaže iz svoje sobe.”

To je že precej dišalo po zaslišanju. Muteselim je hotel kaj poizvedeti po Mohamed Eminu.

“Da, bolan je,” odvrnem.

“Ktera bolezen ga muči?”

“Srčna bolezen.”

“Ali ga moreš ozdraviti?”

“Vsaj upam tako.”

“Žal mi je, ker ga radi boleznimi nisi pripeljal k meni. Ali je tvoj prijatelj?”

“Dober prijatelj.”

“Kako se imenuje?”

“Prosil me je, da ti ne povem njegovega imena. Ti ga dobro poznaš in rekel mi je, da te hoče presenečiti.”

“Ah,” zakliče radovedno. “Presenečiti? Kdaj?”

“Tako ko ozdravi.”

“In kdaj meniš, da bo zdrav?”

“Čez nekaj dnij.”

“Ali naj ga jaz obiščem, ker on ne more k meni?”

“Tvoj obisk bi ga preveč vznemiril. Srčne bolezni so nevarne, to menda veš?”

“Torej moram čakati.”

Zopet umolkne za kratek čas, nakar prične:

“Ali veš, da si mi ti kakor uganka?”

“In tudi ti meni.”

“Zakaj?”

“Ker sem jaz tebi uganka. Povej mi, če je kdo že tako odkrito, jasno in čisto govoril s teboj kot jaz?”

“Res je, efendi! Tudi svetoval ne bi nikomur, da tako govori z menoj kot ti. Ti si pa velik emir, ki je v padišahovej senci in zelo dobro priporočen od mosulskega guvernerja.”

“In vendar si rekel, da sem ti uganka?”

“Da.”

“Torej ti hočem pomagati, da rešiš to uganko. Vprašaj me!”

“Pred vsem bi rad znal, kako si zadobil padišahovo varstvo, kaj misli sultan v Carigradu o meni, in kakšne načrte ima z menoj in s teboj. Toda danes nimava časa. O tem bova govorila jutri, ko prideš k meni.”

Meni prav. Sicer so se pa navzoči gostje nehali razgovarjati, ker je prišel v sobo pripovedovalec pravljic, kterega je muteselim najel. Znova nam napolnejo pipe in zažgejo, posodice s kavo nam znova napolnejo, in vsakdo prične zvesto poslušati pripovedovalca.

Pripovedovalec se postavi v sredo sobe in prične s pevajočim glasom pripovedovati one, že tisočkrat premlatene pravljice o Abu - Saberu, o učitelju s krivimi usti, o ljubljenu sužnju Ganemu, o Nuredinu - Aliju in Hasanu. Za svoje delo je dobil dva pijastra, nakar se je poslovil.

Sedaj se dvigne muteselim v znamenje, da je večerna zabava končana. Gostje se z uljudnimi besedami poslovijo, in Selim - aga je sklenil, da me spremlja domov.

“Emir, dovoli, da te primem za roko!” me prosi.

“Saj si me že prijel.”

“Vem, da tega ne bi smel storiti, ker si velik emir, moder efendi in padišahov ljubljeneč; toda rad te imam in pomisliti moraš, da jaz nisem navaden Arnavt, temveč junaški aga, ki to trdnjavo lahko brani, če jo napade 50.000 sovražnikov.”

“Vem. Tudi jaz te ljubim. Pojdiva.”

“Toda, kdo je ta človek?”

Po teh besedah pokaže na temno postavo, ki je slonela ob vogalu ulice, in ko je nas zagledala, hitro zbežala vstran. Moža sem spoznal. Bil je Arnavt, ki je nas napadel, vendar sem sklenil, da ga ne izdam ju naškemu agi.

“Najbrž je bil kdo tvojih Arnavtov,” rečem Selim - agi.

“Da, toda tega obraza še nisem nikdar videl.”

“Ker te moti mesečna svetloba.”

“Ali veš, emir, kaj sem ti hotel povedati?”

“Kaj?”

“Hm! Bolan sem!”

“Bolan?”

“Da, boleham namreč na slabi krvi in živčevju.”

“Selim - aga, meni se zdi, da si poskušal najin razgovor z muteselimom!”

“Nikakor ne, efendi! Vendar sem slišal vajin razgovor, ker sem sedel blizu muteselima.”

“Pa si bil tako oddaljen, da si moral prisluškovati.”

“Ali je prepovedano, če človek potrebuje krepčila?”

“Pa ga vendar ne boš zahteval od mene?”

“Mari od starega hekima? Ta bi mi zapisal muhe.”

“Dobro. Zdravilo preskrbim jaz. Ali ga hočeš v zdravilni ali veliki steklenici?”

“Menda si hotel reči v velikih steklenicah?”

“In kdaj?” vprašam zvitega ago.

“Tako, če ti je mogoče.”

“Torej hitiva, da prideva domov.”

“Nikakor ne, emir, ker Mersina ne sme ničesar slutiti. Ona ne sme vedeti, da imam slabo kri.”

“Zakaj ne?”

“Ker bi zdravilo sama spila.”

Muteselim in poveljnik junaških branilcev trdnjave Amadije sta najbrž občutila veliko slast po vinu. Ker je pa mohamedancu prepovedano piti vino, sta se izgovarjala, da sta bolna, in smatrala vino za zdravilo, katero ni prepovedano. To je zviti način Turkov, da pridejo tem lažje do vina.

“Znan mi je kraj, kjer se lahko zdravilo v miru in gotovosti vživa,” reče Selim - aga.

“Kje?” vprašam.

“Efendi, samo pri židih in Grkih imajo take prostore. Ali še nisi tega opazil?”

“Že večkrat. Toda videli te bodo, in celo mesto bo govorilo, da trpiš na slabi krvi in slabem živčevju.”

“Toda sama bova. Žid ima majhno sobico, kamor niti mesec nikdar ne pogleda.”

“Torej pojdi z menoj. Bodiva previdna, da naju nihče ne opazi.”

Selim-aga se je zanašal na mojo mošnjo. Sicer sem pa bil vesel, ker sem Selim - ago spoznal kot moslema, kateremu je sicer prepovedano vino, ne pa zdravilo, kterega se prideluje iz kapljic vinske trte. Če se ga Selim-aga nekoliko naleze, je to v mojo prid.

Ko prekoračiva nekaj ozkih, zamazanih ulic, prideva do neke majhne, siromaške koče, kjer so bila vrata samo naslonjena. Vstopiva v vežo, kjer Selim - aga zaploska rokami. Takoj se prikaže znan čifutski obraz, ki s svojo laterno posveti agi naravnost v obraz.

“Vi ste, visokost? Jehova, kako sem se prestrašil, ko opazil sem stati v veži dve postavi, in ne postavo visokega, junaškega age Arnautov, ki me počastuje z obiskom vsak dan v hiši moji!”

Po govoru sem ga takoj spoznal, da je čifut, ki vernim mohamedancem prodaja vino v Amadiji.

“Odpri, starec!”

“Odpri? Kaj? Sobo, ki je majhna ali velika?”

“Majhna.”

“Ali se lahko zanesem, da mož, ki ponižal se je, priti z vami, ne bo gospod, ki govore njegova usta o stvareh, ki iz usmiljenosti se zgode, ktere zvršiti ne smejo se, ker muteselim, veliki gospod v Amadiji, kaznoval me bi?”

Preklicani čifut, govoril je tako, da sem ga komaj razumel.

“Ne skrbi, čifute. Odpri, sicer sam odprem vrata.”

Starec privzdigne nekoliko desk, za kterimi se prikažejo vrata. Stopimo v majhno sobo, opravljeno jako siromaško; v njej je bilo nekaj naslonjač.

“Ali naj naredim svetlo?” vpraša čifut.

“Seveda.”

“Kaj gospodje piti hočejo?”

“Po navadi.”

Čifut prižge dve svetilnici, nakar me je lahko bolje opazoval.

“Katera musa, za Mojzesovo voljo, to je velik efendi in velik vojnič! Izvrstno orožje ima, zlat nosi kuran okoli vratu, in ima brado Jehošova kakor osvoboditelj. Navadnega ne prineseš smem, moram iti v kleti kot, kjer pijača leži, katero piti ne vsak more.”

“Kakšna pijača je?” vprašam.

“Vino je iz dežele Tirbedi Haidari, iz dežele, ktere pozna ne nihče, kjer trta vinska raste, ki kot jabolka poganja grozdje, ktereга sok pode-re eelega lahko mesta zidovja.”

“Prinesi steklenico!” zapove Selim-aga.

“Ne, prinesi dva vrča! Tako žlahtno vino se spravlja samo v vrčih, da se dalje ohrani,” rečem.

“Ali ga poznaš?” vpraša čifut.

“Že večkrat sem ga pil,” mu odvrnem.

“Kje? Kje je ta dežela?”

“Mesto, ki si imenoval, leži v Perziji. Vino je dobro, in upam, da si ga znal dobro pripraviti. Za kako ceno ga prodajaš?”

“Ti si imeniten gospod; torej ti ga prodam pol zastonj. Plačal boš trideset pijastrov za vrč.” (Približno dolar in pol za vrč.)

“Pol zastonj? Prinesi dva vrča, da vino poskusim. Potem ti povem, koliko hočem plačati.”

Čifut gre po vino. V kotu sobe je bilo nekoliko pip s tobakom. Vsedeva se s Selim - ago in vzameva pipe. Tobak je bil dober, najbrž iz Perzije.

“Kakšni prostori so na drugi strani hiše?” vprašam Selim - ago.

“Špecerijska trgovina in kavarna. Vzadaj je pa opijska pivnica in beznica za navadne ljudi.”

Lahko rečem, da sem se veselil vina. Če je bil isti, kot ga je čifut opisal, so zadostovali trije požirki, da naredo človeka pijanega, ki še ni okusil mnogo vina. Selim - aga je najbrž bil velik prijatelj Noatove pijače, in prepričan sem bil, da ga bo en vrček pripravil v najboljo voljo.

Tu pride krčmar z dvema vrčkoma, katerih vsak je menda držar liter. Ubogi Selim - aga. Vino poskusim. Pijača je sicer trpela radi vožnje, vendar mi je še precej prijala.

“Visokost, ali je vino dobro?” vpraša čifut.

“Tako je,” rečem, “da ti plačam dvajset pijastrov za vrček.”

“Gospod, to je premalo, zelo premalo! Za dvajset pijastrov prinesem drugega.”

“V deželi, kjer prideljujejo to vino, plačam za vrček samo štiri pijastre. Vidiš torej, da ti ga dobro plačam, toda če ti ne ugaja odnesi ga!”

Jaz vstanem.

“Ktereга naj prinesem?” vpraša čifut.

“Nobenega! Jaz pijem samo tega za dvajset pijastrov, ki je sicer vreden samo petnajst. Če mi ne dovoliš te cene, grem, in vino pij sam!”

“Torej ga bo pil, viskost, Selim - aga.”

“On gre z menoj.”

“Daj mi devetindvajset za vino.”

“Ne.”

“Osemindvajset.”

“Lahko noč, stari!”

Odprem vrata.

“Ostani, efendi! Dobil ga boš za dvajset pijastrov, ker čast meni je, videti gosta takega v hiši.”

Kupčija je bila torej sklenjena in sicer v veliko zadovoljnost čifuta, ki smeje vtakne denar v žep. Aga poskusi vino najprvo, nakar globoko potegne iz vrča.

“Alah il Alah! Valah, bilah, talah! Takega še nisem pil. Veruješ, da je izvrsten za onega, ki ima slabo kri?”

“Zelo dober!”

“Ah, če bi Mirta znala, kje sem sedaj!”

“Ali ima tudi ona slabo kri?”

“Ne slabo, temveč žejno, emir!”

Aga zopet potegne, drugič, tretjič.

“Ni čuda,” rečem, “veliko skrbij, dela in napora mora prestati.”

“Ne za mene; Alahu je znano.”

“Toda za tvoje jetnike.”

“Vsak dan jim prinese kruha, hrane in vode.”

“Koliko ji plača muteselim za vsakega ujetnika?”

“Trideset par vsak dan.” (Trideset para je približno en cent našega denarja.)

No, ujetniki so pač lepo stradali!

“In koliko dobiš ti, da nadziraš ujetnike?”

Aga zopet potegne iz vrča.

“Vsak dan dva pijastra, katerih pa še nikdar videl nisem. Torej ni čuda, da ne poznam tega dobredejnega zdravila.”

“Dva pijastra? Malo je, ker ti ujetniki povzročajo obilo truda.”

“Truda? Nikakor ne! Meniš, da se jaz pečam s temi lopovi? Vsak dan grem v ječo, da pogledam, če je kdo umrl.”

“Kdaj hodiš v ječo?”

“Kadar se mi poljubi.”

“Tudi ponoči?”

“Da, če sem med dnevom pozabil in jahal na sprehod. Valahi, prav sedaj sem se spomnil, da še danes nisem bil v zaporih.”

“Moja navzočnost te je zmotila.”

“Res je, efendi!”

“Torej moraš še nocoj v ječo.”

“Nocoj ne grem več.”

“Zakaj ne?”

“Ker lopovi niso vredni, da jih pogledam.”

“Imaš prav! Toda ali ne boš zgubil svojega upljiva?”

“Upljiva?”

“Ti si vendar aga, torej častnik! Tvoji Arnavti in častniki morajo imeti strah pred teboj. Ali ne?”

“Da, morajo. Pri Alahu, morajo!” zakliče.

“Tudi narednik, ki čuva ujetnike?”

“Tudi! Gotovo! Narednik je pravi neubogljivec! Njega moram ustrahovati!”

“Torej ga moraš skrbno nadzorovati, ga včasih presenečiti, da spoznaš, če dobro opravlja svojo službo.”

“Storil bom, kakor si mi svetoval; pri Alahu, storil bom!”

“Kadar je narednik prepričan, da tebe ne bo v zapore, tedaj gotovo zapusti ječe in presedi svoj čas pri kavarnarju ali pa pri plesalkah.”

“Naj se le predrzne! Presenečil ga bom jutri ali pa še nočoj. Emir, pojdi z menoj!”

Sicer junaškemu Selim - agi nisem hotel priznati, če me veseli obisk njegovih ječ; vendar sem govoril z ago, kot bi mu skazal veliko čast, če ga spremljam po zaporih. Rečem mu:

“Ali so lopovi vredni, da vidijo obličje tako slavnega emirja. kot sem jaz?”

“Saj me ne boš spremljal v ječo radi lopovov, temveč radi mene.”

“Torej mi moraš skazati čast, ki se pristojna emirju in efendiju, ki je proučeval vse postave.”

“Gotovo! Če greš ti z menoj, je ista stvar, kot bi me spremljal sam muteselim. Nadzoroval boš vse ječe.”

Junaški aga je spraznil skoro cel vrč vina, in le par kapljic je imel še v posodi. Oči so mu se manjšale in brki njegove brade so mu upadli.

“Ali naj spijeva še en vrček, Selim-aga?” vprašam.

“Ne, efendi, če ti je ljubo. Kar hrepenim, da bi presenečil narednika. Jutri se zopet oglasiva pri čifutu.”

Dobrodušni aga se je izgovarjal na narednika vendar, kakor se je meni zdelo, mu je perzijsko vino že precej uhajalo v glavo. Pipo, iz katere je ves čas kadil, odloži in vstane z negotovim korakom.

“Kako ti je dišal tobak?” me vpraša.

Slutil sem, kaj namerava s svojim vprašanjem, torej mu odvrnem:

“Slab je bil. Povzročil mi je glavobol in medlevice.”

“Pri Alahu, res imaš. Ta tobak slabi človeški sestav in živce, katere hočemo okrepečati. Pojdiva!”

Selim-aga zaploska z rokami. Čifut pride v sobo, mu plačava, nakar se poslovimo.

Ko stopiva na cesto, reče Selim-aga:

“Daj, emir, daj mi svojo roko!”

Pač ni Selim-aga govoril iz ljubezni, pač pa ga je vino tako navdušilo, da se me je hotel držati za roko.

“Kaj ne, Mohamed je bil pameten adut emir?” vpraša me Selim-aga tako glasno, da nekdo na ulici obstane in nas pozorno ogleduje.

“Zakaj?” vprašam.

“Ker ni prepovedal zdravil. Če bi nam še zdravila prepovedal, tedaj bi morali iz grozdja pridelovati črnilo. Ali veš, kje so zapori?”

“Za tvojo hišo.”

“Imaš prav, emir. Toda kje je naša hiša, emir?”

No, kaj slabo za arnatovskega ago, da ni vedel, kje stanuje.

“Ravno pred ječo, aga.”

Aga obstane in skuša me začudeno pogledati.

“Emir, ti si prav tako pameten kot naš stari Mohamed. Toda, znaj, tobak preklicanega čifuta mi je šel tako v glavo. da vidim na desni in levi zapore. Kje so torej preklicani zapori?”

Aga se ga je preveč nasrkal, in sedaj se je izgovarjal, da je kadil premočan tobak.

“Na desni je košata lipa, na levi pa oblak,” razlagam dobrodušnemu agi.

“Oblak? Alah il Alah! Dovoli, da čvrsteje primem za tvojo roko!”

Aga me prime še bolj močno za roko; korakal je prav kakor bi se hotel vsak trenutek prevrniti v jarek ob cesti. Torej sva še precej hitro korakala in končno dospela do zaporov.

“Ali je to ječa?” vprašam Selim-ago.

Potlači si turban nekoliko na stran in pogleda okoli.

“Hm! Zdi se mi. Emir, ali vidiš koga v bližini, ktereга bi lahko vprašala? Tebe sem moral tako trdo držati, da se mi oči blešče, kar je jako hudo; hiše skačejo pred menoj kot podivjane karavane.”

“Vendar ljudi še nisem opazil v bližini. Ječe pa morajo biti v tem kraju.”

“Torej, poskusiva!” reče Selim-aga.

Z roko poseže v žep in išče nekaj, česar pa ne more najti.

“Kaj iščeš, aga?” ga vprašam.

“Ključce.”

“Ali jih imaš pri sebi?”

“Vedno! Poseži vendar v moj žep, in prepričaj se boš, da so na pravem mestu.”

Posežem v njegov široki žep in res dobim ključce. No, aga je bil že precej nasrkan, ker ni mogel dobiti ključev, ki so bili tako veliki skoro kot njegova sablja v nožnici.

Kmalu sva pred vratmi zaporov.

“Tu so ključji,” rečem. “Ali naj odprem?”

“Da, vendar mislim, da ne boš dobil ključavnice, ker imaš slabo kri,” reče aga, ki se že sam ni spominjal, da ima slabo kri.

Ključ je bil pravi in kmalu zaškripljejo vrata.

“Dobro je,” reče aga. “To škripanje vrat poznam. Pojdiva!”

“Ali naj vrata zopet zaprem?” vprašam aga.

“Gotovo! V ječi mora biti človek previden.”

“Pokliči ključarja!”

“Narednika? Zakaj?”

“Da nam bo svetil!”

“Nikakor ne! Lopova hočemo presenečiti!”

“Torej govori bolj tiho, aga.”

Selim - aga hoče naprej, vendar se spodtakne, da bi padel vznak, če bi ga jaz ne obdržal.

“Emir, kaj je to? Ali sva morda v tuji hiši?”

“Ne. Kje je soba, kjer prebiva narednik? Morda v pritličju?”

“Ne, v prvem nadstropju.”

“In kje so stopajnice, spredaj ali zadaj?”

“Hm! Vrag znaj, kje so! Menim, da spredaj. Od vrat moramo korakati šest, sedem korakov.”

“Na levo ali desno?”

“Vrag znaj, kam! Na levo ali desno! Ah, emir tvoje zdravilo me je zapeljalo! Pripeljal si me v tako hišo, kjer je streha navzdol in pritličje na strehi.”

“Torej pojdi z menoj. Za teboj so vrata; tu se gre na desno in tu na levo. Na kateri strani so stopajnice?”

“Na levi.”

Previdno korakava naprej in kmalu začutim pred seboj stopajnice.

“Tu so stopajnice, aga!”

“Že vidim. Nikar se ne spodtakni, emir! Še nikdar nisi bil v tej hiši, torej te moram previdno voditi.”

Dobrodušni aga se ga je tako nalezal, da je meni predbacival, da sem jaz pijan, in da me mora on voditi, dočim sem ga jaz moral precej krepko držati, da se mi ni zvrnil po tleh. Po stopajnicah sem ga moral skoro nesti.

“Tako, sedaj sva zgoraj,” rečem, ko premeriva stopajnice. “Kje je narednikova soba?”

“Govori bolj tiho, emir. Vrata so tam na desni!”

Aga me potegne naprej, toda naravnost in ne na desno; torej ga povlečem s seboj na desno, in kmalu začutim pred seboj vrata.

“Dva zapaha sta na vratih brez ključavnice, aga.”

“Vrata nimajo ključavnice.”

“Toda zapahi so potegnjeni čez vrata.”

“Torej sva končno res v tuji hiši in ne v zaporu!”

“Molči! Skušal bom odpreti.”

“Da le daj, da sprevidim, kje sem pravzaprav!”

Težke zapahe potegnem nazaj. Vrata so se na zunaj odpirala. Oba vstopiva v sobo.

“Ali ima narednik v svoji sobi luč?” vprašam Selim - ago.

“Da. Luč z užigalicami je na levi strani v zidini duplini.”

Ago prislonim na zid in pričenem iskati luč. Kmalu dobim luknjo z lučjo, katero takoj prižgem.

Soba je bila majhna in ozka. Na tleh opazim borno ležišče, ki je služilo najbrž za postelj, mizo in stol. Na tleh leži razbit lonec, par strganih čevljev, ceklje, prazen vrč za vodo in bič.

“Vražji narednik, kje se neki klati?” vpraša razdraženi aga.

“Najbrž je pri Arnavtih, ki morajo stražiti.”

Aga vzame v roke luč in hoče iz sobe, toda z vso silo trešči ob vrata.

“Nikar me ne suvaj, emir! Daj, drži luč; hočem te peljati po stopnjicah, da se ne zvrneš. Rad te imam in sem tvoj prijatelj, tvoj najboljši prijatelj; raditega ti svetujem, da nikdar več ne piješ perzijskih zdravil, ki povzročijo, da skačeš, kjer nečeš.”

Uporabiti sem moral vso svojo moč, da ni zletel po stopnjicah. Tudi v sobi za stražnike ni bilo žive duše. Soba je bila skrajno siromaško opravljena in bolj podobna hlevu kot človeškemu stanovanšču; lahko sem mislil, kakšne neki morajo biti šele ječe.

“Torej tudi Arnavtov ni na svojem mestu, emir? Ti lopovi so pobegnili mesto, da bi stražili. Toda naučil jih bom kozjih molitvic. Vsem dam naštetih sto udarcev po golih podplatih, ali jih pa ukažem celo obesiti.”

“In kaj naj sedaj učiniva, aga?”

“Kaj meniš, emir?”

“Jaz na tvojem mestu bi čakal, da pridejo Arnavti, ktere bi sprejel, kakor zaslužijo.”

“Seveda jih bom čakal, toda kje?”

“Tukaj ali pa zgoraj.”

“Tukaj. Jaz ne grem več po stopnjicah navzgor, ker si pretežak, efendi. Vidiš, kako se opotekaš? Vsedi se!”

“Toda rekel si, da bova ječe nadzorovala.”

“Ha, res!” reče Selim-aga z vtrujenim glasom. “Toda psi niso vredni, da jih pogledamo. V zaporih so sami lopovi, potepuhi, roparji, tatje, Kurdi in tudi neki Arabec, ki je najhujši izmed vseh.”

“In kje tiči ta adut?”

“Takoj tukaj zraven, ker moram nanj najbolj paziti. Toda vsedi se vendar.”

Vsedem se poleg age, dasi so bila ilovnata tla kaj nesnažna.

“Ali si truden?” me vpraša aga.

“Nekoliko.”

“Zato tako na široko zdehaš. Zaspi, dokler ne pridejo Arnavti. Zbudil te bom jaz. Alah il Alah, kako si postal slab in nezanesljiv. Toda, dasi je trdno ležišče ta ilovica, se bom ulegel in odpočil.”

Aga se stegne, raztegne roke in noge in si podpre z desno roko glavo. Splošna tihota nastane in čez trenutek je gospodar zaporov že spal spanje pravičnega.

Kolikokrat sem že bral, da je ujetnik pobegnil, ker je njegov čuvaj zaspal in se jezil, kako morejo biti pisalci knjig tako bedasti. In sedaj sem bil sam ravno radi pijanosti poveljnika zaporov v istem položaju, namreč gospodar vseh ujetnikov. Ali naj odprem Hadedinu vrata, da pobegne?

To bi ne bilo pametno. Pripravljeni še nismo bili, da zapustimo mesto. Pri mestnih vratih gotovo stojijo straže, ki bi pričele kaj sumiti. Vsa krivda bi se zvrnila na ubogega ago — mene bi pa imenovali kot sokrivca, kar bi mi pozneje lahko povzročilo mnogo sitnostij. Bilo je pač bolje, da ujetnika oprostimo na tak način, da bo vsakemu neumljivo, kako je pobegnil. In baš sedaj se mi je nudila prilika vse potrebno pripraviti za beg šejkovega sina. Sklenil sem torej, da danes samo govorim s Hadedinom in mu odprem vrata ječe šele tedaj, ko bomo vsi pripravljeni.

Aga leži na tleh in glasno smrči. Potresem ga za ramo, najprvo lahko, potem pa prav trdo. Aga spi naprej. Sedaj vzamem luč in zapustim sobo, ktere vrata nalahko priprem. Tudi potegnem čez oba zapaha, da sem varovan za vse slučaje. Že prej sem opazil, da nimajo nobena vrata ključavnice, temveč samo močne zapahе. Torej mi je bil ključ nepotreben.

Nekoliko čudno mi je bilo pri duši, ko sem stal sam na temnem hodniku, ki ga tudi luč moje laterne ni mogla razsvetliti. Toda pripravljen sem bil na vse. Če bi se zgodilo kaj nepričakovanega, bi se drznil vsega, samo da pomorem ujetniku do bega.

Kmalu pridem do luknje, kjer je tičal šejkov sin. Odprem vrata in poslušam. S pomočjo svetilnice zapazim v ozadju ječe malo odprtino, ki je mejila na naše dvorišče; zraven razbitega vrča za vodo, ki je bil bolj podoben pasji posodi, ne opazim ničesar drugega v ječi.

Amad el Gandur leži na mokrih tleh, in ko odprem vrata, se dvigne. Radi dolgega ujetništva je bil bolj podoben smrti kot korenjaškemu Arabcu, vendar ponosno je stal pred menoj, in njegovo oko se je divje bliščalo, ko me vpraša:

“Kaj hočeš? Ali me še spati ne pustite?”

“Govori tiho! Jaz nisem tvoj stražnik. Kako se imenuješ?”

“Zakaj vprašuješ?”

“Govori vendar bolj tiho, ker nas sicer lahko čujejo. Kako se imenuješ?”

“Saj ti je znano!” odvrne, vendar s pritajenim glasom.

“Slutim, vendar hočem izvedeti iz tvojih ust.”

“Imenujejo me Amad el Gandur.”

“Torej si oni, ki ga iščem. Obljubi mi, da boš miren, naj ti povem, še tako hudo novico.”

“Obljubim.”

“Mohamed Emin, tvoj oče, je v bližini.”

“Alah il Ala — — — !”

“Molči! Tvoj klic nas lahko izda.”

“Kdo si ti?”

“Priatelj tvojega očeta. Prišel sem kot gost k Hadedinom in sem se ob strani tvojega očeta boril proti vašim sovražnikom. Tu sem slišal, da si vjet, in napotili smo se, da te rešimo.”

“Alahu hvala! Toda te novice skoro ne morem vrjeti.”

“Vrjemi! Glej, to okno v ječi pelje na vrt one hiše, kjer mi stanujemo.”

“Koliko mož vas je?”

“Štirje. Tvoj oče, jaz, moj prijatelj in moj sluga.”

“Kdo si ti, in kdo je ta prijatelj?”

“To pozneje, sedaj morava hiteti.”

“Proč?”

“Ne. Nismo še pripravljeni, in jaz sam sem slučajno prišel k tebi, ne da bi o tem prej kaj slutil. Ali znaš brati?”

“Da.”

“Toda svetlobe ni v tej luknji.”

“Opoldne je dovolj svetlo.”

“Torej čuj! Lahko bi te takoj vzel s seboj, toda bilo bi prenevarno. Zagotovim te pa, da ne boš dolgo tičal več v zaporih. Morda samo par dnij. Ne vem še, kaj bomo sklenili v tvojo korist; toda kadar čuješ, da pade kamen skozi luknjo v tvoji ječi, ga poberi; na kamen bo privezan papir, na katerem bo zapisano, kaj ti je začeti.”

“Gospod, novo življenje mi prinašaš; skoro bi že obupal! Kako ste zvedeli, da so me vlekli v Amadijo?”

“Neki Džesid mi je povedal, ki ti je dal vode, ko so te peljali v trdnjavo.”

“Je že res,” odvrne hitro. “Sedaj vidim, da govoriš resnico. Čakal bom, toda pozdravi mojega očeta.”

“Še danes. Ali si lačen?”

“Zelo.”

“Ali lahko skriješ kruh, luč in užigalice?”

“Da. Z rokami skopljem v zemljo luknjo.”

“Tu imaš moje bodalo. Za vse slučaje je dobro, če imaš pri sebi orožje. Toda bodalo je jako dragoceno; pazi, da ga ne dobijo pri tebi.”

Amad el Gandur hlastno zgrabi za nož in ga pritisne k ustnicam.

“Gospod, Alah naj se tebe spomne v tvoji smrtni uri. Sedaj imam orožje; prost bom, če tudi vi ne pridete.”

“Mi pridemo gotovo. Ne delaj po lastni prevdarnosti; svoje in življenje tvojega očeta lahko pripraviš v veliko nevarnost.”

“Čakal bom teden dnij. Če me do tedaj ne rešite, tedaj se rešim sam.”

“Dobro! Če se mi posreči, ti pošljem skozi odprtino še nocoj jedi in luči v zapor. Morebiti bova tudi lahko govorila. Če ne bo prenevarno, boš slišal tudi glas svojega očeta. Sedaj je pa čas, da odidem.”

“Gospod, daj mi roko!”

Ponudim mu desnico. Stisne jo z obema rokama, da me je skoro zaboleda.

“Alah naj blagoslovi to roko, dokler bo gibala; in ko napoči tvoja smrtna ura, naj uživa tvoj duh vse veselje paradiža. Pojdi, da se ti ničesar ne pripeti.”

Zaprem njegova vrata in se počasi vrnem k agi. Smrčal in spal je še vedno; mirno se vsedem poleg njega. Tako sem sedel celo uro, dokler ne čujem pri večnih vratih korake. Hitro zaprem vrata in stresem ago. Pač ni bilo lahko delo, sosebnost, ker sem moral ago hitro "zbrichtati". Potegnem ga navzgor in postavim ob steno. Selim me začudeno gleda.

"Ti, emir? Kje pa sva?"

"V ječi. Strezni se vendar!"

Zopet me čudno pogleda.

"V ječi? Ah! Kako sva pa prišla v ječo?"

"Misli na čifuta in zdravilo! Misli tudi na narednika, katerega si hotel preseničiti."

"Nare — — — — — mašalah, sedaj mi je jasno! Spal sem! Kje je narednik? Ali še ni prišel?"

"Govori bolj tiho! Čuješ? Zdolaj stoji pri vratih in se pogovarja. Zbistri se vendar."

Dobri Selim je kazal žalosten obraz; toda vsaj pijan ni bil več in je lahko mirno po koncu stal. Hitro vzame v roko svetilko in stopi iz sobe na hodnik. Sledim mu. V veži zapazi narednika, ki skoro obstrmi, ko zagleda pred seboj svojega poveljnika.

"Kje se klatite, psi!" zarohni nad narednikom in vojaki.

"Pri kavarnarju," odvrne narednik po daljšem molčanju.

"Pri kavarnarju, dočim bi morali tukaj stražiti! Kdo vam je dovolil oditi iz ječe?"

"Nihče!"

Ljudje so se kar tresli strahu; skoro so se mi smilili. Ravno njih nemarnost je meni prinesla velik dobiček. Kljub še precejšnji temi sem opazil kako grozno je aga pogledoval vojake. Brada se mu je tresla in roke od jeze vzdigovale. Toda spomnil se je najbrž, da ga noge še ne držijo dobro, torej si premisli.

"Jutri vas doleti zaslužena kazen."

Svetilnico postavi na stopnice in se obrne k meni:

"Morda meniš, emir, da jih takoj sedaj obsodim? Želiš morda, da enemu zapovem, da pretepe druge?"

"Odloži kazen do jutri, aga! Saj vojaki ti ne bodo ušli."

"Kakor želiš! Pojdi!"

Odpri večna vrata, ktera zunaj zopet zapre.

Skupno odideva v hišo, kjer je nas že pričakovala "Mirta".

"Ali si bil tako dolgo pri muteselimu?" vpraša s sumljivim obrazom.

"Mersina," odvrne, "povem ti, da nas je muteselim povabil, da ostanemo pri njem do jutranje zore. Toda, ker sem vedel, da si sama doma, sem odklonil poveljnikovo povabilo. Nočem namreč, da ti Rusi vzamejo glavo. Vojska se bo namreč začela!"

Mersina prestrašeno sklene roke.

"Vojska? Kdo se bo boril?"

“Rusi, Turki, Perzijanci, Arabci in Kurdi. Rusi že stojе štiri ure daleč od našega mesta; pri sebi imajo 100.000 mož in tritisoč topov.”

“O Alah il Alah! Jaz umiram; sem že mrtva! Ali greš tudi ti na vojsko?”

“Da. Še danes mi namaži moje škornje. Toda ne povej nikomur te novice. Vojska je državna skrivnost, katero bodo ljudje šele zvedeli, ko bodo Rusi jutri obkolili mesto.”

Mersina se opoteče in bleda kot zid vsede na prvi lonec, ki ga zagleda.

“Že jutri! Ali res pridejo že jutri?”

“Da.”

“In bodo streljali?”

“Zelo.”

“Selim - aga, skorajev ti ne bom namazala!”

“Zakaj ne?”

“Ti ne smeš v vojsko; tebe ne smejo ustreliti!”

“Dobro! Tem ljubše mi je, ker grem lahko spat. Lahko noč, efendi! Lahko noč, moja sladka Mersina!”

Aga odide v svojo spalnico. Hišna cvetlica gleda nekaj časa začudena za njim, potem pa vpraša:

“Emir, ali res pridejo Rusi?”

“Sedaj še ni gotovo. Po mojem mnenju se aga preveč vznemirja.”

“Ah, ti mi podajaš balzam v moje ranjeno srce. Mogoče ne bo sovražnika v Amadijo?”

“Tudi jaz mislim, da zdaj še ne pridejo. Ali si zbrala kavina zrnca?”

“Da, gospod. Naporno delo je bilo; toda hudobni hadži Halef Omar mi ni dal miru, dokler nisem bila gotova. Se hočeš prepričati?”

“Pokaži!”

Iz kuhinje prinese mojo in svojo posodico za kavo, ki je bila res zbrana.

“In kako boš sedaj razsodil, emir?”

“Dobro za tebe. Ker si se toliko trudila s kavo, naj bo tvoja lastnina. Tudi posoda, ki sem jo danes kupil, je tvoja; kozarce pa podarim junaškemu Selim - agi.”

“Efendi, pravičen in moder sodnik si. Tvoja dobrota je večja, kot so moji lonci, in ta dišeča kava je dokaz tvoje radodarnosti. Alah naj vodi ruske vojake, da ne pridejo v Amadijo. Meniš, da bom nočoj lahko mirno spala?”

“Zelo lahko!”

“Hvala, emir, ker počitek je edina stvar, ki razveseli zmučeno ženo!”

“Kje spiš navadno, Mersina?”

“V kuhinji.”

“Zakaj v kuhinji?”

“Gospod, delokrog ženske je kuhinja, kjer mora biti po noči in po dnevu.”

Hm! Neprijetno za nas. Sicer mi pa neumna šala Selim - age prav nič ni ugajala. Mersina gotovo ne bo mirno spala. Napotim se po stopnjicah v sobo Mohamed Emina. Sicer se je že vlegel v posteljo, vendar takoj vstane, ko vstopim v njegovo sobo. Povem mu vse, kar sem doživel v ječi.

Hitro znosiva skupaj nekaj jedil, luč in žveplenk ter se splaziva v prazno sobo poleg vrta. V njej je bilo samo eno okno, namreč odprtina, zaprta z deskami. Skozi okno stopiva na dvorišče, kjer dobiva vrata zaklenjena. Korakava torej čez vrt; od ječe naju je ločil samo zid, katerega vrh sva lahko dosegla z roko.

“Počakaj” prosim šejka. “Radi varnosti se hočem prej prepričati, če naju nihče ne opazuje.”

Tiho se splazim na vrh zida in skočim na drugo stran. Iz neke dupline v zidu se posveti motna luč. To je soba, kjer je prej spal aga. Najbrž sedijo tam Arnavtje, ki radi strahu niso mogli zaspati. Drugo okno, oziroma luknja, je pa pripadalo prostoru, kjer nas je pričakoval Amad el Gandur.

V naglici preiščem ozko dvorišče, ne da opazim kaj sumljivega; tudi vrata so bila zaklenjena, ki vodijo iz zaporov na dvorišče. Vrnem se k Mohamedu, ki me je že nestrpno pričakoval.

“Mohamed!”

“Kako je?”

“Vse varno. Ali moreš čez zid?”

“Da.”

Mohamed skoči čez zid.

Neslišno se splaziva čez dvorišče do luknje pred zaporom šejkovega sina.

“Skloni se šejk, opri se ob steno in podpri z rokama koleno!”

Šejk spolne moje povelje, in jaz stopim na njegov hrbet. Z glavo sem došel ravno pred odprtino.

“Amad el Gandur!” zakličem tiho.

“Gospod, ali si ti?” začujem iz ječe.

“Da.”

“Ali je moj oče tudi pri tebi?”

“Pri meni je. Ob vrviči ti spusti v ječo hrano in luč, nakar bo s teboj govoril. Počakaj, takoj bo pri tebi!”

Nato skočim raz hrbet Arabca.

“Ali sem bil težak, Mohamed?”

“Dolgo bi ne zdržal, ker je držanje jako neprijetno.”

“Torej bova sedaj drugače naredila, ker se boš najbrž precej zamudil s svojim sinom; ti poklekneš na moje rame; tako lahko stojim po koncu tako dolgo, dokler se ti poljubi.”

“Ali te je slišal moj sin?”

“Da. Vprašal je po tebi. V žepu imam vrv, po kateri mu spustiš hrano in luč navzdol.”

Vrvico pritrdimo ob zid. Potem se sklonem s hrbtom, da stopi šejk na moje rame. Ko se Mohamed dobro postavi, spusti zavoje navzdol in prične se tiha, toda tem bolj živahna razprava med očetom in sinom; razumel sem samo, kar je govoril Mohamed. Šejk me je vedno izpraševal, če ni pretežek. Bil je močan in dolg mož, torej sem bil vesel, ko je po preteku petih minut skočil raz moj hrbet.

“Emir, moj sin mora iz ječe; dalje ne morem čakati njegove rešitve,” reče Mohamed Emin.

“Najprvo zapustiva ta prostor. Stopaj naprej; jaz pa hočem zakriti vsako sled za nama.”

“Saj so vendar tla trda kot kamen.”

“Previdnost je boljša kot zanikernost.”

Mohamed gre naprej, in jaz mu sledim. Čez kratek čas sva že zopet v svoji sobi.

Šejk se je hotel takoj posvetovati o načrtih, kako rešiti sina; jaz mu pa priporočim, naj odide k počitku; tudi jaz poiščem svojo spalnico.

Drugega jutra najprej obiščem svojo bolnico, ktereje se je zdravje že skoro popolnoma vrnilo. Pri njej dobim samo njeno mater. Nato se pa napotim po mestu, da staknem kje v zidovju prostor, ki bi nam omogočil beg iz mesta, ne da bi odšli skozi mestna vrata, kjer bi nas stražniki lahko opazili.

Ko pridem zopet domov, dobim Selim - ago že na nogah.

“Emir, dan je!” mi reče.

“Že zdavnej je svetlo!” mu odvrnem.

“Menil sem namreč, da je sedaj bolj pripraven čas govoriti o najini zadevi kot sinoči.”

“O najini zadevi?”

“Da, najini. Saj si bil vendar poleg mene. Ali naj sporočim poveljniku, da Arnavtov ni bilo včeraj v zaporih, ali ne? Kaj meniš, emir?”

“Da sem jaz ti, bi molčal.”

“Zakaj?”

“Ker je bolje, da nihče ne zve, da sem bil po noči s teboj v ječi. Tvoji ljudje so gotovo opazili, da si bil nekoliko natrkan, ter lahko vse povedo pri obravnavi.”

“Res je! Toda ko sem se prej zbudil, sem opazil, da je bila moja obleka zelo umazana. Dolgo sem se moral krtačiti, da sem vse blato spravil iz nje. Čudež, da Mersina tega ni opazila! Torej meniš, da naj molčim o včerajšnjem dogodku?”

“Da. Tvoje vojake lahko posvariš in ošteješ in tvoja milost bo svetila nad njimi kot solnce.”

“Da, efendi, naučil jih bom kozjih molitvic.”

Z očmi je migal in vrtel kot kolo avtomobila. Nato se pa zopet pomiri.

“Tvoja zadeva pridobi prijaznejše poteze.”

“In potem jih bom pomilostil kot padišah, kteremu je podarjenih milijone življenj.”

Selim - aga hoče oditi, vendar obstane pri vratih; zunaj je razjahal jezdec, in kmalu začujem vprašujoč znan glas:

“Salam, gospod! Ali si ti morda Selim - aga, poveljnik Arnavtov?”

“Da, jaz sem. Kaj hočeš?”

“Ali stanuje pri tebi neki emir, ki se imenuje hadži Kara ben Nemsî, in dva efendija, dva služabnika in baši bozuk?”

“Da. Kaj mu hočeš?”

“Dovoli, da govorim z njim!”

“Tu je!”

Selim stopi na stran, da me mož opazi. Bil ni nihče drug kot Selek, Džesid iz Badri.

“Efendi,” zakliče oveseljen, “dovoli, da te pozdravim.”

Poda mi svojo desnico; pri tem opazim, da jaha Ali Bejevega konja, ki se je kar penil vsled hitre ježe. Selek je moral grozno poganjati konja. Najbrž mi je donesel kako zelo važno sporočilo.

“Pelji svojega konja v hlev in pride v mojo sobo,” mu rečem.

Ko sva bila v moji sobi sama, poseže za pas in potegne pismo izza obleke.

“Od koga?”

“Od Ali Beja.”

“Kdo je pisal pismo?”

“Mir šejk kan, najvišji duhovnik.”

“Kako si našel moje stanovanje?”

“Že pri mestnih vratih sem vprašal za tebe.”

“In kje si zvedel, da sta dva efendija pri meni? Ko sem bil pri vas, sem imel s seboj samo Mohamed Emina.”

“Vse sem zvedel v Spandare.”

Odprem pismo. Bile so v njem zelo zanimive novice o vspehih Džesidov.

“Kaj? Tak uspeh je imelo poslanstvo Ali Beja?” vprašam. “Anadolî kazi askeri je prišel s svojim poslanstvom v Mosul?” (Anadolî kazi askeri je najvišji sodnik azijske Turčije.)

“Da, gospod! On je prijatelj našega kana in odredil je strogo preiskavo. Guverner mesta Mosula je radi svojih hudobij odstavljen, in na njegovo mesto pride drugi.”

“In makredš iz Mosula je pobegnil?”

“Tako je. On je bil kriv vseh hudobij, ki jih je počenjal guverner. Na dan so prišle grozne reči. Že enajst mesecev ni dobil noben podguverner, noben vojaški častnik, noben vojak svoje plače. Guverner je za vse te ljudi dobil denar, ktereга je utaknil v svoj žep. Iz Carigrada se mu je zapovedalo naj ukroti Arabce; dobil je zato potrebni denar, ktereга je pa zapravil, in še mnogo družega. Policisti, ki so imeli nalog prijeti makredša, so prišli prepozno, ker je že pobegnil. Vsi beji in kiaji so dobili povelje, da ga takoj primejo, če se prikaže v njih krajih. Anadolî kazi askeri sluti, da je bežal v Bagdad, ker je tamošnji podkralj njegov prijatelj.”

“Amadoli kazi askeri napačno sluti. Begunec je najbrž pobegnil v gore, kjer je bolj varen. Tudi jo bo raje popihal v Perzijo kot v Bagdad, kjer je še turško gospodstvo. Denarja lahko po poti dobi dovolj, ker je vrhovni sodnik manjših sodnij, ktere mu bodo izročile denar, ker še ne vedo, da je odstavljen.”

“Imaš prav, emir! Sinoči smo zvedeli, da je bil prejšni dan v Alkošu in zvečer že v Mungajši. Zdi se mi, da je na potu v Amadijo, toda ognil se je džesidskih krajev, ker se jih boji radi krivice, ktere jim je povzročil.”

“Če pride v Amadijo, mi še lahko naredi velike sitnosti, ker ne morem dokazati, da je odstavljen.”

“Emir, Ali Bej je zvit. Ko je slišal o makdrešu, mi je zapovedal, da zajaham njegovega najboljšega konja in jaham celo noč, da prehitim makredša, če je res namenjen v Amadijo. In ko sem zapustil Badri, mi je dal s seboj dve pismi, kteri je prejel iz Mosula. Tu so; poglej, če ti morejo kaj koristiti.”

Odprem in berem. Prvo je bilo pismo anadoli kazi askerja na mir šejk kana, v katerem mu sporoča, da je odstavil mosulskega guvernerja in makredša. Drugo pismo je bil uradni ukaz vrhovnega sodnika Ali Beju, da takoj priime makredša, če ga vidi in pripelje v Mosul. Oba pisma sta bila opremljena z velikim pečatom vrhovnega sodnika.

“Ta dva pisma sta zelo velike važnosti. Kako dolgo jih smem obdržati?”

“Tvoja sta.”

“In predvčerajšnjem zvečer je bil makredš v Mungajši?”

“Da.”

“Torej pride danes lahko v Amadijo, in jaz rabim pisma samo za en dan. Ali lahko tako dolgo čakaš pri meni?”

“Čakal bom tako dolgo, dokler mi ne ukažeš, da odpotujem, emir.”

“Torej pojdi dvojce vrat od moje sobe, kjer dobiš tvoje znance, Halefa in buluk emina.”

Poročilo, da pride makredš v Amadijo, me je sprva vznemirilo. Ker sem pa imel sedaj v roki povelje vrhovnega sodnika, da je makredš odstavljen, se nisem več bal in lahko mirno čakal njegovega prihoda.

Popoldne pride “Mirta” v mojo sobo.

“Efendi, hočeš z menoj v ječo?” me vpraša.

Rad bi šel, toda prej sem moral govoriti z Mohamed Eminom. Raditega ji odvrnem:

“Sedaj nimam časa.”

“Toda obljubil si, da greš z menoj in jetnikom dovoliš, da kupijo hrano od mene.”

Babnica se je veselila dobička, ki ga bo pri tem naredila.

“Svojo besedo bom držal; toda sedaj res nimam časa.”

“Torej bom počakala, emir! Toda skupaj vseeno ne moreva iti!”

“Ali gre tudi Selim-aga z nami?”

“Ne. Sedaj je v službi pri muteselimu.”

“Torej povej naredniku, naj mi odpre ječo. Lahko greš takoj, in jaz pridem za teboj.”

Starka odide zadovoljnega obraza. Niti pomislila ni, da narednik ne more meni dovoliti vstopa v zapore, ker nimam niti najmanjše pravice. Seveda se takoj podam k Mohamed Eminu, kateremu povem, da nameravam v kratkem času v zapor. Povem mu, da naj bo pripravljen za beg, da naj Halefu naroči, naj kupi novo turško obleko za rešenega sina in druge malenkosti. Nato si prižgem čibuk in se veličastnih korakov napotim po mestnih ulicah. Ko zagledam ječo, so bila vrata na stečaj odprta. Narednik stopi pri vratih.

“Salam,” pozdravim kratko in dostojno.

“Salam aalejkum,” odvrne narednik. “Alah blagoslovi tvoj prihod v to hišo, emir! Zahvaliti se ti imam za več rečij.”

Vstopim v vežo in zaprem vrata za seboj.

“Zahvaliti?” vprašam neprisiljeno. “Zakaj?”

“Selim-aga je bil tukaj. Bil je zelo jezen. Hotel nas je vse preteptsti, konečno pa reče, da nam prizanese, ker si ti za nas prosil. Dovoli, emir, da te spremljam.”

Stopiva po stopnjicah, po katerih sem včeraj ago tako težko vlekel. Na hodniku stoji Mersina s kotlasto posodo, kjer je imela neke vrste prežgano juho, ki menda ni bila dosti boljša kot ona voda, s katero je svojo posodo pomivala. Na tleh leži kruh, ki so ga spekle njene nežne ročice. Poleg nje stoje Arnavtje s praznimi posodami v rokah, ktere so pobrali najbrž kje na kakem smetišču. Ko me zagledajo, se priklonijo skoro do tal, vendar iz spoštovanja ne spregovore niti besedice.

“Emir, zapoveš, da začnemo?” vpraša “Mirta.”

“Da.”

Takoj odpre narednik prva vrata. V zaporu je bil Turek. Ob našem prihodu se niti ne dvigne in nas ne pogleda.

“Daj mu dvojni del, ker je mohamedanec,” zapove narednik.

Mož dobi za dobri dve žlici omenjene godlje, ktero mu vlijejo v nekoliko večjo posodo in kos kruha. V drugi celici je bil tudi Turek, ki dobi istotako dva dela večerje. V tretji celici je bil Kurd.

“Ta pes dobi samo en del, ker je Kurd,” godrnja narednik.

No, prav po turško! Narednika bi najraje oklofotal na mestu. Po tem načrtu se je ravnal pri vseh jetnikih. Ko so dobili vsi jetniki v gorenjih prostorih hrano, stopimo navzdol.

“Kteri jetniki so spodaj?” vprašam.

“Najhujši. Neki Arabec, židov in dva Kurda rodu Bulamu. Govoriš kurdsko, emir?”

“Da.”

“Ali hočeš govoriti z ujetniki?”

“Ne, ker niso vredni.”

“Res je. Toda jaz ne znam niti kurdskega niti arabskega, in ti psi bi vedno radi nekaj povedali.”

“Torej bom govoril z njimi.”

Baš to je bilo, kar sem nameraval; le slutil nisem, da s tem skažem čuvajem celo dobroto.

Vrata celice prvega Kurda se odpro. Kurd stoji ravno pri vratih. Siromak je bil najbrž lačen; ko dobi svojo žlico godlje, prosi, da mu dajo nekoliko več kruha kot navadno.

“Kaj hoče?” vpraša narednik.

“Nekaj več kruha. Daj mu ga!”

“Dobil ga bo, ker si ti zanj prosil.”

Sedaj pridemo k židovu. Molčal sem, ker je čifut govoril turško. Na jeziku je imel več pritožb, ktere so bile po mojem mnenju vse zelo opravičene, toda narednik ga niti poslušal ni.

Drugi Kurd je bil star mož. Prosil je naj ga peljejo pred sodnika. Narednik mu obljubi in se zasmeje.

Konečno dospemo do zadnje celice. Amad el Gandur je tičal v kotu svoje luknje, ko pa me zagleda, se dvigne.

“Ali je ta Arabec?” vprašam narednika.

“Da.”

“Govori turško?”

“On sploh ne govori ničesar.”

“Nikdar?”

“Nobene besede. Raditega mu tudi gorke hrane ne dajemo.”

“Ali naj govorim jaz z njim?”

“Poskusi!”

Stopim bližje njega in rečem:

“Ne govori z menoj!”

Raditega mi ne odvrne besedice.

“Vidiš, da ne odgovarja!” reče narednik. “Povej mu, da si velik emir, nakar bo najbrž odprl svoja usta.”

Prepričal sem se, da stražniki ne razumejo arabskega; in četudi, na rečje Hadedinov jim je bilo najbrž tuje.

“Bodi danes zvečer pripravljen,” rečem Amađu. “Morebiti že danes pobegnemo.”

Možko in ponosno stoji pred menoj in ne izda niti s potezo na obrazu svojega veselja nad to novico.

“Tudi sedaj neče govoriti,” reče narednik. “Torej danes ne dobi niti kruha, ker neče odgovarjati efendiju!”

Revizija lukenj je bila končana. Peljejo me še po drugih prostorih in zaporih, kar je bilo sicer za mene brez pomena. Mersina me pogleda z vprašajčim obrazom.

“Ali lahko ujetnikom skuhaš kavo?” jo vprašam.

“Da.”

“Koliko moram plačati, če dobi vsak svoj delež?”

“Trideset pijastrov, efendi!”

Torej približno dolar in pol. Seveda sem bil prepričan, da ujetniki niti za dvajset centov ne bodo dobili hrane. Vendar potegnem iz žepa mošnjo in odštejem Mersini denar.

“Tu imaš. Toda želim, da dobi vsak svoj delež.”

“Vsi bodo dobili, emir!”

Starki in naredniku podelim zraven tega še vsakemu petnajst pijastrov (sedemdeset centov) in vsakemu Arnavtu izročim deset pijastrov, darilo, kterega niso pričakovali. Zahvaljevali so se na vse pretege in se še priklanjali, ko sem bil že na ulici.

Ko pridem domov, poiščem Hadedina. Pri njem dobim Halefa, ki je že kupil novo obleko za Amad el Gandurja. To se je zgodilo neopaženo, ker v hiši ni bilo niti Mersine nit age.

Mohamed Eminu popišem svoj obisk v ječi.

“Torej danes zvečer?” reče razveseljen.

“Če bo mogoče,” pristavim.

“Toda, kako se ti bo posrečilo?”

“Če mi slučaj ne ponudi kaj boljšega, dobim ključe od Selim-age in — — —”

“Saj ti jih ne bo dal!”

“Torej mu jih vzamem. Potem počakam, dokler stražniki ne zaspijo, nakar odprem Amadu vrata.”

“Prenevarno je emir! Slišali te bodo!”

“Ne vrjamem. Sinoči niso spali, torej bodo danes zelo trudni. Poleg tega sem prej vsakega obdaril z bakšišem, za kterega si kupijo rakije, kar bo še pospešilo njih zaspanost. Sicer sem pa po natančnem opazovanju doglal, da se vežna vrata neslišno odpirajo in zapirajo. Če sem le nekoliko previden, me ne bodo dobili.”

“Toda če te zasačijo?”

“Brez skrbi. Napram stražnikom se že zgovorim, in če bo treba, tedaj pač uporabim silo.”

“Kam pelješ Amada?”

“Zapustil bo še v istem trenutku mesto.”

“S kom?”

“S Halefom. Z njim jaham takoj sedaj pred mesto, da v okolici dobiva pripraven prostor za skrivališče. Halef si bo pot zapomnil in peljal tvojega sina na določeni prostor.”

“Toda kako prideta mimo straž pri mestnih vratih?”

“Straže obeh miti videle ne bodo. Poznam mesto v zidovju, kjer se pride lahko neopaženo čez zid.”

“In mi takoj za njima odidemo?”

“Ne, temveč počakamo vsaj en dan, da ne vzbudimo sumnje.”

“Toda Amad bo med tem v veliki nevarnosti, ker bodo preiskali najbrž celo okolico.”

“Tudi za to je že preskrbljeno. Nedaleč od mestnega zidovja se nahaja strm prepad, kamor se pač nihče ne upa. Tja položimo nekoliko cunj Ama-

dove stare obleke, katero raztrgamo. Cunje bodo našli in menili, da je Amad padel v prepad.”

“Kje se pa preobleče?”

“Tukaj. Tudi brado si mora obriti.”

“Torej ga bom res videl v kratkem! Ah, emir, kakšno veselje!”

“Toda stavim pogoj, da ne povzročite šuma in ropota v hiši.”

“Mirni bomo. Toda naša Mersina ga bo opazila, ko pride v hišo, ker stoji vedno pred kuhinjo.”

“To moraš ti preprečiti. Halef ti sporoči, kadar pride Amad. Ti greš takoj k gospodarici in jo motiš, da ne bo videla Amada, ko bo stopil v hišo. To ni težko, in medtem pripelje Halef Amada v tvojo sobo, katero takoj zaklenite.”

Halef je medtem osedlal mojega konja, torej se napotim iz sobe. Ko grem mimo Angleževe sobe, me pokliče Lindsay k sebi.

“Smem govoriti, Sir?”

“Da.”

“Čujem konje. Jahati? Kam?”

“Pred mesto.”

“Well; grem z vami.”

“Namenil sem se v gozd. Prisiljeni boste jahati po grmovju.”

“Bom jahal.”

Bil je kmalu gotov. Njegov konj je bil takoj pripravljen, nakar se napotimo po mestu in skozi vrata v okolico. Obrnemo proti Azi in Miji. Pot je bila tako ozka, da smo morali razjahati in konje voditi za seboj. Pri vratih nas niso zadržali, ker so tam čuvali Arnavti, ki so me poznali še od večerajšnje parade.

Ko pridemo v dolino, obrnemo konje na levo proti gozdu. Drevje je bilo precej redko, torej smo složno jahali. Kmalu dospemo do nekega nezastlegga prostora, kjer razjahamo in se vlečemo v travo.

“Zakaj sem pripeljati?” vpraša Lindsay.

“Skrivališče iščem za Amad el Gandurja.”

“Ah! Kmalu prost?”

Razložim mu svoj načrt.

“Krasno!” reče. “Lepa nevarnost! Zasačiti! Boksati! Streljati! Well; sem zraven.”

“Master, saj nam ne morete ničesar koristiti!”

“Ne? Zakaj ne? Pobijem vsakega na tla, ki se nam bo vstavljal! Prost in svoboden Englishman. Yes!”

“No, bomo videli! Tam na levi je mesto, kjer se lahko pride neopaženo čez zid. V bližini moramo iskati skrivališče. Hočete pomagati?”

“Gotovo!”

“Torej se razdelimo! Vi greste naravnost, in midva s Halefom vsak na svojo stran. Kdor dobi prvi ugodno mesto, ustrelj iz svoje pištole in počaka tako dolgo, da se mu ostala dva pridružita.”

Torej se razdelimo. Gozd je postajal čimdalje bolj teman, in iskal sem dolgo časa, ne da bi kaj ugodnega opazil. Tu začujem strel. Korakam torej v smeri, od ktere je prihajal strel, in kmalu opazim Angleža pri nekem grmovju, kjer so poganjali štiri velikanski hrastje. Anglež je odložil čevlje in tudi vrhnjo obleko. Tudi njegov rudeče-črno križasti turban leži na tleh.

“Dvakrat ustrelil. Skrivališče zvohal.”

“Kje?”

“Uganite! Ne boste pogodili!”

“Bomo videli.”

Bil je bos in brez vrhnje obleke; torej je najbrž plezal. Skrivališče je dobil torej najbrž kje na hrastih. Toda bili so tako ogromni, da je bilo skoro nemogoče plezati po njih; takoj zraven pa je stala vitka jelša, ki je svoj vrh zarastla v mogočno hrastje, tako da je bilo z jelše lahko priti na hrast. Nekako sredi mogočnega drevesa zapazim votlino.

“Jo že imam, Sir!” mu rečem.

“Kje?”

“Tam zgoraj. Deblo je votlo.”

“Well; dobili. Sem bil že zgoraj!”

“Torej dobro plezate?”

“Kot veverica! Yes!”

“Najbrž je votlo celo drevo!”

“Gotovo.”

“In kdor spleza do luknje v sredr drevesa, pade navzdol in ne pride več iz drevesa.”

“Pravilno! Ne more ven.”

“Torej ste s svojim skrivališčem propadli!”

“Skrivališče je dobro zelo dobro. Le skrbeti, da ne pade navzdol!”

“Kako?”

“Ah, tega ne veste! Hm, master Lindsay prebrisan adut! Lep dogodek! Krasen! Bi rad plačal! Gorjačo odrezati in v votlino pritrditi povčez. Veliko maha tukaj. Mah povrh položiti. Ne more navzdol pasti. Skrivališče gotovo. Lepo stanovališče! Krasna vila!”

“Pa ste jo res pogodili! Kako velik je premer dupline?”

“Približno štiri čevlje. Ali znate plezati?”

“Da. Drevo si hočem najprej pogledati.”

“Ne sam na drevo. Takoj preklje seboj vzeti.”

“Pa jih vzemimo; vsaj po tleh leži dovolj prekelj.”

“Toda kako navzgor prinesiti? Plezati in prenašati? Ne gre.”

“Jaz imam laso s seboj. Spremljala me je na vseh mojih potovanjih, ker tak jermen je zelo koristna stvar.”

“Well, torej začnimo!”

“Le previdno, Sir. Najpreje se moramo prepričati, če smo sami. Ker se angleško pogovarjava, nas živa duša tukaj ne more razumeti; torej izdajalcev in poslušateljev se ne bojiva. Toda predno pričneva delati, se morava zavarovati.”

“Torej poiščite; medtem bom jaz kole skupaj znosil.”

Vso okolico preiščem in se prepričam, da ni nikče v bližini; nato pa začnem pomagati Angležu, ki je bil zelo navdušen, da v sredi drevesa postavi vilo. Skupaj odreževa okoli deset močnih drogov, nekaj nad štiri čevlje dolgih, toda tako, da zakrijeva vsak sled za seboj; ko sva bila s tem gotova, si odvijem ogrinjalo okoli pasu, pod katerim sem nosil laso zavito okoli telesa. Dočim zveže Anglež z osemkrat preganjeno laso, ki se ni mogla strgati, pripravljene kole, splezam jaz na drevo in vzamem drugi konec lase med zobe. Obleko, ki me je pri plezanju ovirala, sem odložil. Ko pridem do prve veje, potegnem sveženj navzgor. Lindsay pripleza za menoj in kmalu spraviva kole pred votlino v drevesu. Votlino preiščem. Bila je res štiri čevlje široka, toda zdolaj precej večje obsežnosti.

Sedaj pričneva kole vtikati v drevesno duplino, da naredimo trdo oporo. Delo je moralo biti zelo zanesljivo, ker če spusti le en kol v duplini lahko pade Amad el Gandur navzdol, od koder ne bi več prišel na svetlo. S precej velikim trudom in s pomočjo najinih nožev se nama delo konečno posreči. Tla, oziroma podloga Amadovemu ležišču je bila trdna in varna.

“Sedaj pa na kole mahū, slame, listja in trave!”

Zopet splezava navzdol in nabereva obilno mahu, trave in listja. Vse skupaj povijeva v moj plašč in po kratkem trudu je bilo skrivališče, kjer se je laho prav ugodno počivalo, gotovo.

“Junaško delala,” reče Anglež in si obriše pot s čela. “Amad bo dobro stanoval. Sedaj še hrane in pijače, pipo in tobak, in divan je gotov.”

Vrneva se k Halefu, ktereга je že skrbelo, kje se tako dolgo mudiva.

“Master Lindsay, ostanite nekoliko pri konjih, ker moram hadži Halefu pokazati skrivališče!” rečem.

“Well! Kmalu se vrniti! Yes!”

“Ali znaš plezati, Halef?” vprašam, ko prideva do hrastovih dreves.

“Da, sidi. Kolikokrat sem že plezal na palme po dateljne. Zakaj pa vprašaš?”

“Ker plezanje na obširen hrast je vse drugačno kot plezanje na palme. Drevo je gladko in nima nobene opore, ki bi plezaleu omogočila ali olajšala plezanje. Ali vidiš duplino v drevesu ravno pod ono vejo?”

“Da, sidi.”

“Splezaj navzgor in oglej si duplino. Plezaj po jelši in primi se za hrastovo vejo, po kateri splezaš do luknje.”

Plezanje se mu posreči.

“Efendi, to skrivališče je skoro podobno vili!”, reče ko spleza zopet navzdol. “Menda ste v tem času vse priredili?”

“Da. Veš, kje je trdnjava Amadija?”

“Na levo od tukaj.”

“Torej čuj, kaj ti povem. Če bo mogoče in bo šlo vse po sreči, oprostimo danes po noči Amad el Gandurja. Še isto noč mora iz mesta. In ga boš ti.”

“Gospod, straže nas bodo zapazile!”

“Nikakor ne. V zidovju je neko mesto, kjer se je zrušil zid; skozi to odprtino lahko dospeš pred mesto, ne da bi te straže opazile. Mesto ti pokažem, ko se vrneva v trdnjavo. Paziti moraš, da ne zgrešiš pravega mesta, in da šejkovega sina varno pripelješ na ta kraj, kjer ostane, dokler ne pridemo mi. Da si boš vse bolje zapomnil, boš šel danes od zidovja do tega skrivališča in sicer ponoči, da si natanko vse vtisneš v spomin. Ko pripelješ Amada v skrivališče, se vrneš zopet k nam, ker nihče ne sme opaziti, da je eden nas zapustil mesto.”

“Sidi, prisrčna hvala!”

“Zakaj?”

“Ker si mi dovolil, da zopet enkrat zvršim nekaj posebnega; že dolgo časa sem moral samo gledati, kaj ti počenjaš.”

Vrneva se k Lindsayu, ki je ležal vznak na mahu, kadil in gledal proti nebu.

“Krasno v Kurdistanu! Samo razvalin ni,” reče.

“Razvalin je v okolici dovolj, četudi niso tako stare kot ob Tigridu. Morebiti pridemo še v kraje, kjer se boste prepričali, da je dovolj razvalin, katerih postanete gotovo siti. Sedaj potujemo po deželi, kjer je življenje, svoboda in lastnina posamnika bolj v nevarnosti, kot nikjer drugje na svetu. Upajmo, da se prepričamo iz lastne skušnje o enakih nevarnostih!”

“Se hočem prepričati, Sir! Hočem doživeti dogodke! Bi se rad tepel, boksal, streljal! Bom plačal!”

“Menda boste naleteli na prilike, kjer se boste tepli in boksali, ne da bi kaj plačali. Takoj za trdnjavo Amadija se neha oblast Turkov, in prišli bomo k pravim Kurdom, ki so Turkom le po imenu podvrženi. Naši potni listi nimajo tam nobene veljave; da, celo zgoditi se more, da nas bodo preganjali le zategadelj, ker imamo priporočilna pisma od Turkov in konzulov.”

“Potem ne pokazati!”

“Gotovo ne. Te divje ljudi v Kurdistanu se najložje vkroti, če se sklene z njimi prijateljstvo. Če Arabee sprejme tujca v svojo celico ali šotor, še niste popolnoma gotovi, če vas zahrbtno ne napade; drugače je pri Kurdi. In če tudi slednji prelomijo gostoljubnost, tedaj se zatečemo k ženskam, kjer smo popolnoma varni.”

“Well, gremo k ženskam! Krasno! Dobra misel, master!”

Po kratki uri se Halef vrne. Zagotovil me je, da dobi skrivališče ponoči v najhujši temi, samo da dospe iz mesta. Namen našega pohoda je bil torej s tem gotov in vrnemo se v Amadijo.

Ko pridemo v naše stanovanje, se je dan že precej nagnil. Niti časa nisem imel, da se od ježe spočijem, ker pri vratih me je že pričakoval Selim-aga.

“Hamdulilah, Alahu hvala, da si se vrnil!” zakliče. “Z bolečino v reu sem te pričakoval!”

“Zakaj?”

“Nisem te poslal, da te povabim k njemu.”

“Kaj hoče muteselim?”

“Ne vem.”

“In tudi ne slutiš, kaj bi bilo?”

“Govoril boš z nekim efendijem, ki je došel k muteselimu.”

“Kdo je ta efendi?”

“Muteselim mi je zapovedal, da ti ne povem njegovega imena.”

“Ah! Muteselim ne sme ničesar skrivati pred menoj. Že zdavnej sem vedel, da pride ta efendi k njemu.”

“Vedel si? Saj je vendar skrivnost!”

“Dokazal ti bom, da mi je znana ta skrivnost. K muteselimu je prišel makredš iz Mosula.”

“Res, vse veš,” zakliče začudeni aga. “Toda on ni sam pri muteselimu.”

“Kdo še?”

“Neki Arnavt.”

Aha, najbrž oni, ki je streljal na mene.

“Tudi to vem. Ali ga poznaš?”

“Ne.”

“Pri sebi nema orožja.”

“Alah akbar, res je. Efendi vse ti je znano.”

“Sedaj vidiš, da muteselim ni mož, ki bi mogel meni kaj prikrivati.”

“Toda gospod, obe osebi ste zelo hudo o tebi govorile.”

“Zakaj?”

“Molčati moram.”

“Dobro, Selim-aga, vidim, da si moj prijatelj, in da me ljubiš.”

“Da, ljubim te; toda moja služba zahteva, da molčim.”

“Torej ti povem, da ti še nocoj izročim povelja, ktera boš moral ravno tako ubogati, kot bi ti zapovedal tvoj poveljnik. Kdaj je prišel makredš v Amadijo?”

“Dve uri je že pri muteselimu.”

“In ti si že dve uri čakal na mene?”

“Ne. Makredš je prišel sam, čisto sam brez spremstva. Bil sem ravno pri poveljniku, ko je vstopil. Povedal nam je, da potuje radi skrivne stvari, o kateri nima nihče najmanjše slutnje. Muteselim in on sta se nato posvetovala in med pogovorom tudi tebe omenila. Makredš te mora dobro poznati, ker je zahteval od muteselima, da te opiše. “On je pravi!” je zaklical, nakar mi je muteselim naročil, naj grem na tvoje stanovanje in te pokličem k poveljniku. Ne vem — — —”

“No in — — —”

“In — — emir, res je, da te imam rad, in zato ti hočem vse povedati. Toda, ti me boš izdal?”

“Ne. Zagotovim te.”

“Muteselim mi je ukazal, da vzamem s seboj več Arnavtov, ki naj zasedejo hišo, da tvoji tovariši ne pobegnejo. Tudi tebe čaka v poveljniskovi palači že nekaj Arnavtov. Tebe moramo prijeti in zapreti v ječo.”

“Ah, Selim-aga, prijetno delo, ne? Torej so najbrže že kako luknjo za mene pripravili?”

“Da, ti prideš v zapor zraven Arabca, in naročeno mi je, da položim v tvoj zapor nekoliko slame; muteselim mi je povedal, da si emir, torej v zaporu ne smeš biti enak lopovom in tatom.”

“No, hvaležen sem muteselimu. Pridejo tudi moji tovariši v ječo?”

“Da, vendar to ni določeno.”

“Toda kaj pravi tvoja ‘Mirta?’”

“Vse sem ji povedal. Sedaj sedi v kuhinji in joka.”

“Ah, revica. Toda prej si govoril o nekem Arnavtu.”

“Da. Prišel je že pred makredšom, in dolgo je govoril z muteselimom. Nato so mene poklicali in vprašali različne stvari.”

“Kaj?”

“Če črno-rudeči efendi tudi v stanovanju ne govori nobene besedice.”

“In kaj si mu odgovoril?”

“Povedal sem resnico. Dosedaj še nisem slišal efendija govoriti.”

“Torej idiva k muteselimu.”

“Gospod, k muteselimu te moram pripeljati uklenjenega. Ali hočeš raje pobegniti?”

Selim-aga je res postal moj prijatelj.

“Ne, aga, nečem pobegniti; ne bojim se niti muteselima niti makredša. Toda z menoj gre tudi še nekdo drugi.”

“Kdo?”

“Poslanec, ki je prišel k meni.”

“Na dvorišču je; takoj ga pokličem.”

Medtem stopim v kuhinjo. V kotu sedi Mersina s tako žalostnim obrazom, kot bi spila galono jesiha.

“Ah, efendi, ti si!” reče in plane nakviško. “Hiti, hiti! Agi sem za povedala, da te pusti pobegniti.”

“Srčna hvala, Mersina! Vendar jaz nečem bežati.”

“Torej te vtaknejo v ječo, gospod!”

“Pa ne še, tako kmalu.”

“Če te zaprejo, gospod, tedaj se bom jokala do smrti in najboljšo juho ti hočem skuhati. V ječi ne boš stradal.”

“Za mene se ne boš trudila, ker me ne bodo zaprli; le potolaži se!”

“Emir, ti mi podajaš nove nade. Toda zaprejo te vseeno, in zgubil boš vse svoje premoženje. Pusti torej pri meni svoj denar in vse dragocenosti. Vse bom shranila, da ti bo ohranjeno, ko se zopet vrneš.”

“Vrjamem ti, varstvo in hišni angelj; toda tolika previdnost je ne potrebna.”

“Torej naredi, kakor hočeš! Pojdi, in Alah naj bo s teboj s svojim prerokom, kateri naj te varuje.”

S Selim-ago se napotiva proti poveljnikovi palači. Za hišo zapazim nekoliko Arnavtov, ki so najbrž stražili naše stanovanje. Torej nam je šlo

res za kožo. Tudi pred palačo, v veži in po hodnikih zapazim vojake. Skoraj me je pričelo skrbeti.

Poveljnik ni bil sam v svoji sobi; oba poročnika njegove garde sta slonela ob vratih, in tudi Selim-aga ne odide ven, temveč ostane v sobi.

“Salam aalejkum,” pozdravim priprosto, kljub temu, da sem slutil, da me hočejo zapreti.

“Aalejkum,” odzdravi poveljnik in pokaže na preprogo v njegovi bližini.

Naredim se kot bi njegovega migljaja ne videl in se vsedem ob njegovo stran, kjer sem že včeraj sedel.

“Poslal sem že zdavnej po tebe,” začne poveljnik, “vendar nisi prišel. Kje si bil efendi?”

“Jahal sem na sprehod.”

“Kam?”

“Ven iz mesta.”

“Kaj si iskal pred mestom?”

“Moj konj že več dni počiva, torej je trebal vaje.”

“Kdo te je spremljal?”

“Hadži Lindsay-bej.”

“Ki je naredil obljubo, da ne bo govoril?”

“Da.”

“Zvedel sem, da se svoje obljube ne drži prav strogo.”

“Tako!”

“On govori večkrat!”

“Res!”

“Tudi s teboj!”

“Res!”

“Vse mi je natančno znano.”

“Res!”

Moj “res” je spravil siromaka v zadrego.

“Saj vendar vse veš,” reče konečno muteselim.

“Kdo ti je povedal, da hadži Lindsay-bej govori?”

“Nekdo, ki ga je slišal.”

“Kdo je ta nekdo?”

“Neki Arnavt, ki je dames prišel k meni, da vaju obtoži.”

“In kaj si ti dejal?”

“Poslal sem po tebe!”

“Zakaj?”

“Da te zaslišim.”

“Alah il Alah! Torej radi izpovedi lopovskega Arnavta, si poslal po mene, da se zagovarjam! In tebi je znano, da sem jaz emir in efendi! Muteseelim, Alah naj blagoslovi tvojo pamet, da ti ne uide!”

“Efendi, prosí Alaha za tvojo lastno pamet, ker jo bodeš kmalu rabil.”

“Torej govoriš z menoj kot bi mi grozil.”

“Tudi ti si meni grozil.”

“Ker si ti mene razžalil. Nekaj ti hočem povedati muteselim. Tu v moji pištoli je šest strellov in v tej tudi šest. Govori, kar hočeš z menoj govoriti. Toda, pomisli, da jaz nisem Arnavt, in da tudi ne smeš z menoj govoriti kot z Arnavtom. Če moj tovariš Lindsay-bej ne drži svoje obljube, kaj tebe to briga. Kje je Arnavt?”

“V moji službi je.”

“Od kdaj?”

“Že dolgo.”

“Muteselim, ti lažeš. Arnavt še včeraj ni bil v tvoji službi. O njem ti hočem še več povedati. Če hadži Lindsay-bej govori, je to njegova stvar, ki nikogar ne briga.”

“Imaš prav, toda nekdo drugi me je na to opozoril.”

“Kdo?”

“Ti.”

Jaz se začudim.

“Jaz! Alah kerim, Bog je usmiljen; tudi tebe se bo usmilil, muteselim.”

“Govoril si z menoj o mosulskem guvernerju, o katerem si rekel, da je tvoj prijatelj.”

“Resnica.”

“Ni res.”

“Kaj? Ti me obdolžuješ laži? Torej te hočem zapustiti. Dobil boš priliko, da se zagovarjaš.”

Vstanem in hočem zapustiti njegovo sobo.

“Stoj,” zakliče poveljnik. “Ostani!”

Obrnem se proti njemu.

“Ali mi hočeš zapovedovati?”

“Da.”

“In kaj?”

“Ti si meni podložen, in če jaz zapovem, moraš ostati pri meni!”

“In če ne ostanem?”

“Torej te prisilim. Ti si moj jetnik.”

Oba poročnika vstaneta; tudi Selim-aga se dvigne, toda zelo počasi, kot opazim.

“Tvoj ujetnik? Kaj ti je padlo v glavo? Salam!”

Obrnem se proti vratom.

“Držite ga!” zakriči poveljnik.

Oba poročnika me zgrabita, eden na levi, drugi na desni. Jaz pa počakam in se posmejem najprvo levemu, potem pa desnemu v obraz; nato pa zaženem oba proti muteselimu.

“Tu jih imaš, muteselim. Dvigni jih! Povem ti, da grem, kadar se meni zljubi, in zadržati me ne more sto tvojih Arnavtov. Toda ostati hočem pri tebi, ker hočem s teboj še govoriti. Vprašaj, kar imaš še vprašati!”

Siromaku se menda še nikdar ni kaj takega pripetilo; gleda me z izbuljenimi očmi, kot bi ne vedel, kaj bi nadalje počel.

“Rekel sem,” blekne čez nekaj časa, “da ti nisi prijatelj guvernerja.”

“Pa si vendar bral njegovo pismo.”

“Toda ti si bojeval zoper njega.”

“Kje?”

“V Šejk Adiju.”

“Dokaži!”

“Priče imam.”

“Torej naj pridejo sem!”

“Tvojo prošnjo ti takoj spolnem.”

Na migljaj muteselima zapusti aga sobo.

Čez nekoliko trenutkov se vrne z — makredšom iz Mosula. Makredš me niti ne pogleda, temveč koraka naravnost proti muteselimu, kjer se vselej ob njegovo stran na preprogo, kjer sem jaz prej sedel.

“Ali je to mož, o katerem si pripovedoval, efendi?” ga vpraša poveljnik.

“On je.”

“Vidiš?” se obrne poveljnik proti meni. “Makredš iz Mosula, katerega gotovo poznaš, je priča da si se bojeval z Džesidi proti mosulskemu guvernerju.”

“Makredš je lažnik.”

Tu me sodnik grozno pogleda.

“Črv,” zasika nad menoj.

“Takoj boš spoznal tega črva!” mu rečem mirno. “Še enkrat ti rečem, da si lažnik, ker me nisi videl, da sem se bojeval z Džesidi napram Turkom.”

“Torej so te videli drugi.”

“Toda ti ne! In poveljnik mi je rekel, da si me sam ti videl. Imenuj mi priče!”

“Topničarji so pripovedovali.”

“Torej so tudi topničarji lagali. Jaz se nisem boril zoper Turke; tekla ni niti kapljica krvi. Turki so svoje topove predali Džesidom brez upora. In potem, ko ste bili od vseh strani obkoljeni v Šejk Adiju, sem prosil Ali Beja, da postopa milostno z vami, da se imate edino meni zahvaliti, ker vas vseh skupaj ni postreljal. In iz tega sklepaš, da sem guvernerjev sovražnik?”

“Napadel si naše topove in jih vzel.”

“To rad priznam.”

“Toda v Mosulu se boš zagovarjal.”

“Ah!”

“Gotovo. Muteselim te bo zaprl in poslal v Mosul, tebe in vse tvoje tovariše. Samo edino sredstvo te more rešiti.”

“Ktero?”

Makredš da znamenje z roko, in vsi navzoči odidejo iz sobe.

“Ti si emir iz Frankistana,” začne makredš. “Vem, da si pod varstvom svojega konzula, in da te mi ne smemo umoriti. Toda zvršil si zločin, ki se kaznuje s smrtjo. Čez Mosul te moramo poslati v Stambul, kjer te gotovo zadene kazen.”

Makredš preneha z govorom. Najbrž ni vedel, kako bi nadaljeval.

“Naprej!” mu rečem.

“Postal si varovanec guvernerja in tudi muteselim te je prijazno sprejel; torej tvoja prijatelja ne želita, da te zadene tako žalostna usoda.”

“Alah naj se ju spomni v njuni poslednji uri!”

“Da! Raditega lahko te spustimo, če — — —”

“No, če?”

“Če nam poveš, koliko je vredno emirjevo življenje iz Frankistana.”

“Ne počenega groša.”

“Ničesar? Ti se šališ?”

“Govorim resno. Prav ničesar ni vredno.”

“Kako to?”

“Ker Alah lahko vsakega emirja naenkrat k sebi pokliče..”

“Imaš prav; življenje je v Alahovi roki; toda življenje je stvar, katero moramo varovati in čuvati.”

“Ti najbrž nisi pobožen moslemin, ker sicer bi vedel, da so človeška pota zapisana v knjigi življenja.”

“In vsejedno človek lahko zapravi svoje življenje, če ne uboga te knjige.”

“Dobro, makredš. Koliko ceniš lastno življenje?”

“Najmanj desettisoč pijastrov.”

“Torej je moje življenje desettisočkrat več vredno, namreč sto milijonov pijastrov. Čudo, da Turek tako malo ceni svoje življenje.”

Makredš me začudeno pogleda.

“Ali si tako bogat, emir?”

“Da, ker je moje življenje tako drago.”

“Torej menim, da lahko ceniš svoje življenje v Amadiji na dvajsettisoč pijastrov.”

“Gotovo!”

“In življenje hadži Lindsay-beja ravno toliko.”

“Popolnoma tvojih mislij.”

“In desettisoč za tretjega tovariša.”

“Ni preveč.”

“In tvoj služabnik?”

“Arabec je, in sicer hraber in zvest mož, ki je prav toliko vreden kot vsak drug mož.”

“Torej meniš, da velja tudi on desettisoč pijastrov?”

“Da.”

“Ali si zračunil sedaj, koliko ste vsi skupaj vredni?”

“Šestdesettisoč pijastrov.” (2400 dolarjev.)

“Da. Imate toliko denarja pri sebi?”

“Mi smo zelo bogati, makredš.”

“Kdaj hočete plačati?”

“Nikdar.”

Sililo me je na smeh, ko sem opazoval obraza obeh mož, ki sta najprvo mene, potem pa sama sebe pogledala.

Nato pa vpraša makredš dalje:

“Kaj meniš, efendi?”

“Jaz menim, da prihajam iz dežele, kjer vlada pravica. Pri Frankih je berač pred sodnijo ravno toliko vreden kot kralj. In če frankovski kralj greši zoper postave, tedaj ga kaznujejo. Nihče ne more svojega življenja prodati, ker pri nas ni lopovskih sodnikov. Turki pa nimajo druge postave kot svojo denarno mošnjo, radi tega kupčujejo s pravico. Svojega življenja ne morem plačati, če sem zaslužil, da mi ga vzamejo.”

“Torej zgubiš svoje življenje.”

“Ne vrjamem. Frank sicer ne kupčuje s svojim življenjem, toda brani ga zna.”

“Efendi, vsa tvoja bramba bo zaman.”

“Zakaj?”

“Ker je tvoja krivda dokazana, katero si že sam priznal.”

“Ni res. Jaz nisem priznal nobene krivde, temveč le povedal, da sem vzel Turkom topove. In to je stvar, radi ktere ne bom kaznovan.”

“Misliš? Torej nečeš ugoditi mojemu predlogu usmiljenja?”

“Usmiljenja ne potrebujem,

“Torej te moramo zapreti.”

“Le, če me morete!”

Tudi muteselim me skuša pregovoriti; ker se pa ne udam, zaploska z rokami, in trije častniki zopet vstopijo.

“Odpeljite ga!” zapove. “Upam, efendi, da se ne boš branil iti z mojimi častniki. Zunaj stoji dovolj ljudij, da te premagajo. Za časa tvojega zapora se ti bo dobro godilo in — — —”

“Molči muteselim!” ga prekinem. “Rad bi videl aduta, ki bi se spraval nad mene. Vas vseh pet vržem na tla v pol minute, in tvoji mrzlični in bolni vojaki beže že samo pred mojim pogledom; lahko se zanesesh! Da se mi bo v ječi dobro godilo, se razume, ker bo to tvoja korist. V Mosul me ne bošte poslali, ker makredšu to ničesar ne koristi; on bi najraje videl, da bi se jaz odkupil, ker potrebuje denarja, da pride čez mejo.”

“Čez mejo?” vpraša muteselim. “Kako naj razumem tvoje besede?”

“Vprašaj njega!”

Muteselim pogleda makredša, ki je postal čisto blede.

“Kaj misli?” ga vpraša.

“Jaz ga ne razumem!” odvrne makredš.

“Še predobro me razume,” povzamem jaz besedo. “Muteselim, ti si me razžalil; hotel si me zapreti; stavil si mi ponudbo, ki bo za tebe osodepolna, če o njej govorim na pristojnem mestu. Oba sta mi grozila; toda

sedaj pričnem sam govoriti. Muteselim, veš, kdo je mož, ki sedi poleg tebe?"

"Makredš iz Mosula."

"Motiš se. On ni več makredš (sodnik), ker je odstavljen."

"Odstavljen!" zakliče.

"Človek!" zakriči makredš, "zadaviti te hočem."

"Odstavljen?" vpraša mutselim še enkrat pol v strahu, pol v dvomu.

"Da. Selim-aga, ali ti nisem prej povedal, da dobiš še danes od mene povelja, ktera boš moral slušati. Čuj, kaj ti povem: Primi makredša in vtakni ga v ono luknjo, ki je bila namenjena meni. Makredša morate poslati v Mosul."

Aga začudeno pogleda najprvo mene, potem pa mutselima in makredša; vendar se ne game, da spolne moje povelje.

"Zblaznel je," reče makredš in se dvigne.

"Ti sam si nor in blazen, ker si se drznil v Amadijo. Zakaj si prišel sem po ovinkih? Vidiš torej, da mi je vse znano. In tu, mutselim, je dokaz, ki priča, da moraš zapreti makredša."

Muteselimu izročim ono pismo, ki je bilo naslovljeno na Ali Beja. Najprvo pogleda podpis.

"Od anadoli kazi askeri?"

"Da. Sedaj se vrhovni sodnik muči v Mosulu in zahteva, da se mu izroči makredša. Beri!"

"Res je," strmi poveljnik. "Toda kaj pravi guverner?"

"Tudi on je odstavljen. Beri še to pismo!"

Izročim mu tudi drugo pismo, kjer je bilo naznanjeno o odstavljenem guvernerju.

"Alah kerim, Bog naj bo nam milosten! Velike reči se godijo!"

"Na vsak način. Guverner je odstavljen in tudi makredš. Ali hočeš tudi ti biti odstavljen?"

"Gospod, ti si najbrž skrivni odposlanec anadoli kazi askerja, ali celo samega padišaha?"

"Kdo sem, je brez pomena; toda videl si, da mi je vse znano, in sedaj pričakujem, da storiš svojo dolžnost."

"Efendi, vse bom naredil. Makredš, jaz ne morem drugače; tukaj je pisano, in ti moraš v zapor!"

"Stori kar hočeš," mu slednji odvrne.

V njegovi roki se zabliška bodalo, in v tem trenutku že steče mimo mene do vrat. Vsi hitimo za njim in uprav pridemo na lice mesta, ko opazimo, da je že Selèk makredša podrl na tla. Selek je med časom razprave stal pred vratmi, in ko je videl pribežati makredša iz sobe, ga je podrl na tla, pokleknil nanj in mu izvil bodalo. Ubežati ni mogel več. Kmalu mu vzamemo vse orožje in ga peljemo nazaj v selamlik.

"Kdo je ta mož?" vpraša poveljnik in pokaže na Seleka.

"Poslanec, ktereга je Ali Bej poslal iz Badri. Sedaj se vrne domov."

in ti mu lahko dovoliš, da spremlja transport. Potem smo lahko prepričani, da makredš spotoma ne pobegne. Toda imam še drugega jetnika za tebe.”

“Koga, gospod?”

“Pošlji po Arnavta, ki je mene obdolžil.”

“Pripeljite ga!” zapove muteselim.

Eden poročnikov kmalu pripelje v sobo Arnavta, ki najbrž ni slutil, da mu gre za kožo.

“Vprašaj ga,” rečem muteselimu, “kje ima svoje orožje!”

“Kje ga imaš?”

“Vzeli so mi vse.”

“Kje?”

“Ko sem spal.”

“Muteselim, Arnavt laže. Mosulski guverner ga je izročil hadži Lindsay-beju za spremljevalca; streljal je na mene in pobegnil; spotoma pa je v grmovju prežal na mene in dvakrat ustrelil, vendar ni zadel. Moj pes ga je popadel, vendar Arnavtu nisem storil ničesar žalega; samo orožje smo mu vzeli.”

“Gospod, vrjamem ti! Odpeljite tega psa in vrzite ga v najtemnejšo luknjo, ki jo imamo v zaporih.”

“Gospod, ali naj vzamem s seboj tudi makredša?” vpraša Selim-aga.

“Da.”

“Muteselim, ukaži, da ga prej zvežejo,” opomnim jaz. “Skušal je že enkrat pobegniti in prežal bo odslej na vsako priliko.”

“Zvežite ga!”

Častniki in vojaki odpeljejo oba aduta v ječo, in jaz ostanem sam s poveljnikom v sobi. Slednjega so nepričakovani dogodki tako pretresli, da se truden zgrudi na preprogo.

“Kdo bi si mislil!” zdihne.

“Ti gotovo ne, muteselim!”

“Gospod, odpusti mi! O celem zapletku nisem ničesar slutil. Dovolj, da ti ponudim pipo!”

Takoj ukaže prinesiti še eno pipo, in prižge tobak lastnoročno, nakar reče skoro s ponižnim glasom: —

“Emir, meniš, da sem resno mislil?”

“Kaj?”

“Ko sem te prej vprašal za denar.”

“Da.”

“Gospod, motiš se! Udal sem se le volji makredša, in svoj del sem ti hotel pozneje vrniti.”

“Ali bi me pustil pobegniti?”

“Da. Vidiš torej, da sem ti dobro hotel.”

“Toda spustiti bi me ne smel, če bi bila obtožba proti meni upravičena.”

“Ali boš se dalje premišljeval o tej stvari?”

“Ne.”

“Torej je vse pozabljeno, emir. Pozabil boš, kot si že nekaj drugega pozabil.”

“Kaj?”

“Zdravila.”

“Pa res, muteselim, na zdravila sem pozabil; toda obljubim ti, da jih dobiš še danes.”

Tu stopi sluga v sobo.

“Gospod, neki major čaka pred vratmi!”

“Kaj hoče?”

“Prišel je iz Mosula in dejal, da ima zelo važno poslanstvo.”

“Torej naj vstopi!”

Častnik vstopi in izroči poveljniku zapečateno pismo; takoj spoznam na njem pečat anadoli kazi askera, vrhovnega sodnika azijske Turčije. Muteselim odpre pismo in bere. Nato pa reče častniku, da mu hoče jutri odgovoriti.

“Gospod, veš, kaj sem bral?” me vpraša, ko je odšel častnik.

“Pismo vrhovnega sodnika.”

“Da. Piše mi, da sta mosulski guverner in makredš odstavljena. Makredša moram poslati takoj v Mosul, če ga dobim v pest. Jutri ga izročim majorju iz Mosula. Ali naj v svojem pismu tudi tebe omenim?”

“Ne. Jaz sam pišem vrhovnemu sodniku. Toda ne pozabi prideliti majorju močnega spremstva!”

“Gotovo; posebno, ker odpošljem v Mosul še enega važnega ujetnika.”

Jaz se prestrašim.

“Kterega?”

“Arabca Amad el Gandurja. Anadoli kazi askeri mi je zapovedal, naj ga pošljem takoj v Mosul, da ga on odpošlje kot talnika v Štambul.”

“In kdaj ga odpošlješ?”

“Jutri dopoldne. Sodniku hočem takoj pisati.”

“Torej te nočem nadalje motiti.”

“Efendi, tvoja navzočnost mi je ljubša, kot vse drugo!”

“In tvoje oko je kot oko mojega najboljšega prijatelja, vendar je tvoj čas tako dragocen, da te ne smem motiti.”

“Pridi jutri zjutraj k meni!”

“Mogoče.”

“Navzoč boš, ko odidejo ujetniki, da se prepričaš, če je vse v redu.”

“Torej pridem. Salam!”

“Salam! Alah naj bo tvoj vodnik!”

Ko pridem domov, mi zadoni nasproti vesel glas:

“Hamdulilah, efendi, ker si živ in prost!”

Bila je “Mirta”. Prime me za roko in globoko vzdihne.

“Velik junak si. Povedali so mi tvoj sluga in tuji sel. Če bi te ujeli, bi podrl celo palačo, vse postreljal in morebiti celo Selim-ago.”

“Njega ne, toda druge vse; lahko se zanesesh,” ji odvrnem veselo.

“Da, ti si največji junak. Tvoja brada je jednaka levji in tvoje roke in noge so kot slonove.”

Govorila je v pripodobah. Ah Mirta, kakšen napad na temnorujavo okrasje mojega obraza in na sestav mojih telesnih delov. Moral sem biti torej uljuden napram njej:

“Tvoja usta so kot pesnikova, Mersina, in tvoje ustnice so kot lonec sladkega medu; tvoj govor upljiva na mene, kot obliž na rano, in zvoka tvojega glasu ne more nihče pozabiti, kdor ga je slišal. Tu imaš pet pijastrov, da si kupiš lepотиčja za svoj obraz. Moje sree se bo veselilo nad teboj, da postane mladostna moja duša, in da se bode moje oko razveseljevalo nad tvojo hojo!”

“Gospod,” zakliče; “ti si bolj hraber kot Ali, bolj moder kot Abu Bekr in bolj močan kot Samson, lepši od Hoseina, Armadenca! Zapovej, kaj naj ti spčem; vse storim za tebe, kar želiš, ker s teboj je prišlo v mojo hišo veselje in blagoslov čez prag mojih vrat.”

“Tvoja dobrota me gane, Mersina; ne morem je poplačati! Toda nisem lačen niti žejen, če zagledam blesk tvojih očij, barvo tvojih lic in krasno podobo tvojih rok. Ali je bil Selim-aga v hiši?”

“Da. Vse mi je povedal. Tvoji sovražniki so uničeni. Pojdi navzgor in potolaži tovariše, ki te z veliko skrbjo pričakujejo.”

Podam se torej po stopnjicah navzgor.

“Konečno nazaj!” reče Anglež. “Velika skrb! Hoteli iti po vas! Sreča, da ste prišli!”

“Ali si bil v nevarnosti?” vpraša Mohamed.

“Ne prehudo. Vse je minilo. Ali veš, da je guverner odstavljen?”

“Mosulski?”

“Da, in tudi makredš.”

“Torej zato je Selek prišel k tebi?”

“Da. Ali ti ni ničesar povedal?”

“Ne, ker je zelo molčeč. Toda sedaj bo Amad vendar prost, ker ga je ujel guverner, ki je sedaj odstavljen!”

“Tudi jaz sem menil tako, toda zelo huda nam preti. Veliki sultan v Štambulu je sovražnik Arabcev, in po velikem sodniku je zapovedal, da se prepelje tvoj sin iz Amadije v Mosul in od tu v Štambul.”

“Alah kerim! Kdaj ga odpeljejo?”

“Jutri dopoldne.”

“In mi napademo spotoma njegove stražnike!”

“Dokler ga lahko rešimo s zvijačo, ne smemo prelivati človeške krvi.”

“Toda preostaja nam vendar samo nocojšnja noč.”

Obrnem se k Angležu:

“Sir, vina potrebujem za muteselima.”

“Ali je vreden vina, ta adut! Naj vodo pije! Kavov čaj, baldrijan in mleko.”

“Prosil me je za vino!”

“Lisjak! Ne sme piti vina. Je mohamedanec!”

“Mohamedanci ga prav radi pijejo kot mi. Rad bi si ohranil njegovo naklonjenost, dokler smo še v Amadiji.”

“Lepo! Bo vino dobil! Koliko?”

“Dvanajst steklenic. Jaz plačam polovico in vi polovico!”

“Pshaw! Ne kupim pol vina. Tu denar!”

Ponudi mi svojo denarnico, ne da bi prej pogledal, koliko je v njej. Bil je pač gentleman, jaz pa siromak.

“Kako je?” vpraša Lindsay. “Rešimo Amada?”

“Da.”

“Danes?”

“Da.”

“Kako?”

“Šel bom s Selim-ago pit vino in skušal — — —”

“Tudi Selim-aga piti vino?”

“Grozno!”

“Lep muzelman! Zasluži palico!”

“In ravno to, ker ti adutje radi pijejo vino, nam bo koristilo. Selim-aga se bo napil, in v pijanosti mu vzamem ključe iz žepa. Nato spustim Arabca iz ječe k njegovemu očetu, kjer se bo preoblekel. Potem ga pelje Halef v vilo, ktero ste priredili za njega.”

“Well! Zelo lepo! In kaj storim jaz?”

“Najprvo skrbno pazite. Ko ga pripeljem iz ječe, oddam na vogalu hiše znamenje. Zakrokal bom kot vran, ki se vzbudi iz spanja. Halef prihiti po stopnjicah, da odpre vrata in zadrži Mersino v kuhinji. Vi pa z Mohamedom čakate na stopnjicah, da peljete Amada v Mohamedovo sobo. Amad se preobleče, in vi čakate toliko časa, dokler se jaz ne vrnem.”

“Vi torej zopet odidete?”

“Da, ker moram k Selim-agi, da ne vzbudim suma in da mu vrnem ključe.”

“Težavna stvar za vas! Če vas zasačijo?”

“Imam močno pest, in če ta ne bo izdala, tudi dobro orožje. Toda podajmo se k skupni večerji!”

Med večerjo razložim tudi Mohamedu vse potrebno. Halef prinese vino, katerega skrbno zavijemo.

“Nesi ga takoj k muteselimu,” mu naročim.

“Ali ga bo pil, sidi?” vpraša začuden.

“Naj ga porabi, kakor ga hoče. Ne oddaj vina nikomur drugemu kot muteselimu in reci mu, da je zdravilo. In čuj! Ko pozneje odidem, greš skrivno za menoj in Selim-ago ter si zapomniš hišo, kjer vstopiva. In če bi me slučajno kje potrebovali, pridi k meni!”

“In kje te najdem v hiši?”

“Skozi vežo pojdi osem korakov naravnost in potrka na vratih na desno. V tej sobi bom ob tem času. Če te opazi gospodar, ki je čifut, mu povej, da bi rad videl tujega emirja, ki iz vrča pije. Razumeš?”

Halef odide s svojim zavojem.

Mohamed Emina se je polastila velika razburjenost. Nikdar ga še nisem videl v takem položaju. Oprtil si je vse svoje orožje in tudi puško znova nabasal. Očetovsko srce je pač sveta stvar; imel sem sam očeta v domačiji, torej sem lahko tolmačil Mohamedovo razburjenost.

Konečno se vrne Selim-aga od muteselima. V kuhinji povžije svojo skromno večerjo, nakar se napotiva k čifutu. Selim-aga je že večkrat dovolj spoznal moč vina, torej je bil danes bolj previden. Pil je samo v presledkih.

Pila sva morda že slabo uro, toda vino še ni pričelo upljivati na junakega ago, samo zamišljen je postal. Že sem ga hotel pregovoriti, da spiye, kar ima v vrču in naročiti dva nova, ko nekdo potrka na vrata.

“Kdo je?” vpraša aga.

“Najbrž Halef,” odvrnem.

“Efendi, kaj si storil?”

“Saj Halef ne ve, kaj delava!”

“Torej ga ne pusti v sobo!”

Dobro, da sem opozoril Halefa. Ker me je prišel klicat, se je gotovo nekaj izvanrednega pripetilo. Odprem torej vrata in stopim v vežo.

“Halef!”

“Sidi, ali si ti?”

“Da. Kaj je novega?”

“Muteselim je prišel.”

“Ta je pa slaba; lahko nam zmeša vse načrte. Pojdi. Mi pridemo takoj za teboj. Toda ostani vedno pred vratmi moje sobe, ker te lahko potrebujem.”

Nato se vrnem v sobo.

“Selim-aga, prava sreča, da sem Halefu povedal, kje sva; muteselim je v naši hiši in čaka na tebe.”

“Alah il Alah! Hiti, efendi! Kaj hoče muteselim?”

“Ne vem”

“Mora biti nekaj važnega. Hiti!”

Vino pustiva na mizi in odhitiva v stanovanje.

Ko prideva domov, sedi poveljnik v moji sobi, obsevan magično po rudečem svitu moje laterne in kadi iz moje pipe. Ko stopim v sobo, se uljudno dvigne:

“Ah, muteselim, ti v mojem stanovanju! Alah blagoslovi tvoj prihod!”

Na tihem sem si pa vse kaj družega mislil.

“Emir, oprost, ker sem te prišel motit. Gospodarica te hiše, kateri je podaril Alah grozen obraz, me je poslala v tvojo sobo. Govoriti sem hotel s Seli-ago.”

“Torej dovoli, da odidem.”

“Ostani, emir, in vsedi se. Tudi Selim-aga se naj vsede; kar bom namreč od njega zahteval, tudi ti lahko zveš.”

V sobo prinesem vse pipe, kar jih je bilo v hiši. Ko prižigamo tobak, ostro opazujem poveljnika. Rudeča luč svetilke je sicer le slabo razsvetljevala njegovo lice, vendar sem opazil, da je imel njegov glas oni zvok, kterega se sliši, kadar jezik ne more več gladko govoriti. Muteselim je najbrž pokusil že precej vina v svoji palači.

“Kaj misliš, efendi, ali je makredš važen jetnik?”

“Gotovo.”

“Jaz tudi mislim. Radi tega me zelo skrbi, da ne pobegne.”

“Saj je vendar dobro zaprt in zastražen.”

“Da. Toda to še ni dovolj za mene. Selim-aga, nočaj ne bodem spal, temveč prišel dvakrat ali trikrat v ječo, da se prepričam, če je makredš še v luknji.”

“Gospod, jaz hočem čuvati mesto tebe,” odvrne Selim-aga.

“Potem ga boš samo ti videl, jaz pa ne, torej ne bom mogel spati. Anadoli kazi askeri je strog mož. Dobil bom svilen vrvico, če mi ujetnik uide.”

Jojmene, torej se je naš načrt popolnoma izjalovil! Ali res ni nobene pomoči? Odločim se hitro. Ali vino ali pa sila! Dočim se pogovarja aga s poveljnikom, odidem jaz iz sobe v vežo, kjer stoji Halef.

“Prinesi najboljšega duhana Halef, tu je denar; zajedno pojdi k čifutu in zahtevaj takega vina, kot sem ga jaz prej pil.”

“Koliko naj ga prinesem?”

“Posodo, ki drži deset vrčev. Čifut ti bo posodo izročil.”

“Ali naj prinesem pijačo hudiča v sobo?”

“Ne. Nesi ga v svojo sobo, kamor ga pridem jaz iskat. Baši bozuk ne sme ničesar opaziti. Daj mu nekaj pijastrov v darilo. Naj odide ven v mesto in ostane zunaj, dokler se mu poljubi. Lahko gre tudi k majorju iz Mosula, kteremu naj se predstavi, ker bo jutri z njim odpotoval v Mosul. Tako se ga znebimo.”

Ko stopim zopet v sobo, je aga poveljniku prav kar izročil ključke od ječe, ktere slednji zatakne za svoj pas, nato mi pa reče:

“Ali veš, da se je makredš upiral?”

“Da, najprvo je hotel podkupiti ago, nato pa mu grozil s smrtjo.”

“Za to se bo pokoril.”

“In, “pristavi Selim-aga,” ko sem ukazal, da sprazne svoje žepe, se je branil.”

“Kaj je imel v žepih?”

“Denar.”

“Emir, čegav je ta denar?” vpraša me poveljnik zvito.

“Ti ga moraš sprejeti.”

“Prav, Pojdim!”

“Muteselim, ali me hočeš zapustiti?” ga vprašam. “Dovoli, da ti nabašem pipo z duhanom, kterega se tukaj le redko dobi.”

“Saj nisem tvoj gost, temveč samo obiskat sem te prišel.”

“Toda jaz nisem vedel, da prideš.”

Pravkar vstopi Halef in prinese duhan; bil je master Lindsayeve vrste; sicer sem pa bil odločen, da poveljnika ne spustim iz svoje sobe. K sreči ga pregovorim, da vzame duhan. Toda v teku nadaljenega pogovora opazim, da se s pogledom vedno obrača proti vratom. Najbrž je hotel imeti kavo. Raditega ga vprašam:

“Ali si dobil moje zdravilo?”

“Da. Hvala ti, emir!”

“Ali ga je bilo dovolj?”

“Še nisem vsega pregledal.”

“In tudi še ne poskusil?”

“Nekoliko.”

“Kakšen okus ima?”

“Prav dober. Toda slišal sem, da se pije tudi sladko zdravilo.”

Agi je najbrž zadišalo, o čem se govori. Smehljal se je prav potuljeno me zvito in lokavo pogledoval.

“Da, tudi sladka zdravila so!” odvrnem. Muteselim ni smel zgovoriti besede vino; torej je vino vedno imenoval zdravilo.

“Toda sladka zdravila so zelo redka?” me vpraša.

“Ah, nikakor ne.”

“In zdravilna?”

“Zelo. Jednaka so mleku, ki teče iz dreves v paradižu.”

“Toda v Amadiji se ne more dobiti takega zdravila?”

“Jaz ga lahko pripravim ne samo v Amadiji, temveč po vseh krajih.”

“In kako dolgo traja, da narediš sladko zdravilo?”

“Deset minut. Če hočeš tako dolgo čakati, tedaj dobiš pijačo paradiža, ktero pije Mohamed.”

“Čakal bom.”

Oči so se mu bliščale v zadovoljstvu, še bolj pa Selim-agi. Torej zapustim sobo in porabim ta trenutek, da se oglasim pri Mohamed Eminu.

“Emir, vse je končano!” mi zakliče nasproti.

“Ne, temveč šele začelo se bode.”

“Toda ključev ne boš dobil.”

“Morebiti jih celo potreboval ne bom. Le potrpi nekoliko!”

Tudi Lindsay se priplazi v sobo.

“Moj tobak odnesli! Kdo ga kadi?”

“Poveljnik.”

“Zelo dobro! Pije moje vino, kadi moj tobak! Krasno!”

“Zakaj bi ne pil in kadil?”

“Naj doma ostane! Bega ne moti!”

“Mogoče ga celo pospeši. Poslal sem po vino.”

“Zopet?”

“Da, po perzijskega. Celo slona podre na tla. Sladak kot med in močan kot lev.”

“Well! Tudi jaz pil perzijsko vino.”

“Skrbel sem, da ga prinese tudi za vas. Oba aduta bom nekoliko spravil v rožice in sladko voljo, nakar bomo videli, kaj moremo zvršiti.”

Nato se napotim v kuhinjo, kjer ukažem zakuriti. Predno prične dobro goreti, se vrne Halef. S seboj prinese velikaansko posodo z vinom. Lonce postavim nad ogenj in priporočim Mersini, da pazi na pijačo. Nato se vrnem k Angležu:

“Tukaj je perzijanec! Toda preskrbite kozarce, ki jih imate v svoji sobi.”

Ko se vrnem v svojo sobo, me oba Turka pričakujoče pogledata.

“Prinašam ti zdravilo, muteselim. Poskusi ga sedaj, ko je še mrzlo. Nato ti pa hočem pokazati, kako ogreva sree, ko je gorko.”

“Povej mi natanko, efendi, če je vino ali zdravilo!”

“Ta pijača je danes najboljšo zdravilo, kar jih poznam. Pij in povej mi, če ne razveseljuje tvoje duše.”

Muteselim pije in pije. Čez njegove ostre, toda motne obrazne poteze se pa splazi sij spremembe.

“Ali si ti znašel to pijačo?”

“Ne, temveč Alah jo daje onim, ktere najbolj ljubi.”

“Torej meniš, da nas Alah ljubi?”

“Gotovo.”

“Vem, da si ti ljubljeneec preroka. Ali imaš še več te pijače?”

“Tu. Izpij!”

Zopet mu natočim poln kozarec.

Njegove oči se še bolj zasvetijo.

“Efendi, kaj je ladakija, džebeli in tobak iz Širasa proti tej pijači! Ona mi bolj ugaja kot najboljši duh kave. Ali mi hočeš razodeti priprave, kako se izdeluje to zdravilo?”

“Spomni me, in vse ti razložim, še predno odidem iz Amadije. Toda tukaj je vrč. Pij! Jaz moram navzdol v kuhinjo, kjer se pripravlja drugo zdravilo.”

Nalašč grem zelo tiho po stopnjicah in tiho odprem nekoliko vrata kuhinje. Tu stoji “Mirta” pred mojim loncem in zajema še precej gorko vino z majhno posodico za kavo; vsak zajemek nese sproti k ustom, ktere po požirku gorkega vina glasno zapre.

“Mersina, ne zažgi si jezika in zob!”

S tem vsklikom stopim v kuhinjo, da Mersina prestrašeno odskoči in spusti posodico na tla.

“Ah, sidi, pajek je padel v lonec, in hotela sem ga vzeti ven.”

“In pajka si potem povžila?”

“Nikakor ne, sidi, temveč samo, kar je na pajku obtičalo.”

“Daj mi oni majhni lonec na polici!”

“Tu. emir!”

“Napolni ga s pijačo, ki se kuha!”

“Za koga?”

“Za tebe!”

“In kakšna pijača je to, emir?”

“Zdravilo je, ktero je iznašel neki perzijski zdravnik, da postanejo stare ženske zopet mlade. Kdor dovolj pije te pijače, ta doseže zveličanje, in kdor pije neprestano, ta bo večno zveličan!”

Mersina se zahvali v pisanih besedah, nato pa nesem ostalo pijačo navzgor. Oba pivea, sta se zelo spoprijaznila, ker sta sedela skupaj in se skoraj tiščala.

“Ali veš, efendi, zakaj se prepirava?” me vpraša poveljnik.

“Nisem vaju slišal.”

“Prepirala sva se, čegav telesni sestav je slabši, moj ali njegov. Kdo ima prav?”

“Povedati vama hočem: kogar zdravilo najbolj ozdravi, ta je imel najslabši sestav.”

“Tvoja modrost je prevelika in midva je ne moremo razumeti. Kaj imaš v tem loncu?”

“Pijačo vseh pijač, kateri ni nobena druga jednaka.”

“In ti želiš, da jo poskusiva?”

“Če hočeš, ti takoj nalijem.”

“Daj mi!”

“Meni tudi, efendi!” prosi Selim-aga.

Oba sta bila že precej natrkana in se že približevala onemu stadiju, ko človek pozabi, da ima samo dve nogi in prične hoditi po štirih. Oba junaška Turka sta pila že iz samo enega kozarca, in muteselim je svojemu agi celo brado z jezikom oblizal, ko je obtičalo nekoliko kapljic “zdravila” na njej. Govorila sta nerazumljivo in pretrgoma. Celo jaz sem moral trpeti radi njih rogača. Muteselim me je vedno objemal, in Selim-aga stiskal za vrat.

Tu se dvigne aga, da prinese drugo svetilko mesto laterne. Vstal je srečno; ko pa stoji, razprostre negotovo roke kot drsalec, ki je prvič na ledu.

“Kaj je s teboj aga?” vpraša poveljnik.

“Ah, gospod, v nogah me je pričelo trgati. Najbolj je, če se zopet vsedem.”

“Vsedi se, pomagati ti hočem!”

Aga se zopet vsede. Poveljnik pa ga jako ljubeznivo vpraša:

“Po kateri nogi te trga?”

“Po desni.”

“Daj mi nogo sem!”

Aga mu pomoli nogo in muteselim jo prične vleči z vsemi močmi.

“O jaci! — o gorje, gospod; zdi se mi, da me trga po levi nogi.”

“Torej mi daj levo sem!”

Selim ga uboga, in muteselim potegne z vso močjo. Bil je komično smesčen prizor, ko je muteselim, poveljnik trdnjave, kteremu so sicer ustregli sluge vsako željo, svojemu podložniku po bratovsko tresel in vlekel nogo.

“Dobro. Prešlo je!” reče aga.

“Torej vstani, če se moreš držati po koncu!”

Selim vstane in stoji ravno kot sveča. Toda njegova hoja! Trudil se je kot mladič-vrabec, ki skuša prvič poleteti iz gnezda.

“Teci!” zapove muteselim. “Čakaj, podpirati te hočem.”

Muteselim hoče vstati, vendar zgubi ravnotežje ter pade na svoj sedež. Toda znal si je pomagati. Z roko se nasloni na moje rame in vstane. Nato se razkorači, da podeli večjo vzdržnost svojim nogam, in začudeno pogleda rudečo svetilko. Bil je popolnoma pijan.

“Emir, tvoja laterna pada z mize!”

“Jaz pa vidim, da še stoji.”

“Ne, pada, in papir že gori. Ali ne vidiš plamenov?”

“Ničesar.”

“Mašalah! Vidim jo padati, in vendar še stoji na mizi. Nikar se ne kobacaj, Selim-aga, da se ne zvrneš!”

“Jaz ne kobacam, efendi!”

“Saj te vendar vidim!”

“Ti sam kobacaš, gospod!”

“Jaz? Aga, meni se zdi, da se ti meša. Tvoji živci te vznemirjajo, in tvoj trebuh je zlezal v noge. Z rokami suvaš in mahaš in treseš z glavo, kot bi hotel plavati. Ah, Selim-aga, zdravilo je bilo prekrasno in premočno za tebe. Vrglo te bo skoro ob tla!”

“Gospod, motiš se! Kar si govoril o meni, se vrši pri tebi. Tvoje noge plešejo in tvoje roke skačejo. Tvoja glava se vrti kot vrtavka. Muteselim, ti si bolan. Alah naj ti pošlje pomoč, da tvoj telesni sestav popolnoma ne omaga!”

To je pa bilo muteselimu že preveč. S pestjo zagrozi agi in reče:

“Selim-aga, čuvaj svoj jezik! Kdor trdi, da moj telesni sestav ni v redu, tega dam bičati ali pa vtakniti v luknjo! Valah! Ali sem vtaknil ključ od ječe k sebi?”

Z roko poseže za pas, kjer dobi ključ.

“Aga, napravi se, da greš z menoj! Baš sedaj hočem preiskati zaporedje. Emir, tvoje zdravilo je res kot mleko iz paradiža; toda moj želodec je popolnoma zmešalo; zdi se mi, da ti siliš z glavo vedno navzdol. Dovoliš, da odideva z ago?”

“Če je tvoja volja, da obiščeš ujetnike, tedaj te ne smem zadrževati pri spolnovanju tvojih dolžnostij,” mu odvrnem.

“Torej pojdimo. Zahvalim se ti za dobroto, katero sva danes okusila. Kdaj nam zopet pripraviš enako zdravilo?”

“Kadar hočeš.”

“Vročje zdravilo je še boljše kot mrzlo, toda človeku pretrese kosti in mozek ter mu pahne kosti iz sklepov. Alah naj te čuva in naj ti podeli prijeten počitek.”

Muteselim prime za roko Selim-ago.

Napotita se po stopnjicah, in jaz jima sledim. Na sredi stopnjic počakata.

“Selim-aga pojdi ti naprej!” reče muteselim.

“Gospod, to čast prevzameš ti!” mu odvrne Selim.

“Jaz nisem prevzeten, kar ti mora biti znano.”

Aga se previdno poda po stopnjicah naprej. Muteselim mu sledi. Najbrž mu ni bilo nekaj prav, ker se ozre nazaj in vpraša:

“Efendi, ali si še za nama?” vpraša mene.

“Da.”

“Ali ne veš, da mora gostitelj svoje goste spremljati do hišnih vrat?”

“Vem.”

“Toda ti me nečeš spremljati!”

“Torej dovoli, da popravim zamujeno!”

Primem ga za roko in podpiram. Sedaj je šlo bolje. Spodaj pred vratmi muteselim počaka in globoko zazdeha.

“Emir, preklicani makredš je pravzaprav tudi tvoj jetnik,” mi reče.

“Če prav premislimo, gotovo.”

“Torej se moraš tudi ti prepričati, če je še v zaporu.”

“Spremljal vaju bodem.”

“Torej pridi in daj mi svojo roko.”

“Emir, dve roki imaš,” reče aga; “z eno podpri muteselima z drugo pa mene.”

Oba moža sta sicer zelo težko visela na meni, vendar njih pijanost še ni bila toliko, da se ne bi zavedala, kaj počenjata. Korakala sta sicer negotovo in počasi, vendar pridemo kmalu do zaporov. Ulice so bile prazne in zapuščene. Živa duša nas ni srečala.

“Tvoji Arnavti se bodo prestrašili, ko me zagledajo,” reče muteselim Selim-agi.

“In jaz s teboj!” reče aga ponosno.

“In jaz z vami?” dodenem še jaz.

“Ali je Arabec še v ječi?”

“Gospod, menda misliš, da spuščam take ljudi na prosto?” reče razžaljeni Selim-aga.

“Tudi v njegovo celico pogledam. Ali ima kaj denarja pri sebi?”

“Ne.”

“In koliko nosi makredš s seboj?”

“Ne vem.”

“Vse mora izročiti meni. Toda, Selim-aga, tvoji Arnavtje ne smejo biti navzoči, ko nam izroči denar.”

“Torej jim zapovem, da se poberejo v svojo sobo.”

“In če bodo prisluškovali?”

“Jih pa zaprem in zaklenem.

“Dobro. Toda, kadar mi odidem, bodo govorili z ujetnikom.”

“Ne spustim jih iz njih sobe.”

“Tako je prav. Makredšov denar pripada muteselimu, ki bo Selim-agi dal dober bakšiš.”

“Koliko, gospod?”

“Tega sedaj še ne morem povedati, ker ne vem, koliko ima lump s seboj denarja.”

Kmalu pridemo do zaporov.

“Odpri, Selim-aga!”

“Gospod, saj sem vendar tebi ključee izročil!”

“Pravilno!”

Muteselim seže za pas, in potegne ključ, da odpre. Odpira in odpira, vendar ključavnice ne more najti.

Na to sem jaz čakal; brez obotavljanja rečem muteselimu:

“Dovoli, muteselim, da jaz odprem!”

Vzamem mu ključ iz rok, odprem, ključ zopet ven potegnem, stopim v vežo in vtaknem ključ v notranji strani zopet v ključavnico.

“Vstopita! Jaz hočem za vama zapreti!”

Muteselim in Selim-aga vstopita. Jaz pa hitro obrnem ključ v ključavnici, kot bi zaprl, nato ga pa takoj zopet obrnem, da so bila vrata nezaklenjena in navidez poskušam, če so vrata zaprta.

“Zaprta so. Tu imaš ključ, muteselim!”

Poveljnik spravi ključ za pas. Prvi del moje naloge je bil zvršen. Vrata, ki vodijo iz zaporov na ulici so odprta, in Amad el Gandur ima torej prosto pot. Od vseh strani pridejo Arnavti s svetilkami v rokah.

“Je vse v redu?” vpraša muteselim svečano.

“Da, gospod!”

“Ni nihče pobegnil?”

“Nihče.”

“Tudi Arabec ne?”

“Ne.”

“In makredš?”

“Tudi ne,” odvrne narednik pri tem duhovitem zasliševanju.

“Vaša sreča, psi. Vse bi vas pustil do smrti bičati. Poberite se v svojo sobo! Selim-aga, zapri jih v njih luknjo!”

“Emir, zapri jih raje ti mesto mene!” me prosi aga.

“Rad!”

Meni ravno prav. Aga vzame svetilnico v roke, in jaz peljem Arnavte navzgor.

“Zakaj nas zapirajo, gospod?” vpraša me narednik.

“Ker hoče muteselim jetnike zaslišati.”

Arnavti se podajo v svojo sobo, in jaz potegnem zapah čez vrata ter se vrnem po stopnjicah navzdol. Ker sta aga in muteselim bila že precej daleč od vežnih vrat, hitro planem tja in jih nalahno odprem, da so bila le prislonjena. Nato pa hitro korakam za obema Turkoma.

“Kje je makredš?” vpraša muteselim.

“Tukaj.”

“In kje je Arabec?” vprašam jaz, ker sem hotel, da se pri Arabecu najprej odpre.

“Tukaj za drugimi vratmi!”

“Torej odpri!”

Muteselim je bil najbrž zadovoljen z mojim predlogom. Pomiga z glavo in Selim-aga odpre.

Arabec je gotovo slišal naše glasne korake in nas stoje pričakoval v svoji luknji. Muteselim stopi bližje.

“Ali si ti Amad, sin Mohamed Emina?”

Amad ne odgovori.

“Ali ne znaš govoriti?”

Amad zopet molči.

“Pes, jaz ti bom še usta odprl! Jutri te odpeljemo!”

Amad ne spregovori niti besedice, vendar me pozorno ogleduje, ker je od mene pričakoval rešitve. Skrijev mu pomignem z očesom v znamenje, naj bode pripravljen; nato pa Selim-aga zopet potegne zapah čez njegova vrata.

Sedaj odpre druga vrata. Makredš stoji ob steni svoje luknje. Ko zagleda mene, začudeno pogleda.

“Makredš, kako ti ugaja v tej luknji?” ga vpraša muteselim ironično in vesel radi obilo zavžitega vina.

“Alah naj učini, da prideš ti sem mesto mene!”

“Prerok, katerega častim, bo preprečil tvojo željo. Tvoja usoda je zelo huda.”

“Jaz se ne bojim!”

“Selim-ago si hotel umoriti!”

“Ker je lopov prve vrste!”

“In podkupiti si ga hotel!”

“Ker je neumen!”

“In takoj si mu hotel plačati!”

“Bolje bi bilo, da bi ga obesil.”

“Morebiti se tvoje želje lahko spolnejo,” reče zviti muteselim. Radi zavžitega vina in pričakovanja dobrega plena se mu je svetil ves obraz.

“Kaj?” vzklikne makredš. “Ali govoriš resnico?”

“Da.”

“Hočeš z menoj se pogajati?”

“Da.”

“In koliko zahtevaš?”

“Povej mi, koliko imaš pri sebi denarja?”

“Muteselim, denar potrebujem sam za potovanje.”

“Kolikor rabiš ti že pustimo.”

“Dobro, torej pričnimo s pogajanjem. Toda ne v tej luknji!”

“Kje pa?”

“V prostoru. ki je za ljudi ne pa za podgane.”

“Torej pridi iz svoje luknje!”

“Daj mi roko!”

“Selim-aga, daj mu ti roko!” reče muteselim, ker ni zaupal svojemu ravnotežju.

Agas pa je menda imel iste premisleke, ker me sune pod komolec in prisi:

“Efendi, stori ti mesto mene!”

Da se stvar še bolj ne zavleče, stegnem torej roko proti makredšu in ga potegnem iz njegove celice.

“Kam naj ga peljem?” vprašam.

“V stražno sobo,” reče poveljnik.

“Ali naj vrata celice zopet zaklenem ali — — —?”

“Samo prisloni jih!”

Dam si torej opraviiti z vratmi, da odidejo vsi trije v imenovano sobo,

vendar se mi ne posreči; muteselim čaka na mene. Zmisli si moram kaj družega.

Naprej koraka makredš, za njim poveljnik s svetilnico, potem aga in konečno jaz. V glavo mi šine dobra misel. Z roko sunem mimo age poveljnika v bedra, da slednji spusti svetilnico iz rok in zakriči.

“Aga, kaj počenjaš za menoj?” zakriči muteselim nad njim.

“Saj te nisem jaz sunil, gospod!” se izgovarja nedolžni aga.

“Ti si me sunil! Sedaj je tema na hodniku. Prinesi drugo svetilnico!”

“Jaz jo grem iskat k Arnavtom.” rečem jaz in zginem. Ostali trije so bili že v stražni sobi, ktera zaklenem za seboj. Nato hitro stopim k Arabcu v celici in potegnem zapah nazaj.

“Amad el Gandur!”

“Gospod, ali si ti?”

“Da. Hitro stopi navzgor!”

Z mojo pomočjo skoči iz svoje luknje, nakar njegova vrata zopet zaprem.

“Ne govori, temveč hiti!” ga opominjam.

Sveži zrak ga skoro premaga, da se opoteče. Vsled dolgega zapora je bil zelo slab.

Zopet ga primem za roke; v naglici smukneva skozi vrata po dveh ulicah, nakar pri tretjem vogalu počakava.

“Pripravi se! Tam je moje stanovanje, in tam je tudi tvoj oče.”

Zakrokam kot sem obljubil, in takoj se prikaže luč iz hiše, kar mi priča, da je nekdo vrata odprl.

Hitiva k vratom, kjer stoji Halef.

“Hitro notri!”

Jaz pa odbežim nazaj. Zamudil sem vsega skupaj samo dve minuti. Po stopnjicah planem navzgor, da dobim svetilnico pri Arnavtih. V par sekundah sem že zopet spodaj in se podam v stražno sobo.

“Dolgo si izostal, efendi!” reče muteselim.

“Stražniki so me vprašali, zakaj si jih zaprl, in povedal sem jim.”

“Eno bi jim pripilil okoli ušes, ne pa odgovoril! Zakaj si nas zaprl, ko si odšel po svetilnico?”

“Gospod, saj je vendar ujetnik pri vas!”

“Previden si, emir; prav si storil. Postavi luč na mizo in začnimo z razpravo!”

Seveda poveljnik nikakor ni nameraval spustiti makredša za denar. Od njega je hotel izsiliti kolikor največ denarja s tem, da mu je obljuboval svobodo, nakar bi ga zopet ukazal utakniti v luknjo. Ker sta bila muteselim in aga pijana, bi makredš kaj lahko odvezel ključce, pobil oba na tla in pobegnili v noč.

“Povej, koliko denarja imaš pri sebi?” reče poveljnik.

“Povej mi raje ti, koliko zahtevaš od mene?”

“Koliko zahtevam, ti povem šele, ko mi ti razodeneš, če moreš plačati.”

“Torej vprašaj, muteselim!”

“Daj mi tritisoč pijastrov.” (Približno stotrideset dolarjev).

“To je preveč!” reče makredš navidezno prestrašen.

“Torej mi daš štiritisoč!”

“Gospod, ti vedno več zahtevaš!”

“Makredš, ti pa manj ponujaš! Muteselim neče mešetariti. Če ne daš tako štiritisoč, zahtevam še več.”

“Toliko denarja nimam. Dvatisoč ti lahko dam!”

“Tvoja roka je zaprta, toda rad jo boš odprl. Sedaj zahtevam pettisoč!”

“Gospod, tritisoč ti dam!”

“Pet sem zahteval!”

Jezno pogleduje makredš poveljnika, in na njegovem obrazu sem bral velik strah za denar. Toda skrb za prostost je bila še večja.

“Ali mi oblubiš, da me spustiš, če te plačam?”

“Obljubim.”

“Torej priseži pri preroku!”

“Prisegam!”

Slednjo besedo je muteselim kaj neprevidno izgovoril.

“Torej šteji!” reče makredš.

Z roko poseže v žep svojih širokih hlač in privleče na dan zavitek, ovit z svilenó tkanino. Odpre ga in z tresočimi rokami prične šteti denar, dočim aga sveti z laterno.

“Ali je prav?” vpraša, ko je naštel pettisoč.

Muteselim še enkrat prešteje in reče:

“To je papirnat denar v vrednosti pettisoč pijastrov. Vendar znano ti je, da denar ni toliko vreden. Če hočem papirnati denar izmenjati, dobim manj kot pettisoč pijastrov. Daj mi še dvatisoč!”

“Gospod, ti si nepravíčen!”

“Dobro, pojdi nazaj v svojo luknjo!”

Makredšu se pojavi mrzel pot na čelu.

“Gospod, grozovit si kot tiger!”

“In tebe bo tvoja skopost umorila!”

Z jezo in tugo prične makredš znova šteti.

“Tu, vzemi!” reče konečno in globoko vzdihne.

Muteselim zopet prešteje in vtakne denar k sebi.

“Vse dobro!” reče. “Hvali preroka, ki je omečil tvoje sree, ker sicer bi še več zahteval!”

“Torej sem sedaj prost!” reče makredš in spravlja ostali denar.

Muteselim ga začudeno pogleda.

“Prost? Da, toda šele tedaj, ko boš plačal!”

“Kaj nimaš že denarja v žepu?”

“Da, meni si plačal, toda Selim-agi še nisi!”

“Alah il Alah!” zakliče jezno ujetnik. “Saj si vendar zahteval samo pettisoč pijastrov!”

“Alah je potemnil tvoj razum. Zakaj nisi vprašal, čegavih je teh pettisoč pijastrov? Moji so; tudi aga mora dobiti svoj delež.”

“Koliko?”

“Kolikor si meni plačal!”

“Gospod, sam satan govori iz tebe!”

“Plačaj, in molčal bo!”

“Jaz ne plačam!”

“Torej se vrneš v zapor!”

“Ah, Mohamed in vi kalifi, vi ste slišali njegovo prisego! Satan ga je obsedel, ki ga bo zadavil!”

“Čuj, makredš, svetilnici primanjkuje olja. Hočeš plačati?”

“Agi dam tisoč!”

“Pettisoč! Ne mešetari, sicer zahtevam še več!”

“Toliko denarja nimam!”

“Imaš ga. Videl sem ga v tvoji nabasani mošnji.”

“Torej dam — — —”

“Ali naj zahtevam šesttisoč?”

“Ti si tiran, da hudič si!”

“Makredš, gotova sva!”

Muteselim se počasi dvigne.

“Stoj!” zakliče jetnik. “Plačati hočem!”

Svoboda mu je bila torej vendar dražja kot denar. Znova prične šteti denar, dočim se muteselim vsede. Res našteje makredš še pettisoč pijastrov. (Dvesto dolarjev.)

“Tu je denar,” reče, “in Alah naj prekolne onega, ki ga vzame!”

“Imaš prav makredš,” reče muteselim, njegov prejšnji zaveznik in sedajni nasprotnik mirno. “Toda aga ne vzame tega denarja.”

“Zakaj ne?”

“Ker je samo pettisoč v papirju. Pozabil si priložiti še dvatisoč.”

Makredš se okrene, kot bi hotel skočiti na poveljnika vendar se premisli.

“Samo tri papirje še imam!”

“Torej te zaprem v luknjo. Morebiti se tedaj premisliš, da imaš še več denarja. Pojdi!”

Makredš naredi obraz, kot bi hotel počiti, potem pa poseže v žep in potegne ven mošnjo, katero tako drži, da je sam videl njeno vsebino.

“Torej poskusim, če spravim toliko skupaj. Tvoje srce je iz kamna, in tvoja duša se je spremenila v skalo. Le nekaj srebrnikov in zlatnikov še imam.”

Pred muteselima položi ostale tri papirje, nakar začne šteti zlatnike.

“Tu! Sedaj sem siromak; še štirideset pijastrov imam, da ne umrjem gladu!”

Skoro sem moža obžaloval; toda že prej sem vedel, da bo moral izročiti vse do zadnjega centa. Pogled na denar je muteselima popolnoma streznil. Tudi agi se ni več poznala pijanost. Slednji hoče odšteti denar spraviti v svoj žep.

“Stoj!” reče poveljnik. “Začasno jaz spravim ta denar.”

“Torej končno sem prost!” vzdihne makredš.

Poveljnik pa začudeno strese z glavo.

“Prost? Ali si že plačal?”

“Kaj si ponorel. Saj si že vendar spravil ves denar!”

“Svojega in za Selim-ago. Toda emir še ni ničesar dobil!”

“Kaj njega briga denar!”

“Kdo pravi to? On je tukaj, toraj mora biti plačan!”

“Toda on mi nima ničesar zapovedovati!”

“Ali te ni on dal prijeti? Mrzlica te je prijela, makredš, sicer bi spoznal, da mora emir še več dobiti, kot jaz in Selim-aga.”

“On ne dobi ničesar!” zakriči divje makredš. “On ne dobi ničesar, ker nimam denarja, in bi mu tudi ničesar ne dal, če bi imel milijone pri sebi!”

“Ti imaš še denar!”

“Štirideset pijastrov!”

“Žal mi je, makredš! Tvoja mošnja je polna zlatnikov in tako obsežna, da emirja lahko trikrat plačaš. Z denarjem si se dobro preskrbel!”

“Motiš se!”

“Pokaži mi mošnjo!”

“Moja je!”

“Obdrži jo, vendar plačaj!”

Makredš je bil skoro že napol blazen. Sicer se mi je gnjusil ves prizor, vendar je zadostno osvetljeval razmere turške uprave, posebno v oddaljenih pokrajinah.

“Plačati ne morem!” reče makredš odločno.

“Torej pojdi v luknjo!”

“Ne grem, ker sem ti že plačal!”

“Prisilili te bomo!”

“Torej mi daj nazaj plačani denar!”

“Denar je moj. Pomni, da si moj jetnik in da je vse moje, kar imaš pri sebi!”

“Plačal bi tudi emirja, če bi imel denar.”

“Imaš ga. In če nimaš dovolj denarja, pa daj svojo uro in prstane, ki se blišče na tvoji roki.”

“Ne morem. Petsto pijastrov lahko dam možu, ki je moj največji sovražnik.”

Makredš me pogleda z očmi jeze in sovraštva.

“Ali je to tvoja zadnja ponudba?” vpraša poveljnik.

“Da.”

“Naprej torej! Sledi nam!”

Muteselim vstane, in za njim aga.

Stal sem pri vratih in stopil na stran, da odide muteselim prvi iz sobe. Izza njegovega pasa mu gledajo ključi. Ujetnikove oči se posvetijo. Kot tiger skoči na poveljnika, mu iztrga ključe, ga podre na tla, da pade na ago, ki se zaleti v mene. Nato pa bliskoma skoči iz sobe v temni hodnik. Svetilka se je prevrnila, in tema je zavladala po vseh prostorih.

“Za njim!” kriči poveljnik.

Makredš bi bil rešen, da je zaprl vrata za seboj in potegnil zapah. Časa je imel dovolj, ker sta se oba moža premetavala po tleh, da sem moral skočiti preko njiju, če sem hotel na hodnik.

Že začujem ključ v ključavnici. Slučaj, da sem jaz pustil vrata nezaklenjena, je bil makredšu v pogubo. Poskuševal je namreč šele odpreti, ker je menil, da so vrata zaklenjena. Že sem pri njem in ga zgrabim. Tu bliskoma poseže za moj pas, kjer je tičal moj nož. Ker je bila tema, nisem mogel natančno opazovati vseh njegovih kretenj. Z nožem me sune v roko. Razjarjen ga zgrabim za obe roki in jih stisnem, da ne more gibati.

Medtem sta dospela poveljnik in aga. Poveljnik me zgrabi za ramo.

“Pusti me, muteselim, to sem jaz!”

“Ali ga držiš?”

“Da. Zapri vrata in naredi luč. Pobegniti nam ne more več.”

“Ali ga lahko sam držiš, emir?” vpraša aga.

“Da.”

“Torej prinesem luč.”

Poveljnik zapre vrata, vendar se ne upa makredšu približati. Ujetnika sem pritisnil ob steno, vendar ga nisem mogel podreti na tla, ker sem se moral čuvati z eno roko njegovega noža. Vendar ga držim, dokler se ne prikaže aga z lučjo. Luč postavi na stopnjice in pride bližje.

“Vzemi mu nož iz rok!” rečem.

Aga mu iztrga nož, in jaz sem imel prosto roko. Makredša zgrabim za prsa. On me hoče pahnuti od sebe, toda jaz se urno sklonem, in dočim obvisi njegove roke v zraku, mu spodnesem noge, da telebi po tleh.

“Zvežite ga!” zapovem.

“Kako?”

“Z njegovim pasom!”

Makredš leži mirno in se pusti zvezati. Radi tolike vzrujanosti se ga je skoro polastila omotica.

“Drži ga za noge!” zapove muteselim agi.

Muteselim mu nato sprazne vse žepe in mu vzame tudi uro in dragocene prstane, kar vse utakne v svoj žep. Nato potegne aga makredša za noge in ga vleče v njegovo celico, kjer ga telebi navzdol. Za njim zapre vrata. Nato pokliče Selim Arnavte, katerim zabiči, da strogo pazijo na jetnika.

“Vzemi jim ključ od vrat, da ne more nihče odpreti,” zapove muteselim.

Nato pa skupno zapustimo zapore.

Zunaj muteselim obstoji. Streznil se je popolnoma.

“Selim-aga, o vsem, kar je imel makredš pri sebi, bom sestavil zapisnik. Poslati moram namreč vse v Mosul. Ti boš podpisal, da je vse resnica, in da makredš ne bo mogel trditi, da sem napisal napačno poročilo.”

“Kdaj naj pridem k tebi?” vpraša Selim.

“Ob navadnem času.”

“In ključ od ječe obdržiš ti?”

“Da. Mogoče stopim ponoči še enkrat v zapore. Lahko noč, emir! Danes si mi veliko koristil, in rad bi se ti hvaležnega skazal.”

Muteselim odide svojo pot, z ago jo pa udariva proti naši hiši.

“Efendi!” zakliče aga s pomenljivim glasom.

“Kaj?”

“Sedemtisoč pijastrov je ležalo pred menoj!”

“In se si jih že veselil, kaj ne?”

“Gotovo!”

“Torej naj ti jih muteselim izroči!”

“Meni? Izroči? Ali veš, kaj se zgodi jutri?”

“Kaj?”

“Spisal bo poročilo, da je makredš imel pri sebi tisoč pijastrov, in mene bo prisilil, da podpišem. Vse drugo, tudi uro in prstane pa obdrži sam za sebe, mene pa odslovi s sto pijastri.”

“In se boš veselil?”

“Jezil se bom na smrt!”

“In muteselim izroči sporočilo majorju iz Mosula, kaj ne?”

“Da.”

“Torej boš dobil več kot sto pijastrov.”

“Kdo mi jih bo dal?”

“Muteselim ali pa jaz.”

“Vem, da si usmiljen, efendi; če bi le imel vsaj kapljico tvojega zdravila!”

“Imam ga še precej. Ali ga hočeš?”

“Da.”

“Izročim ti ga v tvoji kuhinji.”

Vrata stanovanja niso bila zaprta. V kuhinji leži “Mirta” na starih cunjah, ktere je po dnevu rabila za brisanje posode, ponoči pa za ležišče. Spala je spanje pravičnega.

“Mersina!” zakliče aga.

Mersina ne čuje.

“Pusti jo, naj spi,” prosim ago. “Prinesem ti zdravilo, potem se pa vlezl k počitku, katerega si zelo potreben.”

“Alahu je znano, da sem ga zaslužil!”

Zgoraj so bili vsi moji tovariši zbrani v Hadedinovi sobi. Ko stopim v sobo, me sprejmejo z glasnim krikom, da sem moral zapovedati mir. Najprvo prinesem agi vina, nato pa, ko sem se prepričal, da se je vlegel k počitku, se vrnem k tovarišem.

Amad el Gandur se je preoblekel in njegov oče ga je obril in ostrigel. Skoro bi ga ne spoznal več. Očetu ni bil več podoben. Ko me zagleda, vstane in stopi proti meni.

“Emir, arabski sin sem in ne klepetav Grk. Slišal sem koliko si storil za moj rod in mojega očeta. Moje življenje je tvoje, in vse, kar imam.” Govoril je priprosto, toda iz srea.

“Še nisi na varnem. Moj sluga te pripelje na varen prostor”, mu odvrnem.

“Pripravljen sem; samo na tebe smo še čakali.”

“Ali znaš plezati?”

“Da. Prišel bom v skrivališče, dasi sem še slab.”

“Tu imaš mojo laso. Če ti zmanjka moči, naj pleza hadži Halef naprej, in te potegne navzgor. Imaš orožje?”

“Da, oče mi ga je kupil. Tu imaš nazaj tvoje bodalo. Hvala ti!”

“In hrano?”

“Vse je že zavito in pripravljeno.”

“Torej pojdite. Mi pridemo kmalu za vami.”

Šejkov sin se s Halefom previdno splazi iz hiše, in kmalu odidem tudi jaz za njima z Amadovo staro obleko pod pazduho. Neopazeno pridem do prepada pred mestnim zidom, kjer raztrgam njegovo obleko in jo vržem na skale okoli prepada.

Ko pridem domov, me pelje Anglež v svojo sobo. Bil je videti zelo jezen.

“V sobo iti in vsesti se, Sir!” mi reče. “Slabo gospodarstvo. Misera-bel tukaj!”

“Zakaj?”

“Sedim pri teh Arabcih in ne razumem nobene besedice! Mojega vina ni več, mojega tobaka tudi ne, in mene tudi kmalu ne bo! Yes!”

“Pripravljen sem, da vam vse povem!”

Dasi sem sam potreboval spanja, vendar mu vse povem, kar se je medtem pripetilo. Rad sem ustregel Angležej želji, ker nisem mogel prej misliti na spanje, dokler se Halef ne vrne. Čakal sem ga zelo dolgo, in jel se je že dan svitati, ko se vrne.

“Kako je?” vpraša master Lindsay. “Srečno prišli na vilo?”

“Šlo je sicer težko, vendar je vse v redu.”

“Well! Halef je strgal svojo obleko. Tu, Halef, bakšiš!”

Halef sicer ni razumel angleškega, vendar dobro pogodil zadnjo turško besedo. Roko stegne proti Angležu, ki mu da sto pijastrov v zlatu.

“Novo suknjo kupiti; povejte mu, Sir!”

Tako je bil torej ta večer končan in pretekla še bolj huda noč. Vlegel sem se k počitku, če tudi le za nekaj ur. Zaspal sem kot ubit. Zbudil se pa nisem sam, temveč močan, hiter glas me požene iz postelje.

“Efendi, emir, na noge! Hitro, hitro!”

Dvignem se iz postelje. Pred menoj stoji Selim-aga brez obleke in turbana. Lasje mu stojijo zmršeni po glavi; z brado divje maha po obrazu, in z očmi skuša grozovito gledati, kar se mu pa ne posreči, ker so bile še kalne od zavžitega vina.

“Kaj pa je tako strašnega?” vprašam mirno.

“Dvigni se! Nekaj groznega se je zgodilo!”

Šele po dolgem prigovarjanju izvlečem iz njega, da je muteselim opazil da je pobegnil Arabec, in se sedaj grozno srdi. Prestrašeni aga me milo prosi, da grem z njim v zapor in pomirim muteselima.

V kratkem času sva že na poti. Pri vratih nas že pričakuje muteselim. Niti ne pozdravi me, temveč potegne ago v hodnik, kjer so trepetali prestrašeni stražniki.

“Nesrečnik, kaj si učinil?” zagrmí nad njim.

“Jaz, gospod? Ničesar, prav ničesar nisem zakrivil.”

“To je baš tvoja hudobija, ker nisi ničesar naredil. Čuval nisi ponoči!”

“Kje naj bi stražil, efendi?”

“Naravno v ječi.”

“Saj nisem mogel noter!”

Muteselim ga debelo pogleda. To mu niti na misel ni prišlo.

“Saj nisem imel ključa!” pristavi aga.

“Ključa — — —! Da, aga, res je, in tudi sreča za tebe, sicer ne vem kaj bi s teboj naredil. Pojdi z menoj in oglej si to luknjo!”

Napotimo se po hodniku. Vrata Arabceve celice so bila odprta in luknja je bila prazna.

“Pobegnil!” reče aga.

“Da, pobegnil,” jezi se muteselim.

“Kdo mu je odprl vrata?”

“Da, vprašam te, aga, kdo? Povej mi, aga!”

“Jaz ne, gospod!”

“Jaz tudi ne! Samo stražniki pridejo v poštev!”

Aga se obrne proti njim.

“Pojdite sem psi!”

Boječe se približajo nekoliko korakov.

“Vi ste odprli vrata jetniku!”

Narednik se drzne odgovoriti:

“Aga, nihče nas se ni pritaknil zapaha. Vrata smo nameravali odpreti šele popoldne, ko se jetnikom daje hrana.”

“Torej sem bil jaz prvi, ki je odprl vrata beguncu?” vpraša pooveljnik.

“Da, efendi!”

“In ko sem odprl, je bila luknja prazna. Pobegnil je. In kako je prišel iz luknje? Včeraj zvečer je bil še tukaj; sedaj ga pa ni več. Med tem časom ste samo vi bili v teh prostorih. Eden izmed vas mu je odprl vrata!”

“Prisegam pri Alahu, da se vrat nisem dotaknil!” zatrjuje treseč se narednik.

“Muteselim,” povzamem jaz sedaj besedo, “stražniki niso imeli ključa od glavnih vrat. Če je kdo njih odprl jetniku vrata, mora biti slednji še v zaporu.”

“Imaš prav, ker imam jaz vse ključe,” reče muteselim. “Preiskali bomo celo hišo!”

“In pošlji stražo tudi k mestnemu zidovju, da preišče skale v bližini. Če je pobegnil iz mesta, gotovo ni šel ven pri vratih, temveč čez zid, in gotovo najdemo za njim sled. Njegova obleka je v tem zaporu tako strohnela, da jo je gotovo strgal, ko je plezal čez skale.”

“Da,” zapove muteselim Arnavtom, “tecite takoj k straži in zapovejte, da se celo mesto preišče!”

Nato prične iskati po vseh zaporih, kar je trajalo skoro celo uro. Seveda o pobeglem ni bilo ne duha ne sluha. Pravkar smo hoteli zapustiti ječo, ko prideta dva Arnavta z raztrganimi kosi obleke.

“Te cunje smo našli za mestnim zidovjem poleg prepada,” naznani eden.

Aga vzame cunje v roko in jih preišče.

“Efendi, to so ostanki ujetnikove obleke,” naznani muteselimu. “Dobro jih poznam.”

“Ali si prepričan?”

“Tako gotovo kot radi svoje brade.”

“Torej je vendar pobegnil iz te hiše!”

“In najbrž padel v prepad,” pristavim jaz.

“Pojdimo na lice mesta in poglejmo!” zapove muteselim.

Vsi se napotimo pred mestno zidovje in kmalu pridemo do mesta, kjer sem jaz obleko raztrgal. Sedaj po dnevu sem se čudil, da nisem ponoči tebebnil v prepad. Muteselim si ogleda prostor.

“Padel je v brezdnio in mrtev je. Iz prepada ni mogel več. Toda kdaj je pobegnil?”

Tega poveljnik pač ni mogel dognati, kakor se je tudi trudil več ur, da razmota uganko. Divjal in grozil je vsakemu, ki je prišel v njegovo bližino, torej ni čuda, da sem se ga ogibal. Vendar dolgočasil se nisem, ker sem imel obilo opravkov. Najprvo kupim konja za Amad el Gandurja, nato se pa podam k moji bolnici, ktero sem zadnji čas precej zanemaril.

Pred hišnimi vratmi zapazim osedlano mulo; namenjena je bila za žensko. V predsobi dobim očeta, ki me z veseljem pozdravi.

Bolnica je slonela na svoji postelji; lica so ji lahno zarudela, in oči niso bile več motne. Ob njeni postelji slonite mati in prababica; slednja je bila oblečena za potovanje. Povrh svoje bele obleke si je nadejala črno suknjo in na glavi je imela črn pajčolan, ki je padal po hrbtu. Deklica mi takoj ponudi roko.

“Hvala ti, efendi, ker sedaj vem, da ne bom umrla!”

“Da, živela bo,” zagotovi starica. “Bil si božje orodje, ker si ohranil življenje, ki mi je dražje kot vse na svetu. Bogastva ti ne smem ponuditi, ker si velik emir, ki ima vse, kar potrebuje; toda povej mi, kako naj se ti zahvalim, efendi!”

“Hvali Boga mesto mene, potem pride tvoja zahvala na pravo mesto; sam Bog je ozdravil tvojo unukinjo.”

“Storila bom, kot si ukazal, in Bog bo gotovo uslišal molitev žene, ki skoro že ne živi več na tem svetu. Kako dolgo ostaneš še v Amadiji.”

“Ne dolgo.”

“In kam si namenjen?”

“Tega ne povem nikomur, ker je bolje, da molčim. Povem samo toliko, da jaham proti vzhodu.”

“Torej potuješ v isti smeri kot jaz, gospod. Moja žival me že pričakuje pred vratmi. Morda se nikdar več ne vidi; sprejmi blagoslov stare žene, ki ti ne more in ne sme ničesar drugega podeliti. Toda razodeti ti hočem neko skrivnost, ki ti bo morda še koristila. Ko zapustiš Amadijo, napočijo slabi dnevi, in morda jih tudi ti doživiš. Če prideš v nevarnost med Ašieto in Gundukto, in če ti ne more nihče pomagati, povej prvemu, ki ga srečaš, da te čuva ru 'i kulian. (Duh votline.) Če te prvi ne posluša, povej drugemu, dokler nisi oproščen nadloge.”

“Ru 'i kulian? Duh votline? Kdo se imenuje s tem čudnim imenom?” vprašam stoletno starko.

“Tega ti nihče ne pove.”

“Toda tebi je znano in mi lahko poveš.”

“Ru 'i kulian je bitje, katerega nihče ne pozna. Zdaj je tukaj, zdaj tam, kjer se nahaja preseči, ki potrebuje njegove pomoči. V več vaseh je gotov kraj, kjer se more ob določenem času z njim govoriti; tja zahajajo siromaki in preseči ob polnoči, da mu potožijo svoje nadloge. On jim svetuje in jih tolaži, večkrat tudi grozi in kaznuje; marsikteri mogočnejši stori, kar on ukaže. Tujei ga ne poznajo; on je v pomoč samo dobrim prijateljem.”

“Torej mi tvoja skrivnost ničesar ne koristi.”

“Zakaj ne?”

“Ker mi ne bodo povedali, kje se duh nahaja, dasi mi je znano njegovo ime.”

“Torej reci ljudem, da sem ti jaz o njem pripovedovala, in vsakdo ti pokaže kraj, kjer se duh nahaja. Moje ime je znano po celi deželi, in dobri vedo, da smejo zaupati mojim prijateljem.”

“In kako se ti imenuješ?”

“Mara Durine.”

Pač skrivnostno razodenje, ki je tako čudno donelo, da mu skoro nisem mogel vrjeti. Poslovim se torej in napotim domov. Iz kuhinje zaslišim nenavaden krik. Plemeniti “Mirti” se je najbrž zopet kaj zgodilo, kar je vzbudilo njeno nevoljo. Pri okoliščinah, v katerih sem živel, je bila najmanjša stvarca lahko za mene pomenljiva, torej stopim v kuhinjo. Mersina je brala junaškemu agi levite, to sem videl na prvi pogled. S sklenjenimi rokami je stala pred njim kot vaški učitelj, ki se huduje nad paglavei svoje šole. On pa je stal pred njo kot z vodo polit kužek. Ko me Mersina zagleda, se takoj spravi na mene:

“Emir, poglej si tega ago!”

Zmagovalno pogleda skesanega grešnika, in z glavo se nekoliko obrnem, da spolnem njeno povelje.

“Ali je ta mož arnavtski aga?” me vpraša.

“Da.”

Tako sem ji odgovoril, ker sem bil res prepričan, da je Selim-aga arnavtski aga. Toda ravno ta odgovor je Mersino še bolj razburil.

“Kaj? Tudi ti meniš, da je poveljnik hrabrih vojakov? Jaz ti hočem povedati, kaj je on; aga strahopetecv je!”

Aga pobesi oči in skuša grdo pogledati Mersino. Posreči se mu le slabo.

“Nikar me ne jezi, Mersina, ker veš, da sem v jezi grozovit!” reče.

“Zakaj se pa tako kregate?” vprašam.

“Radi teh petdeset pijastrov,” odvrne “Mirta” in zaničljivo pogleda na tla.

Pogledam na tla, kjer zagledam dva srebrna novca po dvajset pijastrov in enega po deset pijastrov.

“In kaj je s tem denarjem?”

“Muteselim ga je dal agi.”

Začel sem slutiti pravi vzrok jeze in prepira, torej vprašam:

“Zakaj?”

“Ker je makredša ujel. Efendi, tebi je znano, koliko denarja je imel makredš z seboj?”

“Približno štiriindvajsettisoč pijastrov.” (Približno tisoč dolarjev.)

“Torej mi je Selim vendar resnico povedal. Ves ta denar je muteselim vzel makredšu, agi pa je podaril beraških petdeset pijastrov.”

Po teh besedah Mersina strašno nakremži obraz. Srebrne novce na tleh sune z noge in vpraša mene:

“In veš, kaj je storil ta arnavtski aga?”

“Kaj?”

“Vzel je denar in odšel od muteselima, ne da bi mu žal besedice povedal v obraz! Vprašaj ga, če se lažem!”

“Kaj drugzega sem pač mogel storiti?” opravičuje se Selim.

“Denar bi mu zalučal v obraz! Jaz na tvojem mestu bi ga gotovo. Vržameš efendi?”

“Vrjamem!”

In res sem ji verjel. Hvaležno me pogleda in potem vpraša:

“Ali naj mu denar pošljem nazaj?”

“Ne.”

“Ne?”

Obrnem se k agi:

“Ali si se podpisal na sporočilo, katerega mora muteselim poslati v Mosul?”

“Da.”

“In kaj je muteselim napisal v sporočilo?”

“Da je dobil pri makredšu štiristo pijastrov v zlatu in osemdeset v srebru.”

“Ničesar drugega?”

“Ne.”

“Uro in prstane?”

“Tudi ne.”

“On je tvoj prednik, kteremu se ne smeš upirati; torej je dobro, da si denar mirno vzel. Ali še veš, kaj sem ti obljubil?”

“Vem.”

“Držal bom svojo besedo in govoril z muteselimom. Vsaj tisoč pijastrov boš dobil od njega.”

“Ali je res, efendi?” reče Mersina.

“Da. Denar ni sicer niti poveljnikov niti tvoj aga, vendar slednjič pride vseeno v neprave roke, torej je boljše, da dobiš tudi ti svoj del. Aga naj ima tudi svoj delež.”

“Pa vendar mu je bilo obljubljenih sedemtisoč!”

“To je sedaj nemogoče. Muteselim je le zategadelj obljubil, da bi več izsilil iz makredša. Selim-aga, ali je mosulski major že odpotoval?”

“Ne, efendi!”

“Pa je vendar bilo sklenjeno, da odpotuje danes dopoldne.”

“Muteselim mora spisati novo sporočilo, ker je v starem obljubil, da pošlje tudi Arabca, ki je pa sedaj pobegnil. Morebiti bo major celo tako dolgo čakal, dokler ne primemo begunca.”

“Menim, da nimate dosti upanja.”

“Zakaj ne?”

“Ker je padel v prepad.”

“In če smo se motili?”

“Kako?”

“Muteselim je prepričan, da je Arabec še živ.”

“Kdo mu je sporočil?”

“Nihče; toda opazil sem iz različnih besed, ki jih je izgovarjal.”

“Torej mu želim, da se ne bi motil.”

Podam se v svojo sobo. Kaj če je pričel muteselim sumiti mene, ker sem se morda kje izdal? Mogoče je bilo. Torej sem se moral pripraviti na vse. Predno svojim tovarišem še kaj omenim, si v duhu še enkrat predočim vse, kar sem učinil. Najti nisem mogel ničesar, kar bi moglo obuditi poveljnikovo sumnjo, in z mislimi še bil nisem gotov, ko začujem agove korake po stopnjicah.

“Efendi, poslanec muteselim'a stoji pred vratmi. Sporočil je nama, naj prideva še enkrat k njemu.”

“Počakaj me zdolaj; takoj pridem za teboj!”

Kaj namerava muteselim? Ali hoče v miru z menoj govoriti, ali sovražno? Pripraviti se moram na vse. Obe pištoli dobro naložim. Tudi revolverjev ne pozabim doma. Nato grem k Halefu. Bil je sam v svoji sobi.

“Kje je buluk emiri?” vprašam.

“Major iz Mosula je prišel po njega.”

To sicer ni bilo nič posebnega, vendar ker sem bil že sumljiv, me tudi to vznemiri.

“Kdaj je odšel?”

“Takoj ko si ti odšel, da kupiš konja.”

“Pojdi z menoj k Mohamedu!”

Mohamed leži kadeč iz svoje pipe na divanu.

“Emir,” me pozdravi, “Alah mi ni podelil toliko potrpežljivosti, da bi čakal na stvar, po kateri si želim. Kaj delamo še v mestu?”

“Mogoče ga zapustimo v kratkem času. Skoro se mi zdi, da smo izdani.”

Mohamed se dvigne, in sicer kot se dvigne mož, ki je sicer presenečen, vendar ne kaže tega na zunaj, in ki je pripravljen vse težkoče takoj premagati.

“Iz česa sklepaš, da smo izdani, efendi?”

“Sedaj samo slutim. Poveljnik je poslal po mene, da pridem v ječo, kjer me pričakuje. Šel bom, vendar ostanem previden. Če ne pridem nazaj v eni uri, tedaj se je pripetila nesreča.”

“Jaz te grem takoj iskat, sidi!” reče Halef.

“Do mene ne boš prišel, ker bom najbrž že tičal v ječi. Toda med sabo lahko odločite: — ali bežite, ali pa me skušate oprostiti.”

“Mi te ne bomo zapustili!” zakliče prvi Mohamed Emin.

Ponosno in naravnost je stal pred menoj; njegova bela, do pasa segajoča brada je izražala stas predrznega, toda premišljenega moža.

“Hvala ti! Če me ujamejo, se to zgodi le po vročem boju. Zvezati se pa ne dam na noben način; potem vam tudi pokažem celico, kamor me spravijo.”

“In kako se ti bo to posrečilo, sidi?” vpraša Halef.

“Skušal bom priplezati do okna svoje celice, ki sega na naš vrt. V okno bom potlačil kos moje obleke, da jo boste vsi lahko videli. Po agi ali pa po Mersini me lahko obvestite. Dolgo ne bom ujet. Za vse slučaje pa imejte pripravljene svoje konje. Stvar premišljajte sami; meni se mudi k muteselimu, ki me pričakuje, in obiskati moram še Angleža.”

Tudi Lindsay sedi v svoji sobi na preprogi in kadi.

“Lepo, ker ste prišli, Sir!” me pozdravi. “Odidemo?”

“Zakaj?”

“Ni varno tukaj!”

“Govorite bolj razločno!”

Anglež vstane in pokaže pri oknu na streho bližnje hiše.

“Poglejte!”

Pogledam bolj natančno in zapazim nekega Arnavta, ki leži na trebuhu in opazuje našo hišo.

“Tudi jaz na streho,” reče Lindsay, “in moža ustrelil!”

“Jaz grem sedaj v ječo, kjer me pričakuje muteselim. Če se v eni uri ne vrnem, tedaj sem zaprt. V tem slučaju vam dam znamenje iz svojega zapora.”

“Zelo lepo; bo velika zabava; bodo spoznali master Lindsaya!”

“Pogovorite se s Halefom. On govori nekoliko angleško.”

“Z obrazom govoril. Yes!”

Odšel sem. Nad menoj so čuvale tri osebe, na ktere sem se lahko zanesel. Sicer pa je bila trdnjava Amadija skoro prazna; pol vojakov je bolehalo za mrzlico, in muteselim tudi ni imel čiste vesti.

Selim-aga me že čaka pri vratih. Ker sem se precej zamudil pri Angležu in Mohamedu, stopava hitreje. Poveljnika dobim pri vratih, ki vodijo v zapor. Spotoma nisem opazil nikogar, ki bi pazil na mene; tudi v bližini ječe ni bilo vojakov. Poveljnik me sprejme zelo uljudno, toda ravno ta prisiljena uljudnost še bolj poveča mojo sumnjo.

“Efendi,” reče, ko zapre vrata za seboj, “begunčevega trupla še sedaj nismo dobili.”

“Ali si že preiskal ves prepad?”

“Da. Celo ljudi sem poslal navzdol po vrveh. Vendar o ujetniku ni bilo sledu.”

“Toda njegova obleka je tam ležala!”

“Mogoče se je tam le preoblekel!”

“Torej bi moral prej kupiti drugo obleko!”

“Ali pa jo je že prej dobil. Kakor sem zvedel, je bila včeraj v Amadiji kupljena popolnoma nova obleka.”

Po teh besedah me muteselim vprašajoče pogleda. Menil je, da se bom izdal; ravno nasprotno: spoznal sem, da kuje nekaj skrivnega proti meni.

“Za njega?” vprašam smehljaje.

“Jaz mislim. Da, celo konja so kupili včeraj v našem mestu.”

“Tudi za njega?”

“Najbrž. In konj je še v mestu.”

“Torej bo begunec jahal iz mesta pri mestnih vratih! Muteselim, jaz mislim, da tvoj telesni sestav še ni v redu. Poslati ti moram zopet zdravila.”

“Takega zdravila nikdar več ne pijem,” odvrne nekoliko v zadregi. “Prepričan sem, da je Arabec pobegnil iz zapora, vendar je še v mestu.”

“In tudi veš, kako je pobegnil?” ga vprašam.

“Ne; toda znano mi je, da niti aga niti stražniki niso krivi, da je pobegnil.”

“In kje naj bi bil potem skrit?”

“Tudi temu pridem na sled, in ti mi boš pomagal, efendi.”

“Jaz? Rad, če morem.”

Ko sem stopil v ječo, sem na stopnjicah opazil več Arnavtov kot po navadi. Torej so me res nameravali zapreti. V tem me je še bolj podkrepil čuden muteselimov govor. Ko pogledam na ago, spoznam takoj, da slednjemu ni ničesar znanega, kaj namerava poveljnik. Torej tudi njega so najbrž sumili. Najbrž so slutili, da je begunec v njegovi in moji hiši.

“Slišal sem,” reče poveljnik, “da si ti velik poznavalec vsakovrstnih sledov.”

“In kdo ti je to povedal?”

“Tvoj baši-bozuk, kteremu je povedal tvoj sluga hadži Halef.”

Torej je baši-bozuka zaslišal. Zato torej ga je nameraval major iz Mosula vzeti s seboj. Poveljnik nadaljuje:

“Prosil bi te, da si ogledaš ječo!”

“Saj sem že vse videl danes zjutraj!”

“Toda ne tako natanko, kot kadar se iščejo sledovi. Pogosto je najmanjša stvarica, katero se zanemari, najvažnejša.”

“Imaš prav. Torej celo hišo naj preiščem?”

“Da. Toda začeti boš moral pri luknji, kjer je Arabec tičal, ker tam se je pričel beg.”

Ah, ti zviti Turek! Za menoj na stopnjicah začujem lahen ropot. Arnavtje so počasi prihajali za moj hrbet.

“Seveda najprvo pri njegovi luknji,” potrdim poveljnikove besede. “Torej odpri vrata!”

“Odpri, Selim-aga!” zapove muteselim.

Aga potegne zapahe nazaj in na stežaj odpre vrata.

Jaz stopim bližje, toda tako previdno, da me odvzadaj ni mogel nihče suniti navzdol, in pogledam v luknjo.

“Tu ne opazim ničesar sumljivega, muteselim!”

“Seveda pri vratih ne moreš ničesar videti; stopiti moraš navzdol, efendi!”

Stopim nekoliko na stran, potegnem vrata iz tečajev in jih položim na tla, da jih ne bi mogel nihče zapreti za menoj. Tega siromaški poveljnik ni pričakoval; naredil sem mu debelo črto čez njegove račune.

“Kaj počenjaš?” vpraša začudeno in obenem ježno.

“Vrata sem potegnil iz tečajev, kakor vidiš,” mu odvrnem.

“Zakaj?”

“Če hoče kdo sledove odkriti, mora biti zelo previden in na vse paziti.”

“Toda vrat ni bilo treba sneti. Če so na stežaj odprta, pride ravno toliko svetlobe v luknjo.”

“Pravilno! Toda ali veš, kateri sledovi so najbolj gotovi?”

“Kteri?”

“Oni, ki se berejo na obrazu. In te” — pri tem ga zaupno potrapljam po prsih — “efendi iz Germanistana prav lahko najde in bere.”

“Kaj meniš s tem?” me vpraša začuden.

“Menim, da si ti velik diplomat. Svoje skrivnosti in načrte znaš izborna skrivati. Torej tudi ugodim tvoji želji in skočim v luknjo, kakor si ukazal.”

“O kakšnih načrtih govoriš?”

“Ker si bil toliko moder in si uganil, da ujetnik najlaglje poizve, kako se godi ujetniku, in kako lahko pobegne. Alahu hvala, ker je ustvaril tako modre može!”

Skočim v luknjo in se sklonim, kot bi na tleh kaj iskal. Vendar gledam skrbno na muteselima. Takoj opazim, kako slednji pomigne agi. Oba se skloneta, da pobereta težka vrata in jih zopet postavita v tečaje. Ta trenutek se pa obrnem:

“Muteselim, pusti vrata!”

“Postaviti jih hočem na prejšnje mesto.”

“Torej grem tudi jaz na svoje mesto!”

Pripravim se torej, da skočim iz luknje, kar pa sicer ni bilo lahko, ker je bila luknja precej globoka.

“Stoj!” zakliče muteselim in zajedno pomigne svojim Arnavtom. “Ti si moj ujetnik!”

Selim se prestraši. Naprvo pogleda muteselima potem pa mene.

“Tvoj ujetnik?” vprašam. “Ti se šališ!”

“Govorim zelo resno!”

“Torej si ponoči znorel. Kako moreš vrjeti, da me ti lahko spraviš v svojo oblast!”

“Ti si ujet, in ne prideš prej iz zapora, dokler se mi ne posreči poizvedeti, kje je begunec.”

“Muteselim, ne vrjamem, da ga dobiš zopet v svojo pest!”

“Zakaj ne?”

“Za to mora biti mož, ki ima pogum in pamet in s temi lastnostmi je Alah tebi v svoji modrosti prizanesel.”

“Ti me hočeš psovati? Le glej, kam prideš s svojo modrostjo! Nataknite vrata in zaklenite!”

V roke vzamem pištolo.

“Muteselim pusti vrata, sicer se boš kesal!”

Arnavtov se poloti zadrega.

“Primate, psi!” zarjove muteselim.

“Ljudje bodite pametni in ne dajte se postreljati!” jim zakličem in napnem petelina.

“Le drzni se streljati!” zakliče muteselim.

“Drzni? Muteselim, ti si nor! S tvojimi ljudmi se hočem takoj sporazumeti, in ti boš prvi, ki ga zadene moja krogla.”

Muteselim se res prestraši, ker takoj zgine izpred luknje in se skrije za vratmi. Toda kmalu začujem njegov glas:

“Zaprite vrata, lopovi!”

“Nikar se ne drznite moške, ker prvega, ki se pritakne vrat, pošljem v pekel!”

“Streljajte!” zapove muteselim.

“Muteselim, ne pozabi, kdo sem jaz! Če se mi kaj žalega pripeti, stane tebe glavo.”

“Ali hočete ubogati, lopovi! Ali naj vas vse postreljam? Selim-aga, zakleni vrata!”

Nečak tastove sestre, hčere unukovega sina, junaški Selim-aga je sledil zgledu svojega poveljnika in se skril za vratmi. Ko ga pozove poveljnik, naj me zaklene v luknjo, pride v veliko zadrego, iz ktere sem ga hotel rešiti.

“Moške, stopite nekoliko nazaj, ker ples se začne!” rečem Arnavtom.

Oba revolverja potegnem izza pasa in namerim na Arnavte, ki se preplašeno umaknejo. Krepak skok in že stojim pred muteselimom, kateremu pomolim revolver pod nos.

“Muteselim, tu spodaj nisem dobil nikakega sledu.”

“Alah il Alah, emir, odloži orožje!”

Da je imel pri sebi sam revolver, s katerim bi se lahko branil, mu niti na misel ni prišlo.

“Orožje umaknem šele tedaj, kadar se vojaki poberejo v svoje sobe. Selim-aga, zapovej, da odidejo!”

Aga kaj radovoljno spolne moje povelje:

“Poberite in ne prikažite se več!”

Arnavtje takoj zginejo po stopnjicah.

“Tako, sedaj odložim tudi jaz orožje. Ah, muteselim, kako sramoto si doživel! Tvoja zvijača se ti ni posrečila, in s silo nisi ničesar opravil; in sedaj stojiš pred menoj kot fakara ginakiar, skesani grešnik, ki prosi milosti. Zakaj si me hotel zapreti?”

“Ker moram v tvojem stanovanju upeljati preiskavo.”

“Kaj jaz ne smem biti pričujoč?”

“Ti bi se branil.”

“Aha, torej se me bojiš? Kaj takega prav rad slišim. In meniš, da bi se moji tovariši ne branili?”

“Ti si najhujši! Drugih se ne bi ustavljali!”

“Motiš se, muteselim! Jaz sem najbolj usmiljen izmed vseh. Moj hadži Halef Omar je junak; hadži Lindsay bej je divjak, kadar se ga razjezi, in tretji, ktereга še nisi videl, pa oba prekosi. Da si udril v moje stanovanje, bi te mrtvega prinesli v tvojo palačo nazaj. Meniš morda, da bi dolgo tičal v tej luknji?”

“Tako dolgo, kot bi se meni poljubilo.”

“Pa se motiš! Poglej moje orožje in to mošnjo s krogljami in smodnikom! Zapahe bi razstrelil in vrata uničil in v dveh minutah bi stal ravnno na tem prostoru. In že pri prvem strelu bi moji tovariši zvedeli, da sem zaprt. Prihiteli bi takoj sem in mi pomagali.”

“Toda v zapore ne bi prišli.”

“Kroglja iz močne puške odpre vse tvoje ključavnice. Pojdi, hočem ti nekaj pokazati.!”

Obrnem ga proti luknji in pokažem odprtino, skozi katero je prihajalo nekoliko svetlobe. Ob robu odprtine pa se prikaže rudeče-črno-križasta obleka mojega Angleža; Lindsay drži v roki puško in pozorno ogleduje proti zaporu.

“Poznaš tega moža?” ga vprašam.

“Hadži Lindsay-bej!”

“Da, on je. On čaka na moje znamenje, kakor smo se dogovorili pred mojim odhodom. Muteselim, tvoje življenje visi na lasu. Zakaj me preganjaš?”

“Ker si ujetniku pomagal k begu.”

“Kdo ti je povedal?”

“Priče imam.”

“In zato, ker imaš priče, moraš zapreti mene, efendija, ki stoji v pa-dišahovej senci, ki ti je že dovolj pokazal, da se nikogar ne boji?”

“Da, res je, da se ne bojiš nikogar, zato sem te hotel spraviti v ječo, da bi lahko nemoteno preiskal tvoje stanovanje.”

“Stanovanje lahko preiščeš v moji navzočnosti.”

“Gospod, jaz ne bom iskal. Raje pošljem svoje ljudi.”

Ah, zbal se je junaka, divjaka in onega, ki oba prekosi.

“Dobro, vsak kot lahko preiščejo, in jaz ne bom ugovarjal. Vidiš torej, da me ni treba utikati v tvoje luknje, muteselim!”

“Toda prej tega nisem vedel!”

“In tvoja največja napaka je bila, ker si mislil, da sem jaz slep in se dam zapreti kot suženjski Turek. Nikar se ne predrzni več kaj takega, ker rečem ti, da tvoje življenje visi na niti.”

“Toda, emir, če dobimo ujetnika pri tebi, te moram vendar zapreti!”

“Potem se tudi branil ne bom.”

“In sedaj ne moreš iti domov.”

“Zakaj ne?”

“Ker lahko med tem zapoveš, da ujetnika skrijejo.”

“Dobro. Toda povem ti, da moji tovariši ne bodo dovolili, da tvoji ljudje preiščejo stanovanje. Nasprotno, vsakega bodo takoj ustrelili, ki se drzne prestopiti njih prag.”

“Torej jim napiši pismo, da pustijo moje ljudi v hišo.”

“Dobro. Selim-aga jim lahko nese pismo.”

“Ne. Selim-aga ne.”

“Zakaj ne?”

...

“Ker bi lahko svaril tvoje tovariše.”

“Ah, kaj ne zaupaš svojemu agi, ki ti je bil vedno zvest; ali ne Selim-aga?”

“Gospod,” reče slednji proti svojemu poveljniku, “prisegam, da mi ni znana najmanjša stvarca, in da je tudi efendi popolnoma nedolžen!”

“Glede zadnjega ne moreš priseči. Emir, ti pa greš z menoj v mojo sobo, kjer bova nadalje o tej stvari razpravljala. Predstavil bom tvoje tožnike.”

“To tudi zahtevam!”

“Enega takoj lahko zaslišimo!”

“Kdo je?”

“Arnavt, ki radi tebe tiči v zaporu.”

“Ah! Torej ta?”

“Da. Preiskal sem danes še enkrat zapore vseh jetnikov, če ni morda kdo kaj zapazil. Preiskal sem tudi pri Arnavtu, ki je nekaj povedal, kar bo tebi zelo škodovalo.”

“Maščevati se hoče nad menoj! Toda pošlji vendar stražnika na moje stanovanje, da ponese moje pismo tovarišem.”

“Tovariši mu ne bodo vrjeli.”

“Torej naj pripelje s seboj mojega služabnika Halefa, kteremu razložim ves položaj.”

“Toda s služabnikom smeš govoriti samo v moji navzočnosti.”

“Zadovoljen sem.”

“Torej naj pride sem!”

Muteselim pokliče Arnava, kteremu izroči potrebna povelja; nato pa zapove Selim-agi, da odpre zapor, kjer je tičal prejšni kavas Lindsaya, ki je mene že ponovno napadel.

“Vstani!” zapove mu poveljnik, “in odgovarjaj na moja vprašanja. Ali še sedaj trdiš, kar si zjutraj govoril?”

“Da.”

“Povej!”

“Mož, kterega ti imenuješ hadži Lindsay beja je Anglež. Mene in nekega tolmača je v Mosulu najel, da ga spremljava. Tolmaču je med potjo pripovedoval da išče nekega moža, ki hoče oprostiti nekega Arabca.”

Torej je master Fowlin-bull res klepetal med potjo o moji zadevi!

“Ali je omenil moža, kterega išče, z imenom?”

“Ne.”

“Ali je menda tolmaču povedal ime ujetnika, kterega je hotel oprostiti?”

“Ne.”

“Muteselim, kaj ima ta Arnavt še povedati?”

“Ničesar drugega.”

“Ničesar drugega? Selim-aga zapri ga zopet v ječo! Ah, muteselim, ti si res tak diplomat, da v Štambulu ne bom mogel prehvaliti tvojih vrlin. Potrudili se bodo, da ti podele še bolj važno službo kot jo imaš sedaj. Morebiti postaneš celo podkralj v Bagdadu, če padišah čuje o tvojih zaslugah! Hadži Lindsay bej je bil na potu, da poišče nekega moža! Ali je povedal, kdo je ta mož? In ta mož hoče oprostiti ujetnika. Ali je povedal, da je ta ujetnik tvoj? Ali bo Anglež zapustil svojo domovino, ki je skoro tisoč dnij ježe oddaljena od Amadije, da oprosti tujega ujetnika? Ko je Lindsay bej zapustil svojo domovino, še ni nikdar videl Arabca.”

“Toda ti si prijatelj Amad el Gandurja!”

“Povem ti, da ga še nikdar nisem videl prej, dokler mi ga nisi ti včeraj v luknji pokazal. Hadži Lindsay bej ne razume turškega ne arabskega, in njegov tolmač tudi ni dobro umel angleški jezik. Kdo ve, kaj je ta mož, ki se imenuje tolmač, razumel? Morebiti mu je Lindsay bej pripovedoval kako pravljico?”

“Toda saj Lindsay bej ne govori.”

“Takrat je še govoril. Svojo obljubo je šele pozneje naredil.”

“Torej pojdi z menoj, govoril boš še z drugimi pričami. Nekdo trka. Gotovo je tvoj služabnik prišel.”

Poveljnik odpre vrata. Arnavt pripelje Halefa, kteremu povem, da sem s hišno preiskavo zadovoljen, nakar še pristavim:

“Muteselimu hočem dokazati, da sem njegov prijatelj. Peljite njegove ljudi po vseh prostorih!”

“Kdaj prideš domov, sidi?” me vpraša Halef.

“Ne vem še.”

“V eni uri se lahko veliko zgodi in dogovori. Če se ne vrneš v eni uri, tedaj te pridemo vsi skupaj iskat.”

Halef odide. Poveljnik naredi zelo dvomljiv obraz. Moški Halefov govor ga je spravil iz ravnotežja.

V predsobi njegove govorilnice opazim več uradnikov in služabnikov. Nekemu uradniku da muteselim znamenje, nakar stopimo v govorilnico. Običajne pipe mi ne ponudi.

“To je mož,” reče muteselim in pokaže na uradnika.

“Kakšen mož?” vprašam.

“Ki te je videl.”

“Kje?”

“Na ulici, ki vodi do zapora. Ibrahim, pripoveduj!”

Uradnik opazi, da sem prost; torej me dvomljivo pogleda in začne:

“Prihajal sem ravno od palače, gospod. Bilo je zelo pozno, ko sem odprl vrata svoje hiše. Ravno sem jih hotel zopet zapreti, ko začujem korake, ki so se naglo približevali. Bila sta dva moža, ki sta zelo hitela; prvi je vlekel drugega za seboj, ki je bil čisto spehan. Na vogalu sta oba zgini-la, in kmalu nato sem slišal, kako je zakrokal vran.”

“Ali si spoznal moža?”

“Samo tega efendija. Bila je sicer tema, vendar sem ga spoznal po postavi.”

“Kakšna je bila postava drugega?”

“Majhna.”

“Ali sta tebe videla?”

“Ne, ker sem stal za vratmi.”

“Pojdi!”

Mož se oddalji.

“No, emir, kaj praviš sedaj?”

“Da sem bil cel večer pri tebi.”

“Toda za nekaj minut si se vendar odstranil, namreč, ko si šel po svetilnico. Ti si oprostil ujetnika, in zato takó hitel po ulicah, ker sva mi dva s Selim-ago na tebe čakala.”

Jaz se zasmejem.

“Ah, muteselim, ti si nepoboljšljiv diplomat! Že vidim, da tvoj sestav potrebuje okrepčila. Dovoli, da te nekaj vprašam!”

“Govori!”

“Kdo je imel ključ od zunanjih vrat ječe?”

“Jaz.”

“Ali sem mogel torej pri vratih ven, tudi če bi hotel?”

“Ne,” odvrne zategnjeno.

“In kdo me je spremljal domov?”

“Selim-aga.”

“Ali je Selim-aga večji ali manjši kot jaz?”

“Manjši.”

“In sedaj, aga, vprašam tebe: ali sva šla domov hitro ali kot dva polža?”

“Zelo hitro,” odvrne Selim-aga.

“Ali sva se peljala za roke?”

“Za roke.”

“In sedaj mi še povej, muteselim, v kakšni zvezi je krokar, ki se ponoči prebudi iz spanja z ujetnikom, ki pobegne iz tvojega zapora?”

“Emir, zagovarjaš se izvrstno!” mi zakliče.

“Nikakor ne izvrstno, temveč vse je tako priprosto in naravno, da se moram bati za tvojo pamet, ki ti dela toliko preglavice. Skoro se resno bojim za tvoje zdravje. Ti si imel ključ, in nihče ni mogel iz zapora; to moraš vedeti. Z ago sem šel domov, in sicer skozi ono ulico, v kateri stanuje oni mož, ki je prej govoril o meni, da me je videl ponoči. In sedaj me hočeš radi njegovega govora obsoditi. Bil sem tvoj prijatelj. Dal sem ti več daril; makredša sem ti pripeljal v roke, da si ga prijel in zatvoril, za kar boš bogato odškodovan; podelil sem ti tudi zdravilo, ki je razveselilo tvojo dušo, in za vse te dobrote si me hotel vtakniti v luknjo. Ne vem, kaj naj mislim o tebi. Da celo sumil si ago, ki ti je bolj vdán kot vsi drugi, in ki bi za tebe zastavil svoje življenje!”

Tu se vzravna tudi Selim-aga pred muteselimom.

“Da, resnica je,” zatrjuje in tolče na svojo sabljo. “Moje življenje je tvoje, gospod. Rad ga dam v tvojo korist!”

Bilo je že preveč dokazov. Poveljnik mi poda roko in reče:

“Oprosti, emir! Opravičen in čist si, in niti v tvojem stanovanju ne bom iskal za ujetnikom!”

“Ti moraš iskati, ker sam tako zahtevam!”

“Toda, gospod, nepotrebno je!”

“Toda jaz zahtevam!”

Muteselim se dvigne in odide iz sobe.

“Efendi, srčna hvala, ker si me oprostil vse sumnje,” reče aga, ko muteselim zgiñe med vratmi.

“Takoj boš slišal, da bom še več naredil v tvoj prid.”

Ko poveljnik zopet vstopi, se drži zelo kisto in reče:

“Zunaj stoji major iz Mosula, ki hoče odpotovati — — —”

“Ki je vzel s seboj tudi mojega baši bozuka, da bi ga zaslišal, kaj ne?”

“Gospod, baši bozuk te je samo hvalil. Toda povej mi, kaj naj sporočim anadoli kazi askerju glede pobeglega Arabca!”

“Piši mu resnico!”

“Potem pade vsa krivda na mene, efendi. Morebiti bi bilo dobro, če bi pisal, da je umrl?”

“To je tvoja stvar.”

“Ali me boš ti izdal?”

“Nikakor ne, dokler ostaneš moj prijatelj. Toda, kaj če ga zopet dobiš v svojo oblast, ali če se mu posreči, dospeti v svojo domovino?”

“Torej se je odstavljeni mosulski guverner zmotil, in mi poslal nekega Arabca, o katerem je mislil, da je Amad el Gandur, ki pa v resnici ni bil. In če ga zopet dobim v svojo oblast — — efendi, najboljšje je, če ga ne bom iskal.”

Muteselim si je pač znal prav po turško pomagati iz zadrege. Tudi jaz sem bil zadovoljen z njegovim predlogom.

“Toda majorju iz Mosula je znano, da je Arabec pobegnil.”

“Povedal mu bom, da to ni bil Amad el Gandur, temveč neki drug Arabec, ki mi ni hotel plačati colnine.”

“Torej hiti, da se znebiš makredša. Če se še makredšu posreči zbežati, tedaj si zgubljen.”

“V eni uri ga odpošljem z majorjem v Mosul.”

“Ali si že naredil seznam stvari, ki jih je imel makredš pri sebi?”

“Vse je gotovo; seznam sem podpisal jaz in Selim-aga.”

“Toda pozabil si še en podpis?” muteselim.

“Kterega?”

“Mojega.”

“Ah, efendi, tvojega podpisa ne potrebujem.”

“Toda dober je vseeno.”

“Zakaj?”

“V Mosulu ali Štambulu me lahko kaj vprašajo glede te zadeve, če jo ne bodo umeli. Torej je boljše, da se sedaj podpišem, da bo vse v redu. Tudi za tebe je boljše, če imaš eno pričo več; menim namreč, da te bo makredš obrekoval na vse mogoče načine, da se te znebi.”

Poveljnika se poloti velikanska zadrega.

“Toda sporočilo je že zaprto in zapečatenost!”

“Pokaži ga!”

Muteselim odide v drugo sobo.

“Efendi,” zašepeta mi aga, “nikar me ne izdaj!”

“Brez skrbi!”

Muteselim se vrne in prinese zapečatenost pismo.

Vzamem ga v roko, da se prepričam, če je pravo. Zvijem ga okroglo, da sem po sredi lahko gledal v notranjost. Iz besed spoznam, da je pismo sicer pravo, vendar številčk nisem mogel videti. Vendar se naredim kot bi jih videl in berem počasi:

“Štiristo pijastrov v zlatu — enainosemdeset pijastrov v srebru — — !

Muteselim, pismo moraš zopet odpreti, ker si se zelo urezal!”

“Gospod, ta zadeva ne briga tebe, temveč samo mene!”

“Torej je bila tvoja zadeva tudi tedaj, ko sem moral stati poleg makredša, da ti je splačal denar?”

“Da,” odvrne nepremišljeno.

“Dobro. Toda obljubil si mi pettisoč pijastrov, in povrh še dvatisoč, ker denar v papirju nima tako visoke veljave. Kje je ta denar?”

“Emir!”

“Muteselim!”

“Rekel si, da si moj prijatelj, vendar me sovražiš!”

“Tudi ti si rekel, da si moj prijatelj, vendar me hočeš preslepariti!”

“Denar moram poslati v Mosul.”

“Gotovo, namreč 481 pijastrov. Toda tvoja dolžnost je, da pošlješ v Mosul ves denar poleg zlate ure in prstanov. Če storiš tako, tedaj ne za-

htevam ničesar od tebe; če pa odpošlješ samo 481 pijastrov, tedaj zahtevam svoj del.”

“Toda zakaj naj dam tebi denar?” me vpraša.

“Tako ti povem. Ali si dal Selimu njegovo svoto, namreč sedemtisoč pijastrov, kot si obljubil?”

“Dobil je sedemtisoč pijastrov v papirju,” poseže hitro vmes muteselim, da prehití Selima, ki je gledal tako začudeno, da sem se moral skoro na glas zasmejati.

“Torej, če si Selimu dal svoj del, zakaj ga pritrguješ meni?”

“Ker si tujec in ne moj uradnik.”

“Imaš prav, toda svoj del odstopim padišahu. Povej torej majorju iz Mosula, naj pride na moje stanovanje, predno odpotuje. Izročil mu bom svoje sporočilo na anadoli kazi askera. — Zdravstvuj, muteselim, in dovoli, da te nocoj še enkrat obiščem!”

Napotim se proti vratom, vendar še nisem dospel tja, ko me muteselim pokliče nazaj.

“Kaj boš sporočil anadoli kazi askeru?”

“Povedal mu bom, da si dobil pri makredšu 26.000 pijastrov, zlato uro in več prstanov.”

“In koliko hočeš imeti ti?”

“Cel svoj delež. Sedemtisoč pijastrov v papirju ali pa pettisoč v zlatu.”

“Efendi, saj nisem dobil toliko denarja pri makredšu.”

“Videl sem vse; zlato prav dobro razločujem od srebra, in mošnja s zlatniki je bila debela.”

“Efendi, bogat si in lahko se zadovoljiš s petsto pijastri.”

“Dvatisoč v zlatu, to je moja zadnja beseda.”

“Alah kerim, toliko ne morem plačati.”

“Zdravstvuj!”

Zopet grem proti vratom. Muteselim čaka, dokler jih ne odprem, nato me pa pokliče nazaj. Vendar se ne zmenim za njegov klic, temveč grem na cesto, dokler ne priteče za menoj Selim-aga, ki me spremi k muteselimu.

Ko stopim v govorilnico, ni bilo v njej poveljnika, vendar pride kmalu iz sosednje sobe. Njegov pogled je bil mračen in glas mu je nekoliko tresel, ko me vpraša:

“Torej dvatisoč hočeš imeti?”

“Da, in sicer v zlatu.”

Muteselim se vsede in mi odšteje dvajset zlatnikov po sto pijastrov.

Jaz se pa sklonem, pobrem denar in ga vtaknem v žep. Muteselim čaka nekaj časa, potem me pa vpraša skoro z jeznim glasom:

“In niti zahvališ se za denar?”

“Jaz? Nasprotno pričakujem tvoje zahvale, ker sem ti tritisoč pijastrov odpustil.”

“Ti si plačan, in nisi ničesar daroval. Kdaj odpotuješ?”

“Ne vem.”

“Svetujem ti, da še danes zapustiš mesto!”

“Zakaj?”

“Ti imaš svoj denar, torej pojdi. Svetujem ti, da se nikdar več ne vrneš.”

“Muteselim, ne uganjaj burke z menoj, sicer ti vržem tvoje pijastre v obraz in vse sporočim vrhovnemu sodniku. Če se meni zljubi ostati v mestu, ostanem, in če pridem še nočoj k tebi, me moraš uljudno sprejeti. Toda, da se ti odvali kamen od srca, ti povem, da grem še danes. Poprej pa pridem še k tebi, da se poslovim, in upam, da se bova v miru ločila.”

Zapustim torej poveljnikovo palačo in se vrnem k svojim tovarišem. Predno še dospem do svojega stanovanja, srečam oddelek Arnavtov, ki se ob mojem pogledu stisnejo ob stran ulice. Med vratni stoji Mersina in pogleduje za njimi. Njen obraz je bil ves žareč od jeze.

“Emir, ali se je kdaj že kaj enakega zgodilo,” kliče mi nasproti

“Kaj?”

“Da zapove muteselim, da se vrši pri njegovem agi hišna preiskava!”

“Ne vem, hišni angelj, ker še nikdar nisem bil arnavtski aga.”

“In veš, kaj so iskali?”

“Kaj?”

“Pobeglega Arabca! Begunca in pri nadzorniku iskati! Toda naj le pride Selim-aga domov, jaz mu jih že povem, kar mu jih gre!”

“Nikar se ne prepiraj z njim. Žalosti je doživel dovolj!”

“Zakaj?”

“Ker sem mu povedal, da odpotujem s svojimi tovariši.”

“Ti?”

Dobra Mersina se grozno prestraši.

“Da. Z muteselimom sem se skregal, torej nečem več prebivati v mestu, kjer on zapoveduje.”

“Alah, talah, valah! Gospod, ostani pri nas! Muteselima sama prisilim, da ti skaže svoje spoštovanje.”

No, tega prizora bi se prav razveselil. Rad bi jo videl, kako bi poveljnika prisilila, da se uda njenim željam. Vendar, ker se je mudilo, jo pustim spodaj in se podam k svojim tovarišem. Zgoraj, na vrhu stopnjic stoji baši bozuk, buluk emini, in najbrž čaka mene.

“Efendi, posloviti se hočem od tebe.”

“Pojdi v mojo sobo, ker te hočem plačati!”

“Ah, emir, plačan sem že.”

“Od koga?”

“Mož z dolgim obrazom mi je dal denar.”

“Koliko ti je dal?”

“Toliko!”

Z obrazom žarečim veselja, poseže za pas in mi pokaže celo pest velikih srebrnikov. Anglež ga je dobro plačal.

“Pa vseeno pojdi z menoj. Mož z dolgim obrazom je plačal tebe, jaz hočem pa tvojega osla.”

“Alah kerim, osla ne prodam!” zakliče prestrašeno.

“Menil sem, da hočem oslu plačati njegov delež.”

“Torej grem.”

V moji sobi mu izročim spričevalo, da se je ves čas dostojno obnašal, nakar mu izročim še dvešto pijastrov, da veselja poskoči skoro od tal kljub svoji debelosti.

“Emir, še nikdar nisem videl tako dobrega efëndija kot si ti. Želel bi, da si ti moj stotnik. Potem bi te v bitki varoval in se boril tako kot tedaj, ko sem zgubil svoj nos. Bilo je namreč tedaj v veliki vojski pri — — —”

“Le pusti, moj ljubi Ifra. Prepričan sem o tvoji hrabrosti. Danes si bil pri muteselimu?”

“Da, baš čauš, major iz Mosula me je poklical k sebi, in odgovoriti sem moral obilno vprašanj.”

“Ktera?”

“Če je v naši hiši ujetnik; če si pri Džesidih pobil veliko Turkov; če si mogoče minister iz Štambula in še veliko drugega, kar se več ne spominjam.”

“Ifra, danes odpotuješ z majorjem v Mosul. Šli boste mimo vasi Spardare, kjer smo že mi prenočevali. Povej tamojšnemu občinskemu predstojniku, da sem danes odpotoval iz Amadije, da ponesem beju v Gumri njegovo darilo. In v Šejk Adiju povej Aliju, kar smo tukaj doživeli. In sedaj, zdravstvuj, Ifra, ti in tvoj osel. Alah naj čuva vaju obadva! Nikdar ne pozabi, da sem privezal kamen na rep tvojega osla!” — —

Svoje tovariše dobim zbrane pri Angležu. Halef me skoro zadavi s amega veselja, ker sem se vrnil zdrav, in Anglež mi tako krepko stisne roko, da sem spoznal, da je bil res v strahu za mene.

“Nevarnost imeli, Sir?”

“Tičal sem že v oni luknji, kjer je bil prej Amad el Gandur.”

“Ah! Krasen dogodek! Ujetnik bili! Koliko časa?”

“Dve minuti!”

“Sami oprostili?”

“Sam! Ali naj vam vse povem?”

“Gotovo! Well! Yes! Lepa dežela tukaj, zelo lepa. Vsak dan boljše dogodek!”

Povem mu torej vse v angleškem jeziku in še pristavim:

“V eni uri odpotujemo.”

Angleževa usta se spremenijo v prestrašeno vprašanje.

“V Gumri gremo,” še dodenem.

“Ah, zelo lepo biti tukaj. Interessant!”

“Toda včeraj pa niste bili tega mnjenja, master!”

“Bil jezen! Nič dela! Vendar bilo lepo, zelo lepo! Romantično! Yes! Kako je v Gumri?”

“Še veliko lepše!”

“Well! Torej gremo tja!”

Anglež se dvigne, da pripravi svojega konja, in jaz dobim čas, da tudi svojim tovarišem vse povem. Nihče se odpotovanja ni bolj veselil kot Mohamed Emin, ki ni mogel čakati, da se snide s svojim sinom. Tudi on se dvigne, da se pripravi na pot.

Tu začujem korake dveh oseb po stopnjicah. Selim-aga z Mersino vstopi.

“Efendi, ali je res, da zapustiš Amadijo?” me vpraša aga.

“Slišal si že pri muteselimu, da sem sklenil odpotovati.”

“Že pripravljajo konje,” javka Mersina, ki si briše z roko solze iz lica.

“In kam pojedete?”

“K beju v Gumri; vendar ne povej tega muteselimu.”

“Toda danes ne pridete tja.”

“Torej prenočimo med potjo.”

“Gospod,” prosi Mersina, “saj čez noč ostani pri nas.”

“Sklenjeno je, da odpotujemo.”

“Torej se ne bojiš muteselima?”

“Njenu samemu je znano, da se ga ne bojim.”

“In gospod,” vpraša aga, “ali si dobil od njega dvatisoč pijastrov?”

“Mirta” se začudi.

“Mašalah, koliko denarja!”

“In celo v zlatu!” dodane aga.

“In čegav je ves ta denar?” vpraša Mersina.

“Emirjev. Efendi, zakaj nisi še za mene govoril pri muteselimu!”

“Ah, zakaj nisi,” žaluje Mersina. “Saj si nam vendar obljubil!”

“Svojo besedo sem držal.”

“Res? Ali si res govoril o tem z muteselimom?”

“Ko je bil Selim-aga pri njem.”

“Gospod, jaz nisem ničesar slišal,” zatrjuje aga.

“Mašalah, torej si naenkrat postal gluhi. Muteselim mi je vendar ponudil petsto pijastrov mesto pettisoč, ki sem jih zahteval.”

“To je bilo za tebe, efendi!”

“Selim-aga, rekel si mi, da si moj prijatelj, in vendar meni, da tako slabo držim svojo besedo? Saj vendar nisem mogel zahtevati od muteselima denarja za tebe!”

“Torej si — — — ”

Aga me neverjetno začudeno pogleda.

“Govori, govori, vendar efendi!” kliče Mersina.

“Če bi zahteval denar za ago, bi muteselim postal njegov sovražnik — — — ”

“Prav imaš, efendi,” reče Mersina. “Takoj po tvojem odhodu bi morali izročiti denar nazaj.”

“Tako sem mislil tudi jaz, in se naredil kot bi denar za sebe zahteval.”

“In denar gotovo ni za tebe? Ah, povej hitro!”

Plemenita "Mirta" se je tresla same radovednosti po celem životu. "Denar je za ago!" ji razložim.

"Mašalah, ali je res?"

"Seveda."

"In Selim-aga res dobi še denar?"

"In veliko!"

"Koliko?"

"Vse."

"Alah il Alah, kdaj, kdaj?"

"Takoj sedaj!"

"Hamdulilah, čast in hvala Alahu! Po tebi nas je obogatil! Toda sedaj nam moraš denar tudi v resnici izročiti!"

"Tukaj je. Pojdi sem, Selim-aga!"

Naštejem mu dvatisoč pijastrov v zlatu na roko. (Sto dolarjev.) Roko hoče takoj zapreti, vendar je bil prepozen, ker mu je že "Mirta" odnesla spred nosa vse zlatnike, predno je aga mogel misliti, kaj se godi.

"Mersina!" zagrmí nad njo.

"Selim-aga," se bliska iz njenih očíj.

"Denar je moj!" kliče aga.

"In tudi ostane tvoj," zagotavlja Mersina.

"Sam ga lahko spravim!" mrmra aga.

"Toda pri meni je bolj gotov," zatrdi Mersina.

"Daj mi saj nekaj pijastrov!" prosi siromak.

"Le pusti jih pri meni," se prilizuje Mersina.

"Torej mi daj vsaj onih petdeset pijastrov, ki sem jih dobil od muteselima!"

"Takoj jih dobiš," odvrne Mersina.

"Vse?"

"Vse; toda trindvajset sem jih že porabila."

"Vse! In trindvajset jih že manjka! Kam so zginili?"

"V prodajalno; kupila sem vodo in moko za ujetnike."

"Vodo? Saj te ničesar ne stane."

"Za ujetnike ni ničesar zastonj; zapomni si Selim-aga! Toda, emir sedaj nimaš ti nobenega denarja!"

Sedaj, ko je imela sama denar, se je spomnila tudi na mene.

"Jaz ga ne maram; da celo vzeti ga ne smem."

"Ne smeš? Zakaj ne?"

"Ker mi moja vera prepoveduje."

"Tvoja vera? Alah il Alah! Saj vera ne prepoveduje, da ne smemo imeti denarja!"

"Pa vendar! Denar ni niti makredšov, ki ga je pridobil po nepoštenem potu, niti muteselimov, ki nima pravice do njega, niti age. Toda na vsak način bi zginil in nikdar ne prišel v prave roke. Le radi tega sem muteselima prisilil, da mi je izročil del denarja. Če mora že denar priti v

neprave roke, je vseeno kdo ga ima, bolje je pa, da ga vidva dobita, ker potrebujeta.”

“Efendi, dobro si jo pogodil!” zatrjuje Mersina. “Zvest privrženec prerokov si! A lah naj te blagoslovi!”

“Čuj, Mersina! Da sem jaz prerokov privrženec, vidva ne bi dobila niti centa, temveč jaz bi utaknil vse v svoj žep. Jaz nisem moslem.”

“Ne moslem!” zakriči prestrašena. “Kaj pa si?”

“Kristjan!”

“Mašalah! Ali si nestorijanec?”

“Ne. Moja vera je druga kot vera nestorijancev.”

“Torej veruješ na mater božjo?”

“Da.”

“Ah, emir, kristijani, ki verujejo na mater božjo so vsi dobri ljudje!”

“Zakaj?”

“Prepričala sem se že večkrat; ti si dober in Mara Durime je bila tudi dobra.”

“Ah, ali poznaš Maro Durime?”

“Poznajo jo po vsej Amadiji. V naše mesto pride le redko, toda kadar pride, tedaj deli dobrote med ljudi. Tudi ona veruje na mater božjo. Toda sedaj sem se spomnila, da moram še danes k njej.”

“Mara Durime ni več v mestu.”

“Da, odpotovala je; toda vseeno moram tja, kjer je stanovala.”

“Zakaj?”

“Povedati moram, da nameravaš odpotovati.”

“In kdo ti je naročil?”

“Oče deklice, katero si ti ozdravel.”

“Ostani tukaj!”

“Jaz moram iti.”

“Mersina, ostani! Jaz ti zapovedujem!”

Moj klic in opomin ni pomagal; že je hitela po stopnjicah in čez vežna vrata na ulico.

“Pusti jo, efendi,” reče Selim-aga. “Obljubila je. Ah, zakaj si mi dal toliko denarja v njenej navzočnosti! Jaz ne dobim sedaj niti centa!”

“Kaj ona porabi ves denar?”

“Ne, toda skopa je, efendi. Kar ne potrebuje za nas in za ujetnike, to skrrije, da jaz ne morem najti. Vedno se hvalisa, da bom jaz podedoval veliko denarja, kadar ona umre. Kadim vedno najslabši tobak, in kadar grem k čifutu, pijem najslabše zdravilo. In to zdravilo ni dobro.”

Aga žalostno odide, jaz pa se podam na dvorišče, kjer so čakali konji že osedlani. Z Angležem se napotim še v mesto, da nekaj potrebnih stvari nakupim za na pot. Ko se vrneva, so bili že vsi zbrani pred hišnimi vratmi. Pri njih stoji tudi neki mož, kterega že od daleč spoznam kot očeta bolne deklice.

“Gospod, slišal sem, da nameravaš odpotovati,” reče. “Torej sem prišel, da se poslovim. Moja hčerka bo kmalu popolnoma zdrava. Ona, moja

žena in jaz hočemo vsak dan moliti k Alahu, da te čuva. In da se boš tudi ti nas spominjal, sem prinesel s seboj majhno darilce, in prosim te prav lepo, da ga sprejmeš."

"Če ni kaj dragocenega že sprejemem."

"Darilce je tako majhno in revno, da se bojim, da ga niti sprejel ne boš. Dovolj, da ga podelim tvojemu služabniku. Kdo je tvoj sluga?"

"Tam stoji pri vranecu."

Izpod svojega spodnjega oblačila potegne usnjat, z biseri vezen obodek, katerega izroči Halefu. Videl sem, da mu poleg obodka izroči še nekaj drugega. Zahvalim se mu, nakar se poslovimo.

Sedaj je pa prišlo najhujše: slovo od Selim-age in Mirte. Aga je hodil od konja do konja in popravljal, kjer ni bilo kaj v redu. Pri tem je tako grdo gledal, kot bi bil obsojen na vislice. Konečno poda roko Halefu.

"Zdravstvuj, hadži Halef Omar! Alah bodi vedno s teboj!"

Na ono, kar mu hadži odgovori, niti ne posluša, temveč skoči h konju Mohamed Emina, da spodi muho, ki je lazila po konjskem vratu. Nato pa žalostno poda roko Hadedinu:

"Alah naj bo s teboj in tvojimi. Ko te vodi pot mimo Amadije, oglasi se zopet pri nas."

Tu naenkrat opazi, da se je sedlo Angleža premaknilo za milimeter navzdol. Takoj hiti tja, zleze pod konja in vleče kot bi gonil kovaški meč. Konečno je gotov in ponudi Lindsayu roko:

"Sidi, tvoja pot naj — — —"

"Well!" prekine ga Anglež. "Tu!"

Precej denarja zdrči v agovo roko, ker Anglež ni bil nikdar skop. Ta dobrota pa še bolj razburi junaškega poveljnika Arnavtov. Torej začne znova:

"Sidi, tvoja pot naj bo kot — — —"

"Well!" kimne Lindsay in zopet zazveni denar. Lindsay je namreč menil, ko mu je aga ponujal roko v slovo, da ga prosi za denar.

"Sidi," začne aga z vznešenim glasom, "tvoja pot naj bo kot pot pravičnih, in — — —"

"Well!" denar začenja tretjič v agovo roko.

Sedaj pa zapazi aga, da jaz nameravam zajahati. Takoj skoči k meni, da mi pomaga. Njegov obraz odseva kot polje, ko se menjata nad njim nevihta in solnce; aga odpre usta, in dolgo pričakovana in zadržana povodenj se vsuje iz oči. Ponudi mi roko; krepko mu jo stremem, sam globoko ginjen radi njegove udanosti; nato pa zgine aga v veži.

Tega trenutka je Mersina pričakovala. Stopi iz hiše kot solnce iz južne tranje zarje. Pravkar hoče začeti s slovesom pri Halefu, tu se jaz pririnem s konjem do njega in rečem:

"Halef, jezdi z drugimi pred mesto. Jaz moram še enkrat k mutesi limu in pridem takoj za vami." Nato se pa obrnem k Mersini: "Tu je moja roka! Hvala ti za tvojo naklonjenost. Zdravstvuj in ne umri nikdar ter pogosto misli na mene, kadar kuhaš ujetnikom svojo ljubeznivo jed."

"Zdravstvuj, emir! Ti si najplemenitejši — — —"

Več nisem slišal. V diru jaham do poveljnikove palače; pes mi sledi. Pred poslopjem razjaham in vstopim v palačo; pes gre za menoj, baš kakor sem želel. V predsobi opazim nekoliko oseb, ki sem jih že prej videl. Prestrašeni skočijo s svojih sedežev, ko zagledajo psa. Tega se še nihče ni drznil.

“Kje je muteselim?” vprašam.

“V govorilnici,” odvrnejo.

“Sam?”

“Nadzornik palače je pri njem.”

Ne da bi se naznanil, vstopim, pes pa za menoj. Nadzornik se skoro onesvesti in muteselim se takoj dvigne.

“Efendi, kaj počenjaš?” zakliče.

“Prišel sem se posloviti od tebe.”

“S psom?”

“Boljši je kot marsikteri človek. Rekel si mi, naj te ne obiščem več, in sedaj prihajam s psom. To je moj odgovor. Salam!”

Obrnem se in odidem. Nihče ne pride za menoj. Zajaham torej in se napotim za tovariši, ktere doidem pri mestnih vratih.

“Kaj še delati pri muteselimu?” vpraša Lindsay.

Povem mu vse.

“Krasno! Hm! Imenitna misel! Bi rad dobro plačal! Yes!”

Še dolgo mrmra in se smeje v svojo brado.

Jahali smo sprva počasi, ker je bila pot strma. Tem urneje pa požemo konje, ko pridemo na ravno. Malo pred Amadovim skrivališčem poskačemo s konj, ter se napotimo peš skozi grmovje do hrastov.

“Tukaj!” reče Anglež, ko pridemo do drevja. “Krasna vila! Well! Kadi tobak!”

In res opazim tenak oblaček dima, ki se je dvigal iz ‘vile Amad’. Arabee je ležal v duplini in nas opazil šele, ko smo ga opozorili z glasnimi kliči. Takoj pogleda iz svoje ‘vile’ in nas spozna. Sveži in močni gozdni zrak, ter zdrava hrana ga je toliko okrepčala, da je lahko sam splezal s svojega skrivališča. Zajedno vzamem s seboj svojo laso, ktero sem včeraj pustil pri drevesu.

Takoj za tem zajahamo svoje konje in odrinemo naprej, ker mogoče je bilo, da nas kdo zasleduje. Halef, katerega sem poslal naprej, naznani, da ni opazil ničesar sumljivega; torej jahamo brez skrbi naprej proti poletnim kočam prebivalcev Amadije.

Jahali smo po valoviti dolini, ktero je napajal širok gorski potok. Ob obeh potokovih bregovih so se dvigali lepi listnati gozdovi. Daleč tam zgoraj se je razdelil potok v več odtokov; dolina se je razširila in pred nami se prikažejo kočice, kaj slikovito raztresene po dolini in po gozdičkih. To so bila poletna stanovanja, ali jilaki, kot jih imenujejo Turki.

Mesto je bilo izborno zbrano za stanovališča. Zeleno drevje je senčilo kočice in šotore, ki so bili obraščeni z gostim zelenjem.

Dočim jahajo naši tovariši v diru naprej, da jih ne opazi izdajalsko oko, razjahava midva z Lindsayem pred hišo nekega menjalca denarja, ker je hotel Lindsay premeniti nekaj angleškega denarja v turškega.

V dveh urah prijahava že na vrh sosednje gore, in pred nami se je razprostirala dolina Bervari, kjer smo bili varni pred turškim preganjanjem, ker se tukaj neha oblast Turkov.

V daljavi opazim gore Tijari, ki nudijo iz daljine res krasen pogled s svojimi snežnimi vrhovi; pred kratkim sem bil še pri Hadedinih, kjer je bila cela dežela v cvetju, tu se pa mi bližji v primerni daljavi nasproti sneg.

Na desni od teh gor se vije po dolinah reka Zab, in dalje proti jugu opazimo vrhove Tura Gara pogorja. Od Tijarov in Thome mi je govorila Mara Durine. Nehote sem se moral spomniti njene skrivnosti, na 'duha votline', ki prebiva med onimi gorami. Bog ve, če ga bom kdaj videl.

PETO POGLAVJE.

Med krvnimi maščevalci.

Iz visočine za Amadijo pelje pot v dolino Nevdašt. Ko dospemo v to ravnino, spodbodemo naše konje, da so hiteli kakor veter. Kmalu pridemo do vasi Maglana, o ktorej mi je pripovedoval Kurd Dohub. V njej prebivajo sami Kurdje, ki živijo s Kaldejci po sosesčini v večnem sovraštvu. V vasi se ustavimo samo toliko, da poizvemo po pravi poti, in odjahamo takoj naprej. Pot nas pelje skozi uničene in zapuščene naselbine, ki so bile razdejane po požarju, in kri njenih prebivalcev se je posušila, ko so gorele raztrgane bajte. Razvaline nekdanjih koč so še ležale raztrešene po zemlji; gozdne živali so pa oglodale kosti nekdanjih stanovnikov naselbine. Popdalma me je groza.

V daljavi, na desni in levi opazim tupasem vzdigovati se dim; kmalu zagledamo pred seboj jezdeca, ki pa takoj obrne konja, ko nas opazi. Nahajali smo se na sovražnih tleh, in jezdec je najbrž spoznal, da smo v premoči.

Ko se zvečeri, zagledamo pred seboj na ravnini okoli trideset siromaških koč. Bila je vasica Tija, kjer smo sklenili prenočiti. Kakšen bo sprejem, tega nismo niti slutili.

Zapazili so nas že od daleč, in več mož je zajahalo konje, da nas kot prijatelja prijazno sprejme ali kot sovražnika prepodi. Nekako dvatisoč korakov pred vasio se ustavijo in nas pričakujejo.

"Ostanite nekoliko zadaj!" rečem svojim tovarišem in jaham naprej.

Opazil sem, da so vaški prebivalci začeli stikati glave pri pogledu na mojega konja; to dejstvo me je pričelo precej skrbeti. Dober konj, lepo orožje in denar: — kdor ima te reči, pri teh roparskih ljudeh ni nikdar varen svojega življenja in lastnine.

Eden izmed njih jaha nekoliko naprej proti meni.

“Ivari 'l kher — dober večer!” ga pozdravim.

Ko se zahvali, me pogleda od peta do vrha in začne govoriti z menoj kot sodnik z obtožencem.

“Od kod prihajaš?”

“Iz Amadije.”

“Kam si namenjen?”

“V Kalo Gumri.”

“Kaj si, Turek ali Arabec?”

“Ne, temveč — — —”

“Molči!” mi zapove. “Jaz vprašujem in ti odgovarjaj! Kurdsko sicer govoriš, vendar Kurd nisi. Ali si Grk, Rus ali celo Perz?”

Ker mu tudi to vprašanje zanikam, je bil s svojo znanostjo pri koncu. Mož si je domišljeval, da ugane, kterege rodu sem. Ker se mu to ne posreči, udari iz jeze svojega konja po očesu, da glasno zarezgeta bolečine.

“Torej kaj si?” vpraša konečno.

“Čermaka,” mu odvrnem.

“Čermaka?” ponavlja. “Čermake poznam. Njih rod prebiva pri urmijskem jezeru v siromaških kočah.”

Slednje besede je zelo zaničljivo izgovoril.

“Motiš se,” odvrnem. “Čermaki ne stanujejo ob imenovanem jezeru in tudi ne v siromaških kočah.”

“Molči! Poznam Čermake, in če ne veš, kje stanujejo, torej nisi Čermaka. Kdo je oni Kurd?” vpraša in pokaže na Angleža.

“On ni Kurd; samo kurdsko obleko ima na sebi.”

“Če nosi samo kurdsko obleko, torej ni Kurd.”

“Saj sem ti že povedal.”

“In če ni Kurd, tudi ne sme nositi kurdske obleke. Mi mu prepovedujemo. Kaj je on?”

“Ingli,” odvrnem na kratko.

“Ingli? Poznam Ingle. Oni prebivajo onstran gore Ararat ter so poznani kot največji roparji karavan; Ingli jedo tudi žabe.”

“Zopet se motiš! Ingli ne stanujejo ob Araratu; tudi roparji niso in žab tudi ne jedo.”

“Molči! Sam sem bil v deželi Inglov in jedel žabe. Če ta človek ne je žab, torej ni Ingli. Kdo so ostali trije jezdeci?”

“Eden je moj služabnik, druga dva sta pa Arabca.”

“Kterege rodu?”

“Rodu Šamarjev.”

Povedal sem resnico, ker sem se zanašal na sovraštvo Turkov in Kurdov. Turški sovražnik mora biti kurdski prijatelj, ker so Turki in Kurdi sovražniki. Sicer mi je bilo znano, da so južni rodovi Arabcev v prepiru z nekterimi Kurdi, in sicer ker Kurdi vedno ropajo na njih posestvu. Toda mi smo se nahajali v sredini divjega Kurdistanu, kamor gotovo

še ni nikdar prišel noben Arabec, torej sem bil prepričan, da mi ne bo škodovalo, ker sem omenil njih rod.

“Šamarje poznam,” začne Kurd. “Oni stanujejo ob reki Evfrat, pijejo morsko vodo in imajo hudobne oči. Šamarji se ženijo z lastnimi materami in delajo klobase iz svinjskega mesa.”

“Zopet se motiš! Šamarji ne stanujejo ob morju in nikdar ne jedo svinjskega mesa.”

“Molči! Sam sem bil pri njih in vse videl. Če niso tvoji spremljevalci se oženili s svojimi materami, torej niso Šamarji. Tudi žive Šamarji v krvnem sovraštvu s Kurdi rodu sar Hasan in Cibar, torej so tudi naši sovražniki. Kaj hočete v naši vasi?”

“Vprašati smo hoteli, če imate koč, kjer bi danes ponoči lahko prenočili.”

“Mi nimamo koč. Mi smo berverski Kurdje in imamo samo hiše. Hišo dobite, če nam dokažete, da niste naši sovražniki.”

“Kako naj to dokažemo?”

“Izročite nam vaše konje in orožje.”

Oj ti stari lažnik in prežvekovalec žab! O možeh, ki po tvojem mnenju jedo svinjske klobase, meniš, da so grozni tepci! To si mislim pri sebi, Kurdu pa odgovorim: “Mož se nikdar ne loči od svojega konja in orožja!”

“Torej ne smete ostati pri nas!” reče surovo.

“Bomo pa odhajali naprej,” odvrnem na kratko in se vrnem k tovarišem. Ostali Kurdje pa stopijo okoli svojega vodnika v krog, najbrž, da se posvetujejo.

“Kaj je rekel?” me vpraša Anglež.

“Od nas zahteva konje in orožje, če hočemo tukaj ostati.”

“Naj le pride po nje!” mrmra Anglež.

“Za božjo voljo, Sir, danes ne bomo streljali. Kurdi se drže krvnega maščevanja še bolj kot Arabci. Če nastopijo sovražno proti nam, in mi ranimo ali ubijemo enega izmed njih, tedaj smo vsi zgubljeni; njih je namreč petkrat toliko kot nas.”

“Toda, kaj začnemo?” vpraša Anglež nevoljen.

“Nadaljujmo svojo pot, in če nas bodo ovirali, pričnemo z njimi obravnavati.”

Svoje mnenje povem tudi ostalim, ki mi pritrdijo, dasi se nihče ni bal Kurdov. Slednji gotovo niso vsi prebivali v vasi, ki je bila premajhna, da bi v njej stanovalo toliko vojakov; v vas so prišli gotovo iz drugega vzroka; bili so videti zelo bojeviti. Njih krog se zopet razklene in pričakovali so najbrž nas, kaj bomo sklenili.

“Zapreti nam hočejo pot,” reče Mohamed, šejk Hadedinov.

“Meni se zdi tako,” mu pritrujem. “Vendar ne rabite orožja, dokler nismo v življenski nevarnosti.”

“Jahajmo v krogu okoli vasi,” predlaga moj arabski služabnik.

“Pameten nasvet. Pojdimo!”

Obrnemo torej konje proti desni strani vasi, da se ji umaknemo. Kurdi takoj opazijo naš namen, in njih načelnik prijaha k nam.

“Kam hočeš?” me vpraša.

“V Gumri,” odvrnem.

Moj odgovor lopovu najbrž ni ugajal, torej mi reče:

“Predalec je do Gumri, in noči se že. Do Gumri ne pridete danes.”

“Pa poiščemo drugo vas ali pa prenočimo na prostem.”

“Toda napadle vas bodo zverine, in braniti se ne morete, ker imate slabo orožje.”

Mož me je hotel speljati na led. Mogoče bi bilo dobro za nas, če ga prepričam o rabi našega orožja, vendar pa tudi nevarno, ker bi Kurdi potem dobili še večjo slast do njega. Raditega rečem: “Naše orožje je zelo dobro!”

“Ne vrjамem,” glasi se odgovor.

“In vendar imamo izvrstno orožje; samo z mojo puško lahko postreljam vse vaše prebivalce.”

Kurd se zasmеje in odgovori: “Velika usta imaš res. Pokaži mi vendar to slavno orožje!”

Izza pasa potegnem revolver in vprašam Kurda: “Vidiš to le majhno stvarco?” — Nato pa pokličem k sebi Halefa in mu rečem: “Odlomi vejo pri bližnjem drevesu, odstrani listje in drži jo kviško. Streljal bom na vejico!”

Halef spolne, kar sem mu naročil, in ko ostali Kurdi opazijo, za kaj se gre, pridejo bližje. Jaz pa jaham nekoliko nazaj in pomerim. Iz revolverja oddam hkrati vseh šest strelav, nakar pokaže Halef Kurdom vejico.

“Katera hodeh, za božjo voljo,” zakliče njih poveljnik. “Veja je šestkrat zaporedoma prestreljena!”

“To nikakor ni težko,” se baham; “pri nas zna to vsak otrok. Toda pravi čudež je v tem, da se s to majhno puško lahko neprestano strelja, ne da bi bilo treba basati.”

Kurd poda prestreljeno vejico svojim tovarišem, in dočim so vsi zatopljeni v njo, skrivoma potegnem iz strelne mošnje šest patron in za glavo svojega konja nabašem šest novih krogelj v revolver, ne da bi kdo opazil.

“Kakšno orožje še imaš?” me vpraša vodja.

“Ali vidiš oni grm tamkaj?” ga vprašam.

Mož se ozre proti grmu, katerega sem pokazal.

Stopim s konja in vzamem raz ramo Henryjevo brzostrelko. Eden, dva, tri, štiri, pet, osem, enajst strelav počí. Kurdje zakričijo pri vsakem novem strelu, ker se jim je zdelo neverjetno, da bi človek iz ene puške mogel tolikokrat ustreliti. Konečno odložim brzostrelko.

Pojdite tja in oglejte si grm!” jim rečem.

Vsi hite k grmu, in večina njih poskače celo s konj, da lahko bolje pogleda. Pridobil sem si torej čas, da puško znova nabašem. Tu se vrne vodja k meni in reče:

“Hodi, vseh enajst krogelj tiči v grmu ena za drugo.”

Ker me je nagovoril “hodi” to je gospod, sem to smatral za dobro znamenje.

“Sedaj poznaš naše orožje,” mu rečem, “in gotovo si prepričan, da se ne bojimo niti vas, niti zverin.”

“Pokaži nam še drugo orožje!”

“Sedaj nimam časa. Solnce zahaja, in mi moramo naprej.”

“Počakaj še nekoliko.”

Zopet gre k svojim ljudem in se prične z njimi pogovarjati. Nato se pa vrne k meni in reče:

“Ostati smete pri nas!”

“Toda mi vam ne izročimo niti orožja, niti naših konj,” mu odvrnem.

“Ni treba. Vas je pet mož, in pet naših ljudi se je ponudilo, da vas prenoči. Ti pa boš stanoval pri meni.”

Hm, previdnost ne bi škodovala. Zakaj so se naenkrat udali? In zakaj nas ne pustijo, da potujemo naprej?

“Mi bomo pa vseeno jahali naprej,” odvrnem, “ker hočemo kot tovariši ostati skupaj, in skupaj tudi stanovati.”

“Torej počakaj še nekoliko!”

Zopet prične obravnavati. Trajalo je dalj časa kot prej, in zdelo se mi je, da nas hočejo namenoma zadržati, da se stemni. Klonečno se vrne vodja s sledečo izjavo:

“Hodi, zgodi se vam po vaši volji. Prepustimo vam celo hišo, kjer lahko skupaj stanujete.”

“Imajo tudi naši konji dovolj prostora?”

“Da; poleg hiše je dvorišče, kjer lahko stojijo.”

“Ali bomo sami v hiši?”

“Sami. Glej, eden mojih ljudi že jaha v vas, da vse potrebno pripravi. Ali naj vam hrano damo zastonj, ali jo hočete plačati?”

“Mi hočemo biti tvoji gostje. Ali nam obljubiš gostoljubnost?”

“Obljubim.”

“Ti si najbrž predstojnik te vasi?”

“Da, jaz sem.”

“Torej mi daj obe svoji roki, in reci, da sem tvoj prijatelj in tovariš!”

Dasi nekoliko nerad, mi vendar seže v roko. Sedaj sem se čutil varnega, in poklical k sebi tovariše. Kurdi nas vzamejo v svojo sredo, nakar se zapodimo v dir proti vasi, kjer obstanemo pred precej veliko hišo.

“Ta hiša je vaša za noč,” reče predstojnik. “Vstopite!”

Predno vstopim, si ogledam celo poslopje. Bilo je pritlično in na strehi opazim nekaj skedenj, kjer je bilo nekaj sena. Za hišo pa se je razprostiralo majhno dvorišče, ktereга je obdajal zid, visok tri sežnje. Na dvorišču se je moglo dospeti samo skozi hišo.

“Zadovoljni smo s tem stanovanjem. Kje dobimo krme za naše konje?”

“Poslal vam jo bodem,” odvrne vodja.

“Toda saj je tu zgoraj na skednju dovolj sena,” rečem in pokažem na streho.

Moža se poloti vidna zadrega, vendar takoj odgovori:

“To seno ni dobro, ker bi škodovalo vašim živalim.”

“In kdo bo skrbel za našo hrano?”

“Jaz vam vse prinesem; tudi luč dobite. Če kaj želite, povejte meni. Jaz stanujem v oni hiši!”

Z roko pokaže na poslopje v bližini. Torej razjahamo in peljemo konje na dvorišče. Nato si ogledamo notranjščino hiše. Cela hiša je imela eno samo sobo, ki je s pletenim zastorom bila razdeljena v dva prostora. V vsaki “sobi” ste bile dve luknji mesto oken, ki sta se lahko zagrnili. Luknje so bile precej visoke, toda tako ozke, da bi človek komaj utaknil glavo noter. Tla so bila iz stlačene ilovice; druge oprave ni bilo v hiši.

Vrata so se zapirala z močnimi zapahi; torej smo bili še precej na varnem. Na dvorišču je ležalo nekaj starega lesa in nekaj druge ropotije.

V sobi ostanemo sami, ker je odšel tudi vaški poveljnik. Vsedemo se torej na tla in začnemo z vojnim posvetovanjem.

“Meniš, da smo varni?” me vpraša šejk.

“Prepričan nisem. Nezanam, vodja mi je sicer obljubil varnost. Mi smo njegovi gostje in gostje cele vasi. Toda v vasi jih je več, ki so iz drugih krajev.”

“Ti nam ne morejo škodovati,” odvrne šejk. “Če enega nas umorijo, zapadejo krvnemu maščevanju cele vasi, ktere gostje smo.”

“In če nas ne umorijo, temveč samo pokradejo?”

“In kaj naj nam vzamejo?”

“Konje, morebiti orožje in še kaj več.”

Resni Mohamed Emin si zadovoljno pogladi brado in reče: “Toda mi se bodedo branili.”

“In zapadli krvnemu maščevanju,” mu odvrnem.

“Bomo videli, kaj še pride.”

Tu stopi v sobo tudi Anglež, ki je na dvorišču nekaj premetaval. Njegov nos je visel na desni in njegova usta na levi strani obraza, gotovo znamenje, da je nekaj zvohal.

“Hm!” zakašlja. “Nekaj videl! — Interesant! — Yes!”

“Kje? Povejte vendar!”

“Pst! Ne visoko gledati! Bil na dvorišču. Umazan kraj! Videl grmovje ob zidu in stopil na zid. Lep napad od zunaj. Bi bilo krasno. Pogledal tudi na streho in videl nogo. Well! Možko nogo! Gledala je iz sena, na strehi.”

“Ali ste prav videli, Sir?”

“Zelo prav! Yes!”

Šele sedaj se spomnim, da nisem opazil niti stopajic niti lestve, po kateri bi se dospelo na streho. Stopimo torej na dvorišče, da poiščemo kaj primernege. Na dvorišču ne dobimo ničesar. Tudi v hiši ne. Vendar na streho moramo še predno se popolnoma stemni, da se prepričamo radi naše varnosti.

Zgoraj je molël iz strehe neki kol. Iz sobe prinesem svojo laso, jo štirikrat previjem in vžem na kol. Na kolu je tako obvisela, da sem se spodaj lahko za njo prijel. Kmalu sem na strehi. Takoj stopim proti skednju, kjer je bilo seno spravljeno. Seno preiščem, vendar ne opazim ničesar sumljivega. Ko pa posežem z roko v najbolj zadnji kot, primem za človeško glavo.

“Kdo si?” vprašam.

“U — — aaaaaah!” zazija človeški glas.

Mož me je hotel najbrž prepričati, da je spal.

“Pridi ven!” mu zapovem.

“U — — aaaaaah!” zazija še enkrat; nato pa počasi prihomaca izpod sena. Bilo je še toliko svetlo, da sem spoznal na prvi pogled, da mož ni spal. Pogleda me prav nesramno in se dela kot bi bil začuden.

“Tujec? Kdo si ti?” me vpraša z navidezno začudenim glasom.

“Povej najprvo, kdo si ti?”

“Ta hiša je moja,” odvrne.

“Tako! Mi je ravno prav, ker lahko poveš, kako si prišel na streho.”

“Po lestvi.”

“Kje je lestev?”

“Na dvorišču.”

“Tam je ni.”

Ko se pa nekoliko po strehi ozrem, jo zapazim ležati poleg strešnega roba.

“Človek, ti si vendar pošteno zaspal, in pozabil si lestvo prisloniti ob streho. Tu je lestva!”

Pogleda jo začudeno in reče: “Tukaj? Da. Spal sem.”

“Torej, zdrami se. Pojdi z menoj navzdol!” — Po teh besedah prislonim lestvo ob streho, in mož stopi navzdol, gre skozi hišo in zgine, ne da bi besedico zinil. Najprvo se je čudil, ker so se nastanili tuji ljudje v hiši, zdaj je pa meni nič tebi nič zapustil svojo hišo in odšel, ne da bi me vprašal, kako sem prišel v njegovo poslopje.

“Kdo je bil?” vpraša Anglež.

“Lastnik te hiše.”

“Kaj hoče zgoraj?”

“Delal se je, kot bi spal.”

“Ne spal. Poznam aduta! Je bil oni, ki je jahal prvi v vas. Vi tega niste opazili, ker ste streljali. Yes!”

“Torej res nekaj sovražnega nameravajo!”

“Mislim. Toda kaj?”

“Adut je šel na streho, da čuje, kdaj bomo mi zaspali. Potem da znamenje, drugi pridejo in ukradejo konje in vse.”

Istega naziranja so bili tudi moji tovariši. Med tem se je popolnoma stemnilo, da nisem mogel dognati, če se more priti v hišo skozi streho. Že sem hotel prižgati kos lesa, da posvetim in se prepričam, če je vse varno, ko zunaj nekdo potrka na vrata. Grem ven in odprem. Bil je občinski pred-

stojnik, ki je prinesel hrano, vodo in dve sveči. Spremljala sta ga dva moža. Sveče so bile iz surovega loja, torej so dajale le malo svetlobe. Takoj prižgem eno.

Ker nihče ne zine besedice, vprašam jaz vodjo:

“Na strehi sem dobil nekega moža. Ali je bil res lastnik hiše?”

“Da,” odvrne kratko.

“Kaj je hotel na strehi?”

“Spal je.”

“Zakaj je potegnil lestev za seboj?”

“Ker nihotel, da ga kdo moti.”

“Pa si vendar rekel, da smo sami v hiši.”

“Mož je bil že prej v hiši. Tega nisem vedel, in tudi on ni vedel, da so gostje v hiši.”

“Možu je bilo znano.”

“Kdo mu je povedal?” vpraša neotesano.

“Ker je bil s teboj zunaj pred vasjo, ko smo se srečali.”

“Molči! Bil je doma.”

Adut je pričel zopet s svojim zapovedovalnim glasom. Vendar se ga ne ustrašim, in pričnem spraševati nadalje.

“Kje so možje, ki niso iz te vasi?”

“Odšli so.”

“Povej jim, da naj nikar več ne pridejo.”

“Zakaj ne?”

“Saj lahko uganeš.”

“Molči! Uganiti ne morem.”

Po teh besedah takoj zopet odide.

Večerja, ki so jo nam prinesli, je bilo zelo siromaška; posušene jagode, kruh, buče in voda. K sreči smo imeli s seboj nekaj mesa, da nismo stradali. Dočim pripravlja Halef večerjo, stopim z Amadom na dvorišče. Ko sveti Amad na dvorišču, splezam jaz na streho in preiščem pod. Po daljšem iskanju dobim mesto, ki se mi je zdelo zelo sumljivo. Posežem z nožem v tla — in privzdignem četverovoglat pokrov. Skrivnost je bila odkrita.

Po nadaljнем opazovanju dobim na strešnih tleh še več razpoklin, skozi ktere se je lahko gledalo v našo sobo, kaj počenjamo; tudi naš pogovor je lahko vsakdo slišal iz podstrešja.

Takoj stopim navzdol, primem svojega konja za uzdo in ga peljem v sobo.

“Halo!” zakliče Anglež! “Kaj počenjate?”

“Pripeljite tudi vi svojega konja v sobo, ker nam sicer vsi zginejo. Na podstrešju sem opazil luknjo, skozi katero Kurdi lahko priplezajo navzdol in na naše dvorišče, ter odženejo naše konje.”

“Prav, zelo prav! Bom naredil. Yes!”

Tudi ostali tovariši so bili mojega mnjenja. Okna zastremo, in konje pripeljemo v sobo; nato pa skrijem lestvo na dvorišču in spustim na streho psa. Kurde smo lahko mirno pričakovali; če pridejo na dvorišče, bodo do-

bili prazen nič in lahko odšli. Morebiti sem se pa tudi motil, in Kurdje niso nameravali ničesar hudega; vendar je previdnost boljša kot lahkomi-seljnost.

Ko smo tako vse preskrbeli za našo varnost, smo se lahko nadalje posvetovali. V Amadiji nismo imeli časa, ker sem bil primoran paziti na vsak trenutek, in med potjo se nam ni nudila prilika za razgovor, ker smo morali pridno poganjati konje, da čim prej dospemo iz nevarne okolice. Seveda smo se morali najprej pogoditi glede pota, ki bi nas najpreje pripeljal do Tigrisa.

“Najbližji pot vodi čez naselbino Džesidov,” omeni Mohamed Emin.

“Po tem ne smemo jahati,” ugovarja njegov sin Amad. “Po vaseh in mestih me pozna več ljudij, ki so me videli, ko so me peljali v Amadijo.”

“Tudi jaz ne svetujem, da jahamo po istem potu nazaj, po katerem smo prišli,” pristavim jaz, “ker ne vemo, kakšnega mnenja je novi mosulski guverner. Naravnost proti zapadu ne moremo.”

“Torej nam ostaneta še dva pota,” pridene Mohamed. “Eden vodi skozi Tijari do Buhtoba, in drugi ob reki Zab navzdol.”

“Oba pota sta nevarna, ne sicer ravno za pobeglega jetnika, temveč vsem potnikom, ki hodijo po teh potih. Po mojem mnenju je najboljša, če izvolimo pot proti jugu, dasi nas vodi skozi ozemlje Abu Salmana.”

Temu mnenju pritrdita oba Arabca, in Angležu je bilo vseeno, ker se je ravnal po nas. Sklenemo torej, da jahamo čez Gumri do Licana, nakar jahamo ob reki v pokrajine, kjer stanujejo Cibar Kurdi. Po tem pridemo do reke Akra, ki goni svoje vode k reki Zab.

Ko smo se o vsem zjediniili, se vležemo k počitku. Zaspal sem zelo trdno, dokler me ne zbudi Anglež, ki je počival zraven mene. Sune me prav krepko v rebra in reče:

“Master!” šepeta. “Koraki zunaj! Nekdo plazi!”

Takoj se zavem in napeto poslušam; ker so pa konji neprestano koptali, se na posluh nisem mogel zanesti.

“Ne bo nič hudega,” rečem. “V divji puščavi ali na odprti planjavi, kjer vsak šum vzbuja sumnjo, bi pač morali biti bolj previdni. Toda sedaj smo v vasi in ljudje se še sprehajajo, ker niso šli k počitku.”

“Naj le! Se vležem na nos! Well! Lahko noč, master!”

Anglež se obrne od mene. Čez kratek čas se pa zopet zbudi. Sedaj tudi jaz začujem komaj slišen ropot, ki je prihajal od dvorišča sem.

“Na dvorišču so,” zašepeta Lindsay.

“Gotovo. Vendar se zanesem na svojega psa, ki dobro ve, da mora paziti samo na streho, in zato se doslej tudi oglasil ni.”

“Pametna žival. Adute ne bo prepodil, temveč vjel.”

Ko zopet mine kake pol ure, me zbudi ropot in sicer pred hišo. Takoj zbudim tudi Lindsaya.

“Že čujem!” reče. “Kaj nameravajo?”

“Uganili so, da imamo konje v sobi, in najbrž nameravajo priti na streho, da se splazijo skozi odprtino navzdol.”

Komaj izgovorim slednje besede, ko začujem prestrašeni človeški glas, in zamoklo pasje mrmranje.

“Ga že ima!” zakliče Lindsay.

“Bodite tiho!” ga opomnim.

Tudi Halef in oba Arabca sta se prebudila.

“Hočem pogledati,” reče Anglež.

Vstane se in splazi na dvorišče. Čez pet minut se vrne.

“Zelo lepo! Yes! Izvrstno! Bil zgoraj. Tam leži adut in nad njim pes. Adut molči in se ne drzne premakniti. Na ulici dosti Kurdov. Ne govorijo! So tiho.”

“Dokler se pes ne oglasi, smo na varnem. Toda, če lopovi nastaviijo več lestev na streho, moramo tudi mi navzgor.”

Precej dolgo časa poslušamo. Tu zadoni drugi, strašen krik; bilo je kričanje usmrtenega, o čemur nisem dvojil, in takoj za njim zadoni drugi krik, in glasno lajanje Dojana, ki je oznanjevalo zmago.

Nevarnost se je večala, torej planemo vsi pokoncu. Halefa pokličem, da me spremlja. Podamo se na dvorišče, kjer pristavimo lestev ob streho ter se napotimo navzgor. Takoj ob robu strehe dobim človeško truplo; možu je Dojan pregrizel vratne žile. Pri mojem prihodu začne pes tiho brenčati, kot bi me pozdravil. Pet korakov od mrtvega trupla leži drugo in pes nad njim. Pes bi umoril tudi njega, če bi se Kurd samo premaknil.

Spodaj je stalo precej ljudi. Najbrž se je nameravala cela vas udeležiti tatvine naših konj; morebiti so nas hoteli celo umoriti in oropati. Prvega, ki je stopil na streho, je popadel pes, in krik popadenega je opozoril tovariše. Ko pa je prišel drugi na streho, si pes ni mogel drugače pomagati, kot da je prvega umoril in popadel družega.

Kaj naj storimo!

Halefa pustim na strehi za stražo, sam pa stopim navzdol. Po kratkem posvetovanju sklenemo, da hočemo o vsem molčati in zjutraj pripovedati, da nismo ničesar slišali. V nevarnosti smo bili sicer, vendar bi se lahko branili proti številnim sovražnikom.

Tu nekdo glasno potrka na vrata. Kurdje so se najbrž med seboj posvetovali, in sedaj so prihajali, da nam naznanijo izid njih posvetovanja. Prižgemo torej še eno svečo in stopimo z orožjem v roki ven.

“Kdo trka?” vprašam.

“Gospod, odpri!” odvrne občinski predstojnik, katerega sem po glasu spoznal.

“Kaj hočeš?” ga vprašam.

“Povedati ti moram nekaj važnega.”

“Poveš mi lahko tudi pred vratmi.”

“Nikakor ne, temveč pri tebi v sobi.”

“Torej odprem.”

Vprašal ga niti nisem, če je sam, vendar sem odprl vrata tako, da dva nista mogla hkrati noter. Tovariši namerijo svoje puške, jaz pa potegnem zapah od vrat, in se postavim za vrata tako, da je mogel samo en

mož vstopiti. Ko vodja zagleda namerjene puške, se prestraši in vpraša:

“Gospod, kaj bodo na mene streljali?”

“Ne, vendar smo pripravljeni za vse slučaje. Ponoči pride lahko tudi tat ali ropar v našo hišo.”

Nezanum torej vstopi, in jaz potegnem zapah zopet čez vrata.

“Zakaj prihajaš in nas motiš pri našem počitku?” ga vprašam.

“Svariti vas hočem,” mi odvrne.

“Svariti? Zakaj?”

“Ker vam preti velika nevarnost. Moji gostje ste, torej sem primoran, da vas pravočasno opozorim.”

Ves čas, ko je govoril, je pazljivo motril vso okolico in zagledal prislono leste ob strehi.

“Kje imate svoje konje?” vpraša.

“V sobi.”

“V sobi? Gospod, soba je vendar samo za ljudi!”

“Dober konj je več vreden za potnika kot slab človek.”

“Lastnik te hiše gotovo ne bo zadovoljen, ker mu bodo konji razbili ves pod.”

“Torej ga odškodujemo.”

“Zakaj ste pristavili leste ob streho?”

“Ker mora biti tam; saj vidiš, da ne peljejo stopnjice na vrh.”

“Ali ste spali?”

Ko mu potrdim njegovo vprašanje, poizveduje nadalje:

“Ali ste slišali ropot?”

“Da, zunaj pred hišo so hodili ljudje, vendar jim tega ne moremo prepovedati. Toda ljudje so prišli tudi na naše dvorišče, kar mi ne dopustimo. Dvorišče je naše. Če bi bili naši konji še zunaj, in bi dobili ljudi na dvorišču, bi jih postreljali, ker bi jih smatrali za konjske tatove.”

“Konji ne morejo poskakati čez zid, in na dvorišču je gotovo tudi pes, katerega sem prej pri tebi opazil.”

“Tudi meni je znano, da konji ne skačejo čez zid; toda odpeljali bi jih lahko čez dvorišče.”

“Saj ne more nihče na dvorišče.”

“En mož je bil že na strehi in potegnil lesto za seboj. Ker smo menili, da nam preti nevarnost, smo odpeljali konje v sobo. In če jih tudi sto pride na streho, sedaj ne dospejo navzdol, in zjutraj bi videli samo njih trupla.”

“Ali bi jih umorili?”

“Ne, mi bi mirno spali; toda na strehi imamo psa, na katerega se lahko zanesemo.”

“Toda kaj dela pes na strehi?”

“Pes mora biti povsod, kjer ljudem preti nevarnost, in posebej ti še povem, da naši psi ponoči zelo radi holiijo na strehe spat. Toda svariti si nas hotel! Zakaj? Nevarnosti nam še nisi imenoval.”

“Nekemu vašemu prebivalcu je bila ukradena leste, in ko jo je iskal, jo je dobil na strehi te hiše. Pred hišo je stalo nekaj tujih ljudi, ki

so pa takoj pobegnili. Mi smo mislili, da so tatovi, torej sem prišel sem, da vas še pravočasno posvarim."

"Hvala! Toda lahko se zopet vrneš k počitku, ker mi imamo dobrega varuha nad seboj; pes ne bo pustil tatu v hišo."

"Toda če človeka umori?"

"Enega ne umori; drži ga z gobcem toliko časa, dokler ne pridem jaz. Toda če pride drugi na streho, tedaj mora prvega umoriti, da more družega držati."

"Gospod, torej se je že nesreča pripetila!"

"Ah!"

"Na streho sta se namreč že dva splazila."

"Ali je res?"

"Gotovo!"

"Ah, nezanum, torej si bil zraven, ko so nas tatovi hoteli okraستي! Kaj naj mislim o tebi in tvoji gostoljubnosti!"

"Jaz nisem bil zraven, temveč drugi so mi povedali."

"Torej je bil zraven oni, ki ti je povedal."

"Ne, ker njemu so tudi drugi povedali."

"Vseeno. Kdor je prvi povedal, ta je bil zraven, ko so se tatovi plazili v našo hišo. Toda kaj mene brigajo tatovi. Jaz nisem nobenemu tatu dovolil, da pride na mojo streho, in kdor se drzne navzgor, naj gleda, kako se mu bo godilo. Lahko noč, nezanum!"

"Torej ne greš pogledati na streho?"

"Me nič kaj ne veseli."

"Torej dovoli, da jaz stopim na streho in pogledam."

"Dovolim, ker nisi tat, in ker si me vprašal za dovoljenje. Toda čuvaj se psa! Če te zagleda, te takoj pograbi za vrat in prej pa še umori družega, če je kdo na strehi."

"S seboj imam orožje!"

"Pes je hitrejši kot ti, in umoriti ga ne smeš; moral bi pač biti zelo bogat mož, če bi hotel plačati odškodnino za psa."

"Gospod, pojdi z menoj; jaz sem občinski predstojnik, in moja dolžnost je, da se prepričam, če je vse v redu."

"Če nastopaš kot uradnik, torej te hočem spremljati. Pojdi za menoj!"

Zgoraj na strehi pogleda naokoli in zapazi mrtveca. Spodaj pa so še vedno stali ljudje.

"Gospod, tu leži mrtvec!" zakliče nezanum.

Jaz stopim bližje in nezanum se sklone k mrtvecu.

"Pri moji glavi, mrtev je! Ah, gospod, kaj je učinil tvoj pes!"

"Svojo dolžnost. Ne toži psa, temveč hvali ga. Ta mož je hotel lastnika te hiše najbrž oropati, in ni slutil, da stanujejo v hiši ljudje, ki se nikogar ne bojijo."

"Toda kje je pes?" vpraša. Pokažem mu mesto, kjer je žival držala družega napadalca.

“Gospod, glej, drži že drugega človeka. Pokliči psa proč od tega moža!”

“Tega pač ne storim; vendar povej možu, naj bo miren in ne spregovori nobene besedice, ker ga sicer pes takoj umori.”

“Pa ga vendar ne boš pustil, da bo ležal celo noč na strehi pod psom!”

“Truplo izročim tebi; toda drugi mož je moj.”

“In zakaj ga hočeš obdržati za sebe?”

“Če se še kdo drzne na streho, ga bo pes raztrgal. Ta mož ostane tukaj kot porok.”

“In jaz zahtevam, da ga izročiš meni,” zavrne nezanum neuljudno.

“In jaz ga za sebe obdržim,” glasi se odgovor.

“Jaz sem načelnik te vasi in zapovedujem, da mi izročiš tega moža.”

“Kaj mene brigajo tvoje zapovedi! Ali vzameš truplo s seboj ali ne?”

“S seboj vzamem mrtveca in drugega moža.”

“Toda povem ti, da ne izročim drugega moža. Da se pa prepričaš, da nisem grozovit, hočem oprostiti tatu njegovega nevarnega položaja. Vzel ga bom s seboj v našo sobo. Toda če nas skušate napasti, ga takoj umorim.”

“Zapadli ste že vsi smrti, ker je vaš pes umoril tega moža. Ali morate pri vas ne poznate krvnega maščevanja?”

“Kaj blebetaš o krvnem maščevanju? Pes je umoril tatu. In to še ni povod, da se kriči po krvnem maščevanju.”

“Zadosten povod, ker se je prelila kri, ki kriči po maščevanju.”

“In četudi, toda kaj tebe to briga? Sam si mi povedal, da so tatovi tuji iz druge vasi.”

“Kri se je prelila v moji vasi, in sorodniki umorjenega bodo od mene zahtevali zadoščenja. Daj mi oba moža!”

“Samo mrtveca!”

“Molči!” zakriči sedaj glasno nad menoj, dasi sva dosedaj tiho govorila. “Zapovedujem ti še enkrat. In če se ne pokoriš mojemu povelju, tedaj te sam priučim pokorščine.”

“Rad bi vedel kako?”

“Lestev je prislonjena ob streho. Svojim ljudem zapovem, da pridejo na streho, in te prisilijo, da nam izročiš oba moža.”

“Toda pozabil si na glavno stvar: — spodaj v sobi so štirje možje, ki se nikogar ne bojijo, in na strehi čuva moj pes.”

“Tudi jaz sem na strehi!”

“Toda takoj boš zginil! Glej!”

Predno se zave položaja, ga že primem čez pas in dvignem.

“Gospod!” zatuli kot zaboden vol.

Spustim ga iz rok.

“Kdo bi mi branil, da te lopnem na ulico? Sedaj pojdi in povej svojim možem, kar si šlišal.”

“Torej mi ne izročiš drugega moža?”

“Sedaj ne!”

“Torej obdrži tudi mrtveca. Plačati boš moral odškodnino.”

Nezanum stopi na lestvo, da spleza navzdol.

“Povej še svojim ljudem,” kričim za njim, “da naj gredo lepo mirno spat in odnesejo lestvo s seboj. Moja želja je, da imamo pred hišo mir; kdor se hiši približi, temu zapodim kroglo v glavo.”

Nezanum je došel do svojih ljudij in se tiho z njimi pogovarjal. Razumeti nisem mogel nobene besedice. Toda že čez pet minut prime nekdo lestev, in ljudje se razidejo.

Šele sedaj pokličem psa. Takoj popusti moža, vendar ne gre daleč od njega.

“Vstani!” zapovem Kurdu.

Kurd težavno vstane in težko zazdeha. Bil je slabotne postave in njegov glas je donel prav mladeniško, ko je zaklical: “Hode! O Bog!”

Izgovoril je samo to besedico, vendar je donelo iz nje stotine odmevov prestanega smrtnega strahu.

“Ali imaš orožje pri sebi?” ga vprašam.

“Samo bodalo.”

Radi varnosti stopim korak nazaj.

“Položi ga na tla, in stopi dva koraka nazaj.”

Takoj spolne povelje, in jaz spravim njegov nož.

“Pojdi z menoj.”

Pes ostane na strehi, dočim se podam jaz z jetnikom navzdol, kjer so me tovariši že težko pričakovali. Povem jim vse, kar se je dogodilo na strehi. Anglež zelo natanko ogleduje ujetega Kurda in reče čez nekaj časa:

“Master, ta adut je zelo podoben! Staremu! Yes!”

“Pa res; morda je njegov sin!”

“Gotovo! Zelo gotovo! — Vprašajte ga, potuhnjenca!”

Če je bil ujeti Kurd res sin vaškega načelnika, tedaj je bilo umljivo, zakaj se je slednji tako potegoval za njega; toda s tem je vaški načelnik prekršil tudi svojo gostoljubnost, ker je poslal svojega sina, da nas napade in okrade.

“Kdo si?” vprašam ujetnika.

“Kurd,” mi odvrne.

“Iz katerega kraja?”

“Iz Mije.”

“Lažeš!”

“Gospod, resnico govorim.”

“Ti si v tej vasi doma.”

Le trenutek se je obotavljal z odgovorom, vendar se je s tem izdal, da sem slutil resnico.

“Iz Mije sem,” ponavlja.

“In kaj delaš v tej vasi tako daleč od svoje domovine?”

“Prišel sem v vas kot poslanec našega načelnika.”

“Meni se pa zdi, da poznaš tukajšnjega vaškega načelnika bolje nego onega v Miji, ker si njegov sin.”

Zdajci se prestraši, dasi se je po možnosti zatajeval.

“Kdo ti je povedal to laž?” me vpraša.

“Mene ne nalaže nihče — niti ti niti kdo drugi. Na vse zgodaj hočem poizvedeti, kdo si ti; gorje ti, če zvem, da si me nalagal.”

Mladenica se poloti zadrega. Ni vedel, kaj bi odgovoril. “Kakor se obnašaš,” mu rečem, “tako bomo s teboj ravnali. Če boš odkritosrčen, ti hočem vse oprostiti, ker si še premlad, da bi mogel vsako stvar in njene posledice preudariti. Če pa ostaneš trdovraten, tedaj pa moram poklicati zopet svojega psa.”

“Ah, gospod, kaj pomaga tajiti! Da, sin sem vaškega načelnika.”

“Kaj si iskal v moji hiši?”

“Konje!”

“In kako si jih hotel odvesti?”

“Zaprl bi vas v vašo sobo in odprli obojna vrata, in konji bi bili naši.”

To odkrito priznanje ni bilo za Kurda sramotno, ker pri Kurdih velja konjska tatvina kot vsako drugo roparsko delo, vitežki čin.

“Kdo je mrtvec, ki leži na strehi?”

“Lastnik te hiše.”

“Pametno! On je šel naprej, ker je poznal svojo hišo, kako bi se dala tatvina najboljše izpeljati. Toda zakaj si šel ravno ti za njim? Saj je bilo več močnih in starejših mož zdolaj.”

“Žrebec, ktereга ti jahaš, efendi, je bil namenjen za mojega očeta, torej sem moral paziti, da ga nihče prej ne odpelje; kdor namreč konja prvi zagradi za uzdo, istega last je.”

“Torej tvoj oče ti je zapovedal, da nas pokradeš? Tvoj oče, ki nam je obljubil gostoljubnost.”

“On ti je gostoljubnost samo obljubil, vendar vi niste naši gostje.”

“Zakaj ne?” vprašam začuden.

“Ker stanujete sami v tej hiši. Kje je vaš gostitelj, ki bi vam streigel? Če bi zahtevali, da prebiva lastnik te hiše z vami, tedaj bi bili naši gostje.”

Slišal sem nauk, ki mi je bil pozneje večkrat zelo koristen.

“Toda tvoj oče mi je vendar obljubil, da bomo popolnoma varni!”

“Svoje obljube mu ni treba držati, ker niste naši gostje.”

“Moj pes je usmrtil lastnika te hiše. Ali je to pri vas vzrok krvnega maščevanja?”

Ko mi potrdi, ga vprašam dalje:

“Kdo je maščevalec?”

“Mrtvi ima sina v vasi.”

“S teboj sem zadovoljen. Lahko odideš domov.”

“Gospod!” zakliče začuden, “ali je res?”

“Da. Povedal sem ti takoj, da bom ravnal tako s teboj, kot se boš obnašal. Bil si odkritosrčen, torej si zopet prost. Povej svojemu očetu, da smo mi zelo miroljubni ljudje, ki nobenemu človeku ne prizadenemo gorja,

dokler nas ne napadejo. Žal mi je, ker je umrl lastnik te hiše; toda kriv je sam, in maščevalca njegove krvi se ne bom bal.”

“Lahko mu plačaš odškodnino. Govoril bom sam z njim.”

“Jaz ne plačam ničesar. Mož nas je hotel oropati, torej je sam kriv svoje smrti.”

“Toda, gospod, pomorili vas bodo vse skupaj takoj, ko se zdani.”

“Četudi sem tebi podelil svobodo in življenje?”

“Vseeno! Ker si bil dober z menoj, sem te posvaril. Prebivalci zahtevajo vaše konje, orožje in denar, in vas ne bodo izpustili pred iz vasi, dokler nam vsega ne izročite. Poleg tega pa bode maščevalec zahteval tvojo kri.”

“Prav ničesar ne boste dobili, in moje življenje je v božjih rokah, ne pa v rokah vaših Kurdov. Videli ste naše orožje, ko sem streljal na grm in drevo; vrednost našega orožja pa boste spoznali šele tedaj, ko bomo merili na ljudi!”

“Gospod, vaše orožje nam ne bo škodovalo; mi hočemo zasesti vse sosednje hiše, iz katerih bodemo streljali, če nameravate pobegniti.”

“Torej nas hočete oblegati! Obleganje ne bo dolgo trpelo.”

“Tudi mi vemo, da ne. V hiši nimate hrane ne pijače, torej nam boste kmalu izročili, kar zahtevamo.”

“Ne tako lahko. Povej svojemu očetu, da smo prijatelji beja iz Gumri.”

“Kaj njemu mar. Dragocen konj je njemu več vreden kot prijateljstvo beja.”

“Torej smo gotovi. Tu je tvoje bodalo in pojdi!”

“Gospod, vzeli vam bomo vse, kar imate pri sebi, toda spominjali se bomo na vas, kot na hrabre in junaške može.”

Kurd je govoril tako naivno, kot zamore samo Kurd. Ko zaprem za njim vrata, zaslišim glasne klice za seboj.

“Master,” kliče Lindsay, “vi ste ga oprostili?”

“Bolje je, da ga pustimo.”

“Torej pripovedujte! Kaj je rekel? Moram vse vedeti! Yes!”

Povem mu vse, kar sem govoril s Kurdom; dejstvo, da je sam vaški načelnik zapovedal pokrasti naše konje, je zelo razjezilo vse moje tovariše.

“In ti si oprostil tega tatu, emir?” reče Mohamed Emin očitujoče. “Zakaj vendar?”

“Prvič radi sočutja, drugič radi previdnosti. Če bi ga pridržali pri sebi, bi mu morali dajati hrano in pijačo, ktere sami nimamo dovolj. Sedaj nam je pa hvaležen, ker sem mu podaril svobodo, in nas bo prej zagovarjal, kot napadal.”

Temu mnenju pritrdijo končno vsi moji spremljevalci. O spanju seveda ni bilo več govora, torej sklenemo, da čujemo, ker lahko prično vsak čas našo hišo oblegati.

Tu me sune Halef pod rebra in reče:

“Sidi čas je vendar, da pogledamo darilo, ki mi ga je dal oče deklice, katero si ti ozdravil v Amadiji.”

In res, na to darilo smo popolnoma pozabili.

“Prinesi ga v sobo!”

Kmalu odpremo zavoj, in komaj sem se dovolj načudil. V njem je bila dragocena perzijska pipa, kakoršno rabijo jezdecí med ježo. Pipa je bila vredna med brati petsto pijastrov. Škoda, da nisem mogel takoj našgati, ker nismo imeli duhana.

“Ali je tebi tudi kaj izročil, Halef?” ga vprašam.

“Gotovo, sidi. Stopetdeset pijastrov. Sidi, pa je vendar dobro včasih, ker pusti Alah rasti volčje črešnje, ktere ti imenuješ jagode. Alah il Alah! On ve najbolje, kaj dela!” — — —

Ko se zdani, gremo vsi na streho, od koder smo lahko celo vas pregledali. V daljavi zagledamo nekaj mož, ki so opazovali našo hišo; v bližini pa ne opazimo ničesar sumljivega. Čez kratek čas pa se odpro vrata sosednje hiše, in nam nasproti prideta dva moža z orožjem. Na sredi pota obstaneta.

“Ali boste streljali?” vpraša eden.

“Ne. Saj nam nista ničesar storila?” odvrnem.

“Orožja nimava pri sebi. Rada bi prinesla mrtveca s strehe v hišo.”

“Pridita navzgor!”

Halef stopi s strehe, da odpre vrata, in pripelje oba Kurda navzgor.

“Ali sta v sorodu z mrtvecem?” ju vprašam.

“Ne. Da sva midva njegova sorodnika, ne bi prišla k tebi na streho.”

“Zakaj ne?”

“Ker bi ga lahko bolje maščevala, če bi nas ne poznal.”

Zopet nauk, ki mi je pričal, koliko se mora človek naučiti.

“Spravita ga s strehe!” rečem.

“Najprvo ti morava še nekaj sporočiti od vaškega načelnika.”

“Govorita!”

“Nezanun se zahvaljuje, ker si njegovemu sinu podelil svobodo in življenje, dasi je bil v tvojih rokah.”

“Ali je to vse?”

“Nadalje zahteva od vas, da mu izročite konje, orožje in ves denar, ki ga imate pri sebi. Potem lahko mirno odidete. Vaše obleke ni zahteval, ker ste se usmili njegovega sina.”

“Povej mu, da ne dobi ničesar.”

“Premislil se boš, gospod! Toda še nekaj družega ti morava sporočiti.”

“Od koga?”

“Od sina tega mrtveca.”

“In kaj sporoča?”

“Daj mu svoje življenje.”

“Prav rad.”

“Ali res, gospod?” vpraša začudení mož.

“Da. Le povej mu, naj pride k meni in vzame moje življenje.”

“Gospod, šališ se s zelo resno stvarjo. Midva imava paročilo tirjati tvoje življenje ali pa odškodnino.”

“Koliko zahteva?”

“Štiri take puške kot jo imaš ti, in s kterimi se lahko neprestano strelja, nadalje šest revolverjev, iz kterih se lahko šestkrat zapredoma ustrelji. Nadalje tri konje in dve muli.”

“Toda jaz nimam tega, kar on zahteva.”

“Torej kupi v kakem mestu; dokler ne pridejo vse te stvari, ostanesh v vasi.”

“Jaz ne dam ničesar.”

“Torej moraš umreti. Vidiš cev puške, ki moli iz onega okna. To je puška maščevalca. Od trenufka naprej, ko mu prinesem tvoj odgovor, prične streljati na tebe.”

“Naj le strelja, kolikor se mu poljubi.”

“In tudi nam nečete izročiti, kar zahtevamo?”

“Ne. Pridite sami po našo lastnino!”

“Torej naj se boj prične!”

Mrtveca dvigneta in ga neseta po lestvi navzdol pred hišo. Vrata trdno zapahnemo in zaklenemo. Seveda sem moral tovarišem vse pretolmačiti, kar sem govoril z obema Kurdoma. Arabca sta postala zelo resna; predobro sta poznala zahrbtne napade krvnega maščevanja. Samo Anglež je bil videti nekako zadovoljen.

“Ah, krasno! Obleganje! Bombardiranje! Naskok! Well! Toda ne bodo spolnili svoje obljube, Sir!”

“Gotovo, master Lindsay; bombardirali in streljali bodo na nas, takoj ko se prikažemo, ker — — — ”

Kot trenutno potrdilo mojih besed počí strel, še eden, trije, štirje — — — in kmalu začujemo na strehi lajati Dojana. Takoj hitim navzgor in previdno pomolim glavo čez ostrešje. Ponudi se mi smešen prizor. Iz vseh hiš so streljali na psa na strehi. Pes je strelé opazil in lajal nad kroglijami. Pokličem ga k sebi, ga vzamem v naročje in nesem navzdol.

“Ali vidite, master, da sem imel prav! Celo na psa so pričeli streljati!”

“Well! Bom poskusil, če tudi na ljudi.”

Anglež odpre vrata in stopi dva koraka ven iz hiše.

“Kaj vam pade v glavo, Sir! Takoj pridite v hišo!”

“Pshaw! Imajo slab smodnik. Sicer bi psa zadeli!”

Na oni strani počí strel, in kroglja se zadere v zid naše hiše. Lindsay se ozre in pokaže s prstom na mesto, kamor je padla kroglja, da tako naznani streleu, da je meril skoro štiri sežnje od cilja. Druga kroglja bi pa skoro zadela Lindsaya; tu stopim jaz iz hiše in potegnem Lindsaya notri. Kmalu začnejo se tri strelji; redno obleganje se je torej pričelo.

“Sidi,” reče Halef, “zakaj pa mi ne pričnemo streljati?”

“Sedaj še ne.”

“Zakaj ne? Mi streljamo bolj kot Kurdje, in če merimo na okna, gotovo zadenemo skrite strelce.”

“Tudi jaz vem, da bi jih zadeli. Toda najprvo moramo računati, kako bi ušli iz te pasti, ne da bi pobijali prebivalce. Ljudje so že dovolj razjarjeni ker imajo enega mrtveca.”

“Ali mar pobegnemo? Takoj ko pridemo s konji pred hišo, nas postreljajo.”

“Toda ljudje hočejo vendar imeti naše konje, na ktere torej ne bodo streljali. Če se poskrijemo za naše živali, smo precej varni.”

“Ah, sidi, predno nas pustijo, da s konji pobegnemo, bodo rajše postreljali naše živali.”

Halef je imel prav. Mislil in mislil sem, kako bi se oprostili nevarnega položaja brez prelivanja krvi; zaman; tu se me usmili Anglež.

“Kaj misliti, Sir?”

Razodenem mu svoje misli.

“Zakaj mi ne streljati, če oni streljati? Potem je nekaj kurških tatov manj. Kaj še nadalje? Lahko uidemo, prav lahko! Brez strela! Hm! Pa ne gre!”

“Zakaj ne?”

“Ker se blamiramo! To bi bil beg. Škandal!”

“Nam je vseeno! Vam je znano, Sir, da nisem strahopeten, torej ne započenem ničesar, kar bi nas blamiralo. Povejte svoj načrt!”

Lindsay je že prej stikal po dvorišču in se domislil, da bi lahko podrli kos zidovja in ušli skozi odprtino. Ta načrt torej razodene meni.

Seveda je master Lindsay še vedno nosil s seboj svojo lopato, ktero je včasih rabil tudi za kramp; no z njegovo lopato bi pač lahko skopal jamico, kamor bi vsadil salato, ne pa luknje v zid.

“Vaša lopata je preslaba, Sir. Morebiti dobimo na dvorišču kaj primernega. Pojdimo!”

Tudi ostalim razložim Angležev načrt, in vsi skupaj se podamo na dvorišče. Jaz splezam na zid in doženem, da od te strani ne streljajo na hišo, ker nikjer nisem opazil človeka. Kurdi so najbrž bili mnenja, da moramo radi konj samo pri vratih na prosto. Torej so obračali vso svojo pozornost na pročelje hiše, kjer so pričakovali, da pobegnemo.

“Tukaj!” zakliče Lindsay. “Tukaj je nekaj, Sir!”

Stvar, ki jo je Lindsay staknil nekje na dvorišču, je bila prav podobna železnemu dvigalniku, ki ga rabijo zidarji.

“Izvrstno. Skrbeti moramo le, da lahko nemoteno napravimo luknjo v zid, da pri Kurdih ne zanetimo kake slutnje. Halef naj spravi konje na dvorišče. Amad naj se vleže na streho in naj čuva, da nas nikdo ne zapazi. Midva z Lindsayem pa hočeva razkopati zid, in Mohamed naj strelja iz hiše, da bodo lopovi mnenja, da smo vsi v svojih sobah. Če se nam to posreči, ne bomo bežali, temveč v paradi jahali mimo Kurdiv. Iz samega začudenja bodejo pozabili streljati.”

S svojo mislijo sem jo izvrstno pogodil; Halef je imel opravka s konji, Mohamed je pa streljal iz hiše, in Anglež je neutrudno vrtal v zid.

Zidu nismo pričeli podirati odvzgor, kjer je bilo lažje, temveč spodaj, ker sicer bi se izdali.

Konečno izvadiva prvi veliki kamen iz zidu, kteremu sledijo po kratkem trudu ostali. Ko končava najino delo, pokličemo Arabce. Vsak zajaha svojega konja. Master Lindsay dvigne železo za zadnji udarec.

“Sedaj vse podreti! Yes!”

Anglež se zažene z vso močjo proti zidu in butne s svojim železom s tako silo ob zidovje, da pade sam na tla. Ko odstranimo nepotrebni pesek, je bila odprtina dovolj velika, da jahamo s konji skozi. Sila je dospela do vrhunca, in zapustili smo prenočišče, ne da bi plačali najemnine.

“Kam sedaj?” vpraša Anglež.

“Počasi mimo prve hiše, nato pa skokoma skozi vas. Jahajte naprej!”

Anglež odjaha. Njemu slede trije Arabci in jaz zadnji. Toda nismo še prišli daleč, ko se dvignejo glasni klici. Takoj spodbodemo konje in odjahamo iz vasi.

Na vaškem pašniku zapazimo, da so skoraj vsi konji na prostem. Predno jih dobijo prebivalci, smo mi že davnej odnesli pete.

Pot nas je vodila po ravnini, ktero so napajale mnoge vode, in naši konji so dirjali kot veter po planem; seveda sem moral svojega vranea brzdati, ker je vedno silil naprej, da so me tovariši komaj dohajali.

Konečno zapazimo za nami dolgo vrsto jezdecev, ki so nas preganjali.

Mohamed Emin skrbno pogleda na konja, ki ga je jezdil njegov sin in reče: “Da nimamo tega konja med seboj, tedaj bi nas pač ne dohiteli.”

Imel je prav. Bil je sicer najboljši konj, kar smo jih mogli v Amadiji kupiti, vendar se mi je zdelo kot bi zaostajal za našimi živalmi.

“Sidi,” vpraša Halef, “ti pač nečeš, da morimo Kurde?”

“Dokler se prelivanju krvi lahko ubranimo, gotovo ne.”

“Toda konje lahko streljamo!”

“Gotovo. Le streljaj!”

Halef potegne svojo dolgo arabsko puško s sedla in pogleda na strelno cev. Na petsto korakov še ni nikdar zgrešil svojega cilja, in moja puška je nesla še dalje.

Preganjaleci so prihajali vedno bližje. Zajedno so bojevito kričali na svojih konjih. Izmed vseh se nam je eden najbolj približeval. V daljavi kakih petsto korakov ustavi nekoliko konja in pomeri. Mož je imel najbrž dolgo puško. Zadel je s svojim strelom kamen prav v naši bližini. Bil je še mlad Kurd, najbrž krvni maščevalec.

“Well!” godrnja Anglež, ko vzame svojo puško v roke in obrne konja. “Navzdol, boy!”

Lindsay pomeri in ustrelj. Kurdov konj poskoči in se zvali na tla.

“Lahko domov gre. Yes!”

Kurdi za nami glasno zakriče. Takoj poskačejo vsi s konj in se med seboj posvetujejo. Po kratkem pogovoru zopet zajahajo konje. Tekom nadaljne ježe pridemo do nekega potoka brez mostu. Ker je bil potok deroč in globok, smo morali poiskati mesto, kjer bi lahko s konji vodo pre-

brodili. Raditega moramo zmanjšati hitrico naših konj. Kurdi to opazijo, poskačejo s konj in namerijo s puškami na nas.

Takoj skočimo tudi mi navzdol in se postavimo za konje. Trezutek potem, ko ustrele Kurdi, zagrome tudi naši streli, in učinek se je takoj pokazal. Bili smo boljši strelci, ker smo imeli boljše orožje. Tri izmed naših štirih krogelj so zadele kurdske konje, dočim so Kurdi s svojimi streli oplazili samo rep Angleževega konja.

“Imajo slabe roke,” godrnja Anglež. “Miserabel roke! Hočejo konja pri repu ustreliti. Samo Kurdi znajo tako!”

“Poiščite prostor, kjer pridemo lahko čez potok. Ta čas pa hočeva s Halefom streljati na konje.”

Dva Kurda sta baš namerila zopet svoje puške.

“Sidi, nikar ne streljaj!” prosi Halef. “Pripusti meni to čast!”

“Dobro!”

Halef nameri s svojo puško. Ustrelí dvakrat zaporedoma. Mali hadži je dobro zadel. En kurdski konj se takoj zvrne na tla, dočim zdivja drugi proti kurdski vasi.

“Če bo šlo tako naprej, sidi, kmalu ne bodo imeli več konj, in bodo nosili sedla sami domov. Ali jih vidiš, kako se umičejo nazaj? In pogledj one, ki se baš pripravljajo, da znova ustrelijo!”

“Hočem jih nekoliko posvariti!”

Kurdi se zberejo skupaj, in zajedno opazim, da jim nezanum, vaški načelnik nekaj govori. Videli še niso najbrž nikdar puške, ki zadene na tako oddaljo. Začudení gledajo na mene, ko stopim izza trupla svojega konja in namerim. Strel počí in nezanum se zvali na tla, dočim se prevrne njegov konj čez njega. Pomerim še enkrat in spravim še jednega jezdeca raz konja. Kurdi se zdaj umaknejo daleč nazaj, dočim obstreljeni konji dirjajo med njimi. Ljudje so se najbrž še od včeraj bali našega orožja, ker sicer bi nas lahko dohiteli in nas vse postreljali.

Kmalu dobimo tudi dobro prehodišče čez potok, nakar dirjamo naprej tako hitro, kot nas je mogel Amadov konj dohajati.

Bervarska dolina je zelo plodovita, ker jo namakajo številni potoki, ki ženejo svoje vode v reko Zab. Ob potokih uspeva bujno grmovje, in daleč tja od bregov sem opazil mnogo dreves. V teh dolinah stanujejo bervarski Kurdi, in tudi nestorijanski kristijani; vendar so vasi slednjih skoro zapuščene.

Preganjaleci so že zdavnej zginili za nami; kmalu pridemo do več vasi, ktere pa obkrožimo v velikem polkrogu, ker nismo vedeli, če nas prebivalci prijazno sprejmejo. Vendar nas je zapazilo nekoliko mož, ki so delali na polju. Mi pa jahamo hitro naprej.

Žal, da nam ni bila znana pot, po kateri bi jahali v Gumri. Vedel sem, da leži grad Gumri proti severu. Številni potoki ob potu so nas precej zadrževali. Konečno dospemo do neke vasi, kjer opazim samo nekoliko raztrganih koč. Mimo nje nismo mogli jahati, ker nas je oviral na zapadni strani širok potok in na vzhodni teman gozd. Vas je bila videti popolnoma zapuščena, in brez skrbi jahamo po potu naprej.

Še nismo dospeli do prve bajte, ko nam zagrmijo streli nasproti. Streljali so na nas iz oken posameznih bajt.

“Zounds!” zakliče Anglež in se pograbi za ramo.

Zadela ga je kroglja. Mene samega je vrglo na tla, in moj konj je zdirjal naprej. Vendar se kmalu spravim po konci in tečem za konjem, dasi so iz hiš streljali na mene. Krvava sled mi je pričala da so ranili mojega vranca. Tu sem popolnoma pozabil na svoje tovariše; ne da bi se ozrl, divjam naprej in kmalu zapazim konja ob gozdovem parobku. Kroglja ga je zadela ob vratu in mu povzročila skelečo, dasi ne nevarno rano. Pravkar sem bil gotov s svojo preiskavo, ko dospejo tudi ostali tovariši. Parkrat so ustrelili za napadalci, vendar niso zadeli nikogar. Anglež je krvavel na desni roki.

“Ali je nevarna rana, Sir?” ga vprašam.

“Ne. Samo do mesa. Veste, kdo je bil? Nezanum!”

“Ni mogoče!”

“Streljal je raz streho. Dobro videl!”

“Torej so jahali po bližnjem potu do te vasi in nas zahrbtno napadli. Naša sreča, da nas niso zvalili v zasedo že v drugih vaseh.”

“Ste lepo padli s sedla, master!” draži me Anglež, “Zelo interesanten pogled, ko ste tekli za svojo mrho!”

“Vam privoščim veselje, Sir! Toda naprej sedaj!”

“Naprej? Jaz menim, da se moramo adutom naprej zahvaliti za njih sprejem!”

“In pridemo v novo nevarnost? Sicer pa je treba vašo rano zavezati, ker močno krvavi, kar pa ne moremo storiti v neposredni bližini sovražnika.”

“Well! Naprej torej!”

Toda mali hadži Halef ni bil zadovoljen.

“Sidi, ali ne bi nekoliko posvetili tem Kurdom, da nas nehajo preganjati?”

“In kako hočeš to preprečiti?”

“Kje meniš, da imajo svoje konje?”

“Nekaj gotovo v hišah, ostale pa kje v bližini vasi dobro skrite.”

“Torej poiščimo skrivališče in odpeljimo njih konje. Delo bo prav lahko; na odprtem polju se nas ne drznejo napasti, in pri njih konjih gotovo niso pustili dovolj čuvajev.”

“Ali hočeš postati konjski tat, Halef?”

“Ne sidi. Toda če jim odpeljemo konje, to vendar ni tatvina.”

“V tem slučaju ko se branimo seveda ne; vendar ne odobrujem tvojega načrta. Predno poiščemo skrivališče, zgubimo dovolj časa, nakar se moramo pretepati še s stražniki, kar je popolnoma nepotrebno, ker grad Gumri je v bližini, kjer smo varni.”

Torej jahamo naprej in kmalu zapazimo, da nas Kurdi zopet preganjajo. Vendar so bili tako daleč za nami, da jih niso mogle doseči naše kroglje. Pozneje opazimo, da zginejo za nekim ovinkom, toda kmalu jih zapazimo zopet pred nami. Jahali so v krogu mimo nas, da nam zopet

zaprejo pot, ali pa pridejo še pred nami v Gumri. V daljavi se pojavijo skaline, kjer je moral biti po mojem mnenju bejev grad. Kurdi ga smatrajo za zelo važno trdnjavo, vendar sem pozneje opazil, da bi ga sovražnik z nekoliko topovi lahko premagal.

Bili smo še za dobro angleško miljo oddaljeni od gradu, ko začujemo okoli sebe grozno kričanje, in zajedno plane nad nas okoli sto kurdskih jezdecev. Lindsay potegne puško z rame.

“Za božjo voljo, Sir, nikar ne streljajte!” zakličem in mu spodbijem puško.

“Zakaj ne?” vpraša. “Ali se bojite, master?”

Časa za odgovor nisem imel. Kurdi so nas že popolnoma obkolili in razdelili. Neki mladič se približa mojemu konju in potegne bodalo izza pasa, da me zabode. Bliskoma se nagnem k njemu, mu strgam bodalo iz rok in ga vržem na tla. Nato pa zgrabim drugega za grlo.

“Ti si moj varuh!” mu zakličem.

Mož pa strese z glavo.

“Saj si vendar oborožen!” mi zakliče.

“Tebi zaupam vse svoje orožje. Tu, vzemi puške in nož!”

Mož vzame moje orožje, nakar položi roko na moje rame.

“Ta je za danes moj,” reče tovarišem.

“In vsi moji tovariši,” pristavim še jaz.

“Drugi me niso prosili varstva,” mi odvrne.

“Torej prosim jaz mesto njih. Prositi te ne morejo, ker ne razumejo tvoje govorice.”

“Odložijo naj svoje orožje, nakar jih hočem proglasiti za svoje varovance.”

Kmalu nas vse razorožijo, dasi nihče mojih tovarišev ni bil s tem zadovoljen. Kurdi nam sedaj niso več pretili s smrtjo, temveč so gledali, da nam vzamejo konje in orožje. Le eden me je tako jezno in osorno pogledoval, da sem slutil, da imam krvnega maščevalca pred seboj, ktera slutnja se je tudi kmalu potrdila. Ko se podamo namreč naprej, potegne nož izza pasa in se vrže na mojega psa. Toda pes je bil hitrejši kot mož. Žival se umakne, da se izogne ubodljaju, nakar pa bliskoma popade napadalca za roko, v kateri je držal nož. Kurd grozno zakriči in spusti nož iz rok. Takoj ga popade pes za vrat. Več kot dvajset pušk namerijo Kurdi na pogumno žival.

“Katera hodeh!” zakličem. “Za božjo voljo, ne merite s puškami na psa, ker sicer takoj usmrti nesrečnega.”

Dojan bi takoj pri prvem strelu Kurdu pregrizel vratne žile. Kurdi sami sprevidijo resnico mojih besedij, torej povesijo puške.

“Pokliči psa nazaj!” zakliče mi eden izmed njih.

“Ta mreina je umorila tudi mojega soseda,” začujem drug glas izmed množice. V njem spoznam poveljnika kurdske vasi, kjer smo prenočili. Dosedaj se je skrival, ker ga je bilo menda še sram.

“Imaš prav, nezanam,” mu odvrnem. “In zdrobil bo tilnik tega moža, če mi zapovem.”

“Pusti ga, da spusti siromaka,” zapove mi prejšni glas.

“Povej mi prej, če je ta mož moj krvni maščevalec!”

“Da, on je.”

“Torej vam hočem pokazati, da se ga ne bojim. Dojan, geri — nazaj!”

Pes takoj spusti Kurda, ki počasi vstane. Dasi ga je roka vsled pajslega popada močno bolela, vendar je bila še večja njegova jeza. Kurd stopi tik pred mene in reče:

“Tvoj pes mi je vzel moč moje roke,” škriplje s zobmi. “Toda ne veruj, da prepustim maščevanje družemu. Z lastno roko te hočem umoriti.”

“Govoriš kot bi posnemal žabo, za ktere ragljanje se nihče ne zme-ni!” mu odvrnem. “Daj mi svojo roko, da jo pregledam in obvezem.”

“Ali si zdravnik? Od tebe ne vzamem nobenega zdravila, tudi če bi moral umreti. Toda prejel boš zdravila dovolj od mene, da se boš nađ nji-mi zadavil. O tem si lahko prepričan!”

“Vidim, da se je te lotila že mrzlica, ker sicer bi dal roko obvezati.”

“Babica v Gumri bo vse potrebno preskrbela. Ona je boljši zdravnik kot ti,” odvrne zaničljivo. “Ti in tvoj pes sta dva psa, in bosta tudi po-ginila kot psa.”

Roko zavije v kos svoje obleke in pobere bodalo. Nas pa vzamejo v sredo nakar se napotimo naprej. Nobeden Kurdiv ni imel konja s seboj; živali so pustili v Gumri. Sicer me je trenutni položaj nekoliko skrbel, toda v strahu nisem bil.

Kurdi molče korakajo naprej in z vso pozornostjo pazijo, da bi jim mi ne pobegnili. Tudi moj Halef in oba Arabca nista pregovorila bese-dice, tembolj glasan je bil pa Lindsay.

“Lepo ste nas v godljo spravili, master!” godrnja nad menoj; adute bi lahko vse postreljali.”

“Bi rad vedel-kako? Saj so nas kar naenkrat napadli.”

“Yes! In sedaj so okoli nas in mi v njih sredini. Orožje oddati! Grozno! Nesramno! Ne grem več z vami v Kurdistan! Kako se imenuje osel po kurdsko, master?”

“Ker. In majhen osliček se imenuje dašik.”

“Well! Torej smo mi štirje bili kot dašiki, vi ste se pa obnašali kot ker in zelo velik ker. Razumete!”

“Zelo sem hvaležen, master Lindsay. Sprejmite mojo najprisrčnejšo zahvalo za tak poklon. Ali ne menite, da bi bila skrajna blaznost napasti dvesto sovražnikov, ko nas je vendar samo pet?”

“Mi imamo boljše orožje kot Kurdi!”

“Ali bi ga pa v taki bližini lahko uporabili? In če bi se hoteli bra-niti, koliko krvi bi preteklo, ne samo sovražnikove, temveč tudi naše. In krvno maščevanje! Kaj vendar mislite!”

Tu opazimo jezdeca, ki je v diru jahal proti nam. Ko pride bližje, spoznam v njem Dohuba, ki je prišel v Amadijo, in čegar oče in brat sta

bila zaprta v Amadiji, kot sem že prej omenil. Ko dospe do nas, se ustavi naša četa. Dohub pa takoj poišče mene in mi ponudi svojo roko.

“Gospod, ti prihajaš? In vjet si?”

“Kakor vidiš!”

“Oprosti! Napotil sem se iz gradu Gumri in med potjo sem zvedel, da so naši ujeli pet tujcev. Takoj sem se spomnil tebe in hitel sem, da preprečim nesrečo. Gospod, tvoj služabnik sem! Zapovej, kar zahtevaš!”

“Hvala ti! Toda tvoje pomoči ne potrebujem, ker je že ta mož moj varuh!”

“Koliko časa?”

“Za en dan.”

“Emir, dovoli, da sem jaz tvoj varuh ne samo za en dan, temveč za celo dobo svojega življenja. Ti si naš prijatelj, ker boš bejev gost. Bej te že pričakuje in hoče tebe in tvoje tovariše prijazno sprejeti.”

“Jaz ne grem k njemu.”

“Zakaj ne?”

“Ali more emir brez orožja stopiti pred beja?”

“Opazil sem že, da so vam vzeli orožje.” Takoj potem se pa obrne k našim napadalcem in jim zapove: “Dajte tem možem nazaj orožje!”

Toda ranjeni Kŕurd, krvni maščevalec prične ugovarjati:

“Ujetniki so, in ne smejo nositi orožja!”

“Prosti so, ker so bejevi gostje,” mu odvrne Dohub.

“Sam bej nam je zapovedal, da jih ujamemo in jim vzamemo orožje!”

“Ker ni vedel, da so to možje, ktere je pričakoval.”

“Umorili so mojega očeta. In poglej mojo roko! Njih pes mi jo je razgrizel.”

“Torej se pogovori z njimi, ko ne bodo več bejevi gostje. Pojdi z menoj, gospod in vzemi svoje orožje; jaz hočem biti vaš vodnik.”

Kmalu dobimo vse nazaj, kar so nam vzeli; nato se pa ločimo od ostalih in v diru odjahamo proti Gumri.

“No, Sir,” vprašam Lindsaya, “kaj menite sedaj o starem in mlademu oslu?”

“Nisem razumel vašega pogovora.”

“Toda orožje so vam dali nazaj.”

“Well! In kaj potem?”

“In bejevi gostje postanemo.”

“Vam hočem dati satisfaction, master! Osel sem bil jaz.”

“Hvala Sir! Čestitam na tem častnem naslovu!”

Oproščeni smo bili nadaljnega preganjanja, in brez skrbi jahamo skozi vrata vasi Gumri. Vendar se nisem mogel znebiti notranje groze pri pogledu na glavni stan pokojnega Abd el Sumit beja, ki je v zvezi z drugimi beji moril kristijane na tisoče. Gumri je zelo vojaško mesto, oziroma velika vas. V ozkih ulicah sem opazil toliko oboroženih Kurdiv, da sem menil, da so se zbrali v tej okolici tudi iz drugih krajev. V tem oziru je bil Gumri drugačna trdnjava kot Amadija z bolnimi vojaki.

“Zakaj je toliko tujecev v Gumri?” vprašam svojega spremljevalca.

“Večina njih so krvni maščevalci, ki se v tem mestu pobotajo in plačujejo in prejemajo odškodnino. Tudi mnogo poslancev je iz kristijanskih vasij, kjer pričakujemo vstaje.”

“Kaj se kristijani upirajo?”

“Da, emir! Kristijani v Tijara gorovju tulijo kot priklenjeni psi. Radi bi se znebili verig, toda njih tulenje jim ničesar ne pomaga. Zvedeli smo, da nameravajo napasti bervarsko dolino; da celo nekaj mož našega rodu so že umorili. Toda njih kri se bo kmalu razlila nad njimi. Danes sem bil v Miji, kjer priredimo jutri lov na medvede; v celi vasi nisem dobil niti žive duše.”

“Pa ali niste dve vasi z imenom Mija?”

“Da. Obe so last našega beja. V gorenji vasi stanujejo samo pravoverni moslemini, v dolnjem delu pa kristijanski nestorijanci. Toda slednji so naenkrat zginili.”

“Zakaj?”

“Nihče ne ve. Toda, gospod, pri bejevem stanovanju smo. Stopi s konja ti in tvoji tovariši, jaz pa hitim naprej, da vas pri beju naznam.”

Pred seboj zagledam dolgo, sicer pa neznatno poslopje. Le precej velika dolžina je pričala, da stanuje tukaj poglavar rodu. Na Dohubovo povelje pride nekaj Kurdiv, ki sprejmejo naše konje in jih peljejo v hlev. Sam se pa kmalu vrne od beja in nas povabi, da ga posetimo. Dobimo ga v veliki sprejemni sobi, in on sam nam pride do vrat nasproti. Spremlja ga kakih deset Kurdiv. Bej je bil mož, star morebiti 28 let, visoke postave in zraščen. Na njegovem lieu skoro nisem opazil azijskih potez, temveč slednje so se bolj bližale potezam kavkaškega plemena. Njegov turban je moral meriti vsaj dva sežnja v premeru; njegova suknja in sploh vsa obleka je bila bogato prepletena s zlatnino in raznimi okraski. Poleg sablje je nosil še krasno bodalo in dve bogato s srebrom okovani pištoli. Na mene ni naredil utisa kot vodja roparjev in konjskih tatov; njegove obrazne poteze so bile mile in ljubeznive in njegov glas je prijetno donel, ko nas je pozdravil:

“Dobrodošel, emir! Moj brat si, in tvoji tovariši so moji prijatelji!”

Zajedno poda vsem roko. Bej naroči navzočim Kurdom, da znesejo skupaj vse naslonjače, kamor se skupno vsedemo.

“Slišal sem, da se lahko v kurdskem jeziku s teboj pogovarjam!” mi reče.

“Nekoliko sem se priučil vašega jezika, toda moji tovariši ničesar ne razumejo,” mu odvrnem.

“Torej dovoli, da govorim s teboj turško ali arabsko.”

“Govori v onem jeziku, ktereга razumejo tudi tvoji ljudje,” mu odvrnem uljudno.

“Ah, emir, moji gostje ste, in govorili bomo tako, da lahko razumejo tudi tvoji prijatelji. Kteri jezik govorijo najraje?”

“Arabski. Toda, bej, zapovej preje svojim ljudem, da se vsedejo. Ni-

so Turki in Perzi, temveč prosti Kurdi, ki stojijo samo tedaj, kadar gosta pozdravljajo.”

“Gospod, vidim, da si mož, ki Kurde pozna in jih ceni; dovolil jim bodem, da se vsedejo.”

Bej jim zapove, da se lahko vsedejo, in Kurdi mi s pogledom naznajo, da znajo ceniti mojo uljudnost. Imel sem pač opraviti z izobraženim glavarjem, ker v notranjosti Kurdistanu je mož, ki govori več jezikov, pač zelo redka prikazen. Slutil sem, da gotovo govori tudi perzijsko, in tekom mojega pogovora z njim sem se prepričal, da sem prav slutil. Žal, da sem se le prekratko mudil pri njem.

Medtem nam prinesejo pipe in zelo prijetno žganje, ktereга Kurdi kaj radi pijejo.

“Kaj misliš o bervarskih Kurdi, emir?” me vpraša glavar.

S tem vprašanjem je hotel glavar najbrž začeti razpravo.

“Če so vsi taki kot si ti, tedaj bom o njih pripovedoval samo ugodne stvari,” mu odvrnem.

“Vem, kaj hočeš povedati. Dosedaj pri Kurdi, pač nisi doživel mnogo prijetnostij,” pripomni bej.

“Nikakor ne! Ali niso postali Dohub in njegovi sorodniki moji prijatelji?”

“Ker si njih prijateljstvo tudi bogato zaslužil, in objednem tudi moje. Mi smo ti pa z nehvaležnostjo povračevali. Ali mi hočeš oprostiti? Meni ni bilo znano, da so tebe preganjali.”

“Oprosti tudi ti meni! Eden tvojih ljudi je bil usmrten; toda mi nismo krivi.”

“Povej mi, kako je prišel ob svoje življenje?”

Povem mu vse natančno, kar smo doživeli v kurdski vasi, kjer smo prenočili; zajedno vprašam beja, če je Kurdova smrt zadosten vzrok za krvno maščevanje.

“Po običajih te dežele mora sorodnik seveda maščevati smrt svojega očeta, če neče biti od vseh zaničevan.”

“Toda njegovo maščevanje se mu ne bode posrečilo.”

“Moj gost si, in dokler bivaš pri meni in v moji deželi si popolnoma varen. Toda pozneje ti bo sledil za vsakim korakom, in če greš na konec sveta.”

“Jaz se ga ne bojim.”

“Mogoče si močan dovolj, da ga premagaš v očitnem boju; toda za njim pridejo novi maščevalci. In ali se moreš braniti proti krogli, katero on izstrelil iz zasede? Ali nečeš plačati odškodnine?”

“Ne,” odvrnem z naglasom.

“Alah ti je podelil obilo poguma, da moreš zaničevati maščevalca. Toda skrbel bom, da te tvoj pogum ne uniči. — Bil si pri očetu moje žene v Spandare?”

“Bil sem njegov gost in postal sem njegov prijatelj.”

“Znano mi je. Da nisi postal njegov prijatelj, bi ti gotovo ne bi izročil darila za mene. Alah te ljubi, ker povsod, kamor prideš, dobiš svoje prijatelje.”

“Alah deli dobrote in zlo; on razveseljuje svoje in včasih jih tudi kaznuje, da jih skuša. Tudi na precej sovražnikov sem naletel na svojem potovanju, posebno še v Amadiji.”

“Kdo je bil tvoj sovražnik? Muteselim?”

“Ta ni bil niti moj prijatelj niti sovražnik; celo v strahu je bil pred menoj. Toda k njemu je prišel mož, ki me je sovražil in celo name-raval me zapreti.”

“Kdo je bil?”

“Makredš iz Mosula.”

“Makredš?” vpraša bej zelo pozorno. “On je sovražnik vseh Kur-dov; on je sploh sovražnik vseh ljudi; kaj je hotel v Amadiji?”

“Bežal je iz Mosula in nameraval v Perzijo; anadoli kazi askeri je namreč prišel v Mosul, da odstavi njega in guvernerja v Mosulu.”

Slednja vest je zelo zanimala kurdskega glavarja. Takoj pove vse, kar je slišal od mene, navzočim Kurdom, ki so se istotako čudili kot bej sam. Povedati sem jim moral vse, kar sem doživel v Amadiji.

“Torej bo najbrž tudi muteselim v Amadiji odstavljen?”

“Kdo ve! Bil je guvernerjev jetničar; guverner je poslal vsakega, katerega ni mogel trpeti v Mosulu v Amadijo, kjer ga je muteselim vta-knil v luknjo.”

“Toda samo zločince.”

“Ne. Ali nisi slišal o Amad el Gandurju, sinu šejka Mohamed Emina?”

“Ali je bil tudi on zaprt v Amadiji?”

“Gotovo. Guverner ga je zvabil v zasedo in ga ukazal zapreti v Ama-dijo.”

“Da sem jaz Hadedin, bi zbral vse svoje vojake in napadel Ama-dijo.”

“Bej, to je zelo težavna stvar!”

“In vendar bi spolnil svojo namero.”

“Torej znaj, da se je napotil neki Hadedin v Amadijo.”

“Samo eden?”

“Da.”

“Torej ne bo ničesar opravil,” odvrne bej. “Za tako delo mora biti več oseb.”

“In vendar se mu je posrečilo,” mu odvrnem.

“Alah il Alah, kaj mi pripoveduješ! Ali je res oprostil šejkovega si-na. Z zvijačo ali s silo?”

“S zvijačo.”

“Torej je hraber, odločen, pa tudi prebrisan mož. Ali je bil navaden vojniki?”

“Ne. Bil je sam šejk Mohamed Emin.”

“Gospod, ti mi pripoveduješ same čudeže! Toda verjamem ti, ker si moj gost. Ali pa pride tudi s svojim sinom neovirano do svojih pašnikov?”

“To ve samo Alah in ti!”

“Jaz? Kaj vendar govoriš?”

“Da, ti. Slišal sem, da nista šla proti zapadu, temveč v deželo bervarskih Kurdiv, kjer bosta skušala priti do reke Zab.”

“Emir, velike reči slišim iz tvojih ust. Oba junaka sta mi dobrodošla, če se oglasita pri meni. Kdaj se je beg posrečil?”

“Ponoči predvčerajšnjem.”

“Toda, kdo ti je vse tako natanko povedal? Ali si jih videl?”

“Oba. Tudi ti jih vidiš, ker sedita ob tvoji strani. Ta mož je Mohamed Emin, šejk Hadedinov, in drugi je Amad el Gandur, njegov sin.”

Kurdski glavar poskoči s svojega sedeža in vpraša:

“In kdo je ta tretji?”

“Moj služabnik.”

“In ta?” Kurd pokaže na Angleža.

“Moj prijatelj, mož iz zapada. Združili smo se vsi skupaj, da rešimo šejkovega sina,” rečem, ne da bi se hvalil.

Nato pa nastane prava zmešnjava kurdskega tolmačenja, turških vzklikov in arabskih pozdravov. Spravili so vse na dan, kar so Kurdi slišali od Arabcev; da celo o boju v dolini stopnje so slišali. Jaz sem opravljal službo tolmača in rad priznam, da mi je pot tekla v potokih po obrazu. Kurdskega nisem znal dosti in arabsko so Kurdje govorili tako mešano, da sem razumel besede bolj po njih pomenu kot po izgovarjavi. Seveda je prišlo vsled tega do različnih zmešnjav, končno smo se pa morali vsi skupaj smejati.

Ko smo se dovolj nagovorili, nas bej zagotovi, da bo napel vse svoje moči, da nam zagotovi varno pot. Obljubil nam je več vodnikov, katerim so bila znana vsa pota. Mi smo prvotno nameravali potovati proti Tura Gara gorovju; vendar bej o tem ni hotel ničesar slišati, ker bi nam tam njegovo varstvo več škodovalo kot koristilo.

“Tam je mnogo kristijanskih nestorijancev,” mi reče, “in hudičevih oboževalcev, s katerimi žive bervarski Kurdi v sovraštvu. Ti ljudje so sami roparji in morileci in njih pokrajine so tako divje, da po tem potu ne bi nikdar prišli do reke Zab. Toda sedaj se spočijte pri nas in dovolite, da spolnem svojo dolžnost, predno se podamo k pojedini. Danes imam še mnogo opravkov, ker me jutri ne bode v Gumri.”

“Ali hočeš menda v Mijo?” ga vprašam.

“Da. Kdo ti je povedal?”

“Slišal sem od Dohuba, da se hočeš podati na medvedji lov.”

“Da, v Miji je precej medvedov, ki nam povzročujejo mnogo škode. Pomisliti moraš tudi, da je v naši deželi zelo mnogo medvedov.”

“Ali nam dovoliš, da te spremljamo na lov?”

“Da, če želite! Gledali boste, kako bomo mi lovili, da ne pridete v nevarnost za vaše življenje.”

“Mi nečemo samo gledati, temveč z medvedi se bojevati.”

“Emir, medved je nevarna zverina!”

“Motiš se. Medved, ki prebiva v Kurdistanu ni tako nevaren, kot medvedje drugih dežel, kjer so dvakrat tako veliki in močni kot vaši.”

“Slišal sem že o njih. Je dežela nekje na svetu, kjer medvedje prebivajo v vodi in med ledom, in tam imajo medvedje belo kožo. Ali si jih že videl?”

“Da, dasi še nisem bil v onih deželah. Take medvede ulove, da jih potem kažejo v drugih deželah. Toda je še neka druga dežela, kjer so še groznejši medvedi s sivo kožo; ti so najbolj močni in najbolj nevarni. Tak medved je napram kurdskega kot pes proti konju.”

“In si tudi tega medveda videl?” vpraša me začudeni bej.

“Celo boril sem se z njim.”

“Torej si ostal žmagovalec, ker še živiš. Bojeval se boš tudi z našimi medvedi.”

Nato nas pelje v drugo sobo, kjer je bila v sredini precejšna mizica in okoli pet naslonjačev. Ko odide bej iz sobe, prinese njegova žena z več služabnicami v sobo nekako predjed za slučaj, če bi bili preveč lačni in ne bi mogli čakati prave pojedine. Dobili smo mlado kozico, ki je bila najpreje pečena, potem pa še cvrta v smetani; poleg tega nam pa še prinesejo posušeno grozdje, murve in salato, ktere pa nisem poznal; bila je kakor perje od koprive.

“Ser sere men at — dobrodošli ste,” nas pozdravi žena. “Kako se počuti moj oče, nezanum v Spandare?”

“Prav izvrstno in tudi vsi ostali so bili pri najboljši volji, ko smo se mi mudili pri njih.”

“Vzemite in jejte; rada bi kaj slišala iz Spandare, ki je moj rojstni kraj. Že dolgo ni bil nihče pri nas iz onega kraja.”

Jaz ji povem kolikor mogoče vse natanko, kar sem doživel v Spandare; bejeva žena je s zanimanjem poslušala moje pripovedovanje.

Ko smo bili z jedjo gotovi, se uljudno poslovili, mi se pa vležemo po blazinah, da se odpočijemo. V tem prijetnem dolce far niente pa nas zmoti neki mož, katerega nismo pričakovali. Bil je ranjeni Kurd, moj krvni maščevalec. Roko je nosil v povoju, katerega si je privezal okoli vratu.

“Kaj želiš?” ga vprašam.

“Bakšiš, gospod!”

“Bakšiš? Zakaj?”

“Ker te ne bodem umoril.”

“Že vidim, da te mrzlica še ni zapustila. Če je eden izmed naju sploh zaslužil bakšiš, tedaj sem jaz isti. Obljubil ti nisem samo, da ti podelim življenje, temveč celo smrti sem te rešil, ko si ležal pod zobmi mojega psa. Toda kaj si storil ti za mene? Streljal in z nožem si zbadal po meni. In sedaj zahtevaš še bakšiš! Pojdi hitro iz sobe, da ne čuješ, kako se smejemo tvoji prismojenosti!”

“Gospod, saj ne zahtevam bakšiša, ker sem streljal na tebe temveč ker sem sprejel krvno ceno.”

“Krvno ceno? Od koga?”

“Od beja. Bej je vse plačal.”

“In koliko ti je dal?”

“Konja, puško in petdeset ovac.”

“Torej veliko manj, kot si od mene zahteval?”

“On je moj šejk, ktereга moram poslušati. Toda, zakaj mi nečes podeliti bakšiša, ker sem sprejel tako majhno odškodnino?”

“Da sem jaz prost in ponosen Kurd ne bi beračil za bakšiš kot turški potepin. Ker torej beračiš, dobiš svoj bakšiš; toda ne sedaj, temveč šele tedaj, ko se poslovimo od tega kraja.”

“Koliko mi hočes podariti?”

“Kolikor se mi bo zljubilo.”

“In dobi tudi naš neznanum kaj denarja?”

“Kaj ti je zapovedal, da tudi za njega beračiš?”

“Da.”

“Torej mu povej, da dam beraču dar le tedaj, kadar me prosi. Nezanum naj pride sam k nam, in vsak izmed nas mu podari rad nekaj pijastrov. Sicer sem mu pa že podaril življenje njegovega sina, in to je več vredno kot bakšiš.”

Kurd odide. Dobil je sicer krvno ceno, toda gledal je tako grdo, kot bi se moral bati, da me ob lepi priliki zopet napade.

“Kaj je hotel adut?” vpraša Lindsay.

“Bej mu je plačal mesto nas odškodnino, in sedaj — — —”

“Kaj? Bej?”

“Ker sem njegov gost!”

“Nobel! Zelo nobel! Yes! Koliko?”

“Konja, puško in petdeset ovac!”

“Koliko je vse to vredno?”

“Dvaindvajset dolarjev.”

“Mu hočem povrniti svoto.”

“Nikakor ne, Sir, ker s tem bi beja na smrt razžalili. Beju moramo podeliti kako darilo.”

“Dobro! Lepo! Kaj podarimo?”

“No, sedaj pač ni čas, da si tem glave ubijamo.”

“In ta adut je zahteval od vas še bakšiš? — Master, kaj se pravi po kurdsko klofuta in zaušnica?”

“Silek.”

“Well! Zakaj mu niste prisolili nekoliko silekov?”

“Ker bi bilo neumestno. Celo bakšiš sem obljubil, toda šele tedaj, ko odidemo iz Gumri.”

“Torej dovolite, da jaz to opravi. Naše darilo naj ga spominja na nas in ga zajedno poboljša.”

Ko je bej opravil svoje posle, je prišel k nam in nas peljal na dvorišče, kjer zavžijemo južino. Pri mizi nas je bilo gotovo štirideset oseb, in še vedno so prihajali novi gostje, ki so se sami povabili na pojedino.

Ko smo bili s pojedino že skoro gotovi, je pa zmanjkalo jedil za ostale. Bej jim podeli živo oveo, katero takoj zakoljejo. Eden zvrta luknjo v zemljo, dočim prinesejo drugi kamenja in lesa. Nato vadjajo med seboj, kdo bo zaklal oveo; kdor je zvoljen, takoj prime za nož in prepreže živali vrat. Nato jo zvežejo in postavijo nad ogenj. Drobja ne vzamejo iz telesa, temveč eden Kurdo si napolni usta z vodo, prisloni ustnice na... živali in pljune vodo v notranjost. To ponavlja tako dolgo, dokler se drobje ne napne. Nato pa razrežejo oveo na toliko delov, kot je navzočih gostov. Vsak Kurd zavije svoj kos mesa in ga položi v luknjo nad ogenj. Še napol pečeno meso pograbijo iz lukenj, in kmalu zgine cela ovca po goltancih lačnih Kurdo.

Po kosilu nam pokaže bej svoj hlev. V njem je bilo okoli dvajset manj vrednih konj; samo neki belec je kazal malo več živahnosti. Ko vse pregledamo, nas pelje bej na prosto, kjer so Kurdi prirejali bojne igre in prepevali različne pesni; tem je sledilo pripovedovanje različnih pravljic: baka ki mir — o žabi, ki je umirala; gur bu ševan — volk kot pastir; šieri kal — stari lev; ruvi u bizin — lisica in koza.

Kurdi so pripovedovalcu z zanimanjem sledili, meni je pa bilo neizrečeno ljubo, ko je slednji odnehal, ker sem si želel počitka. Bej nas pelje v prostorno sobo, kjer nas je vabilo obilo naslonjač v sladki spanec. Ker v sobi nisem opazil ničesar posebnega, sem se čudil beju, ki me je pozorno opazoval. Gledal me je kot človek, ki pričakuje, da se ga obenduje, ker ima nekaj posebno važnega. Konečno zapazim predmet, katerega je bej neprestano pogledoval in takoj se pričnem tudi jaz čuditi.

“Kaj je to! S kakšnim neizmernim bogatstvom te je Alah obdaril, bej! Tvoji zakladi so večji kot oni vladarja v Džulameriki!”

“Kaj meniš, emir!” me vpraša bej s prijetnim zadovoljstvom.

“Pravkar sem opazil dragocena okna, s kterimi si okrasil svoje stanovanje.”

“Da, in zelo redka ter dragocena so,” odvrne s ponosno priprosto-stjo.

“Kje si jih dobil?”

“Kupil sem jih od nekega Juda, ki je steklo prinesel iz Mosula, da ga podari perzijskemu šahu.”

Če ga vprašam po ceni, bi se beju zameril. Jud je seveda lagal o perzijskem šahu, in najbrž beja prav pošteno nalimal. Steklo je bilo namreč kos razbitega okna in komaj za dve moški roki dolgo. Seveda Kurdu v tej divjini se je zdel ta kos stekla kot največje bogastvo na svetu.

Vsem skupaj nam bej vošči lahko noč v trdni zavesti, da nas je posebno odlikoval, ker nam je odločil sobo, katero je krasil kos razbitega okna.

Ker smo bili trudni od pota, smo si vsi želeli počitka. Spali smo lahko, ker smo se čutili varne v dobrem zavetju.

ŠESTO POGLAVJE.

Lov na medvede in ljudi.

Drugega jutra nas zbudi sam bej s sledečimi besedami:

“Emir, dvignite se, če hočete res z menoj v Mijo. Mi se takoj podamo na pot!”

Ker smo po kurdski navadi spali v naših oblekah, smo bili seveda kmalu pripravljeni. Ko spijemo nekoliko mrzle kave in pečenine, zajahamo naše konje. Pot v Mijo nas je peljala skozi več kurdskih vasi, ki so prav dobro močene, ker je po celi okolici obilica potokov. Kmalu za bejevo vasjo se prične svet vzdigovati, in ko prejahamo neko gorsko sedlo, naletimo na več mož, ki so že čakali na nas. Beju se je to sumljivo zdelo, ker jih vpraša, zakaj niso v Miji ostali.

“Gospod,” odvrne eden izmed njih, “včeraj se je veliko važnega zgodilo, kar smo ti dolžni povedati. Dohub ti je že povedal, da so nestorijanci zapustili dolnji del vasi. Danes pa je bil eden izmed njih v našem delu vasi in nekemu svojemu prijatelju svetoval, naj hitro zapusti Mijo, če hoče odnesti zdrave pete.”

“In vi se bojite?” vpraša bej.

“Nikakor ne, ker smo močni in hrabri dovolj, da premagamo gjavre. Toda na vse zgodaj smo zvedeli, da so kristijani napadli mohamedanske prebivalce v Zaviti, Minijaniš, Murgi in Lancaster ter jih več pomorili. Jahali smo torej tebi nasproti, da čim prej zveš vse te novice.”

“Torej pojdite z menoj. Prepričati se hočem, koliko je resnice na teh govoricah.”

V diru jahamo po klanecu navzdol in pridemo kmalu do mesta, kjer se pot razdeli v dolnji in gorenji del vasi. Konje obrnemo proti slednjemu delu, ker je imel bej tam svojo hišo. Pričakovala nas je četa Kurdiv, oborožena z dolgimi sulicami in kopji. Bili so lovski poganjači.

Pred hišo razjahamo in oskrbnik hiše nam prinese hrane in pijače. Dočim mi uživamo prineseno jed, se bej posvetuje zunaj glede vstaje nestorijancev. Seja ga je najbrž zelo zabavala, ker ko vstopi k nam v sobo, se je smejal kot mož, katerega se je nepotrebno nadlegovalo.

“Ali nam preti nevarnost?” ga vprašam.

“Nikakor ne. Nestorijanci so se izselili iz naše vasi, ker v prihodnje nam nečejo več plačevati davkov in pri svojem odhodu so požgali neko hišo. Sedaj pa ti figovci govorijo o ustaji in prelivanju krvi, dočim so gjavri veseli, če jih ne bomo preganjali. Pojdimo, ker sem že dal povelje, da odrinemo na lov. Mi jahamo proti Seraru, kjer lahko takoj poizvemo, v kolikor je opravičen strah prebivalcev Mije.”

“Ali se razdelimo?” vprašam.

“Zakaj?” odvrne bej nekoliko začuden.

“Saj si vendar govoril, da je več medvedov, ki imajo celo mladiče s seboj.”

“Vseeno ostanemo skupaj in pobijemo toliko medvedov kot je mogoče.”

“Ali je še daleč od tukaj?”

“Moji možje so šli za medvedjim sledom. Povedali so mi, da trebamo jahati samo pol ure. Ali se res hočeš z nami bojevatı proti medvedom?”

Ko mu pritrdim na njegovo vprašanje, mi reče:

“Torej ti hočem izročiti nekoliko kopij.”

“Zakaj?”

“Ali ne veš, da nobena kroglja ne ubije medveda? Medved pogine šele tedaj, ko ima mnogo železnih bodal v svojem telesu.”

No pač čuden pojem o kurdskih puškah in strelıh. Ali so bile slabe njıh puške, ali pa Kurdi prestrahopetni za napad.

“Svoja kopja le obdrži za sebe; ena mojıh krogelj popolnoma zadostuje, da ubije medveda.”

“Stori, kar hočeš,” odvrne bej, “toda ostani vedno v moji bližini, da te lahko varujem.”

“Alah naj te ohrani, kakor si ti mene ohranil.”

Nato jahamo ven iz vasi. Zdelo se mi je, kot bi jahali na lov na gaele, ne pa na medvede. Pot nas je najprvo vodila navzdol v dolino, potem pa zopet navzgor, skozi soteske in gozdove, dokler konečno ne obstanemo v nekem bukovem gozdu, kjer je pganjalo obilo podrastja.

“Kje je ležišče medvedov?” vprašam beja.

Bej pokaže na nedoločen prostor pred seboj.

“Ali so že našli sledove?”

“Da, na drugi strani.”

“Ah! Torej si ukazal ležišče obkrožiti?”

“Da, in potem priženejo poganjači živali proti nam. Ostani vedno na moji desnici, in ta emir iz zapadne dežele na moji levisi, da vas lahko vsak trenutek varujem.”

“Ali so vsi medvedje v taboru?” ga še vprašam.

“Kje pa drugje! Medvedje hodijo samo ponoči na lov.”

Bej je kaj čudno razdelil svojo četo. Tvorili smo nekaj polkrog, eden oddaljeni od drugega za štirideset korakov.

“Ali naj streljamo, ko pride medved?” vprašam nepotrpežljivo.

“Lahko, toda živali ne boste usmrtili; ko pa ustreljite, zbežite takoj.”

“In kaj uiniš ti?”

“Ko pride medved, mu vrže najbližji poleg njega kopje v telo in nato zbeži, kakor hitro ga nese konj. Medved za njim, in prihodajı lovec ga začne preganjati. Tudi ta mu vrže svoje kopje v telo. Medved se obrne, da preganja lovca. Kmalu pridejo še drugi lovci v bližino. Kdor je odvrigel svoje kopje, takoj zbeži. Konečno ima medved že toliko kopij v svojem telesu, da se mrtev zgrudi.

Vse, kar mi je bej povedal, prestavim Angležu.

“Strahopeten lov!” mrmra. “Škoda za kožuh! Ali se hočeva pobotati, Sir?”

“Kako?”

“Jaz vam odkupim medveda.”

“Če se mi posreči, da ga ustrelim.”

“Pshaw! Če bo še živ.”

“To bilo pač čudno!”

“Radi mene! Koliko hočete imeti?”

“Pa zlodja, kako vam hočem medveda prodati, ko ga še vendar videl nisem?”

“Saj ga tudi ne boste. Ko se prikaže iz svojega ležišča, ga hočem jaz ustreliti in zato sem vas prosil, da ga meni prodaste, ker vem, da bi vi prvi ustrelili.”

“Koliko daste zanj?”

“Dvestoštirideset dolarjev, Sir! Ali je dovolj?”

“Še preveč. Samo vedeti sem hotel, koliko ponudite. Medveda namreč ne prodam.”

“Zakaj ne, Sir? Ali nisem vaš prijatelj?”

“Medveda vam podarim. Le glejte, kako boste z njim gotovi!”

Svoja usta raztegne iz veselja tako široko, kot bi pravkar prišel koptati kanal po svojih ustih.

“Svoj denar dobite vseeno, master!” reče.

“Pa ga ne vzamem.”

“Torej se pobotava na drug način. Yes!”

“Saj sem vam že mnogo dolžan, Sir. Toda stavim vam samo en pogoj. Rad bi vedel, kako Kurdje lovijo medveda, torej vas prosim, da ne streljate takoj. Pustite, da mu Kurdi zaženejo prej nekoliko kopij v telo. Ali ne?”

“Kakor želite!”

“Toda varujte se! Ustrelite ga v oko ali pa naravnost v srce, takoj ko se dvigne. Tukajšni medvedi sicer niso preveč nevarni, toda čuvati se mora človek vedno.”

“Ha! Ali mi skazete neko ljubav?”

“Rad, če morem.”

“Posodite mi za trenutek svojo puško. Vaša je mnogo boljša kot moja. Ali zamenjate za ta čas?”

“Če mi obljubite, da se ne podaste z njo med medvedove tace!”

“Jo bom držal v lastnih tacah.”

“Torej zamenjava.”

Anglež mi da svojo puško, jaz pa njemu svojo. Anglež je bil sicer dober strelec, vendar sem bil radoveden, kako bo pogodil medveda.

Četa Kurdov se razdeli. Polovica jih odjaha s psi, da prevzamejo posel poganjačev, drugi pa ostanejo v polkrogu okoli medvedjega tabora. Halef in oba Arabca sta vzela kopje in se postavila v vrsto z drugimi Kurdi; midva z Angležem pa sva ostala pri beju. Mojega psa nisem hotel izročiti, da poganja zverino; ostal je ob moji strani.

“Ali vaši psi ne napadajo medveda, temveč ga samo preganjajo?” vprašam beja.

“Psi ga ne napadajo, ker medved beži pred psi.”

“Torej je zelo strahopeten.”

“Kmalu ga bodeš spoznal.”

Trajalo je precej časa, predno zaslišimo krik v znamenje, da so poganjači izsledili medveda. Kmalu zadoni glasno pasje lajanje, ki se nam vedno bolj približuje. Čez nekaj minut nam naznanja glasno tulenje, da je eden psov ranjen.

“Pozor, emir!” svari bej. “Sedaj prihaja medved.”

In prav je imel. V bližnjem podrastju zašumi, in kmalu se prikaže črn medved. Bil ni posebno velik, in dober strel iz puške bi ga moral usmrtiti. Ko nas zagleda, obstane, da premisli, kaj mu je v tako nevarnem položaju storiti. Polglasno mrmranje mi svedoči, da ne more priti do pravega sklepa. Toda bej mu ne pusti dovolj časa za nadaljno premišljevanje. Takoj stopi k svojemu konju, potegne kopje in ga zažene z vso silo proti zverini. Nato pa steče k živali in obrne konja.

“Beži, emir!” mi zakliče nato pa zgine s svojim konjem, kar se da hitro.

Medved glasno zamrmra in skuša kopje otresti, ker se mu pa ne poseči, zdirja za bejem. Takoj se dvignejo za njim drugi Kurdi, ki istotako zaženejo svoje kopje v medvedo kožo; vendar samo eno kopje ga zadene, katerega se pa kmalu otrese. Medved se obrne za napadaleci. Bej slednje opazi, obrne konja in zažene novo kopje medvedu v telo. Ranjena žival se grozno otresa, vendar se ne more znebiti kopij. Ostali jezdec medveda vedno bolj napadajo.

“Ali naj začnem, Sir?” me vpraša Lindsay.

“Da, le naredite konec mučenju!”

“Torej držite mojega konja!”

Anglež razjaha in izroči konja meni v varstvo. Že nameri puško na ranjenega medveda, ko zašumi v bližnjem grmovju in prikaže se drugi medved. Bila je medvedka, ki je le počasi korakala naprej, ker se je za njo kotalil mladič. Bila je večja kot samec in njeno mrmranje je bilo že od daleč podobno tuljenju. Položaj pač ni bil prijeten: tam ranjeni, razjarjeni medved, pred nami pa medvedka, in mi med njimi. Vendar mojega mastra Fowling-bulla ne zapusti hladnokrvnost.

“Medvedkinjo, gotovo, Sir?” me vpraša.

“Seveda.”

“Well! Bom uljuden. Dame imajo prednost!”

Anglež zadovoljno pokima z glavo, potegne turban nazaj na glavo in koraka z nabasano puško proti medvedkinji. Slednja opazi prihajati sovražnika, potegne mladiča med zadnje noge in se postavi na prednje tace, da dostojno sprejme sovražnika. Anglež pa se ji približa na tri korake, nameri puško prav v njeno glavo kot bi meril na podobo in ustrelil.

“Nazaj!” ga svarim.

Toda moje svarilo je bilo nepotrebno, ker Anglež je že skočil na stran in nameril puško za drugi strel, če bi bilo potrebno. Toda medvedka zatrepeče po celem telesu, pobrca z nogami in se zvrne na tla.

“Ali je mrtva?” vpraša Lindsay.

“Da, toda čakajte še nekoliko!”

“Well! Kje je drugi medved, njen mož?”

“Tam!”

“Ostanite tukaj. Mu hočem pognati drugo krogeljo v gobec!”

“Dajte mi prej mojo puško nazaj, ker jo hočem znova nabasati.”

“Je predolgo.”

Anglež odkoraka proti mestu, kjer se je ranjeni medved še vedno boril s svojimi napadalcami. Pravkar mu je hotel bej zasaditi novo kopje v truplo, ko se prikaže Anglež, in bej se grozno prestraši. Smatral je Angleža zgubljenim. Anglež pa mirno obstoji, ko opazi, da dirja medved proti njemu. Ko pride prav poleg njega, sproži in strel je imel isti učinek kot prvi: žival je bila mrtva.

Kurdi zaženejo glasen krik, kterega so psi komaj prelagali. Le s težavo so Kurdje držali pse na vrveh, da se niso vrgli na ustreljenega medveda. Anglež pa se mirno vrne k meni in mi izroči mojo puško nazaj.

“Sedaj puško zopet naložite, Sir!” se smeje.

“Tu je vaš konj!”

“Kako sem opravil svojo stvar?”

“Zelo dobro!”

“Well! Me veseli. Je lepo v Kurdistanu, krasno!”

Kurdi se niso mogli dovolj načuditi; menda se jim niti sanjalo ni nikdar, da more pešec ustreliti s puško dva medveda, da sta takoj mrtva. Seveda se je Lindsay obnašal prav junaško. Bej ukaže, da zvežejo mladega medveda, kterega je privedla starka s seboj, ker ga je hotel imeti živega v svojem gradu.

Napotimo se proti medvedjemu ležišču. Iz vidnih sledov doženemo, da sta bila tukaj samo stara dva z mladičem. Z lovom smo bili lahko zadovoljni, ker se ni pripetila nobena nezgoda.

“Gospod,” reče mi bej, “emir iz zapadne dežele je zelo hraber mož!”

“Res je.”

“Sedaj se ne čudim več, da vam Bervari včeraj ničesar niso mogli, dokler vas niso napadli nenadoma v tako obilnem številu.”

“Toda srce nam ni padlo v hlače; jaz sam sem zapovedal tovarišem, da se udajo. Tvoj prijatelj sem, torej nisem hotel moriti tvojih ljudi.

“Kako je mogoče medveda pogoditi ravno v oko?”

“Poznal sem lovca, ki je vsako žival in vsakega sovražnika vstrelil v oko. Bil je dober strelec in imel je puško, na katero se je lahko zanesel.”

“Ali znaš tudi ti v oko streljati?”

“Ne. Sicer sem že mnogo streljal, toda le v najhujših slučajih v oko. Kje se nahaja drugo lovišče?”

“Bolj proti vzhodu. Takoj se podamo na pot.”

Nekaj mož ostane na mestu, da čuva živali, in ostali jahamo naprej. Za nami zgrine gozd, in pot nas pelje po soteski, po kateri je žuborel potok. Bej z obema Arabcema je jahal prvi; Halef se je pomešal med Kurde in skušal z njimi govoriti; midva z Angležem sva pa jahala zadaj. Med potjo sva se zatopila v pogovor in niti opazila ne, da so Kurdi že zdavnaj zginili pred nama. Tu počí strel.

“Kaj je to?” vpraša Anglež. “Ali smo že pri medvedih, Sir?”

“Najbrž ne.”

“Kdo pa strelja?”

“Bomo takoj videli; pojdite!”

Tu zadoni cela salva, kot bi bil prvi strel samo znamenje za pričetek. Oba napodiva svoje konje, da prideva prej do mesta, kjer streljajo. Moj vranec je dirjal kot sprožena puščica, toda — naenkrat se zaplete s kopitom v zverženo korenino nekega drevesa; korenino sem že oddaleč videl in hotel konja obrniti; toda bilo je že prepozno. Konj se prekopitne, in jaz padem s sedla na tla in pošteno objamem mater zemljo. Ta nezgoda me je dohitela v dveh dnevih že drugič; toda danes nisem tako srečno padel kot včeraj. Najbrž sem priletel na glavo, ali pa sem se med padcem udaril s puškinim kopitom po sencih, ker obležal sem nezavesten.

Ko se zopet zavem, začutim po vsem telesu velike bolečine. Odprem oči in uvidim, da visim med dvema konjema. Na sedlo so pritrdili drogove in mene posadili na to mesto. Pred in za menoj jaha okoli trideset bojevih adutov, in v njih sredini opazim — master Lindsaya, zvezanega. Vodja čete je jahal na mojem vrancu, in tudi moje orožje si je prilastil. Meni so pustili samo srajco in hlače, dočim opazim, da ima Lindsay tudi svoj velikanski turban na glavi. Sicer so mi pa vse vzeli, kar sem imel pri sebi.

Tu se eden jezdecov obrne in opazi, da sem odprl oči.

“Stojte!” zakliče. “On živi!”

Takoj se četa ustavi. Vsi se zberejo okoli mene. Vodja pride z mojim vrancem bližje in me vpraša: “Ali moreš govoriti?”

Ker bi mi molčanje ničesar ne koristilo, torej mu odvrnem, da lahko govorim.

“Ali si ti bej iz Gumri?” začne s svojo razpravo.

“Ne.”

“Nikar ne laži!”

“Povedal sem resnico.”

“Ti si bej!”

“Nisem.”

“Kdo pa si?”

“Tujec.”

“Od kje?”

“Iz zapadne dežele.”

Kurd se hinavsko posmeje.

“Ali čujete? Tujec je iz zapadne dežele, občuje z bejem iz Gumri in hodi v Mijo na lov ter govori naš jezik!”

“Bil sem bejev gost, in vašega jezika ne razumem dobro, kar lahko spoznate po govorici. Ali ste nestorijanci?”

“Tako nas imenujejo moslemini.”

“Tudi jaz sem kristijan!”

“Ti?” Kurd se zopet zasmeje. “Hadži si, ker imaš okoli vratu obešen kuran. Oblečen si kot moslem in nas hočeš prevariti.”

“Govoril sem resnico.”

“Povej nam, če je gospa Marija mati božja?”

“Gotovo.”

“Povej nam, če se sme duhoven oženiti?”

“Duhoven mora biti neoženjen.”

“Povej mi, če je več zakramentov kot trije?”

“Več.”

Kljub nevarnosti, ki mi je pretila, svoje vere nisem hotel zatajiti. Posledice tega sem takoj začutil:

“Vedi torej,” mi odvrne vodja, “da je gospa Marija porodila samo človeka, da se duhoven lahko oženi, in da so samo trije zakramenti, namreč obhajilo, krst in mašniško posvečenje. Ti si mohamedanec, ali pa si kristijan, ki ima napačno vero in si menda kot oni, ki nam pošiljajo svoje duhovne in hujskajo Kurde, Turke in Perze nad nas; to je še hujše za tebe kot če bi bil mohamedanec. Tvoji ljudje so ranili nekaj mojih vojakov; to krivdo boš plačal z lastno krvjo.”

“Vi hočete biti kristijani in vendar si želite krvi! Kaj smo vam mi storili? Saj niti ne vem, če ste napadli beja ali je on vas.”

“Mi smo beja pričakovali, ker smo vedeli, da pride po tej soteski na lov. Toda bej je z vsemi svojimi ljudmi ušel.”

“In kam peljete naju?”

“Zvedel boš, ko pridemo na svoj cilj.”

“Torej me vendar oprostite tega položaja in dajte mi konja, da lahko jaham.”

“Toda zvezan ostaneš vseeno, ker sicer nam pobegneš.”

“Radi mene.”

“Kdo je tvoj tovariš? Dva moja vojnika je ranil s svojim strelom in najboljšega konja nam je ustrelil. Govori v čudnem jeziku, ktereга mi ne razumemo.”

“Anglež je.”

“Anglež? Saj nosi vendar kurdsko obleko.”

“Ker je najboljša v tej deželi.”

“Ali je misijonar?”

“Nikakor ne.”

“Toda kaj hoče v teh krajih?”

“Potovala sva po Klurdistanu, da si ogledava tukajšna mesta in kraje. Spoznala bi tudi rada ljudi in njih običaje.”

“Torej sta prava ogleduha ali špijona. Kaj vaju briga naša dežela! Mi tudi ne prihajamo k vam, da zijamo po vaših mestih in se usiljujemo

po vaših krajih. — Posadite ga na konja in ga dobro zvežite zajedno z možem, ki pravi, da je Anglež.”

Slednje povelje takoj spolnejo. Ljudje so imeli s seboj tako množino vrvij in jermenja, ker so bili najbrž pripravljeni na večji lov. Mene zvežejo skupaj z Lindsayem tako, da en sam ne bi mogel pobegniti. Anglež je vse to gledal z obrazom kot bi pravkar zavžil ves pelin in poper na svetu. Ustnice je tesno zaprl, in nos mu je visel kot zasnežena in zmrznjena žalna zastava.

“No, Sir?” ga vprašam.

Anglež pokima dvakrat, trikrat z glavo in odvrne: “Yes!”

Več ni povedal kot to besedo, toda iz nje je odmeval cel svet glasnih vzklikov.

“Ujeta sva!” začnem znova pogovor.

“Yes!”

“In skoro naga!”

“Yes!”

“In kako se je vse to zgodilo?”

“Yes!”

“Vrag vaš vzemi z vašim Yes. Vprašal sem vas, kako so nas dobili ti adutje v svoje roke.”

“Kaj se pravi lopov po kurdsko?”

“Lopov je herambae, slepar pa hejlebae.”

“Torej vprašajte te hejle in herambace, kako se jim je posrečilo nas zvezati in odpeljati v ujetništvo.”

Vodja čete je kurdske besede najbrž razumel, ker se takoj obrne proti meni in reče: “Molčita, ker nimata ničesar govoriti!”

“Vprašal sem svojega tovariša, kako ste naju ujeli,” odvrnem.

“Torej govorita kurdsko, da vaju tudi mi razumemo.”

“Moj tovariš ne razume kurdskega.”

“Torej ne govorita o stvareh, ki žalijo moje uho.”

Vodja se zopet obrne in mož je bil najbrž prepričan, da je naju prestrašil. Sicer sem bil pa vesel, da mi ni prepovedal govoriti. Tudi vezi niso bile pretrde. Zvezali so nama samo noga pod konjevim trebuhom, roke sva imela pa proste, ker sva konje vodila za uzdo. Naši sedanji gospodje bi se pri Indijancih lahko marsikaj naučili.

“Torej pripovedujte, Sir!” prosim Lindsaya.

“Well! Vi ste se prekotalili s konja prav kakor včera. Sicer ste v enakih skokih zadnje čase dobili precej vaje. Jaz jahal za vami. Razumete?”

“Zelo dobro; nadaljujte!”

“Moj konj se je spodtaknil nad vašim vrancem, katerega jaha sedaj ta gentleman in jaz — — hm! Yes!”

“Aha! Tudi vi ste se prevrnili s konja!”

“Well. Toda jaz sem priletel na tla bolj mehko kot vi!”

“Ker imate v enakih skokih večjo vajo!”

“Sir, kaj se pravi kljun po kurdsko?”

“Nekul.”

“Lepo! Pazite torej na svoj nekul, master!”

“Hvala za svarilo, Sir! Kakor vidim se vas je prijelo veselje do kurdskega jezika.”

“Saj tudi ni čudo, ko preže za vsakim grmom na nas. Torej ležal sem na tleh in počasi vstajal. Puška je ležala precej daleč od mene. Tu me napadejo kurdski herambaci.”

“Ali ste se branili?”

“Seveda! Toda imel sem samo nož in pištolo; kmalu so mi vzeli še to orožje in me zvezali.”

“Kje je ostal bej s svojimi ljudmi?”

“Ni sem videl nikogar, samo v daljini sem slišal zamolke strele. Ko so ti lopovi mene zvezali, so padli čez vas. Menil sem, da ste mrtvi. Privezali so vas med dve konjski mrhi, nakar smo odjahali; seveda naše konje so nam tudi vzeli.”

“Ali so vas kaj izpraševali?”

“Zelo! Sem tudi odgovoril. In kako! Yes!”

“Torej je treba sedaj najprvo, da si zapomniva pot, po kateri nas vodijo. Kje leži soteska, kjer so nas napadli?”

“Ravno za nami.”

“Tam je sedaj solnee, torej jahamo zapadu.”

“Hm! Je miserabel dežela! Kdo so ti ljudje?”

“Nestorijanci.”

“Izvrstna kristijanska sekta! Ne, Sir?”

“Sicer niso slabi ljudje, toda Kurdi so počenjali pri njih take grozovitosti, da se ni čuditi, da je tudi njim zavrela kri in se maščujejo, nad komur se morejo.”

“Toda nas naj pustijo! Kaj počnemo, Sir?”

“Nič, sedaj prav nič!”

“Ne bežati?”

“Kako naj beživa, ko sva napol naga!”

“Hm! Sem imel lepo obleko! Krasno! Sedaj so jo vzeli. V Gumri dobiva novo obleko.”

“Lahko. Toda brez mojega konja in orožja ne bežim. Kako je pa z vašim denarjem?” ga vprašam.

“Vse vzeli! In vašega?”

“Šel je po istem potu kot vaš, samo hvala Bogu, da ni bilo veliko,” odvrnem Angležu.

“Lepo gospodarstvo, Sir! Kaj menite nameravajo z nama?”

“Za življenje ne gre. Prej ali slej nas zopet spustijo. Toda veliko vprašanje je, če nam vrnejo tudi konje in orožje.”

“Ali se boste ločili od svojega orožja?”

“Nikdar, in če bi moral preiskati vse Kurdistan, da ga najdem.”

“Well! Jaz tudi iskati.”

Jahali smo po široki dolini med dvema gričema; potem pa zavijemo na levo med gore, dokler ne dospemo na precejšno višino, od koder se mi odpre pogled na hiše mnogih vasi; tudi precej veliko reko opazim, v katero se je stekalo več potokov. Slutil sem, da smo prišli v Murgi in Lican.

Na višini se odpočijemo. Jezdec poskačejo s konj. Tudi midva razjahava, toda stražniki naju takoj privežejo ob drevo. Nato si nestorijanci prično tolažiti svoj glad, dočim so nama dovolili, da jih smeva gledati. Lindsay nevoljno zamrmra in reče:

“Sir, povejte mi, česa sem se najbolj veselil?”

“Ne vem.”

“Medvedje pečenke in tac.”

“Potolažite se, ker jih ne boste nikdar več videli. Ali ste lačni?”

“Ne, sit sem jeze! Poglejte onega aduta! Poskuša revolverje in ne ve kako bi streljal.”

Ljudje so pričeli ogledovati, kar so nama vzeli. Orožje je romalo od rok do rok. Denar so pa skrbno spravili. Vodja cele čete je imel v rokah moja oba revolverja. Obrača ju na desno in levo, pritiska, dokler se končno ne obrne do mene in vpraša: “Ali je to orožje?”

“Da.”

“In se lahko strelja z njim?”

“Da.”

“Kako se strelja?”

“Tega ne morem povedati, temveč samo pokazati.”

“Pokaži torej!”

Adut niti pomislil ni, da mu majhna stvarca lahko postane nevarna.

“Saj ne boš razumel, četudi ti pokažem,” mu odvrnem.

“Zakaj ne?”

“Ker moraš prej vedeti, kako se strelja z drugo puško.”

“S katero puško?”

“Z ono, ki leži ob tvoji desnici.”

Menil sem mojo Henryjevo brzostrelko. Ta kakor tudi oba revolverja sta imela varnostne zaklope, katerih mož ni mogel odpreti.

“Torej mi razloži, kako se strelja!”

“Povedal sem ti že, da morem samo pokazati.”

“Tu imaš puško!”

Izroči mi brzostrelko, in takoj ko sem jo imel v svojih rokah, se nisem ničesar več bal.

“Daj mi nož, da morem odpreti petelina pri puški,” mu rečem.

Res mi da nož, s katerega ostrim koncem potegnem petelina nazaj, dasi bi to lahko naredil s prstom; nož pa obdržim v svoji roki.

“Povej mi, kam naj streljam?” ga vprašam.

Mož pogleda okoli sebe in reče: “Ali si dober strelec?”

“Seveda.”

“Torej meri in odstrelj ono šiško iz drevesa.”

“Padlo jih bo pet raz drevo, in vendar bom samo enkrat puško nabal.”

“To je nemogoče.”

“Govorim resnico. Ali naj nabašem?”

“Le!”

“Torej mi moraš dati mošnjo, kjer imam krogelje!”

Sicer je bila puška dobro nabasana, vendar sem hotel dobiti svoje krogelje nazaj.

“Kakšne stvari imaš v mošnji?”

“Takoј ti pokažem. Kdor ima take stvarice lahko strelja brez smodnika in krogelj.”

“Že vidim, da res nisi Kurd; s seboj nosiš čuda, ki jih še nismo nikdar videli v tej deželi. Ali si res kristijan?”

“In zelo dober.”

“Moli očenaš!”

“Sicer ne govorim dobro kurdsko, torej se ne smeš jeziti, če bom semtertjaj zgovoril napačno besedo.”

S težko mujo res zmolim očenaš. Vodja je vmes sicer nekoliko popravljal, ker mi besede ‘skušnjava’ in ‘večnost’ niso bile znane; vendar je bil zadovoljen in rekel: “Ti res nisi moslem, ker slednji ne bi nikdar molil našega očenaša; torej ne boš zlorabil puške in tudi mošnjo ti lahko izročim.”

Njegovi tovariši mu nikakor niso nasprotovali. Bili so ljudje, ktere so mnoga leta tlačili drugi narodi, torej niso vedeli, koliko je vreden dobro orožje v rokah skušenega moža. Sicer so pa vsi napeto pričakovali, kaj jim bodem pokazal.

Iz mošnje vzamem nekoliko patronov in delam kot bi basal. Nato pa pomerim in pokažem vejo, raz ktero bode zginilo pet šišk. Takoј za tem pa ustrelim petkrat zaporedoma in pet šišk zgine z veje. Ljudje so se neizmerno čudili.

“Kolikokrat lahko s to puško ustreliš?” me vpraša poveljnik.

“S puško lahko neprestano streljam.”

“In kolikokrat z malima puškama?”

“Večkrat. Ali naj ti menda pokažem?”

“Le daj!”

Brzostrelko položim poleg sebe in vodja mi poda oba revolverja. Lindsay me je neprestano pozorno ogledoval.

“Povedal sem vam, da sem kristijan iz zapadne dežele. Mi nikdar ne napademo človeka in ne ubijemo nikogar, če nas ne napadejo, toda kadar smo jezni, tedaj nas ne more nihče premagati. Naše orožje je nepremagljivo. Vas je trideset hrabrih vojniki; toda če midva ne bi bila privezana ob drevo, bi vas z našimi tremi puškami v trenutku vse porstreljala. Ali veruješ?”

„Saj imamo tudi mi orožje,” odvrne vodja z nekakim strahom.

„Kterega pa bi ne mogli rabiti; prvi, ki bi pograbil za svojo puško, nož ali sulico, bi bil na mestu ustreljen. Če nas pa nečete nadlegovati, tedaj vas pustiva v miru, in pogovorimo se lahko v slogi.”

„Toda saj ne moreta streljati, ker sta privezana.”

„Imaš prav; toda če hočeva, sva v trenutku prosta,” odvrnem mirno in prepričevalno. „Mojemu tovarišu izročim obe majhni puški in jaz vzamem tvoj nož in prerežem vrv, nakar sva prosta. Ali vidiš?”

Dočim sem govoril, sem že prerezal Lindsayu vezi in mu izročil revolverje, sam pa zgrabim za brzostrelko. Lindsay je napeto gledal na mene, kaj ukrenem.

„Pameten mož si,” mi reče vodja; „toda zakaj si prerezal vrv? Vse di se in razloži, kako se strelja z malimi puškami!”

„Že dvakrat sem ti povedal, da ne morem razložiti, temveč samo pokazati. In pokazati vam hočem, če ne spolnete, kar bom zahteval.”

Šele sedaj je sprevidel mož, da resno govorim. Takoj plane pokoncu, in z njim zajedno vsi tovariši, ki zgrabijo za orožje.

„In kaj zahtevaš?” vpraša grozeče.

„Le mirno me poslušaj! Midva nisva navadna vojaika, temveč emirja, ktere se mora spoštovati, tudi če sta ujeta. Vi ste naju pa oropali in zvezali kot pcestne roparje. Raditega zahtevam, da nam izročite vse nazaj, kar ste nam vzeli.”

„Mi ne damo ničesar!”

„Torej spolnem tvojo željo in ti pokažem, kako se strelja z malimi puškami. Čuj: prvi, ki hoče na naju streljati ali zabosti z nožem, bo v istem trenutku mrtev! Bolje je, da se mirno pomenimo kot vas pomorimo.”

„Toda ustreljena bosta tudi vidva!”

„In vi vsi skupaj.”

„Nikar ne govori preveč ošabno! Zvezati vaju moram in pripeljati k našemu meleku.”

„Če naju nameravate zvezati, se bova branila. Če nam pa izročite vse nazaj, kar ste nam vzeli, tedaj greva prostovoljno z vami; ker sva emirja, morava tudi z orožjem v roki stopiti pred vašega poglavarja.”

Dobri ljudje nikakor niso bili krvoločni in poleg tega so imeli še velik strah pred našimi puškami. Spogledajo se med seboj, šepetajo nekaj časa, nakar me vpraša njih vodja:

„Kaj zahtevaš, da ti izročimo?”

„Vso obleko.”

„Dobil jo boš.”

„Denar in vse, kar ste nam vzeli iz žepov.”

„Tega ne dobite več, ker moramo izročiti vse skupaj našemu meleku.”

„Nadalje orožje.”

„Tudi orožje obdržimo mi, ker nas vidva sicer napadeta.”

„In končno zahtevam najine konje.”

„Ti preveč zahtevaš!”

“Dobro torej; sami ste krivi, če prostovoljno vzameva, kar je naše-ga. Ti si vodja, torej si spravil vso najino lastnino. Če hočem dobiti svoje premoženje nazaj, te moram umoriti.”

Dvignem brzostrelko in namerim; tudi Lindsay napne petelina obeh revovlerjev.

“Stoj, nikar ne streljaj!” zakriči vodja. “Ali res greš z nami, če ti vse izročimo?”

“Da,” odvrnem.

“Prisezi!”

“Moja beseda velja toliko kot prisega.”

“In svojega orožja ne boš rabil proti nam?”

“Ne; samo če bi me vi prisilili.”

“Torej dobiš nazaj svojo lastnino.”

Zopet prične natišem govoriti s svojimi tovariši. Zdelo se mi je, kot bi jim zatrjeval, da dobijo zopet vse nazaj. Kmalu nam prinesejo obleko in vso našo lastnino. Ko sva se oblačila, sem razložil Lindsayu, kar sem govoril z ljudmi. Ko mu vse razložim, me zelo skrbno pogleda.

“Kaj ste storili, Sir? Imela sva prostost skoro že v rokah!”

“Mislite? Na vsak način bi se vnel boj.”

“Bi vse postreljal!”

“Pet ali deset, in potem ne bi več dihal. Bodite veseli, da ste dobili nazaj svoje stvari; kako se oprostiva naših gostov, o tem se posvetujeva pozneje.”

“In kam nas peljejo sedaj?”

“To bodem šele zvedel. Sicer ste pa lahko zagotovljeni, da nas naši prijatelji ne bodo zapustili. Halef bo preobrnil ves Kurdistan, da pride zopet do mene.”

“Verjamem. Dober dečko!”

Ko se oblečeva in pregledava najine stvari, zajahamo konje in nadaljujemo prekinjeno ježo. Lahko bi takoj pobegnil, ker na mojem vran-cu bi me nihče ne vjel; toda dal sem jim svojo možko besedo, katero sem moral držati. Jahal sem ob strani prestrašenega vodje.

“Še enkrat te vprašam, kam nas peljaš?” mu rečem.

“Odločil bo naš melek.”

“In kje vaš melek?”

“Čakati hočemo nanj ob pobočju gorovja.”

“Kteri melek je to?”

“Melek iz Licana.”

“Torej je sedaj on v Licanu in pride pozneje?”

“Ne šel je loviti beja iz Gumri.”

“Ah! In zakaj ste se vi od njega ločili?”

“Naše pomoči ni potreboval, ker je bilo pri beju samo nekoliko mož. Ko smo se ločili od meleka, smo zagledali vas.”

Sedaj je bila uganka rešena. Beja je napadlo toliko sovražnikov, da ni mogel prihiteti nam na pomoč.

Pot nas je vodila zopet navzdol po pobočju gore in v daljavi zapazim dolino, po kateri se preteka reka Zab. Ko minete dve uri, dospemo do samotnega selišča, kjer opazim samo štiri hiše. Tri so bile delane iz surove ilovice, dočim je bila četrta zidana iz močnega kamnja. Poleg pritličja je imela še eno nadstopje in v ozadju precej obširen vrt.

“Tu ostanemo,” reče vodja.

“Čegava je ta hiša?” ga vprašam.

“Našega meleka brat je njen lastnik. Takoj te peljem k njemu.”

Pred poslopjem razjahamo, in ko še popravljam jermenje svojega konja, začujem za seboj glasno divje sopihanje. Ko se obrnem, zagledam velikega psa, ki drvi v velikanskih skokih po gori navzdol. Bil je Dojan, katerega sem malo pred napadom izročil Halefu. Vrv, za katero ga je Halef privezal, je bila pretrgana, in zvesta žival je šla za mojo sledjo. Ko dospe do mene, plane kvišku in komaj sem ga pomiril. V gobec mu dam jermenje svojega konja in bil sem prepričan, da mi konja nihče ne ukrade. Nato nas peljejo v hišo. Vodja koraka z nami po stopnicah in reče naj počakamo v mali sobici. Trajalo je precej časa, predno se vrne.

“Pridite,” reče. “Toda preje morate odložiti orožje.”

“Zakaj?”

“Ker je melekov brat duhoven.”

“In ti sam si bil pri njem z orožjem v roki.”

“Ker sem njegov prijatelj.”

“Ah! Kaj se nas bojite?”

“Da.”

“Bodite brez skrbi! Če mislite pošteno občeovati z nami, vam ne preti nobena nevarnost.”

Mož nas pelje skozi dvojna vrata v neko sobo, kjer je sedel lastnik te hiše. Bil je starikev, suhljat možiček s kozavim obrazom, ki nikakor ni mogel imponirati. Z roko da znamenje, in naš vodja odide.

“Kdo ste vi?” nas vpraša, ne da bi pozdravil.

“Kdo si ti?” vprašam jaz z istim glasom kot on.

Možiček nagrbnči čelo.

“Jaz sem brat meleka iz Licana.”

“In midva sva ujetnika meleka iz Licana,” odvrnem jaz.

“Toda obnašaš se in ne govoriš tako kot bi bil ujetnik.”

“Ker sem prostovoljen ujetnik in dobro vem, da bom kmalu prost.”

“Prostovoljen? Saj so te vendar naši ljudje ujeli.”

“In midva sva se oprostila in šla nato s vašimi ljudmi prostovoljno, ker jih nisva hotela postreljati. Ali ti niso vsega povedali?”

“Toda nisem jim vrjel.”

“Še rad jim boš vrjel.”

“Bil si pri beju iz Gumri,” nadaljuje pogovor. “Kako si prišel k njemu?”

“Prinesel sem mu pozdrave od njegovega sorodnika.”

“Torej nisi njegov podložnik?”

“Ne. Tujec sem v tej deželi.”

“Kristijan, kot so mi povedali moji ljudje, kaj ne?”

“Slišal si resnico.”

“Toda kristijan, ki vrjame napačnim naukom.”

“Jaz sem prepričan, da so naši nauki pravi.”

“Ali nisi misijonar?”

“Ne. Ali si ti duhovnik?” ga vprašam.

“Nekoč sem hotel postati,” mi odvrne.

“Kdaj pride melek sem?”

“Še danes; toda ure nam ni naznanil.”

“In do tedaj ostanem jaz s svojim tovarišem v tvoji hiši?”

Mož pokima z glavo in jaz vprašujem nadalje:

“Kot ujetnik menda?”

“Seveda, ker si res ujetnik.”

“In kdo me hoče držati v tej hiši?”

“Moji ljudje in tvoja beseda.”

“Tvojih ljudij se ne bojim in svojo obljubo sem že spolnil. Tvojim ljudem sem obljubil, da grem z njimi, kar sem tudi storil.”

Mož se zamisli.

“Imaš prav. Torej ne boš moj ujetnik temveč gost.”

Nato pa zaploska z rokami. V sobo stopi stara žena.

“Prinesi pipe, kavo in naslonjače!” zapove.

V sobo prinesejo najprvo naslonjače in z Lindsayem se vsede va vsak na eno stran moža, ki trdi, da je svečenik, ker je hotel svoje dni postati duhoven. Postal je bolj prijazen, in ko dobimo pipe in tobak, je bil celo toliko uljuden, da nam je sam prižgal tobak. Vprašal sem ga, v kakšnem položaju so nestorijanski Kaldejci in izvedel sem stvari, da so se mi lasje ježili na glavi.

Vojniki so se zbrali okoli hiše; kot sem pozneje slišal so bili samo neizobraženi kmetovalci, ki so se dvignili, da se otresejo jarma, ki so ga jim naložili mohamedanski Kurdje. Poznali niso orožja, in iz nekaj nepremišljenih besed našega gostitelja sem spoznal, da izmed njih desetih pušk, jih ne strelja niti pet.

“Gotovo ste trudni,” začne gostitelj, ko smo zavžili kavo. “Dovolite, da vama pokažem sobo, ki je odmenjena za vajin počitek.”

Starec se dvigne in odpre vrata. Navidez iz uljudnosti se postavi ob stran, da bi nama dal prednost pri vstopu; komaj pa sva z Lindsayjem prekoračila prag, ko zaloputne vrata za nami in potegne zapah.

“Ah! Kaj je to?” vpraša Lindsay.

“Zahrbtni napad, ničesar družega!”

“Vi ste se pustili preslepiti.”

“Ne. Slutil sem že prej, da se nama zgodi kaj enacega.”

“Zakaj ste pa stopili čez prag, če ste slutili zahrbtni napad?”

“Ker sem se hotel spočitati v sobi. Noga me še sedaj boli od padca.”

“Spočila bi se lahko na drugem kraju, ne pa v zaporu.”

“Saj nisva ujetnika. Le pogledjte si vrata, ktera sem že prej med pogovorom opazoval. Nekaj krepkih sunljajev ali pa udarec s puškinim kopitom zadostuje, da jih razbijemo.”

“Ali naj takoj udarim?”

“Ne, ker nisva v nevarnosti.”

“Mari hočete čakati, da se še več ljudi nabere okoli hiše? Sedaj je prilika, da zajahava konja in pobegneva.”

“Toda mene vesele ti dogodki. Prav sedaj se mi nudi najlepša prilika spoznati razmere tukajšnih kristijanov.”

“Nisem radoveden; svoboda mi je ljubša.”

Tu začujem jezo lajanje mojega psa, ki se kmalu spremeni v glasove, kot bi se branil proti napadu. Ker je bila v sobi samo majhna luknja, skozi ktero nisem mogel niti glave utakniti, mi je bilo nemogoče videti, kaj se godi zunaj. Tu začujem ponovno lajanje, in kmalu za tem človeški krik. V takih okoliščinah nisem mogel več tičati v zaporu.

“Pojdite, Sir!”

Uprem se z ramami proti vratom, ki so se pa le nekoliko udala.

“Vzemite puško!” reče Lindsay, in zajedno pograbi za svojo.

Nekaj udarcev je zadostovalo, da se vrata podrejo. V sobi, kjer sem se preje razgovarjal z lastnikom hiše, so stali štirje možje, ki so imeli najbrž častno nalogo naju čuvati, da ne pobegneva. Ko se prikaževa iz zajine sobe, nam stopijo s puškami nasproti, vendar sem bil prepričan, da jih ne bodo rabili.

“Stojte!” zakliče eden še precej prijazno.

“Stojte raje vi mesto mene!” odvrnem.

Moža sunem na stran in hitim navzdol, kjer so se vojniki zbrali okoli najinih konj. Gostoljubni naš gospodar je ležal na tleh in pes nad njim.

“Vstran, Sir?” vpraša Lindsay.

“Da.”

V trenutku sva že na konjih.

“Stojte, ker sicer bomo streljali!” zakličejo za nama.

Res pomeri več oseb na nas s puškami, kar pa naju ni dosti vznemirilo.

“Dojan, geri!”

Pes popusti truplo. S puško zamaham okoli sebe in Lindsay stori isto. V eni minuti že pustiva za seboj naše dosedanje tovariše; parkrat sicer ustrelijo za nami, vendar noben strel ni pogodil svojega cilja. Nato pa skočijo vsi nestorijanci z glasnim krikom na svoje konje, da nas preganjajo.

Midva z Lindsayem pa jahava v diru po onem potu, od koder smo prišli. Ko dospeva na višino pred vasjo, so preganjalec zaostali že daleč za nami.

“Pred njimi smo varni!” meni Lindsay.

“Toda ne pred drugimi.”

“Zakaj ne?”

“Ker nas lahko sreča večji oddelek nestorijancev.”

“Torej se jim umakneva.”

“Kar pa ni povsod mogoče.”

“Torej vse postreljava! Well!”

“Sir, ne vem kako bo s streljanjem. Sicer tudi jaz ne bi bil rad ujet, toda človek ne ve, kaj ga doleti.”

V dveh urah sva že na onem mestu, kjer smo prej razjahali, in kjer sva dobila nazaj svoje orožje. Na prihodnji višini potegnem iz žepa svoj daljnogled, in ker nisem opazil ničesar sumljivega, jahava naprej. Po precej dolgi ježi dobiva mesto, kjer sva bila ujeta. Lindsay hoče zaviti na desno, kjer je bila vas Mija in lovišče, toda jaz ga zadržim.

“Ali bi ne bilo bolje, če jahava na levo, Sir?” ga vprašam. “Tam so bili naši napadeni. Skoro potrebno je, da si ogledava tamošnji kraj.”

“Pej je najbrž v Miji ali pa v Gumri!” odvrne Lindsay.

“Gрад Gumri je na levi. Pojdite!”

“Jaz grem proti desni.”

“Toda, Sir, podajate se v novo nevarnost!”

Brez odgovora zavijem na desno in Anglež mi žmerno sledi.

Kmalu opazim korenino, kjer se je spodtaknil moj konj in kakih 800 korakov vstran opazim ubitega konja, kteremu so pobrali jermenje. Trava je bila pohojena; s krvjo onesnaženo listje dreves mi je pričalo, da se je tukaj vršil hud boj. Kurdje so bežali in nestorijanci za njimi. To je posebno Angleža vznemirjalo. Pozabil je na svoje prejšnje besede in pognal konja v dir.

“Pojdite, Sir! Videti moramo, kaj se je zgodilo!” mi zakliče.

“Le previdno!” svarim. “Dolina je široka in odprta. Če se sovražnik slučajno vrača, nas lahko opazi, in midva sva zgubljena.”

“Me nič ne briga! Moramo našim pomagati!”

“Saj nas več ne potrebujejo!”

Toda Anglež že več ni slišal mojih besed, temveč dirjal naprej, da sem mu bil prisiljen slediti, dasi bi raje med drevesi iskal varstva.

Tam v daljavi je naredila dolina ovinek, ki nam je oviral pogled v daljino. Nedaleč od ovinka je ležalo mrtvo truplo. Bil je ubit Kurd; spoznal sem ga po njegovih laseh. Z Angležem zavijeva okoli ovinka. Komaj pa prideva sto korakov daleč, ko zašumi v bližnjem grmovju in med drevesi, in trenutoma nas obkoli številno bojevitih postav. Dva primeta za uzo mojega konja, dočim več adutov prime moje roke in noge. Ista se zgodi tudi z Angležem, ki je zašel v tako gosto vrsto sovražnikov, da njegov konj niti korak ni mogel prestopiti naprej. Nekdo vpraša Angleža nekaj besed, česar pa on ne razume in pokaže na mene.

“Kdo ste vi?” vpraša me eden adutov.

“Prijatelji nestorijancev. Kaj hočete od nas?”

“Mi nismo nestorijanci. Tako nas imenujejo naši sovražniki in zatiralci. Mi smo Kaldejci. Ali ste vi Kurdi?”

“Midva nisva Kurda, ne Turka ne Arabea. Samo oblečena sva po modi te dežele. Midva sva tujca.”

“Od kod?”

“Jaz sem Nemec in moj tovariš je Anglež.”

“Nemec ne poznam, toda Angleži so hudobni ljudje. Peljati vas hočem k meleku, ki vaju bo sodil.”

“Kje je melek?”

“Za nami. Mi smo le njegova predstraža, ki vas je opazila prihajati.”

“Torej greva z vami. Spustite me!”

“Stopi raz konja!”

“Dovoli mi, da jaham! Včeraj sem padel s konja, in noga me še sedaj boli.”

“Torej ostanita v sedlu, mi pa hočemo peljati vajine živali za uzde. Če pa skušata pobegniti ali pa rabiti svoje orožje, tedaj vas ustrelimo.”

Ljudje so govorili odločno in bojevito ter so se precej razlikovali od onih, ki so nas prej ujeli. Ko zgrabita dva za uzde najinih konj, se napotimo naprej. Moj pes je korakal poleg mene in me zvesto pogledoval; sovražnika ni napadel, ker sem bil tudi jaz miren.

Mal potoček je valil svojo vodico proti večjemu studencu. Prihajal je iz stranske doline, ki je objednem tvorila oba potočkova bregova. V tej dolini je počivalo gotovo nad šeststo vojakov v posameznih skupinjah, dočim so se konji pasli v bližini. Ko naju pripelje četa v tabor, se ostali vojniki sicer začudijo, vendar ostanejo mirni.

Peljejo naju do največje skupine, kjer je v sredini sedel precej močan, vzraščan mož, ki pokima mojim spremljevalcem.

“Ali ste jih pripeljali?” jim reče. “Vrnite se na svoje mesto!”

Torej so mu najin prihod že prej naznanili. Melek je bil podoben nekoliko svojemu bratu, vendar moja pozornost se kmalu obrne drugam. Nedaleč od Meleka namreč opazim beja iz Gumri, Amad el Gandurja in Halefa; vsem so vzeli Kurdje orožje, toda zvezali jih niso.

Melek mi da znamenje, da razjaham.

“Pridita bližje!” zapove.

Skočim torej raz konja, stopim v sredo Kurdov in se prav po domače vsedem poleg meleka. Isto stori tudi Anglež. Vodja nas sicer nekoliko začudeno pogleda, vendar ničesar ne reče.

“Ali sta se branila, ko so vaju zajeli moji vojniki?” me končno vpraša.

“Ne,” odvrnem kratko.

“Pa sta vendar imela orožje s seboj.”

“Zakaj pa vendar naj bi pobijala Kaldejce, ko sva vendar njih prijatelj. Kristijani so kakor midva.”

Melek me začudeno pogleda in vpraša:

“Vidva sta kristijana? — Iz katerega mesta?”

“Mesto, od koder sva midva prišla, je tebi neznano. Daleč daleč od tukaj je, kamor še ni prišel noben Kurd.”

“Torej ste Franki? Mogoče iz Anglije?”

“Da, moj tovariš je Anglež. Jaz sem pa Nemec.”

“Nemca še nikdar nisem videl. Ali stanujejo z Angleži v skupni deželi?”

“Ne, ker leži morje med obema državama.”

“To so ti pač drugi povedali, ker ti misli Nemeec.”

“Zakaj ne?”

“Ker nosiš s seboj kuran, katerega smejo nositi samo hadžiji.”

“Kupil sem ga v Meki, da spoznam, kakšno vero imajo moslemi in katerim naukom verujejo.”

“Torej nisi dober kristijan, ker pravi kristijan ne sme poznati nobene vere razven svoje. Toda če sta Franka, zakaj sta prišla v našo deželo?”

“Po trgovini.”

“In kakšno blago sta s seboj prinesla?”

“Zdaj še ničesar. Najprvo hočeva poizvedeti, katero blago potrebuje te, da lahko naročimo pri naših domačih trgovcih.”

“Toda zakaj nosita s seboj toliko orožja, če sta trgovca?”

“Orožje je pravica prostega moža; kdor potuje brez orožja, je vendar suženj drugih.”

“Torej povejta svojim trgovcem, naj nam pošljejo orožja; v Kurdistanu je dovolj moč, ki nečijo biti drugim sužnji. Morata biti pač pogumna moža, ker se drzneta tako daleč od svoje domovine. Ali imata menda koga s seboj, ki vaju varuje?”

“Da. Pri sebi imam budjeruldi velikega sultana.”

“Pokaži!”

Izročim mu svojo potno listino in moč je res bral. Ta melek je bil po kurdistanskih pojmih precej učen moč. Ko prebere, mi izroči nazaj potno listino.

“Ti stojiš v paldišahovej senci, ki ti pa v teh krajih ničesar ne koristi; vendar sem prepričan, da nista navadna vojnika in to je dobro za vaju. Zakaj govoriš ti sam, in zakaj molči tvoj tovariš?”

“Ker ne razume vaše govornice.”

“Kaj dela torej v tej oddaljeni deželi?”

“Opazila sva bojne sledove, katerim sva sledila.”

“Kje sta spala zadnjo noč?”

“V Gumri,” odvrnem brez odlašanja.

Melek me drzno, prodirajoče pogleda.

“In to se mi drzneš povedati v obraz?”

“Da, ker je resnica.”

“Torej si bejev prijatelj! Zakaj se nisi torej bojeval pri njegovih četah?”

“S svojim tovarišem sem zaostal in jim torej nisem mogel hiteti na pomoč, ker so me napadli tvoji ljudje.”

“Ali sta se branila?”

“Le malo. V trenutku, ko so naju napadli tvoji ljudje, sva oba popadala raz konje. Jaz sem se onesvestil, in moj tovariš je zgubil orožje. En konj je bil ubit, in dva moža sta bila ranjena.”

“Kaj se je potem zgodilo?”

“Slekli so nas skoro popolnoma, privezali na konje in peljali k tvojemu bratu.”

“In sedaj sta zopet na tem mestu. Kako sta prišla sem?”

Povem mu vse natančno. Mož se je vedno bolj čudil, dokler prevelikega čudenja ne vzklikne:

“Katera aisa — za Jezusovo voljo, gospod, in vse to mi tako mirno pripoveduješ? Ali si velik junak, ali pa zanikaren lahkomišljenež, ki prostovolno išče smrti!”

“Motiš se. Povedal sem ti resnico, ker kristijan se ne sme lagati, iz ker se mi dopađe tvoj obraz. Ti nisi ropar ne tiran, pred katerim bi morali ljudje trepetati, temveč pravičen knez svojih ljudi, ki ljubi resnico.”

“Gospod, imaš prav, in ker si resnico govoril, je prava sreča za tebe. Da si lagal, bi bil zgubljen, kot so zgubljeni drugi.”

Melek pokaže na skupino ujetnikov.

“In kako bi zvedel, da govorim neresnico?”

“Poznam te. Ali nisi ti vojskovodja, ki je Hadedinom pomagal do zmage?”

“Da, jaz sem.

“Ali nisi ti mož, ki se je bojeval z Džesidi proti mosulskemu guvernerju?”

“Govoriš resnico.”

“Ali nisi ti mož, ki je oprostil Amad el Gandurja iz zaporov v Amadiji?”

“Res je!”

“In ki si tudi muteselima prisilil, da je spustil dva Kurda iz zapora?”

“Res je.”

Čudil sem se vedno bolj. Kje je nestorijanski melek vse to zvedel?

“Kako, da so ti vsi moji dogodki znani, melek?” ga vprašam.

“Ali nisi ozdravil v Amadiji neko deklico, ki je požrla strup?”

“Da. In tudi to veš ti?”

“Njena prababica se zove Mara Durine, kaj ne?”

“Res je. Ali jo poznaš?”

“Bila je pri meni in mi mnogo pripovedovala, kar je zvedela od tebe in tvojega služabnika, ki je sedaj vjet. Vedela je, da prideš v moje kraje, in prosila me je, da postanem tvoj prijatelj.”

“In kako si uganil, da sem jaz ta mož?”

“Ali nisi včeraj pripovedoval v Gumri, kar si zvršil zadnje dni? Tam imamo prijatelja, ki nam vse sporoči. Tudi o današnjem lovu smo zvedeli, kterega si se tudi ti namenaval udeležiti. Zatorej sem poslal, ko sem opazil, da si za svojimi zaostal, oddelek svojih mož za teboj, ki te naj pripeljejo na varno, da se ti v boju ničesar ne zgodi.”

Melek mi je pripovedoval tako čudne reči, da sem jih komaj verjel. Sedaj mi je bilo tudi jasno, zakaj so nam naši prvi napadalci vrnili orožje, ko sem to zahteval od njih.

“In kam si sedaj namenjen?” vprašam maleka.

“Z menoj pojdeš v Lican, kjer boš moj gost.”

“In moji prijatelji?”

“Tvoj sluga in Amad el Gandur sta prosta.”

“Toda bej?”

“On je moj ujetnik. Na zboru določimo vse glede njegove usode.”

“Ali ga nameravate umoriti?”

“Mogoče.”

“Torej te ne morem spremljati v Lican.”

“Zakaj ne?”

“Ker sem bejev gost; njegova usoda je tudi moja. Z njim se hočem bojevati, zmagati ali umreti.”

“Mara Durine mi je povedala, da si emir, torej hraber bojevnik. Toda pomisli, da hrabrost pogosto zapelje človeka v pogubo, če ni premišljena. Tvoj tovariš ne razumi, kar sva govorila. Povej mu vse in vprašaj ga, kaj hočeš skleniti!”

Ta poziv mi je bil baš zaželen. Obrnem se torej k Angležu in rečem:

“Sir, prišli smo v družbo, o kateri še sanjati ne bi mogli.”

“Tako! Gre za kožo?”

“Ne, družba je dobra. Melek me pozna. Stara kristijanka, kterej sem v Amadiji ozdravil ununkinjo, mu je vse povedala. Sedaj gremo z melekom kot njegovi gostje v Lican.”

“Well! Zelo dobro! Izvrstno!”

“Toda skrbi me, kaj se zgodi z bejem; njega bodo najbrž usmrtili.”

“Hm! Neprijetno! Je dober mož!”

“Gotovo! Mogoče lahko z njim pobegnemo.”

“Kako?”

“Ujetniki niso zvezani in potrebujejo samo konja. Če hitro skočijo na mrhe, ki se pasejo v bližini, in pobegnejo, tedaj jim lahko krijem hrbet, ker vem, da nestorijanci ne bodo streljali na mene.”

“Hm! Lep načrt! Izvrsten!”

“Toda zgoditi se mora takoj. Mi hočete pomagati?”

“Yes! Bo zanimivo!”

“Toda streljati ne smete, Sir!”

“Zakaj ne?”

“Radi meleka.”

“Toda naju bodo ujeli!”

“Ne vrljamem. Moj konj je dober, vaš tudi, in če so druge mrhe počasne, se ljudje lahko skrijejo v grmovju. Torej bodite pripravljeni!”

“Yes!”

“Pazite!”

Obrnem se k meleku.

“Kaj sta sklenila?” me vpraša.

“Beju ostaneva zvesta.”

“Torej odklanjata moje prijateljstvo?”

“Ne. Vendar dovoli, da storiva svojo dolžnost. Oditi hočeva, vendar povem ti, da poskusim vse in rešim beja.”

Melek se zasmeye in reče:

“Če tudi skličeta vse njegove vojnike, pridete prepozno, ker mi bomo že odšli. Sicer pa če hočeta pomagati beju, me ne smeta zapustiti.”

Med tem sem vstal, in tudi Lindsay je že bil pri svojem konju.

“Ne zapustiti?” vprašam, da dobim čas; medtem sem dal Halefu znamenje in pokazal na konje in izhod doline. “Jaz menim, melek, da nisem tvoj jetnik!”

“Toda ti me siliš, da si moj jetnik.”

Videl sem, da me je Halef razumel, ker je šepetal s svojimi tovariši, ki so mu pritrjevali.

“Melek, čuj, kaj ti povem,” rečem, ko stopim k njemu in mu položim roko na rame, ker sem čutil, da je že skrajni čas za beg. “Poglej tja v dolino!”

Melek se obrne s hrbtom proti ujetnikom in reče: “Zakaj?”

“Dočim gledaš ti proti tej strani,” mu odvrnem, “se zgodi za tvojim hrbtom to, kar si smatral nemogočim.”

“Kaj govoriš?” vpraša me začudeno, vendar mu ne odgovorim takoj.

In res v tem trenutku so ujetniki skočili na konje in pobegnili. Tudi Anglež je zajahal konja in sicer tako, da je podrl nekaj mož na tla, ki so se pripravljali na preganjanje.

“Tvoji ujetniki bežijo,” rečem meleku.

Moja zvijača, dasi otročja, se je vendar posrečila. Melek se takoj obrne.

“Za njimi!” zakriči in skoči na konja. Bil je kurdski žrebec izredne hitrosti, s katerim bi ujetnike pač hitro dosegel. Takoj skočim za njim in potegnem bodalo. Melek ravno zgrabi za uzdo, ko sunem z vso močjo njegovega konja v zadnjo nogo. Konj se spne in zdirja po dolini.

“Izdajalec!” zakriči melek in skoči proti meni.

Meleka pobijem na tla, skočim k svojemu vrancu, zajaham in good bye.

Beguncem je bilo znano, da se v dolini nahaja melekova predstraža, torej obrnejo proti desni. Jaz dirjam do preganjalcev, jih dohitim in zavpijem:

“Stojte, sicer streljam!”

Ker se za moj klic ne zmenijo, pomerim, ustrelim in dva konja se zvrneta na tla; ker je še več preganjalcev dirjalo naprej, ustrelim še trikrat. Begunci so dobili s tem precej časa, ker so njih preganjalci zgubili svoje konje. Sedaj pa prijah melek na svojem konju, katerega je zopet vlovil; takoj pregleda ves položaj in potegne pištolo izza pasa.

“Ustrelite ga!” zakliče jezno in jaha proti meni.

Sedaj obrnem konja in zbežim. Samo hitrost mojega vranca me more še rešiti. Položim mu torej roko med ušesa.

“Ri — —!”

Vranec se stegne in zdirja kot puščica. Njegova dolga griva je plapolala kot zastava okoli mojega kolena. V eni minuti me že melek več ni mogel doseči s strelom. Pravkar prijaham do prvega ovinka v dolini, ko

zginejo moji tovariši za drugim. Žrebec dirja kot obseden, da je celo pes zaostal, in v treh minutah sem pri svojih tovariših.

“Jahajte hitreje!” jim zakličem. “Samo kratek čas, ker hočem meleka speljati na napačno pot.”

“Kako?” vpraša bej.

“Ni časa, da bi razlagal. Še danes zvečer se dobimo v Gumri.”

Dočim jaz ustavim konja, dirjajo tovariši naprej. Kmalu zginejo za tretjim ovinkom v dolini. Jaz pa jaham nazaj in kmalu zapazim preganjalce, njim na čelu meleka. Ko zračunim, kdaj dospejo preganjaleci na moje mesto, obrnem zopet konja in ga poženem v galop. Pes me je dotekel, in kmalu se prikažejo tudi preganjaleci, ki me zagledajo; seveda so bili prepričani, da še nisem prišel do svojih tovarišev in jahal v ravni smeri, v kateri so oni pobegnili.

Pred menoj se pokaže majhen potoček iz stranske doline, v katero zavijem. Dolina je bila kaj kamenita in skoro brez zelišča. Jahati sem moral počasneje; kmalu opazim, da mi tudi melek sledi. Za njim so jahali tudi njegovi ljudje, torej so bili bej in moji tovariši rešeni.

Kmalu pa opazim nekaj, kar ni bilo ravno prijetno. Melekov konj je bil namreč bolj vajen plezanja po gorah kot moj vranec. Dasi sem ga dobro poganjal, vendar se je razdalja med menoj in melekom vedno bolj zmanjševala. Najtežavneje je bilo na vrhnjem delu soteske, kjer je stopal konj po strmini iz rahlega kamenja, ki se je pa pod konjskimi kopiti udajalo. Božal in gladil sem vrancea, ki je stokal in sopihal — in končno dospeva z velikanskim trudom na vrhunec.

Tu pa zadoni za menoj melekov strel, ki k sreči ni zadel.

Pred vsem moram pregledati tla in svet pred menoj. Videl nisem ničesar kot gole hribe brez potov. Najlagodnejša se mi je zdela neka gorska stena na moji desnici, in k njej poženem konja. Ker se je pot nekoliko izboljšala, je vranec pričel hitreje stopati.

Iz vrhunca griča jo udarim navzdol. Nad menoj zadoni glasen melekov krik. Ali je kriknil jeze, ker sem mu pobegnil? Donel je skoro kot svarilo. Jaham naprej in vidim, kako mi melek previdno sledi. Tla so postajala vedno bolj težavna. Ob moji desnici se je vzpenjala navpična skala, in ob levi pa je padala strmo navzdol, in itak že ozka pot se je še zoževala. Moj konj se je pota že nekoliko privadil; ni se plašil, temveč previdno korakal naprej, dasi je bila steza še komaj dva čevlja široka. Pričakoval sem, da se pot onkraj strme skale razširi. Ko pa dospem na mesto, obstoji moj konj, ne da bi ga ustavil.

Oba gledava, konj in jezdec, v prepad, najmanj sto čevljev globoko.

Nahajal sem se v groznem položaju. Naprej mi je pot zapiral prepad, obrniti konja nisem mogel, in na strmi skalini me je pričakoval melek. Morebiti mu je bil ta kraj znan, ker je razjahal in mi peš sledil. Za njim je pa prihajalo še več njegovih ljudi.

Seveda bi lahko tudi jaz skočil s konja in se vrnil; toda moj konj bi bil zgubljen. Torej se odločim, da poskusim najhujše. Vranceu pričem ljubeznivo prigovarjati in ga siliti, da ritensko koraka nazaj. Uboga me,

vendar le s skrajno previdnostjo napravi nekoliko korakov nazaj. Z gobcem je sopihal in po telesu se je tresel. Če se ga prime najmanjša omotica, sva oba zgubljena. Počasi, počasi, vsak trenutek v smrtni nevarnosti, prideva nazaj do mesta, kjer je bila pot še enkrat toliko široka

Na tem mestu se konj spočije. Melek dvigne svojo puško.

“Ostani na svojem mestu, sicer streljam,” mi zakliče.

Ali naj pripustim, da strelja? Če se moj konj prestraši, me lahko potegne s seboj v nižino. Ali pa se odtrga od skalovja kamena plast, ki naju pokoplje pod seboj. Vendar na tem mestu nisem mogel ostati; sklenem torej, da streljam tudi jaz.

Sicer pa je bila razdalja med menoj in melekem še vedno tako velika, da se nisem bal njegove kroglice. Obrnem se torej v sedlu nazaj, pomerim s puško in zakličem:

“Melek, beži, sicer streljam jaz!”

Melek se zasmije in odvrne:

“Najbrž se šališ. Tako daleč me ne more zadeti tvoja kroglica!”

“Pazi na svoj turban, ker takoj boš imel v njem luknjo!”

S puško zadenem ob svoj revolver in počim s petelini, da konja pripravim na strel. Nato pomerim, sprožim in se trenutkomā zopet obrnem. Konj je ostal miren. Za seboj pa začujem krik, in melek je zginil. Že sem bil v strahu, da sem ga ustrelil, vendar takoj opazim, da se je samo skril za bližnjim ovinkom.

Ko puško znova naložim, poženem konja nazaj. Pes me je ves čas pozornostno pogledoval; bil je tiho, ker čut mu je najbrž razodeval, da ne sme plašiti konja z glasovi.

Trajalo je precej časa, predno prideva s konjem do širjega mesta. Ali naj drznem? Bilo je pač bolje tvegati vse na en trenutek kot pa se mučiti cele ure. Vranca potisnem ob steno, da lažje pregleda svet pred seboj. Potem — usmiljeni Bog, pomagaj! — zbudem konja v lakotnice, potegnem kvišku in ga obrnem.

Trenutek so visele njegove noge nad globočino, toda kmalu dobi pod seboj trdna tla; nevarno kretanje je uspelo. Toda žival se je tresla po celem životu in trajalo je precej časa, predno sem mogel jahati naprej.

Odleglo mi je srečje — hvala Bogu! Hitro jaham po poti nazaj, vendar kmalu zopet obstanem. Pred menoj preži melek, pri njem pa dvajset njegovih ljudi, ki merijo s puškami na mene.

“Stoj!” mi zapove. “Tako ko zgrabiš za orožje, hočem streljati!”

Upor bi bil brezuspešen in skoro kazniv.

“Kaj hočeš?” ga vprašam.

“Stopi raz konja!” mi zapove.

Njegovemu povelju takoj ugodim.

“Odloži orožje!” zapoveduje melek.

“Tega ne storim!”

“Torej te ustrelimo!”

“Streljajte!”

Vendar ne sprožijo, pač pa se začno med seboj posvetovati. Nato pa reče melek:

“Emir, ohranil si mi življenje, torej tudi jaz ne hrepenim po tvojem. Ali nam hočeš slediti prostovoljno?”

“Klam?”

“V Lican.”

“Toda le tedaj, če mi vse pustite, kar imam pri sebi.”

“Vse lahko obdržiš.”

“Ali prisežeš?”

“Prisegam!”

Po teh besedah primem konja za uzdo in korakam proti meleku. Iz previdnosti vzamem v roke revolver, da se ubranim morebitnemu napadu. Toda melek mi ponudi svojo roko in reče:

“Emir, ali ni bila to grozna pot?”

“Da, v resnici!”

“In ti nisi zgubil poguma?”

“Potem bi bil zgubljen tudi jaz. Bog me je čuval.”

“Tvoj prijatelj sem!”

“In jaz tvoj!”

“Vendar te hočem obdržati pri sebi kot ujetnika, ker si ravnal z menoj kot sovražnikom.”

“Toda vedno odkrito. Kaj hočeš z menoj v Licanu? Morda me boš zaprl?”

“Da. Toda če mi obljubiš, da ne pobegneš, postaneš moj gost.”

“Sedaj ne morem ničesar obljubiti. Dovolj, da se prej premislim!”

“Časa imaš dovolj!”

“Kje so tvoji ostali vojniki?”

Melek se zadovoljno zasmije in odvrne:

“Gospod, misli tvoje pameti so bile sicer zvite, vendar jaz sem jih vseeno pogodil.”

“Ktere misli?”

“Meniš, da bode bej iz Gumri jahal na konju v gorovje, ktereга prav tako dobro pozna kot jaz? Znano mu je, da po tem potu ne more pobegniti.”

“In v kaki zvezi sem jaz s temi mislimi?”

“Zvoditi si me hotel na napačno pot, da bi preganjal tebe in pustil beja pobegniti. Sledil sem tebi, ker sem bil beja gotov. Dvajset mož sem vzel s seboj, ostali so se pa razdelili, da polove beja in njegove tovariše.”

“Toda branili se bodo.”

“Saj nimajo orožja!”

“Bodo pa peš ušli skozi gozd.”

“Bej je preponosen, da zapusti konja, ki še lahko teče. Zastonj si se podal v nevarnosti, zastonj si postreljal pet naših konj. Pojdi!”

Vrnemo se po istem potu, po katerem smo prišli. Pri nekem ovinku doline zapazim oddelek jezdecев.

“Kako je bilo?” jih vpraša melek.

„Vseh nismo dobili.”

„Kdo je vjet?”

„Bej, Arabca, sluga tega gošpoda in dva Kurda.”

„Dovolj jih je. Ali so se branili?”

„Ne. Obkolili smo jih popolnoma in morali so se vdati; toda nekaj Kurdev je zginilo med grmovjem.”

„Njih poveljnik je naš ujetnik, in to mi zadostuje.”

Vrnemo se na mesto, od koder smo pobegnili. Čudno, da Angleža niso ulovili. Kako je pobegnil in kam se je obrnil? Prav lahko se mu pripeti nesreča, ker si sam ni znal pomagati v tujem kraju.

Ko dospemo do taborišča, so že sedeli ujetniki na svojem prejšnjem prostoru, toda bili so zvezani.

„Hočeš k njim ali k meni?” me vpraša melek.

„Najprvo k njim.”

„Torej te prosim, da odložiš svoje orožje.”

„V tem slučaju naj ostanemo vsi zajedno z ujetniki pri tebi. Obljubim ti, da dokler ne pridemo v Lican, ne bom rabil svojega orožja, in tudi ne pobegnil.”

„Toda nagovarjal boš druge k begu!”

„Ne. Jaz jamčim za vse, toda zajedno stavim pogoj, da smejo obdržati vse, kar imajo pri sebi.”

„Tako naj bode!”

Vsedem se k beju. Na obrazu vseh ujetih sem bral ~~izraz~~ sramote, ker so se dali ujeti. Tu pa začujem krik: — na poti se prikaže jezdec, katerega pač nisem pričakoval: Master Lindsay.

Anglež pogleda okoli sebe, nas zagleda in jaha naravnost proti nam.

„Ah, Sir! Že zopet tu!” vpraša začudeno.

„Da. Good day, master Lindsay!”

„Kako ste pa vi prišli sem? Saj ste jahali kot bi vas vrag obsedel!”

„Vsaj tako prostovoljno ne kot vi.”

„Prostovoljno? Saj sem moral!”

„Zakaj?”

„He! Grozen položaj! Vem samo, kaj se pravi osel in zaušnica v kurdskem jeziku, pa naj sam jaham po kurdski deželi! Videl, da so vse ujeli, pa sem počasi za njimi jahal.”

„Kje ste pa vendar tičali, ko so druge ujeli?”

„Ker je moj konj boljši, sem jahal hitreje kot drugi. Toda kam ste vi zginili?”

„Sir, danes sem doživel eno najnevarnejših ur svojega življenja, kar mi lahko verjamete. Razsedajte. Vse vam hočem povedati!”

Anglež stopi raz konja in se vsede k meni. Povem mu vse, kako sem jahal po smrtno-nevarnih strminah.

„Master,” reče, ko sem bil gotov, „danes je slab dan, zelo slab! Well! Nimam več veselja, da bi šel medvede lovit. Yes!”

Tudi z bejem, s Halefom in Amad el Gandurjem sem mnogo govoril. Amad el Gandur je upal, da je hitel njegov oče Mohamed Emin v Gumri iskat pomoči; toda njegovo pričakovanje se ni spopolnilo.

Ko povžijemo nekoliko hrane, se pripravimo na odhod. Nas vzamejo v sredo, nakar jahamo po isti poti nazaj, katero sva z Angležem že dvakrat premerila. Še pred nočjo pridemo do mesta, kjer je stanoval melekov brat.

Sprejeli nas niso baš prijazno. Nestorijanci sprejmejo svoje tovariše z divjim kričanjem, nas pa z grozečimi besedami in temnim pogledom. Melekov brat je stal pri vratih svoje hiše, da pozdravi vračajočega se brata.

“Ali si vjel velikega junaka, ki je tako hraber, da vedno beži? Bežal je ritenski kot rak, ki se hrani z nečistim mesom. Zvežite ga na rokah in nogah, da ponovno ne pobegne!”

Tako me je zasramoval melekov brat.

Njegovih besed nisem mogel mirno požreti, če nočemo vsi zgubiti ugleda, katerega smo potrebovali. Raditega izročim uzdo svojega konja Halefu in stopim k predrznem govorniku.

“Mož, drži jezik za zobmi! Kako more lažnik in izdajalec sramotiti poštene ljudi!”

“Kaj, lažnika in izdajaleca me imenuješ?” zakriči nad menoj. “Zini še eno tako besedo in takoj te pobijem na tla!”

Odvrnem mu mirno, vendar resno:

“Poskusi, če moreš! Imenoval sem te lažnika in izdajalca, kar si resnici. Da bi ti zaupal in vrjel, si me imenoval svojega gosta, nakar si me zaprl, da bi ukradel mojega konja. Ti nisi samo lažnik in izdajalec, ampak tudi tat, ki slepari svoje goste.”

Tu vzdigne pest proti meni; toda še predno more udariti, že leži na tleh, ne da bi se ga dotaknil. Moj pes ga je ves čas pozorno ogledoval in sledil njegovim kretnjam. Popadel ga je za vrat in ga držal tako trdo, da se ni drznil premakniti.

“Pokliči psa nazaj, sicer ga zabodem!” reče melek.

“Le poskusi!” mu odvrnem. “Predno dvigneš nož, je tvoj brat mrtev, in ti ležiš na tleh: Ta pes je najplemenitejše pasme. Vidiš, da te že opazuje?”

“Zapovem ti, da ga pokličeš nazaj!”

“Zapoveš? Ne bodi siten! Obljubil sem ti, da grem s teboj v Lican, ne da bi rabil svoje orožje; toda nikakor ti nisem dovolil, da se smatraš našim zapovednikom. Že je ležal tvoj brat pod tem psom, toda podelil sem mu življenje. Sedaj tega ne storim več, dokler ne dobim od njega zagotovila, da bo miroval.”

“On bo.”

“Ali mi zastaviš s svojo besedo?”

“Da.”

“Torej te svarim, da jo ne prelomiš!”

Na mojo besedo spusti Dojan melekovega brata, ki takoj vstane; predno zgine med vratmi, dvigne grozeče svojo desnico proti meni. Postal je moj smrtni sovražnik.

Tudi melek ni bil zadovoljen v tem dogodkom. Njegov obraz se stemni in reče nam z ostrim glasom:

“Vstopite!” in pokaže na hišna vrata.

“Dovoli, da ostanemo na prostem!” mu rečem.

“V hiši ste bolj varni in boste tudi lažlje spali,” reče z odločnim glasom.

“Če ti je mar naša varnost, tedaj mi veruj, da smo na prostem bolj varni kot pod to streho, kjer smo bili že enkrat osleparjeni in izdani.”

“Toda sedaj si varen. Pojdi!”

Melek me prime za roko, kar pa jaz odločno zavrnem.

“Mi ostanemo tu!” odvrnem odločno. “Mi smo vajeni, da se ne ločimo od svojih konj. V okolici je dovolj trave za naše živali, in dovolj mehke zemlje za naše trudne ude.”

“Kakor hočeš, gospod,” odvrne. “Toda povem ti, da vas bo čuvala močna straža.”

“Radi mene!”

“Kdor skuša pobegniti, bo takoj ustreljen.”

“Lahko.”

“Torej vidiš, da sem se vdal v tvojo voljo; toda eden mora v mojo hišo.”

“Kdo?”

“Bej.”

“Zakaj bej?”

“Vi pravzaprav niste moji ujetniki; toda bej je moj sovražnik.”

“Pa vseeno bo ostal pri meni, in jaz ti zastavim svojo častno besedo, da ne bo pobegnil. In moja beseda je bolj varna kot zidovje, kamor ga hočeš zapreti.”

“Torej si ti porok za njega?”

“S svojim življenjem!”

“Dobro torej, naj se zgodi po tvoji volji. Toda povem ti, da bom zahteval tvoje življenje, če pobegne! Poslal ti bom ogrinjala, drva za ogenj in hrano za vas. Poišči si mesto, ki ti ugaja!”

Nedaleč od hiše je poganjala kaj bujna trava. Konjem zvežemo po indijanskem načinu zadnje noge, da so se lahko pasli, toda pobegniti niso mogli. Nato si zapalimo velik ogenj in posedemo okoli njega. Kmalu nam prinesejo tudi pravkar zaklano ovco z naročilom, naj jo sami spečemo. Nad ognjem pritrdimo tri drogove in obesimo počez zaklano ovco.

Na beg ni bilo mogoče misliti, ker okoli nas so posedli številni nestorijanci, ki so istotako zapalili ognje. Vsi so se veselili zmage, ki so jo danes izvojevali.

“Kako se kaj počutite, master?” vpraša me Lindsay, ki je sedel na moji levici.

“Kakor oni, ki mu po želodec kruli, Sir!”

“Well! I mate prav!”

Nato pa se obrne k Halefu, ki je potegnil pečeno oveo na stran, da jo razdeli. Master Lindsay je bil preveč lačen, da bi čakal na posamezne kose; izza pasa potegne svoj nož, in si odreže velikanski kos, ki je tehtal najmanj pet funtov; nato pa zazija, da bi lahko zavozil v njegova usta seneni voz in prične spravljati posamezne kose v notranjost svojega života.

V tem trenutku pogledam slučajno na hišo. Od neštevilnih ognjev je bila precej dobro razsvetljena, da sem lahko opazil človeško postavo, ki se je pravkar dvignila na strehi. Kmalu opazim tudi cev puške, ki je merila prav proti našemu ognju. V trenutku zgrabim tudi jaz za svojo puško in namerim; zgoraj se posveti strel, in v istem trenutku zadoni tudi moj; od zgoraj začujem krik in istočasno tudi krik poleg sebe; Anglež je pravkar tlačil polfuntni kos mesa v usta in ga lagodno popravljal z nožem, ko pribrenči krogla in mu odnese meso in nož.

“Zounds!” zakliče. “Kdo je bil ta lopov!”

Vse se je tako nanagloma zvršilo, da ni nihče opazil strela, ki se je posvetil na strehi melekove hiše. Eden nestorijancev, ki je bil najbrž podvodja svoje čete, stopi k meni.

“Zakaj streljaš, gospod?” me vpraša.

“Ker se moram braniti.”

“In kdo te je napadel. Jaz ne vidim nobenega sovražnika.”

“Toda jaz sem ga videl,” odvrnem. “Ležal je na strehi in streljal na mene.”

“Motiš se, gospod!”

“Nikakor ne. Bil je najbrž melekov brat; svaril sem ga že večkrat, naj miruje; ker me ni ubogal, sem ga sedaj kaznoval.”

“Ali si ga ustrelil?” vpraša prestrašeni mož.

“Ne. Meril sem na njegovo desno roko in trdno stavim, da sem ga tudi dobro zadel.”

“Gospod, slaba ti bo predla. Takoj hočem pogledati, kaj se je zgodilo.”

Vsi navzoči nestorijanci so skočili kvišku in zgrabili svoje orožje. Isto storimo tudi mi. Samo Anglež sedi še na zemlji. Njegova usta so se premikala na vse štiri strani sveta, in njegov nos je bil radi strela tako poparjen, da je visel navzdol kot purmanov kljun.

“Ali ste začarani, Sir?” ga vprašam.

Lindsay potegne globoko sapo v se, pobere svojo puško in počasi vstane.

“Master, kmalu bi me zadel ‘božji žlak!’” odkritosrečno prizna.

“Radi strela? Hahaha!”

“Ah, ne radi strela!”

“Toda zakaj vendar?”

“Radi udarea, ki sem ga dobil. Moj nož je sfrčal v Saharo, in ta košček mesa mi je priletel s tako silo v obraz kot bi dobil klofuto od Brdavsa. Poglejte moje lice in meso v travi!”

“Sidi, ali pride do boja?” vpraša Halef in potegne obe pištoli.

“Ne vrjamem.”

“In četudi; mi se ne bojimo!”

Mali Halef zaničljivo pogleda nestorijance, ki so stali okoli nas in čakali, da se vrne njih vodja.

Vrne se prav kmalu in sicer v spremstvu meleka, ki je zelo ježno gledal, in takoj prišel k našemu ognju.

“Kdo je streljal?” vpraša srdito.

“Jaz,” odvrnem, “ker je nekdo drugi na mene streljal.”

“Ni res. Na tvojega psa so streljali.”

“In kdo je rekel naj streljajo na mojega psa? Morebiti ti?”

“Ne. O celi stvari nisem ničesar slutil. Toda, gospod, sedaj ste vsi zgubljeni. Radi psa si streljal na mojega brata.”

“Pravico imam, da vsakega ustrelim, kdor napade brez mojega dovoljenja mojo žival, in to pravico bom še nadalje izvrševal, zapomni si! Kako pa more tvoj brat dokazati, da je streljal na psa in ne na mene?”

“Sam je trdil tako.”

“Torej je zelo slab strelec, ker ni zadel psa, temveč tega emirja iz Englistana.”

“Toda meril je na psa. Ponoči ni nihče prepričan, da gotovo zadene tja, kamor meri.”

“To ni nobena opravičba za zahrbtni napad. Krogla je letela štiri korake daleč od psa; le za palec višje, pa bi bil ta emir sedaj mrtev. Sicer ti pa hočem dokazati, da so ljudje, ki tudi ponoči varno streljajo. Meril sem na desno roko tvojega brata, kterega sem gotovo zadel, dasi sem imel manj časa meriti kot tvoj brat.”

Melek ježno prikima.

“Vzel si mu moč njegove roke; torej zahtevam od tebe tvoje življenje.”

“Čuj, melek in bodi vesel, da nisem meril na glavo tvojega brata, katero bi še lažlje zadel. Jaz ne hrepenim po človeški krvi, ker sem kristijan; toda kdor se drzne napasti mene ali pa moje tovariše, ta naj skusi moč našega orožja.”

“Mi se vas ne bojimo, ker nas je več. Izročite nam puške, da ne morete več streljati!”

“In kaj se zgodi z nami?”

“Glede tvojih tovarišev se bo pri sodnji odločilo; tebe pa izročim svojemu bratu, ker si prelil njegovo kri.”

“Ali so nestorijanci kristijani ali barbari?”

“Kaj tebe briga! Izroči mi svoje orožje!”

Vsi navzoči nestorijanci so nas tesno obkolili, in vsakdo je lahko slišal pogovor, ki se je vršil med menoj in melekom. Pri svoji zadnji besedi zgrabi melek za mojo puško.

Angležu hitro povem nekaj angleških besedij in Arabcem arabskih, nakar vprašam meleka:

“Torej meniš, da smo tvoji ujetniki?”

Ko moje vprašanje potrdi, mu odvrnem:

“Tepec! Ali res meniš, da se te bojimo? Kdor dvigne roko zoper emirja, jo dvigne proti samemu sebi. Vedi, jaz nisem tvoj ujetnik, temveč ti si moj.”

Po teh besedah ga zgrabim z levico okoli vratu in ga tako stisnem, da se mu povesijo roke. Zajedno stopijo moji tovariši okoli mene in obrnejo puške proti naokoli stoječim. To se je zgodilo tako hitro in nepričakovano, da so nestorijanci kar strmeli. To priliko takoj porabim, da jim zakličem:

“Vidite meleka v mojih rokah! Samo enkrat ga še stisnem in mrtev bo, nakar vas postreljamo z našimi začaranimi puškami. Če se pa mirno vrnete k svojim ognjem, tedaj mu pustim življenje in hočem v miru z vami in z njim govoriti. Pazite! Štel bom do tri. Če do tedaj še eden obstoji na svojem mestu je melek mrtev! — Je —, du —, se —, ena —, dve —, tri — — —”

Še nisem zgovoril zadnje besede, ko so sedeli že vsi nestorijanci pri svojih ognjih. Življenje njih meleka je moralo torej imeti veliko vrednost. Da sem imel posla s Kurdi, bi se mi moja zvijača ne posrečila. Meleka spustim. Utrujen in prevzet smrtnega straha pade kot snop na zemljo. Trajalo je precej časa, predno se zave. Ko je šel iz hiše, ni vzel s seboj orožja, in sedaj sem stal pred njim in mu nastavil na prsa revolver.

“Ne drzni se vstati!” mu rečem. “Takoj ko se dvigneš brez mojega dovoljenja, te zadene moja krogla.”

“Gospod, nalagal si me!” se huduje melek in se z obema rokama grabi za svoj vrat.

“Jaz ne vem o nobeni laži,” mu odvrnem.

“Obljubil si mi, da ne boš rabil svojega orožja.”

“Res je; toda stavil sem pogoj, da ne boste sovražno z menoj postopali.”

“Tudi si mi obljubil, da ne boš pobegnil.”

“Kdo ti je rekel, da hočemo pobegniti? Če hočete biti naši prijatelji, ostanemo radi pri vas.”

“Ti si prvi začel napadati!”

“Melek, imenoval si me lažnika, sedaj pa sam lažeš. Vi ste nas napadli ko smo bili na lovu. In ko smo v miru ležali pri svojem ognju je tvoj brat streljal na mene. Kdo je torej začel napadati, mi ali vi?”

“Strel je veljal tvojemu psu!”

“Tvoje misli so zelo kratke, melek. Tvoj brat je torej hotel usmrtiti mojega psa, da bi nas ne mogel več čuvati. Moj pes je več vreden kot sto nestorijancev. Kdor skrivi njemu le eno dlako, ali kdor se dotakne naše obleke, ta je naš sovražnik, katerega ugonobimo. Življenje tvojega brata je bilo v moji roki; ranil sem ga samo v desno roko, da ne bo nikdar več dvignil puške za mojim hrbtom. Tudi tebe sem imel v svoji oblasti, vendar ti nisem vzel življenja. Kaj nameravaš sedaj z nami?”

“Ničesar družega kot kar sem prej rekel. Ali ne veš menda, kaj je krvno maščevanje?”

“Ali sem umoril tvojega brata?”

“Njegova kri je tekla!”

“On sam je kriv! Sicer pa kaj briga tebe njegovo maščevanje?”

“Jaz sem njegov brat in dedič!”

“Tvoj brat še živi in se lahko maščuje. Ali je menda otrok, da se že pred njegovo smrtjo skrbi zanj? Ti praviš, da si kristijan in govoriš o krvnem maščevanju. Od koga ste prejeli kršanstvo? Vi imate patriarha, nadškofa, škofa, arhidijakone, duhovne, dijakone, subdijakone in mnogo braveev. Ali ni med temi nikogar, ki bi vam povedal, kaj je učil sin matere božje?”

“Matere božje ni. Marija je bila samo mati Jezusa — človeka!”

“Prepiral se ne bom s teboj, ker nisem duhoven ne misijonar. Toda ti veruješ, da je bil človek Jezus zajedno pravi Bog?”

“Gotovo.”

“Torej vedi, da nam je zapovedal: Ljubite svoje sovražnike, blagoslavlajte jih, ki vas kolnejo; povračajte z dobrim onim, ki vas sovraži in molite za one, ki vas preganjajo; potem postanete otroci vašega očeta v nebesih!”

“Te besede so mi znane.”

“In zakaj jih ne spoľnuješ? Zakaj govoriš o krvnem maščevanju? Ali naj pripovedujem v svoji deželi, ko se vrnem domov, da vi niste kristijani, temveč pogani?”

“Ti se ne boš vrnil domov!”

“Prav radi tvojega ugovora bom v kratkem doma. Poglej, to drvo, katerega vržem v ogenj! Predno zgori, si mrtev, ali pa mi obljubiš, da smo tvoji gostje in gostje tvojega rodu.”

“Ali me hočeš umoriti?”

“Šel bi v stran iz tega kraja in vzel tebe s seboj kot talnika; če bi me tvoji ljudje ovirali, bi te takoj ustrelil.”

“Torej tudi ti nisi pravi kristijan!”

“Moja vera mi ne zapoveduje, da se dam umoriti brez brambe kot neumna žival temveč dovoljuje, da branim od Boga mi podeljeno življenje. Kdor mi hoče življenje vzeti s silo, proti temu se branim z vsemi močmi. In da je moja moč precejšna, si že sam skusil!”

“Gospod, ti si nevaren človek!”

“Motiš se. Jaz sem miroljuben človek, toda nevaren sovražnik. Poglej v ogenj; les bo skoro zgorel.”

“Dovoli mi, da se pogovorim z bratom.”

“Ne.”

“On zahteva tvoje življenje.”

“Naj ga le vzame.”

“Prostosti ti ne morem podeliti.”

“Zakaj ne?”

“Ker si rekel, da beja nečeš zapustiti.”

“In to besedo hočem tudi držati.”

“Toda beja ne morem spustiti. On je naš sovražnik, in berverski Kurdi pridejo gotovo, da ga rešijo.”

“Zakaj ste jih napadli? Zadnjikrat te opominjam, da bo les skoro zgorel.”

“Dobro, gospod; moram se ti pokoriti, ker sicer spolneš svojo grožnjo. Vi ste moji gostje.”

“Tudi bej?”

“Tudi on. Toda obljubiti mi morate, da ne zapustite Licana brez mojega dovoljenja.”

“Obljubujem.”

“Za sebe in za tovariše?”

“Da. Vendar stavim nekaj pogojev.”

“Ktere?”

“Mi obdržimo vse, kar nosimo s seboj.”

“Dobro.”

“In če nas napadete, me več ne veže moja obljuba?”

“Tako je!”

“Zadovoljen sem. Daj mi svojo roko in vmi se k bratu. Ali naj mu obvežem roko?”

“Ne, gospod! Če tebe zagleda, ga popade še večja jeza. Jaz sam sem jezen na tebe, ker si me premagal. Bojim se te, vendar sem tvoj prijatelj. Uživate svojo večerjo in vlezite se k pokoju. Nihče vas ne bo nadlegoval.”

Melek nam vsem strese desnico, nakar se vrne v svojo hišo. Mož nam ni bil več nevaren. Tudi njegovi vojniki so gledali na nas s spoštovanjem. Brez skrbi smo lahko povžili našo ovcu, in med jedjo sem moral pripovedovati tovarišem svoj pogovor z melekom. Anglež je pomenljivo kimal z glavo; moji pogoji mu niso ugajali.

“Veliko neumnost, naredili, Sir!” mi reče.

“Zakaj?”

“Ha! Aduta bi lahko bolj stisnili za vrat. Z drugimi bi se pa mi sprejeli.”

“Ne bodite neumni, Sir! Pogledjte koliko ljudij je okoli nas!”

“Bi vse postreljali, yes!”

“Toda tudi mi bi izdihnili!”

“Pshaw! Ali se bojite?”

“Nikakor ne. Vsaj ne ustrašim se, če mi kroglja odnese kos mesa od ust!”

“Hvala za opomin! Torej ostanemo v Licanu? Kakšno je to gnezdo? Mesto ali vas?”

“Velikansko mesto z 800.000 prebivalci, konjskimi dirkališči, gledališči in skating ringom.”

“Go away! Cucek vas podiši, če ne poznate boljših dovtipov! Bo pač lepo gnezdo ta Lican!”

“Ima prav lepo lego ob reki Zab; toda ker so ga Kurdje ponovno napadali, ga seveda ne moremo primerjati z Londonom ali Parizom.”

“Razdejan? Mesto uničeno?”

“Na vsak način.”

Krasno! Bom kopal. Fowling-bull dobil. V London poslal. Yes!”

“Radi mene, Sir!”

“Vi pomagali, master! Tudi nestorijanci. Plačam dobro, zelo dobro! Well!”

“Toda ne pijte na medvedovo kožo!”

“Zakaj? Ali ni fowling-bullov?”

“Gotovo ne!”

“Zakaj pa me vlačite potem brez koristi po tej prekleti deželi?”

“Klaj sem jaz kriv? Ali niste prišli k meni iz Mosula proti moji volji?”

“Yes! Prav govorite! Tam je bil predlog čas. Sem hotel dogodke doživeti!”

“No, mislim, da ste jih doživeli dovolj. Toda bodite zadovoljni in nikar ne godrnajte, sicer vas pustim pri Kurdi, kjer boste umrli, pozneje vas bodo izkopali kot fowling-bulla in poslali v London.”

“Fie! Še slabši ta dovtip! Imam dovolj! Nečem ničesar več slišati.”

Anglež se obrne od mene; s tem dobi bej priliko, da spregovori nekoliko besed.

“Gospod, pogoji, ktere si stavil meleku, mi ne ugajajo.”

“Zakaj ne?”

“Ker so prenevarni za mene.”

“Toda boljših nisem utegnil izposlovati. Da bi te mi zapustili, bi bili mi prosti, ti bi bil pa še vedno ujetnik.”

“Vem, gospod, in hvaležen sem ti. Dokazal si, da si moj prijatelj; toda ujetnik ostanem vseeno.”

“Samo iz Licana ne smeš, sicer si pa prost.”

“To je dovolj. Alah zna, kje je sedaj Mohamed Emin?”

“Upam, da je šel v Gumri.”

“In kaj meniš, bo tam opravil?”

“Sklical bo tvoje vojnike, da reši tebe in nas.”

“To je, kar sem hotel od tebe zvedeti. Bliža se torej boj, hud boj, in melek nas najbrž ne bo dolgo smatral za svoje goste.”

“Jaz pa nisem tvojega mnenja.”

“Mogoče ostanete vi njegovi gosti, toda ne jaz.”

“Torej prelomi svojo dano besedo, in nam ni treba držati svoje obljube.”

“Nadalje pomisli, da je nečastno za mene sedeti brez dela v Licanu, dočim se moji ljudje bojujejo. Zakaj nisi meleka umoril? Nestorijanci so bili tako prestrašeni, da bi lahko mi pobegnili, predno bi le enkrat ustrelil za nami.”

“Delal sem po svojem prepričanju. Meleku sem dal svojo besedo, ktero bom držal, dokler on prvi ne prelomi svoje obljube.”

Bej je bil moral biti zadovoljen. Večerja je bila zavžita, in kmalu se podamo k počitku. Prej smo seveda še določili, kdo bo stražil, ker povsem ljudem ni bilo zaupati.

Noč mine brez posebnih dogodkov, in zjutraj nam prinesejo zopet ovo, ktero spečemo in povžijemo kot sinoči. Po zajutreku pride melek in nas

pozove, da se pripravimo na obhod. Že med nočjo je odšlo precej njegovih vojakov naprej v Lican, da naše sedanje spremstvo ni bilo tako številno kot včeraj.

Jahali smo po pobočju neke gore v široko dolino reke Zab. Polj in travnikov nisem nikjer opazil. Letupasem je kaka bilka životarila revno življenje. Tla so sicer zelo rodovitna, ker so pa prebivalci v večnem strahu za svoje življenje, se nikomur ne ljubi obdelovati polja, ker ne ve, če bo žel, kar je sejal. Opazil sem tudi več krasnih, mogočnih smrekovih in hrastovih gozdov.

Melek je poslal naprej oddelek svojih vojakov kot predstražo in tudi za zadnjo stražo je odločil več mož. Mi smo pa jahali pri glavnem oddelku. Na moji desnici je jahal bej, na levi pa sam melek. Slednji spotoma ni ničesar govoril; poleg mene je jahal le radi beja, ki je bil zanj dragocen jetnik.

Komaj pol ure pred Licanom nam pride nasproti mož, katerega postava je bila kaj zanimiva. Bil je velikanske postave in jahal je tako ogromnega konja kot ga še nisem videl v Kurdistanu. Na glavi je imel mesto turbana velikanski ovitek in na rami je nosil staro puško. Za njim sta pa jahale dve osebi, najbrž njegova služabnika.

Brdavs jaha mimo predstraže in vodi konja naravnost do meleka. "Sabal ker — dobro jutro!" pozdravi z debelim glasom.

"Sabal ker — dobro jutro," odvrne melek.

"Tvoji poslanci so mi sporočili," nadaljuje velikan, "da si zmagal gumrijskega beja."

"Hvala Bogu, res je tako."

"Kje so tvoji ujetniki?"

Melek pokaže na nas in novi došlec nas gleda s temnimi pogledi. Nato pa vpraša:

"Kteri je bej iz Gumri?"

"Ta!"

"Tako!" reče s zategnjenim glasom velikan. "Torej ta je sin davilca našega rodu, ki se je imenoval Abd-el-Sumit bej? Hvala Bogu, ker si ga vjel. On se bo pokoril za grehe svojega očeta."

Bej je slišal slednje besede, ne da bi kaj odgovoril; toda meni pa ni bilo ljubo, da bi nas vsak pritepenec smatral za jetnike. Raditega se obrnem do vodja naše čete in vprašam:

"Melek, kdo je ta tvoj znanec?"

"Načelnik v vasi Šurd."

"In kako se imenuje?"

"Nedšir-bej."

V kurdskem jeziku pomeni nedšir: hraber lovec, in ker si je poleg svojega imena še pridobil naslov 'bej' je imel najbrž velik upljiv med svojimi ljudmi. Vendar mu odvrnem:

"Nedšir-bej, melek ti ni povedal čiste resnice. Mi smo — — —"

"Pes!" zakliče mi grozeče. "Kdo govori s teboj? Molči, dokler te ne vprašam!"

Posmejem se mu zelo prijazno v obraz, pri tem pa vzamem zelo očitno nož izza pasa.

“Kdo ti je dal dovoljenje, melekove goste psovati s psi?” ga vprašam.

“Goste?” vpraša zaničljivo. “Ali vas melek ni pravkar imenoval svoje ujetnike?”

“Ravno raditega sem ti hotel raztolmačiti, da ti ni povedal resnice. Vprašaj ga, če smo njegovi ujetniki ali gostje.”

“Bodite, kar hočete; ujel vas je vseeno. Toda vtakni svoj nož za pas, ker sicer te pobijem s konja!”

“Nedšir-bej, ti si zelo smešen človek, vendar zelo neotesan. Bodi bolj uljuden z nami, sicer ti jaz pokažem, kdo meče ljudi s konja!”

“Pes in zopet pes! Tu imaš!”

Po slednjih besedah zamahne s svojo pestjo in skuša priti bližje mene s svojim konjem; toda melek ga zadrži in zakliče:

“Pri svetem Jezusu, ne delaj neumnosti, ker sicer si zgubljen!”

“Jaz?” zakliče velikan razočaran.

“Da, ti!”

“Zakaj?”

“Ta tuji emir ni Kurd, temveč vojak iz zapada. V svojem telesu ima medvedovo moč in s seboj nosi orožje, kteremu se ne moreš zoperstavljati. Moj gost je; bodi torej prijazen z njim in njegovimi tovariši!”

Rejs, to je načelnik, pa strese z glavo.

“Jaz se ne bojim nobenega Kurda ne človeka iz zapadne dežele. Ker je tvoj gost mu hočem oprostiti; toda naj se čuva pred menoj, ker sicer kmalu zve, kdo je bolj močan: jaz ali on. Pojdimo naprej; nasproti sem ti prišel samo, da te pozdravim!”

Mož me je gotovo nadkriljeval glede moči; toda njegova moč je bila surova, ktere se nisem bal. Slutnja me je obšla, da bom imel s tem človekom še dovolj opravka.

Kmalu po tem dogodku pridemo na mesto, kjer je bil naš cilj. Siro-maške kočje v Licanu so skoro vse iz ilovice ali s slame; Lican stoji ob reki Zab, ki je na tem mestu precej deroča. V vodi je vse polno skalovja, ki ovira brodarjenje in plavanje.

Takoj ko dospemo v Lican, nam pride nasproti tropa žensk in otrok, ki nas s krikom pozdravijo. Ker sem opazil nenavadno veliko število ljudi in je bilo hiš le malo, sem sklepal, da so se zbrali v Licanu prebivalci tudi bližnjih vasi. Melekova hiša, kjer razjahamo, leži na levem bregu reke Zab. Bila je zidana po kurdskega načina in pol v vodi, da je hladni zrak lahko odganjal neštivilne mušice in komarje, ki so v teh krajih doma in stalni gostje. Gorenji del hiše ni imel nobenega nadstropja; opazil nisem ničesar drugega kot široko streho, ktero so podpirali štirje stebri. Ta krasna soba je bila dvorana, kamor nas pelje melek, ko smo razjahali in sem jaz Halefu izročil svojega konja. V sobi, ki pa tega imena ni zaslužila, je bilo še precej naslonjač, po kterih takoj stegnemo svoje utrujene ude.

Melek seveda ni imel časa muditi se pri nas; navezani smo bili sami na sebe. Kmalu pa pride v sobo stara ženica, ki je nosila v rokah krožnik obložen z vsakovrstnim sadjem. Njej sledite dve deklici, stare kakih trinajst let, ki so nosile enake krožnike.

Vse tri zelo ponižno pozdravijo in postavijo krožnike pred nas. Otroci takoj odidejo, žena pa ostane v sobi in nas skoro boječe pogleduje.

“Ali imaš morebiti kako željo?” jo vprašam.

“Da, gospod!” odvrne.

“Govori torej!”

“Kdo izmed vas je emir iz zapada?”

“Tukaj sta dva emirja: jaz in ta gospod poleg mene!” Po slednjih besedah pokažem na Angleža.

“In kdo je oni emir, ki je hraber vojak in poleg tega tudi zdravnik?”

“To sem pa najbrž jaz,” glasi se moj odgovor.

“Ali si ti ozdravil v Amadiji zastrupljeno deklico?”

Ko ji vprašanje potrdim, nadaljuje:

“Gospod, mati mojega moža bi neizrečeno rada s teboj govorila.”

“Kje je ona? Takoj hočem iti k njej.”

“Ah, nikakor ne gospod. Ti si velik emir; me smo pa revne ženske. Dovolj, da pride ona k tebi!”

“Dovolim.”

“Toda ona je preslaba in ne more dolgo stati — — —”

“Torej se bo vsedla.”

“Ali veš, da v naši deželi ženske ne smejo sedeti v prisotnosti tako imenitnih gospodov?”

“Vem, vendar ji vseeno dovolim.”

Ženska odide toda kmalu se vrne z neko postarno ženico, kateri so leta skrivala hrbet. Po obrazu je imela številne brazde, toda njene oči so še mladostno odsevale.

“Blagoslovljen bodi vaš prihod v hišo mojega sina!” pozdravi. “Kdo je emir, katerega iščem?”

“Jaz sem. Pridi bližje in vsedi se.”

Toda ona zmaje z glavo, ko pokažem na naslonjačo poleg sebe.

“Ne, gospod; ne spodobi se meni, da sedim v tvoji bližini. Dovolj, da se drugje vsedem!”

“Ne tega ne dovolim,” odgovorim. “Ali si kristijanka?”

“Da, gospod.”

“Tudi jaz sem kristijan. Moja vera mi zapoveduje, da smo pred Bogom vsi jednaki, ubogi, bogati, imenitni, stari in mladi. Jaz sem tvoj brat in ti si moja sestra; toda ti šteješ veliko več let kot jaz; torej ti pripada prostor na moji desnici. Pridi in vsedi se!”

“Le tedaj, če zapoveš!”

“Zapovedujem!”

“Torej slušam, gospod!”

Njena snaha jo pelje proti meni, da se starica vsede. Ženica mi dolgo gleda v obraz, potem pa reče:

“Gospod, res si tak, kot so mi pripovedovali o tebi. — Ali poznaš ljudi, za katerimi se potemni soba, kadar stopijo v njo?”

“Spoznal sem že dovolj enakih ljudi.”

“Ali poznaš tudi take ljudi, ki prinesejo s seboj solnčno luč? Kamor stopijo, tam postane svetlo in gorko. Bog jim je podelil največji dar: prijazno srce in veselo obličje.”

“Tudi take ljudi poznam, dasi jih ni mnogo.”

“Imaš prav; toda ti sam si tak.”

“Samo laskati se hočeš!”

“Ne, gospod. Stara žena sem, ki vse sprejme, kar ji pošlje Bog; neresnice ne govorim nikdar. Slišala sem, da si velik vojak; jaz sem pa prepričana, da si pridobiš največje zmage z lučjo svojega obličja. Vsakdo te mora zljubiti, s komur občuješ.”

“Ah, nešteto sovražnikov sem si že pridobil v Kurdistanu.”

“Torej so tvoji sovražniki hudobni ljudje. Še nikdar te nisem videla, vendar mislila sem vedno o tebi.”

“Kako je to mogoče?”

“Moja prijateljica mi je pripovedovala o tebi.”

“Kdo je ta prijateljica?”

“Mara Durine.”

“Mara Durine!” rečem presenečen. “Ali jo poznaš?”

“Seveda.”

“Kje prebiva? Kje bi jo našel?”

“Ne vem.”

“Toda če je tvoja prijateljica, moraš vendar vedeti, kje stanuje.”

“Zdaj tukaj, zdaj tam; enaka je ptiču, ki leta od drevesa do drevesa.”

“Ali večkrat prihaja k tebi? Kdaj jo zopet pričakuješ?”

“Mogoče še danes, mogoče šele čez nekaj mesecev. Morebiti ne pride nikdar, ker ona je veliko starejša kot jaz.”

To vse se mi je zdelo tako čudovito in skrivnostno, da sem se nehote spomnil na ru'i kulian, na duha votline, o katerem mi je Mara Durine sama pripovedovala.

“Ali te je obiskala, ko se je vračala iz Amadije?” jo vprašam.

“Da. Pripovedovala mi je o tebi; rekla mi je, da prideš mogoče v Lican in prosila naj skrbim za tebe kot za svojega sina. Ali mi dovoliš?”

“Rad; toda tudi moje tovariše moraš sprejeti pod svoje varstvo.”

“Gotovo. Jaz sem mati meleka, ki rad čuje moje nasvete; toda nekdo je med vami, kateremu moja prošnja ne bo mnogo pomagala.”

“Kterega meniš?”

“Beja iz Gumri. Kje je on?”

“Oni mož tam na četrti naslonjači; on sliši in razume vsako tvojo besedico, dočim drugi ne razumijo tvoje govorice.”

“Naj le poslušaj, kar govorim,” odvrne starka. “Ali si že slišal, koliko je naša dežela pretrpela?”

“Že mnogo so mi pripovedovali.”

“Ali si čul o Beder-Kan-beju, o Zeinel-beju, Nur-Ula-beju in Abdel-Sumit-beju, o štirih morileh kristijanov? Od vseh strani so nas napadali kurdski roparji. Uničevali so naše hiše, zažigali naše vrtove, pustošili naše žetve, oskrunjali svetišča, morili naše može in mladeniče, razsekali naše dečke in deklice, posilili naše žene in device ter jim še v zadnjih izdihih grozili. Voda reke Zab je bila rudeča od krvi nedolžnih žrtev, in vse gore in doline po deželi so bile razsvetljene od ognja, ki je uničeval naša prebivališča. En sam grozen krik je odmeval po deželi. Bil je smrtni krik tisočerih kristijanov. Paša v Mosulu je slišal naše obupne klice; toda pomoči ni poslal, ker je rop delil z roparji.”

“Res, bili so grozni dnevi,” rečem.

“Grozni? Gospod, ta beseda je še premila. Lahko bi ti pripovedovala o stvareh, da bi ti sree počilo. Ali vidiš most, čez katerega si prišel v Lican? Čez ta most so vlačili naše device, da jih prepeljejo v Tkomo in Boc; toda deklice so raje skočile v vodo, da se tako otmejo sramoti in živinski pohotnosti. Vse so utonile. Ali vidiš tam goro z velikanskim pečevjem? Tja so se zatekli ljudje iz Licana, ker so se tam čutili varne, ker od vzpodaj jih je bilo nemogoče napasti. Toda s seboj niso imeli dovolj hrane ne pijače. Da niso lakote umrli, so se morali udati Beder-kan-beju. Z najsvetejšo prisego jim je obljubil prostost in življenje; samo orožje so morali odložiti. To se je tudi zgodilo; toda bej je prelomil svojo prisego in jih ukazal vse posekati s sabljami. In ko so Kurde že roke bolele od samega klanja, so si svoje delo olajšali; vrgli so raz skalo, ki je devetsto čevljev visoka, vse kristijane: starčke, može, ženske in otroke. Od več kot tisoč nestorijancev je ušel samo eden, da je pripovedoval o groznih moritvah. Ali naj ti še več povem, gospod?”

“Nehaj, nehaj!” zakličem prevzet groze.

“In sedaj sedi sin teh okrutnežev v sobi nestorijanskega meleka. Meniš, da se ga bodo usmili?”

Kaj neki si je mislil gumrijski bej pri teh besedah! Niti z očesom ni trenil ves čas, ko je starka pripovedovala; bil je preponosen, da bi se zagovarjal. Jaz pa odvrnem:

“Pomilostili ga bodejo.”

“Ali res misliš, da bodo to storili?”

“Da. On ni odgovoren za krivice, ki so jih vam prizadjali njegovi očetje. Melek mu je obljubil svojo gostoljubnost, in jaz sam odidem šele tedaj iz Licana, ko bo korakal svobodno ob moji strani bej iz Gumri.” Starica premišljuječe povesi glavo. Nato pa vpraša:

“Ali je tvoj prijatelj?”

“Da. In jaz sem bil njegov gost.”

“Gospod, to je slabo za tebe!”

“Zakaj? Meniš, da bo melek svojo besedo prelomil?”

“On je nikdar ne prelomi,” odvrne ona ponosno. “Toda bej bo ujet do svoje smrti, in ker ga ti nečeš zapustiti, ne boš nikdar več videl svoje domačije.”

“To je vse v božjih rokah. Ali veš, kaj je melek sklenil radi nas? Ali smemo iz te hiše?”

“Samo ti, toda ne tvoji tovariši.”

“Torej se lahko prosto gibljem po vašem mestu?”

“Da, če vzameš s seboj našega spremljevalca.”

“Torej hočem govoriti z melekom. Ali te smem spremljati?”

“Ah, gospod, tvoje srce je polno dobrotljivosti. Da, le vodi me, da se lahko ponašam, ker si me vodil ti, veliki emir.”

Starica vstane in se opre na mojo roko. Spodaj se ločiva, in jaz stopim ven pred hišo, kjer so se bili zbrali številni nestorijanci. Nedšir-bej stoji pri njih. Ko me zagleda, takoj stopi k meni.

“Koga iščeš pred hišo?” vpraša me surovo.

“Meleka,” odvrnem mirno.

“Sedaj nima časa za tebe; odlazi v svojo sobo!”

“Navajen sem, da storim, kar se meni ljubi. Zapoveduj svojim hlapcem, ne pa prostemu možu.”

Tu stopi še bližje do mene in se razkorači pred menoj. V njegovih očeh se je svetilo kot vražji ogenj. Prepričan sem bil, če ga ne pobijem prvi trenutek, da sem zgubljen.

“Ali hočeš ubogati?” grozi velikan.

“Deček, ne bodi smešen!” smeje mu odvrnem.

“Deček!” zatuli. “Tu vzemi svoje plačilo!”

S pestjo udari proti moji glavi; z levice pariram njegov udarec z desnico ga pa udarim s tako silo na sence, da sem skoro menil, vsi prstje so mi padli z roke. Velikan se zvrne na tla brez glasu in obleži.

Okolo stoječi se boječe odmaknejo; nekdo pa zakliče:

“Ubil ga je!”

“Samo omamil sem ga!” zakličem. “Vrzite ga v vodo in kmalu se bo streznil.”

“Gospod, kaj si storil!” zakliče nekdo za menoj.

Obrnem se in zagledam meleka, ki je baš stopil iz neke hiše.

“Jaz?” vprašam. “Ali nisi moža svaril pred menoj? Pa vendar je hotel mene pobiti s svojo roko. Povej mu, naj se nikdar več ne drzne, ker sicer bodo plakale njegove hčere, njegovi sinovi tožili, in žalovali njegovi prijatelji!”

“Ali ni mrtev?”

“Ne. Toda prihodnjič, ko se zopet spozabi, je po njem.”

“Gospod, ti vedno jeziš tvoje sovražnike, prijateljem pa pripravljaj skrbi. Kako naj te varujem, če se zapletaš vedno v nove boje?”

“Povej raje Nedšir-beju, kar govoriš meni; ne dovoli mu, da me žali, pa boste imeli mir.”

“Gospod, idi; zopet se zaveda.”

“Ali naj bežim pred možem, katerega sem pobil na tla?”

“Umoril te bo!”

“Kaj še; niti z roko ne bo premaknil. Pazi!”

Moji tovariši so iz gorenjega nadstropja opazovali ves prizor. Pomi-gam jim z očesom, in takoj so vedeli, kaj želim od njih.

Nedširjevo glavo so umili z vodo. Počasi se dvigne od tal. Na boj s pestmi bi se ne šel kosati s tem velikanom, ker mi je roka od udarca po-polnoma zatekla. — Takoj ko me zagleda, se zažene s krikom proti meni. Melek ga skuša zadržati; tudi nekaj drugih ga prime za roke, vendar se jim strga in plane naprej. Jaz pa pogledam proti hiši in mu rečem:

“Nedšir-bej, poglej navzgor!”

Bej res pogleda navzgor in zagleda puške vseh mojih tovarišev obrnjene na njega. Bil je dovolj pameten, da je uvidel resni položaj. Pred menoj obstane in dvigne pest.

“Človek, najine poti se bodejo še križale!” mi zagrozi.

Jaz pa samo zmigam z rameni, in bej odide.

“Gospod!” pripomni melek, prestrašen radi mojega nastopa, “bil si v veliki nevarnosti!”

“Nevarnost je bila kaj majhna. En sam pogled na moje tovariše je moža ustrahoval.”

“Čuvaj se ga!”

“Tvoj gost sem. Skrbi, da me ne bo nadlegoval!”

“Povedali so mi, da si mene iskal.”

“Res je. Hotel sem te vprašati, če smem svobodno hoditi po Licanu.”

“Gotovo.”

“Toda s seboj mi boš dal spremljevalca, kaj ne?”

“Da boš bolj varen.”

“In koga si določil za ta posel?”

“Nekega duhovnika.”

Da mi je duhovnika določil za spremstvo, mi je bilo zelo ljubo.

“Kje je sedaj?” vprašam meleka.

“V oni hiši stanuje kot jaz. Takoj ga pošljem sem.”

Melek odide, in kmalu pride k meni mož srednjih let. Bil je sicer oblečen kot vsi drugi, toda že na njegovem obnašanju se je takoj poznalo, da pripada duhovniškemu poklicu. Pozdravi me zelo uljudno in vpraša, česa želim.

“Ti me boš spremljal na mojih sprehodih, kaj ne?” ga vprašam.

“Da, gospod. Melek je tako zapovedal.”

“Rad bi si nekoliko Lican ogledal. Ali hočeš biti moj vodnik?”

“Ne vem, če smem, gospod. Vsak trenutek pričakujemo sporočila, da so v bližini bervarski Kurdje, ki nameravajo oprostiti svojega beja in vas.”

“Obljubil sem, da ne grem iz Licana brez melekovega dovoljenja. Ali ni to dovolj?”

“Zaupati ti hočem, dasi sem jaz odgovoren za vse, kar se pripeti med potjo. Kam hočeš najprvo?”

“Rad bi videl goro, raz ktero je Beder-kan-bej ukazal telebiti stotine nestorijancev v prepad.”

“Na goro se zelo težko pride. Ali znaš plezati?”

“Brez skrbi!”

“Torej pojdi!”

Spotoma sem sklenil, da od duhovna kaj zvem o njegovi veri. Verski odnošaji nestorijancev so mi bili skoro povsem neznani, in baš sedaj se mi je nudila prilika, da pozvem glavne točke njih vere. Stvar mi je duhovnik položil že sam na jezik, ker me vpraša:

“Ali si mohamedanec, gospod?”

“Ali ti ni melek povedal, da sem kristijan?”

“Ne; toda nestorijanec nisi. Morebiti si one vere, katero oznanujejo misijonarji iz Anglije?”

Ko zanikam, odvrne:

“Me zelo veseli, gospod!”

“Zakaj?” vprašam.

“On njih veri nečem ničesar slišati, ker tudi Angleže sovražim.”

Nekaj časa molčiva, nato pa me duhoven vpraša nadalje:

“Ali poznaš naše verske nauke?”

“Ne dosti.”

“In bi jih gotovo rad natančneje spoznal?”

“Zelo rad.”

Nato mi je pripovedoval o njih verskih običajih, o veroizpovedi, o treh zakramentih, na ktere verujejo, da se strogo držijo določenih postov; povedal mi je, da njih patrijarh uživa samo rastlinsko hrano. Pravkar sem ga hotel vprašati še nekaj glede njihovega patrijarha, ko nama prideta nasproti dva jezdeca.

“Kaj je?” vpraša moj spremljevalec.

“Kurdi prihajajo!” glasi se odgovor.

“Kje so?”

“Že so prekoračili gore in prihajajo v dolino.”

“Koliko jih je?”

“Več stotin.”

Nato pa odjahata naprej. Duhovnik obstane.

“Gospod, vrniva se!”

“Zakaj?”

“Obljubil sem meleku, da se vrneva, če pridejo Kurdi. Ti vendar ne boš pripustil, da prelomim svojo besedo!”

“Nikakor ne. Pojdi!”

Ko prideva do melekove hiše, se je tam že nabralo več ljudij obojega spola, ki so bili vsi grozno razburjeni. Prihajali so Kurdje, njih smrtni sovražniki. Melek stoji pri svojih poveljnikih; med njimi opazim tudi Nedšir-beja.

Molče skušam iti mimo njega in v hišo, ko me pokliče melek:

“Gospod, pridi k nam!”

“Kaj hoče on med nami?” godrnja Nedšir-bej. “On je tujec in naš sovražnik; on ne spada v krog našega zborovanja.”

“Molči!” zapove mu melek, in proti meni obrnjen reče: “Gospod, znano mi je, kaj si učinil pri Hadedinih in pri Džesidih. Ali nam hočeš svetovati?”

Vprašanje mi je kaj ugajalo, vendar odgovorim dvomljivo:

“Najbrž bo že prepozno.”

“Zakaj?”

“Že včeraj bi moral biti pripravljen na vse.”

“Kaj meniš s tem?”

“Laglje se ubraniš nevarnosti, če si na njo pripravljen, kot če se pripraviš na upor šele, ko je nevarnost blizu. Da nisi napadel Kurdiv, bi imel sedaj mir. Ali si vedel, da pridejo Kurdi?”

“Vsem je bilo znano.”

“Torej zakaj nisi zasedel gorskih prelazov? Dobil bi močno oporno točko, od koder te sovražnik ne bi mogel pregnati. Sedaj so pa Kurdiv gorovje že prekoračili in jahajo po dolini v Lican.”

“Bojevali se bomo!”

“Tukaj?”

“Ne, temveč v licanski dolini.”

“Torej tam hočeš sovražnika sprejeti?” vprašam začuden.

“Da,” odvrne počasi.

“In sedaj še stojiš tukaj in premišljuješ?”

“Najprvo moramo skriti naše premoženje, predno se podamo v boj.”

“Ah, melek, kako velik vojskovodja si ti, in kako slavni so tvoji vojaki! Že včeraj ste vedeli, da pridejo Kurdi in niste ničesar ukrenili za svojo varnost! Govorite, da se hočete vojevati, in vendar je sovražnik že pred durmi, vi hočete pa šele skriti svoje premoženje! Predno ste s tem gotovi, sovražnik že napade Lican. Včeraj ste pręsepečili Kurdiv, radi česar so bili premagani; danes vas pa napadejo Kurdiv v lastni vasi in vas uničijo.”

“Gospod, tvoje govorice ne poslušam rad!”

“Torej se boš prepričal, da govorim resnico. Zdravstvuj in stori, kar hočeš!”

Po teh besedah nameravam stopiti v hišo; melek me pa prime za roko.

“Gospod, svetuj nam!”

“Svetovati vam ne morem; poprej me tudi niste vprašali za svet.”

“Hvaležni ti hočemo biti.”

“Ni potrebno; samo pametni bodite. Kako vam morem pomagati napram onim ljudim, ki so prišli sem, da rešijo mene in moje ljudi?”

“Saj ste moji gostje in ne moji ujetniki!”

“Tudi bej iz Gumri?”

“Gospod, ne sili v mene!”

“Dobro torej, hočem vam biti bolj naklonjen kot želim. Hitite nasproti sovražniku in zasedite kako točko, da ne more naprej. Kurdiv ne bodo napadli, temveč poslali naprej poslanca, ki bo seveda najprvo vprašal za nas. Tega poslanca pripeljite k meni, nakar vam hočem svetovati.”

“Pojdi raje z nami, gospod!”

“Rad, če dovolite, da vzamem s seboj svojega služabnika Halefa, ki je sedaj v hiši.”

“Dovolim,” reče melek.

“Toda jaz ne dovolim,” ugovarja Nedšir-bej.

Med melekom in Nedšir-bejem se vname kratek besedni boj, dokler konečno ne zmaga melek, ker so ga podpirali njegovi ljudje. Nedšir-bej pa zajaha svojega konja in ježno odide.

Jaz pa stopim v hišo k svojim tovarišem, ki so me že radovedno pričakovali. Prvi me napade Anglež.

“Kaj se je zgodilo, master?”

“Kurdje iz Gumri prihajajo, da nas rešijo,” odvrnem.

“Zelo dobro! Yes! Dobri ljudje! Mojo puško sem! Bom vse postreljal! Well!”

“Stojte, Sir David! Najprvo ostanete lepo tukaj in čakate mojega povratka!”

“Zakaj? Kam hočete?”

“Ven, da bom obravnaval in morebiti mir naredil.”

“Pshaw! Se ne bodo zmenili za vas. Usrelili vas bodo! Yes!”

“Nikakor ne.”

“Ali smem z vami?”

“Ne. Samo Halefa vzamem s seboj!”

“Torej pojdit! Toda če se več ne vrnete, tedaj spustim ves Lican v zrak in postreljam vse ljudi. Yes!”

Bej iz Gumri mi še naroči pred odhodom:

“Gospod, nikar ne skleni ničesar brez moje privolitve!”

“Ne. Ali pridem sam nazaj, ali pa prideš ti k obravnavam.”

Po vasi so tekali nestorijanci, skrivali svoje blago, zbirali se vojaki in preskuševali svoje orožje. Vsak je hotel poveljevati, nihče pa ne slušati. Melek je bil kar brez uma. Skoro se mi je smilil. Raditega mu rečem, še predno odidem:

“Čuj, melek, moj nasvet!”

“Govori!”

“Kurdov je več kot vas. Samo dve rešilni poti vidim za tebe. Ali se takoj umakneš na drugo stran reke, kjer se utrdiš in obenem dobiš dovolj časa, da ti pridejo iz bližnjih vasi ljudje na pomoč.”

“Toda potem moram vse žrtvovati sovražniku, kar leži na desnem bregu reke.”

“Saj ti vzamejo vseeno, če se biješ ali ne.”

“In ktera je druga rešilna pot?”

“Če hočeš s sovražnikom obravnavati.”

“In kdo bo govoril za mene?”

“Jaz.”

“Ti, gospod? Ali ne bodeš pobegnil?”

“Niti v glavo mi ne pade, ker sem ti obljubil, da ostanem v Licanu.”

“Toda Kurdje te ne bodo pustili več nazaj. Nikakor te ne morem spustiti iz Licana.”

“Bodi brez skrbi, melek. Poglej mojega konja. Več je vreden kot vse tvoje živali, kar jih imaš v Licanu. Mož nikoli ne zapusti tako dragocene živali. Zamenjava za ta čas s tvojim konjem, in prepričan si lahko, da se vrnem.”

“Ali govoriš resnico?”

“Gotovo. Ali mi zaupaš?”

“Zaupam, gospod. Ali odideš takoj?”

“Naravno, ker sovražnik se vedno bolj približuje.”

“Medtem hočem jaz zbrati svoje vojnike in jih pripraviti na boj, če bo treba. Srečno pot, emir!”

Dočim skočim jaz s svojega konja in ga izročim meleku, pozove melek z nekim trobilom svoje vojake. Jaz pa odjaham naprej do Kurdov, popolnoma sam, ker sem pustil tudi Dojana pri Halefu.

SEDMO POGLAVJE.

Duh votline.

Moja naloga ni bila težavna, ker pri Kurdi mi ni pretila nevarnost; tudi sem bil prepričan, da pride med Kurdi in nestorijanci do sporazumljenja, ker so se Kurdi bali življenje njih beja, ki je bil v nestorijanskih rokah.

Tako sem jahal počasi naprej in napeto poslušal vsak šum in ropot. Pot me je vodila po nizki planoti in ne daleč sem opazil temne obrise gozda. Jata vran in krokarjev je obletavala drevesa, skušala se vsesti, vendar vedno zopet odletavala. Najbrž je ptiče nekaj plašilo, in sicer nihče drugi kot Kurdje, ki so v onem gozdu taborili. Jaham torej naravnost proti gozdu, toda nisem prišel še daleč, ko poči strel in krogla sfrči mimo mene. Videl sem, ko se je strel zasvetil, torej jaham naravnost proti mestu, kjer se je skrival neprevidni strelec.

“Kur’o, odloži svoj pihalnik!” zakličem. “S svojo puško preje sebe zadeneš kot mene!”

“Beži, sicer si mrtev!” mi zadoni v odgovor.

“Kako si smešen! Kdo strelja vendar na svoje prijatelje?”

“Ti nisi naš prijatelj, ker si nestorijanec!”

“Bomo videli. Ali si odposlan od svoje predstraže na to mesto?”

“Kdo ti je povedal?”

“Sam sem uganil; pelji me k svojemu poveljniku!”

“Kaj hočeš tam?”

“Moj gostitelj, bej iz Gumri, me pošilja k njemu.”

“In kje je bej?”

“Vjet v Licanu.”

Med tem pogovorom opazim, da je prihitelo v bližino še več Kurdov, ki so pa ostali skriti za drevjem. Mož pa, ki je na mene streljal, sprašuje me še nadalje:

“Imenoval si sebe gosta beja iz Gumri. Kdo si ti?”

“Emir odgovarja samo emirju. Pelji me k tvojemu poveljniku ali pa ga privedi sem. Kot bejev poslanec moram govoriti samo z njim.”

“Gospod, ali si ti menda eden onih tujih emirjev, ki so jih ujeli zajedno z bejem?”

“Tako je.”

“In res nisi izdajalec, gospod?”

“Katiš, baqua — kaj se repenčiš, žaba!” zakliče za njim drug glas. “Ali ne vidiš, da je oni emir, ki lahko neprestano strelja? Poberi se, črv, na svoje mesto!”

Zajedno se prikaže izza drevja mlad Kurd, eden onih, ki so pobegnili po napadu.

“Alahu hvala, gospod, ker te zopet vidim! Zelo nas je skrbelo radi tvojega življenja.”

“Sovražnik nas je zopet ujel, vendar nismo v nevarnosti. Kje je vaš načelnik?”

“Rais iz Dalaše, in pri njem je za pomočnika hrabri šejk Hadedinov.”

Slednja novica me je zelo razveselila; torej je Mohamed vendar našel pot v Gumri in prihajal sedaj, da nas reši.

“Raisa iz Dalaša ne poznam,” rečem. “Pelji me k njemu!”

“Gospod, rais je velik vojniki. Včeraj zvečer je prišel obiskat beja v Gumri, in ko je slišal, da so ga nestorijanci ujeli, je prisegel, da gre takoj nad nje in uniči Lican in vse njegove stanovalce. Že je na potu, nas je pa poslal naprej kot predstražo, da nas sovražnik ne preseneči. Toda, gospod, kje imaš svojega konja? Ali so ti ga oropali?”

“Ne, prostovoljno sem ga pustil pri nestorijancih. Toda idiva vendar!”

Konja primem za uzdo in ga peljem za mojim vodnikom. Še nisva prišla daleč sto korakov, ko zapazim četo jezdecev, in med njimi mojega prijatelja Mohamed Emina. Jahal je na konju in me takoj spoznal.

“Hamdulilah,” zakliče, “čast Gospodu, ker mi je podelil milost, da te zopet vidim! Razsvetlil je tvojo pot, da si našel nas, svoje rešitelje. Toda,” pristavi še prestrašeno — “zbežal si brez svojega dragocenega konja?”

Takoj ga potolažim, ker moj konj ga je skoro ravno tako skrbel kot jaz sam.

“Nikar se ne vznemirjaj, Mohamed Emin, ker konj je dobro spravljen. Pustil sem ga pod nadzorstvom hadži Halef Omarja v Licanu.”

“Ali nisi pobegnil?” vpraša začudeno.

“Ne. Sem prihajam kot poslanec beja iz Gumri in meleka iz Licana. Kdo zapoveduje vašemu oddelku?”

“Jaz,” odvrne nekdo z debelim glasom.

Ozrem se proti smeri, od koder je prihajal glas, in moža ostro pogledam. Sedel je na koščenem, cekljastem konju. Bil je dolg, suh mož. Glavo mu je pokrival velikanski turban, in obličje je imel tako gosto zaraščeno z brado, da sem opazil na njem samo nos in dvojne oči, ki so me zvezdavo pogledovale.

“Ti si rais iz Dalaše, kaj ne?” ga vprašam.

“Da. In kdo si ti?”

Mesto mene odgovori Mohamed Emin:

“On je Kara ben Nemsir, o katerem sem ti že pripovedoval.”

Kurd še enkrat globoko zadere svoje oči v mene, nakar reče:

“Pozneje nam bo pripovedoval, kar mora povedati. Naprej!”

“Stoj nekoliko, rais, ker moram nujno s teboj govoriti!” ga prosim.

“Molči!” se zadere nad menoj. “Jaz sem general mojih vojakov, in kar jaz rečem, se mora takoj zgoditi. Ženska govori, mož pa dela. Sedaj ne bomo klepetali.”

Nisem bil vaju poslušati enakih povelj. Tudi Mohamed me skrivaj pogleda. Rais je že odjahal nekaj korakov naprej; hitim torej za njim in primem njegovega konja za uzdo.

“Stoj! Počakaj! Jaz sem bejev poslanec!” ga svarim z resnim obrazom.

Večkrat sem se že prepričal, da ti divji ljudje spoštujejo človeka, ki je neustrašen in močan. V tem slučaju sem se pa debelo zaračunal; mož namreč dvigne svojo pest in zagrozi:

“Človek, roko stran od konja, sicer udarim!”

Spoznal sem, da se moje poslanstvo popolnoma ponesreči, če se mu udam. Radi tega mu grozeče odvrnem:

“Jaz sem tu mesto beja in jaz moram poveljevati; ti si pa turški kiaja (župan manjše vasi) in moraš mene ubogati!”

Tu zgrabi grdun za svojo puško in jo zavihti nad mojo glavo.

“Ker, seri te čar tan kim,” zagrmí nad menoj, “takoj ti zdrobim bučo na štiri dele, prismoda!”

“Le poskusi, toda preje slušaj!” mu odvrnem smeje.

Bliskoma udarim njegovega konja po zadnjih nogah, da se spodtakne, nato ga pa z vso silo sunem v trebuh, da prestrašen zopet skoči po koncu. Kiaja je vsled konjskih skokov takoj skočil s sedla. Predno se zopet dvigne, sem mu že vzel njegov nož in puško ter pričakoval njegovega napada.

“Sa — pes!” zagrmí nad menoj, ko skoči kviško in plane nad mene; “zdrobil te bodem.”

Kurd skoči proti meni; jaz pa dvignem nogo in ko se mi dovolj približa, ga sunem v trebuh, da se trikrat zvrne po zemlji; nato pa vzamem njegovo puško in pomerim nanj:

“Mož, stoj, sicer te ustrelim!” mu zapovem.

Kurd vstane, se drži za trebuh in divje gleda proti meni, vendar se me ne upa napasti.

“Daj mi moje orožje!” reče grozeče.

“Pozneje, ko se s teboj pogovorim!”

“S teboj nečem ničesar govoriti.”

“Toda jaz hočem s teboj govoriti, in vaju sem, da se me poslušaj, zapomni si, kiaja!”

“Jaz nisem kiaja; jaz sem rais, nezanum.”

Dasi je ves prepir trajal le malo časa, vendar so se medtem nabrali okoli naju Kurdi, vojniki beja iz Gumri. En sam pogled na vojake me prepriča, da se neče nič prehitro umešavati v mojo zadevo. Raditega odvrnem brez skrbi:

“Ti nisi niti rais niti nezanun; ti nisi niti prost Kurd, kot so ti možje, katerim zapoveduješ.”

“Dokaži mi!” kriči v največji jezi.

“Ti si najstarejši v vasi Dalaša; toda vasi Dalaša, Hal, Serškiuta, Bešuka, Behedri, Biha in Šuraisi spadajo pod okraj Hal, ki mora plačevati namestniku v Amadiji davek, torej so vasi pokorne paši v Mosulu in sultanu v Štambulu. Najstarejši vaščan vasi, ki plačuje padišahu davek, pa ni prost nezanun, temveč turški kiaja. Če mene razžali prost, hraber Kurd, zahtevam z orožjem v roki zadoščenja, ker je on sin moža, ki pred nikomur ne pripogne svojega kolena. Če se pa predrzne turški kiaja, ki je sluga mosulskega namestnika, mene imenovati psa, ga vržem raz konja in sunem s svojim podplatom v trebuh, da se priuči ponižnosti, katero je dolžan napram vsakemu hrabremu možu! Povejte mi, možje: Kdo je postavil tega turškega kiaja za vašega načelnika vam, ki ste prosti Kurdje!”

Glasno mrmranje se začuje med navzočimi. Čez kratek čas pa odvrne nekdo:

“On sam.”

Obrnem se proti govorniku:

“Ali me poznaš?”

“Da, emir, večina nas te pozna.”

“Torej veš, da sem prijatelj vašega beja.”

“Vsi vemo.”

“Torej mi odgovori: Ali ni bilo med bervarskimi Kurdi nobenega, ki bi bil vreden, da poveljuje mesto beja?”

“Bilo jih je mnogo,” odvrne ponosno; “toda ta mož, katerega ti imenuješ kiaja, je bil večkrat pri beju v Gumri. Močan mož je, in ker ima z melekem v Licanu krvno maščevanje, in ker z dolgim posvetovanjem nismo hoteli gubiti časa, smo mu izročili poveljstvo.”

“Močan mož, praviš je? Ali ga nisem vrgel s konja in podrl na tla? Povem vam, da nikdar več ne vstane od tal, in da odide njegova duša v džeheno, če se še enkrat predrzne zaničevati mene ali moje prijatelje.”

“Gospod, kaj zahtevaš od njega?”

“Bej je v Licanu ujet. Poslal me je k vam, da se pogovorim z vašim načelnikom vse potrebno glede njegove rešitve. Ta mož pa neče slušati beja; on neče govoriti z menoj in imenoval me je celo psa!”

“On te mora slušati — mora ubogati!” začuje se v krogu.

“Dobro,” odvrnem. “Vi ste mu izročili poveljstvo, katerega naj obdrži, dokler bej ne bo prost. Toda kakor mu jaz podelim in vrnem njegovo čast, tako mora tudi on meni zadostiti. Mene je poslal bej; jaz sem njegov namestnik tukaj; če hoče ta kiaja v miru z menoj obravnavati, mu izročim nazaj njegovo orožje, in vaš bej bo kmalu prost.”

Vprašujoče pogledam po zbranih Kurdi. Bilo jih je več kot sto in vsi so mi pritrjevali. Nato se pa obrnem k kiaji:

“Slišal si moje besede; pripoznam te za poveljnika teh ljudi in od slej naprej te hočem imenovati aga. Tu je tvoja puška in nož. Sedaj pa pričakujem, da poslušaš moje besede.”

“Kakšno naročila imaš za mene?” vpraša godrnjaje.

“Skliči vse Kurde. Naj se ne odstranijo preje, dokler se midva ne pogovoriva!”

Pogleda me zelo začudeno.

“Ali ne veš, da hočemo napasti Lican?” me vpraša.

“Znano mi je; toda zgodilo se bo pozneje vse ob svojem času.”

“Če dolgo ugibamo, planejo na nas nestorijanci, ki vedo, da prihajamo, ker so nas že videli.”

“Ravno ker nestorijanci vedo, da mi prihajamo, me je poslal bej sem. Nestorijanci vas ne bodejo napadli; umaknili so se za reko Zab in v Licanu bodo branili most.”

“Ali veš to natančno?”

“Jaz sam sem jim svetoval, kako naj se branijo.”

Mož me temno pogleda, in tudi v krogu Kurdiv zapazim marsikako grozeče oko. Raditega se poveljnik odloči:

“Gospod, storil bom, kar zahtevaš; toda ne domišljaj si, da se ravnamo po slabih nasvetih, ki prihajajo od tujcev!”

“Stori, kar hočeš! Poiščimo odprt prostor, kjer se lahko zberemo. Odlični vojniki naj pridejo k posvetovanju, dočim naj drugi čuvajo okoli, da bomo brez skrbi.”

Poveljnik zapove, kot sem mu naročil, in ljudje so postali kmalu precej živahni. Dobil sem priliko, da se z Mohamed Eminom nekoliko pogovorim. Povedal sem mu vse, kar se je zgodilo za časa najine ločitve, in baš sem bil gotov, ko mi naznanijo, da so dobili ugoden prostor.

“Sidi,” reče Hadedin, “hvaležen sem ti, ker si kiaji pokazal, da smo močje!”

“Ali je tudi s teboj surovo postopal?”

“Gospod, jaz nisem tako srečen kot ti. Kurdi bi me raztrgali, če bi kiaji pol tako povedal kot ti. In pomisli, da znam samo nekoliko kurdskih besed, Kurdje pa ne razumejo arabščine. Kiaja mora biti razupit ropar, ker ga Kurdje tako zelo spoštujejo.”

“No, prepričal si se, da spoštujejo tudi mene, dasi nisem tat in ropar. Kdor mene razžali, ga udarim v obraz, in to je skrivnost, radi ktere se me bojijo. In pomni, Mohamed Emin: — ne zadostuje samo pest, ki ukroti sovražnika, temveč brzdati se ga mora tudi s pogledom in govorom, ki je enak udarcu. Pojdi, ker nas že pričakujejo; sedaj se več ne ločiva.”

“Kaj boš predlagal pri zborovanju?”

“Slišal boš vse.”

“Toda kurdskega ne razumem.”

“V kratkem ti hočem vse pretolmačiti.”

Med drevjem prideva kmalu do odprtega prostora, kjer naj bi se vršilo posvetovanje. Okoli in okoli so privezali konje. Okoli dvajset bojevitih Kurdiv je sedelo z ago v sredini; drugi so se pa spoštljivo umaknili, da čuvajo konje, ali pazijo, da se ne približa sovražnik.

“Gospod,” začne aga, “pripravljeni smo poslušati tvoje nasvete. Toda ali se ta mož tudi udeleži našega zborovanja?”

Aga pokaže na Mohamed Emına. Varovati sem moral njegovo čast, torej odvrnem:

“Mohamed Emin je slavnı arabski emir rodu Hadedin. On je moder knez in nepremagljiv vojnık, kterega sivo brado celo neverniki spoštujejo. Še nihče se ni drznil ga vreči s konja ali z nogo suniti v trebuh. Reci samo še eno besedo, pa se vrnem k beju, prej pa še posadim tebe pred se na konja ter ukažem, da ti v Licanu naštejejo petdeset udarcev po podplatih.”

“Gospod, ali nisi rekel, da hočeš z menoj v miru govoriti?”

“Torej sam miruj, človek! Dveh emirov kot sva Mohamed in jaz ne more razžaliti tisoč vojnıkov. Z najinim orožjem se ne bojiva nikogar. Pod varstvom sva bejevih vojnıkov, ki ne bodo pripustili, da se žalijo prijatelji njih beja.”

Kdor se sklieuje pri Kurdiv na njih varstvo, je tako varen in brez skrbi kot bi sedel doma v svoji sobi. Tudi sedaj se takoj dvigne najstarejši vojnık, prime mene in Mohameda za roko in reče z grozečim glasom:

“Kdor žali te emirje, je moj sovražnik. Ser babe men — pri glavi mojega očeta!”

Prisega najuglednejšega Kurda je bila močna dovolj, da naju je varovala pred nadaljnim napadanjem kiaje. Slednji vpraša nekam potuljeno:

“Torej kaj nam hočeš poročati?”

“Povedati vam moram, da je bej iz Gumri ujetnik meleka v Licanu in — — —”

“To smo že prej vedeli; radi te novice te ni bilo treba k nam,” odvrne kiaja.

“Mož,” mu zakličem, “ko prideš v pekel k svojim očetom, se jim zahvali, ker so ti podelili toliko uljudnosti. Le pri zamoreih in šiitih je navada, da ne puste človeku govoriti do kōnea. Tvoj učitelj zasluži palico, ker te ni naučil uljudnosti.”

Dasi nisem pričakoval, vendar potegne tudi stari Kurd, ki se je preje zavzel za naju z Mohamedom, svojo pištolo izza pasa in reče:

“Ser babe men — pri glavi mojega očeta! Kmalu začujemo glas te pištole! Nadaljuj, emir!”

Res čuden položaj. Za naju tujca so se zavzemali vojnıki napram njih lastnemu vodji, kar se more zgoditi le v Kurdistanu. Ker me je Kurd pozval, naj nadaljujem, začnem:

“Melek v Licanu zahteva kri beja iz Gumri.”

“Zakaj?” vprašajo navzoči.

“Ker so Kurdje pomorili toliko njegovih ljudi.”

Moji poslušalci postanejo nemirni; prosim jih torej naj me do konca poslušajo.

“Jaz sem bejev poslanec, toda zajedno tudi poslanec licanškega meleka; beja ljubim, toda tudi melek me je prosil, naj postanem njegov prijatelj. Ali smem katerega izmed obeh razžaliti?”

“Ne,” odvrne Kurd.

“Prav si govoril! Tuj sem v tej deželi; niti z vami niti z nestorijanci ne živim v prepiru, radi česar se moram ravnati po prerokovih besedah: Tvoja beseda naj bo varstvo prijatelja! Govoril bom z vami tako kot bi bil pri vas bej in melek ter z vami govorila. In Alah bo razsvetlil vaša srea, da ne potemni nepravilna misel vaše duše!”

Zopet povzame Kurd besedo.

“Govori brez skrbi, gospod; govori tudi za meleka, ker te je tudi on poslal k nam. Govoril boš čisto resnico, in prepričani smo, da nas ne boš razžalil ali razjezil.”

“Torej čujte, bratje moji! Ni še minilo mnogo let, ko je odmeval po kurdskih gorah en sam klic maščevanja, in otroci ljudij so rjaveli po višinah. Meč je divjal kot ob prvi uri sodnjega dneva, in nož je tičal v rokah maščevalnosti in divjanja. Povejte mi, kdo je držal meč in nož v svojih rokah?”

“Mi!” začujem naokoli zmagovalni klic.

“In kdo so bili oni, ki so poginjali pod vašimi meči?”

Sedaj odgovori poveljnik mesto drugih:

“Nestorijanci, ktere naj Alah uniči.”

“In kaj so vam storili?”

“Nam?” vpraša začuden. “Ali niso gjavri? Ali ne verujejo v tri bogove? Ali ne molijo ljudi, ki so že zdavnej umrli? Ali ne oznanjajo naši duhovniki, da naj jih vedno preganjamo?”

Bilo bi zelo neprevidno, če bi se podal v teološka razpravljanja; raditega priprosto odvrnem:

“Torej vi ste jih morili radi njih vere! Torej priznavate, da ste jih morili na stotine, na tisoče?”

“Mnogo tisoč!” odvrne ponosno.

“Dobro torej, znano vam je krvno maščevanje. Ali se čudite, če so se sorodniki ubitih in zaklanih sedaj dvignili, da se maščujejo?”

“Gospod, saj se ne smejo maščevati, ker so kristijani!”

“Motiš se, ker človeška kri ostane človeška kri. Abelnova kri ni bila kri mohamedanca, in vendar je Bog govoril Kajnu: ‘Kri tvojega brata Abela kriči k meni v nebo’. Bil sem v mnogih deželah in pri mnogih narodih, katerih imen vi niti ne poznate; niso bili mohamedanci, vendar krvno maščevanje so poznali in se ne bi čudili, če tudi vi maščujete kri svojih pomorjenih. Jaz sem tukaj kot nepristranski poslanec; ne smem trditi, da imate samo vi pravico do maščevanja, ker so dobili tudi vaši nasprotniki svoje življenje od Boga; če svojega življenja ne branijo, tedaj ste vi strahopetni morilci. Vi priznavate, da ste jih morili na tisoče; torej se ne ču-

dite, če zahtevajo življenje vašega beja, kterega so ujeli. Pravzaprav so upravičeni, da zahtevajo toliko življenj, kot ste vi pomorili nestorijancev.”

“Naj le pridejo gjavri!” mamra aga.

“In prišli bodo v resniči, če jim ne ponudimo roke v spravo.”

“V spravo? Ali si znorel?”

“Govorim popolnoma trezno. Kaj hočete od njih? Med yami in njimi leži reka Zab in mnogo vaših bi padlo, predno se jim posreči priboriti si pot čez most. In predno pridete čez most, dobijo nestorijanci pomoč iz bližnji vasi, da vas vse podavijo.”

Tu se dvigne poveljnik z obrazom tožitelja in začne:

“In ali veš, kdo je kriv vsega tega?” me vpraša.

“Kdo?” odvrnem mirno.

“Ti sam in nihče drugi!”

“Jaz? Kako?”

“Ali nisi prej sam priznal, da si jim svetoval, naj se umaknejo za reko?” In obrnjen k drugim še pristavi: “Ali vidite sedaj, da ni naš prijatelj temveč izdajalec?”

Jaz mu pa odvrnem:

“Ravno ker sem vaš prijatelj, sem nestorijancem svetoval naj se umaknejo za reko; takoj ko bi vi prvega nestorijanca usmrtili, bi padel vaš bej. Ali se naj morebiti obrnem in sporočim beju, da vam ni mar njegovo življenje?”

“Torej meniš, da ne smemo napasti?”

“Na noben način ne.”

“Gospod, torej nas smatraš za figovce, ki ne maščujejo niti smrti onih mož, ki so včeraj padli v bitki?”

“Ne. Smatram vas za hrabre vojnike, pa tudi za previdne može, ki ne drvijo samolastno v smrt. Vsi poznate reko Zab; kdo more priti onstran reke, če je tam skrit sovražnik, ki more vsakega posameznega postreljati!”

“In vsega tega si ti kriv!”

“Molči! S svojim nasvetom sem beju rešil življenje! Ali naj bo moj nasvet brez uspeha?”

“Ne njemu, temveč samemu sebi si rešil življenje.”

“Motiš se. Jaz in moji tovariši smo melekovi gotje. Samo bej in njegovi Kurdje so jetniki. Bej in vsi njegovi morajo umreti, kakor hitro pričnete s sovražnostmi.”

“In če ti mi ne vjamemo, da si melekov gost, kako nam hočeš to dokazati?”

“Ali bi bil sedaj pri vas, če bi bil njegov jetnik?”

“Sputil te je morda na tvojo častno besedo. Zakaj te je on sprejel v svoje varstvo? Kdo te je priporočil njemu, meleku iz Licana?”

Odgovoriti sem moral, dasi sem se sramoval imenovati ime ženske.

“Njemu sem bil, priporočen in sicer od neke ženske, katero on zelo spoštuje.”

“In kako se ona imenuje?”

“Mara Durime.”

Bil sem v strahu, da se mi pričnejo smeјati, vendar v moje začudenje se zgodi ravno nasprotno. Aga naredi zelo začuden obraz in reče:

“Mara Durime? Kje si jo videl?”

“V Amadiji.”

“Kdaj?” poizveduje nadalje.

“Pred nekaj dnevi.”

“Kje si se sešel z njo?”

“Njena unukinja je zaužila strup, in ker sem zdravnik, so me poklicali k njej. Pri bolnici sem videl Maro Durime in rešil njeno unukinjo.”

“Ali si stari povedal, da nameravaš potovati v Gumri in v Lican?”

“Da.”

“Ali te ni svarila?”

“Da.”

“In ko si ostal pri svojem mnenju, kaj ti je rekla. Pomisli! Morebiti ti je povedala besedico, ktere ne smem imenovati?”

“Rekla mi je, da kadar bom v nevarnosti, naj vprašam po ru' i kulan, ki me bode čuval.”

Komaj izgovorim to besedico, skoči mož po koncu, mož, ki se je dosedaj tako neuljudno in svražno obnašal proti meni in mi ponudi svojo roko.

“Emir, tega nisem mislil. Oprosti mi! Komur je Mara Durine zaupala to besedo, temu se ne sme ničesar žalega pripetiti. Odslej naprej hočemo zvesto poslušati tvoje nasvete. Koliko je nestorijancev?”

“Tega vam ne povem. Njih prijatelj sem kot vaš; tudi njim nečem povedati, koliko vas je tukaj zbranih.”

“Previden si bolj kot je treba. Ali res meniш, da usmrtijo beja, če jih napademo?”

“Prav gotovo.”

“Ali ga oprostite, če se umaknemo v svoje vasi?”

“Ne vem, vendar upam. Melek bo poslušal moje nasvete.”

“Toda nestorijanci so več naših umorili, ktere moramo maščevati.”

“Ali niste vi prej na tisoče nestorijancev pomorili?”

“Deset Kurdov je več vrednih kot tisoč nestorijancev.”

“In nestorijanci so prepričani, da je njih deset ravno toliko vredno kot vas tisoč.”

“Ali nam plačajo krvno ceno?”

“Ne vem, vendar jaz na njih mestu ne bi plačal.”

“Torej jim bodeš svetoval, naj ne plačajo?”

“Ne, ker jaz bom govoril samo ono, kar bo potrebno, da se naredi mir. Vi ste njih pomorili na tisoče, nestorijanci pa le deset vaših; torej morajo oni zahtevati krvno ceno. Poleg tega pa imajo v svoji oblasti vašega beja, in če resno pomislite, morate priznati, da morejo nestorijanci več tirjati.”

“Ali mislijo resno na boj?”

“Ali ste jih videli včeraj strahopetne? Pomislite na kri, ki je tekla po reki Zab; šteјte kosti, ki še dandanes ležijo po dolini ob reki, samo ne vprašujte, če je jeza njih potomcev dovolj velika, da se maščujejo!”

“Ali imajo mnogo in dobrih pušk?”

“Tega mi niso povedali. Morda naj njim izdam, kako ste vi obo-roženi?”

“Ali so spravili svoje imetje na varno?”

“Neprevidni zapusti svoje blago, kadar se mu bliža nesreča. Sicer pa imajo nestorijanci tako malo premoženja, da so ga lahko v kratkem času pospravili.”

“Stopi nekaj korakov nazaj! Posvetovati se hočemo, ker vemo vse, kar smo hoteli slišati.”

Možje se zberejo k posvetovanju, jaz pa med tem razložim Mohamed Eminu o vsebini mojega pogovora s Kurdi. Še predno je bilo posvetovanje končano, pripeljejo vojniki nekega neoboroženega moža.

“Kdo je ta človek?” vpraša aga.

“Ta mož,” odvrne eden vojakov. “se je priplazil do naših straž, in ko smo ga zgrabili, je dejal, da je odposlanec meleka, ki ga pošilja k temu emirju.”

Pri slednjih besedah pokaže govornik na mene.

“Kaj hočeš od mene?” vprašam nestorijanca.

Melekov poslanec je prišel k meni ob zelo neugodnem času. Vsekako pa je moral biti mož precej pogumen, ker se je splazil v sredo sovražnikov.

“Gospod,” odvrne, “melek je dejal, da se predolgo mudiš pri Kurdi in me je poslal, naj ti povem, da beja takoj usmrti, če se ne vrneš.”

“Vidite torej, da sem vam pravilno poročal?” obrnem se h Kurdom. “Takoj spustite moža. Meleku naj pove, da se meni ni ničesar pripetilo, in da se takoj vrnem k njemu.”

“Odpeljite ga!” zapove aga.

Čudno se mi je zdelo, da je melek odposlal posebnega sela k meni in grozil, da usmrti beja, če se ne vrnem. Saj je moral vendar vedeti, da mi pri Kurdi ne preti nevarnost, ker sem bil gost njih beja.

Konečno se vojniki zjedinijo in mene pokličejo k sebi. Poveljnik za-čne:

“Gospod, obljubil si nam, da pri nestorijancih ne spregovoriš nobene besedice, kar si videl pri nas?”

“Obljubil sem.”

“Torej se sedaj vrneš k njim?”

“Jaz in moj prijatelj Mohamed Emin.”

“Zakaj slednji ne ostane pri nas?”

“Ali je vaš ujetnik?”

“Ne.”

“Torej lahko gre, kamor hoče in odločil se je, da gre z menoj. Kaj naj povem meleku?”

“Da zahtevamo srobodo našega beja.”

“In potem?”

“Potem naj bej odloči, kar se naj nadalje zgodi.”

Za temi določbami se je kaj lahko skrivala zvijača, torej poizvedujem še nadalje:

“In kdaj naj izroči beja?”

“Takoj, ko prideš ti k meleku; tudi njegove spremljevalce mora osvoboditi.”

“Kam naj pride bej?”

“Sem.”

“In vi ne boste šli naprej proti Licanu?”

“Sedaj ne.”

“Toda mogoče potem, ko bo bej izpuščen?”

“Zgodilo se bo, kakor bo določil bej.”

“In če melek šele tedaj izroči beja, ko se vi mirno vrnete v Gumri?”

“Gospod, tega pogoja ne sprejmemo. Mi ne zapustimo prej tega mesta, dokler nimamo svojega beja v sredini.”

“Kaj še zahtevate?”

“Ničesar družega.”

“Torej čujte, kaj vam jaz povem! Pošten sem bil napram vam, kakor hočem biti tudi napram meleku. Opozarjam vas še enkrat, da bode bej takoj mrtev, če se premaknete s tega mesta, dokler ni sklenjen mir.”

“Ali boš morda meleku sam svetoval, naj beja umori?”

“Alah me čuvaj takega dejanja! Toda meleku bom odsvetoval, da izroči beja, če nameravate pozneje napasti Lican.”

“Gospod, ti govoriš zelo predrzno in odkritosrčno!”

“Torej ste lahko prepričani, da pošteno mislim. Potrpite, dokler se ne vrnem.”

Z Mohamed Eminom zajahava konje. Kurde zapustiva, ne da bi naju kdo spremljal.

Spotoma razložim Mohamedu, kake pogoje prinašam meleku. Konje poženeva v hitri tek in bila sva že blizu reke, ko začujem na desni strani v grmovju nevarno šumenje. Obrnem se torej proti sumljivi strani, in v istem trenutku se posvetita dva strela, namenjeni meni in Mohamedu. Takoj po strelu zdivja Hadedinov konj in zgine s svojim jezdecem med grmovjem; toda na mojega konja so boljše streljali; prevrnil se je na tla, in vse se je zgodilo s tako naglico, da še časa nisem imel potegniti nogo iz stremena. S konjem padem zajedno na tla, in žival me pokoplje pod seboj. Takoj za tem že opazim, kako plane osem mož po mojem orožju. Enega spoznam takoj, ker je bil oni poslanec, ktereга je poslal melek k meni, ko sem bil pri Kurlih.

Ker sem slutil, da so me napadli ljudje Nedšir-bejevega oddelka, se branim z vsemi močmi. Ležal sem na zemlji, in moja desna noga je tičala pod konjskim truplom. Vendar z osmimi krepkimi možmi sem imel obilo posla; ker so mi orožje že prej pobrali, sem imel samo pesti v obrambo, ki mi pa niso mnogo pomagale.

Potegnejo me izpod konjskega trupla, da sem lahko vstal. Sicer nisem bil zvezan prvič, toda na tako sramoten način še nikdar ne. Potegnili so mi namreč zanjko iz jermenja okoli členkov in s pomočjo jermenja me prevezali čez prsa okoli desne roke in čez levo ramo in čez hrbet ovili jermen okoli vratu, da sem komaj dihal. Poleg tega pa so mi še kolena

tako tesno prevezali da nisem mogel hoditi; da je bila mera polna, so me privezali za rep neke stare konjske mrhe.

Odkar je počil strel, pa dokler me niso privezali za konjski rep, so minile skoro tri minute. Upal sem, da se vrne Mohamed Emin, vendar na pomoč nisem hotel klicati, ker sem se sramoval. Govoriti sem pa vendar moral, torej vprašam:

“Kaj želite od mene?”

“Samo tebe,” odvrne navidezni vodja. “Tudi tvojega konja bi radi imeli, katerega pa žal nimaš s seboj.”

“Kdo ste vi?”

“Ali si baba, ker si tako radoveden?”

“Kaj še. Vi ste psi v službi Nedšir-beja. On se me ni drznil napasti; raditega je poslal nad mene svojo čredo, da si pastir ne pokvari svoje kože.”

“Molči! Zakaj smo te ujeli, boš kmalu zvedel. Sicer pa bodi tiho in ne klepetaj, ker ti sicer kmalu usta zamašimo!”

Poveljnik da znamenje za odhod. V kratkem pridemo do reke, katero prebrodimo na mestu, kjer ni bila globoka. Aduti so bili vsi na konjih, mene so pa peš tirali za konjskim repom.

Na drugem bregu nas je že pričakovala množica oboroženih, ki pa takoj zginijo, ko se mi prikažemo. Najbrž je bil Nedšir-bej, ki je s svojimi pričakoval če se mu je posrečil njegov naklep, in ko se je prepričal, da je vse v redu, je zginil.

V reki je bilo mnogo ostrega kamenja, in ker mi je voda po nekterih krajih segala do prsi, in ker sem bil privezan tik konja, je lahko misliti, da sem precej pretrpel, predno smo dospeli na nasprotni breg. Ko prebrodimo reko, odjaha šest jezdecov v drugi smeri, dočim me dva vlečeta naprej.

Jahali smo ob reki do nekega divjega hudournika v gorovju, ob katerega bregu nas je vodila pot naprej, dokler ne zavijemo med divje skalovje čez drn in sliv.

Pozneje zavijemo na desno in dospemo v samotno sotesko, in v kratkem opazim pred seboj kup kamenju, in ko bolj natančno pogledam, vidim, da je kurdska kočica z odprtino, katere so se posluževali najbrž kot vrat in okna.

Torej pred tem kupom kamenja obstanemo.

“Madana!” zakliče eden možakarjev.

Takoj začujem v notranjosti votline hripavo kruljenje, in čez nekaj trenutkov se prikaže iz luknje stara babura. Madana se imenuje po slovensko “Peteršiljka”. Kako je starka prišla do tega imena, ne vem; toda, ko se vstopi tik poleg mene, zavoham, da ne diši samo po peteršilu, temveč iz nje je prihajal duh, ki je bil sestavljen iz mešanice česna, gnjilih rib, rjavih podgan, milnice in sežganih arnikov. Da me niso ovirale vezi, bi me takoj umaknil nekoliko korakov nazaj. Na sebi je imela lepa stanovalka kurdske luknje le kratko krilo, katerega bi pri nas ne uporabili niti pri

kidanju gnoja; rob obleke ji je segal le malo čez kolena, in dvoje krač je vpilo in kričalo po vodi; njenih nog so se namreč držali celi kupi blata.

“Ali je vse pripravljeno?” vpraša mož in stavi še celo vrsto vprašanj, na ktere mu žena vse odgovori s kratkim “da.”

Nato me odvežejo od konja in stlačijo skozi odprtino v kočo; ker je bilo v zidovju več špranj, skzi ktere je silila svetloba v notranjost, sem si luknjo še precej natanko ogledal. V njej sicer ne opazim ničesar kot štiri gole stene; prav v kotu je pa bil zabit v zemljo močan kol; v bližini je bilo nekaj slame in listja, in v bližini zapazim črepinjo, ki je bila svoje dni najbrž kak vrč, sedaj pa hranila v sebi neko zmes, ki je bila prav slična mešanici mizarskega kelja, črvov in gnjilih rib.

Sicer bi se kljub močnim vezem lahko branil, vendar sem bil miren, ko so me privezali ob kol v kotu. Zvezali so me tako, da sem lahko ležal na slami.

Ženska je ostala zunaj pred uhom. Eden mojih spremljevalcev zapusti kočo, dočim je drugi menil, da mi mora razložiti moj sedanji položaj.

“Ti si ujet,” reče primerno in zelo duhovito.

Ne odgovorim mu ničesar.

“Pobegniti ne moreš,” poučuje me nadalje.

Zopet sem tiho.

“Mi gremo sedaj,” nadaljuje, “toda Madana bo skrbno čuvala nad teboj.”

“Torej ji povej, naj ostane zunaj!” mu konečno odvrnem.

“Madana ostane v koči,” reče mož; “kadar boš lačen, te bode pitala, ker svojih rok ne moreš sam rabiti.”

“Kje je hrana?”

“Tukaj!”

Z roko pokaže na črepinjo, ktero sem že prej sumljivo ogledoval.

“In kakšna hrana je?” vprašujem nadalje.

“Ne vem, vendar Madana je prva kuharica vasi.”

“Zakaj ste me sem pripeljali?”

“To zveš od drugih; nikar ne skušaj pobegniti, ker sicer da Madana znamenje, in prišlo bo še več mož, ki te trdneje zvežejo.”

Po teh besedah mož odide. Za njim pa pride v kočo sladka “Peteršiljka” in se vsede z obrazom ravno meni nasproti.

Nahajal se sicer nisem baš v prijetnem položaju, ki me je manj skrbel kot mučna misel na tovariše v Licanu. Melek me je z bolečinami pričakoval, in tudi Kurdje so že zdavnej čakali na moj povratek. Jaz pa ležim v tej luknji kot priklenjen pes! Kaj se bo zgodilo!

Tolažila me je edina nada. Če je Mohamed Emin prišel srečno v Lican, se je melek gotovo takoj odpravil na kraj, kjer sem bil napaden. Opazili bi mojega mrtvega konja in sledove boja; sicer sem se pa zanašal na Halefovo bistrumnost.

Tako sem premišljeval dalj časa in se zaman mučil z mislimi, kako pobegniti. Tu me prebudi iz premišljevanja glas ljubeznive Madane. Bila je pač ženska; zakaj naj bi vendar molčala!

“Hočeš jesti?” me vpraša.

“Ne.”

“Piti?”

“Ne.”

Pogovor je bil končan; dišeča “Peteršiljka” pa se vsede nato prav tik mene in vzame zanemarjeno črepinjo v naročje. Videl sem, kako seže z vsemi petimi prsti v smradljivo zmes v črepinji, nato pa odpre svoja brezzoba usta kot pokrov papirnate škatlje in zacmoka — zamižal sem. Nekaj časa odmeva glasno emokanje v temnem prostoru; konečno pa začujem sladko, prijetno smukanje, ki se ga čuje, kadar opravlja jezik službo robca. Ah Peteršiljka, ti življenska zabela, zakaj ne duhtiš zunaj na prostem!

Po dolgem času zopet odprem oči. Moje varstvo in moj ščit je še vedno sedel pred menoj in me pozorno ogledoval. Skoro sem bral v njenih očeh čut usmiljenja in precej radovednosti.

“Kdo si?” me vpraša.

“Ali ti ni znano?” ji odgovorim.

“Ne. Ali si moslem?”

“Kristijan sem.”

“Kristijan in ujet? Torej nisi bervarski Kurd?”

“Ne, kristijan sem iz daljnega zapada.”

“Iz zapada?” zakliče prestrašena. “Kjer močje s ženskami plešejo, in kjer z lopatami uživajo hrano?”

Torej je slava zapadne kulture prodrla celo do ušes Peteršiljke; slišala je najbrž o naših polkah in žlicah.

“Da,” prikimam z glavo.

“Toda kaj delaš v tej deželi?”

“Pogledat sem prišel, če so žene tako lepe kot pri nas.”

“In kako ti ugajajo?”

“Zelo lepe so.”

“Da, da, lepe so,” mi pritruje, “lepše kot v vsaki drugi deželi. Ali imaš ženo?”

“Ne.”

“Obžalujem te! Tvoje življenje je enako posodi, v kateri ni sarmisaka ne saljangoša!”

Sarmisak in saljangoš, polži in česenj! Morebiti je Madana prej uživala to zmes! In to celo brez “lopat”!

“Ali se ne boš oženil?” vprašuje nadalje.

“Rad, toda ne morem.”

“Zakaj ne?”

“Ali ne vidiš, da sem zvezan?”

“Čakati moraš, da boš zopet prost.”

“Ali me bodo osvobodili?”

“Mi smo nestorijanci in ne usmrtimo nobenega sovražnika. Zakaj so te ujeli?”

“Vse ti hočem povedati. Prišel sem čez Mosul v Amadijo, da — —”

Hipoma me pretrga Madana v govoru:

“V Amadijo?” vpraša.

“Da.”

“Ali si bil tam?”

“Da.”

“In kdaj?”

“Pred kratkim.”

“Koliko časa si bil v Amadiji?”

“Nekaj dni.”

“Ali si videl tam nekega moža, ki je emir in zdravnik z zapadne dežele?”

“Videl sem ga.”

“Opiši ga!”

“Ozdravel je neko deklico, ki je strup zavžila.”

“Ali je še tam?”

“Ne.”

“Kje pa je sedaj?”

“Zakaj vprašuješ po njem?”

“Ker sem slišala, da pride v naše kraje.”

Govorila je s tako naglico, ki jo je povzročilo le veliko zanimanje.

“Emir je že v vašem kraju,” odvrnem.

“Kje? Povej mi hitro!”

“Tukaj.”

“Tu v Šordu? Motiš se; še ničesar nisem slišala o njem!”

“Ne v Šordu, temveč v tvoji koči je.”

“V tej koči? Katera aisa — za Jezusovo voljo, torej si ti!”

“Da, jaz sem mož, po katerem sprašuješ.”

“Gospod, ali mi moreš dokazati?”

“Da.”

“Koga si videl v hiši deklice, ki si jo ozdravel?”

“Maro Durime.”

“Ali ti je izročila kako čudodelno svetinjo?”

“Ne; toda povedala mi je, kadar bom v stiskah naj pokličem ru 'i kulian.”

“Ti si, ti si, gospod!” zakliče žena in sklene roke. “Ti si prijatelj Mare Durime; pomagati ti hočem. Povej mi, kako so te vjeli?”

To je bilo danes že tretjič, ko sem skusil čudoviti upljiv Mare Durime. Kakšno moč je pač imela ta skrivnostna ženska?

“Kdo je Mara Durime?” vprašam Peteršiljko.

“Ona je stara kneginja, ktere predniki so odpadli od Jezusa in sprejeli mohamedansko vero. Sedaj dela pokoro in hodi iz kraja v kraj.”

“In kdo je ru 'i kulian?”

“To je dober duh. Eni pravijo, da je angelj Gabrijel, drugi pa trdijo, da je nadangelj Mihael, ki čuva pravoverne. Tukaj ima gotove kraje in čase, ko se lahko govori z njim. Toda pripoveduj mi, kako so te ujeli!”

Povem ji vse, kar sem doživel, odkar sem zapustil Amadijo, dokler me niso pripeljali v njeno kočo. Starka me je ves čas pozorno poslušala, in ko sem končal, je skoro nežno prišla moje zvezane roke.

“Gospod,” zakliče, “prav si slutil: Nedšir-bej te je ujel. Sicer ne vem, zakaj te je ujel, vendar meni ni priljubljen; Nedšir-bej je surov mož, in jaz te bom skušala rešiti.”

“Ali me hočeš odvezati?”

“Gospod, tega ne smem. Nedšir-bej pride kmalu sem, in bi mene strogo kaznoval.”

“Kaj pa storiš za mene?”

“Emir, danes je dan, ko se lahko govori z ru'i kulian. Duh te bode rešil.”

“Ali bodeš ti prosila za mene?”

“Jaz sama ne morem do njega; pot je zelo dolga in strma. Toda — —” starka preneha govoriti in gleda premišljeva v tla, nato me pa zvezdavo pogleda — — — “gospod, ali me hočeš nalagati?”

“Jaz govorim vedno resnico.”

“Ali bodeš pobegnil, če mi obljubiš, da ne boš?”

“Kar obljubim, tudi spolnem.”

“Tvoje roke te bolijo. Ali ostaneš v moji koči, če te odvežem?”

“Obljubim.”

“Toda ali te smem zopet zvezati, če pride kdo v kočo?”

“Lahko.”

“Prisezi!”

“Sveto pismo pravi: Vaš govor naj bo da, da; ne, ne; kar je več je preveč. — Jaz ne prisegam, toda obljubim ti, da bom držal svojo besedo.”

“Verujem ti.”

Starka se dvigne in skuša razvezati vrv okoli mojih rok in vratu. Skesano priznam, da duh dobre “Peteršiljke” ni nadlegoval mojega nosu. Starka me razveže in konečno stegnem svoje ude, ki so bili že toliko časa trdno zvezani, in globoko potegnem sapo v se. Madana pa stopi ven in se sede pred kočo, kjer je lahko vsakega opazila, ki je prihajal. Vendar to rajinega pogovora ni motilo.

“Če pride kdo v bližino, te takoj zopet zvežem,” reče Madana; “in potem — — — potem — — — potem — — — o, gospod, ali prideš zopet nazaj, če ti dovolim, da odideš iz moje koče?”

“Da. Toda kam naj grem?”

“Tja na goro, k ru'i kulian.”

Njen govor zbudi mojo pozornost. To je bil dogodek, ki se mi ni še nikdar nudil. Madana mi je hotela dovoliti, da zapustim svoje ujetništvo in se podam na goro k skrivnostnem duhu.

“Šel bom, in prepričana si lahko, da se vrnem!” obljubim Madani z veseljem. “Toda pot mi ni znana!”

“Poklicala bom Ingšo, ki te bo spremljala.”

Ingša se imenuje “biser”. Ime je pričalo, da mora biti ženska lepa.

“Kdo je Ingša?” vprašam radovedno.

“Hči Nedšir-beja.”

“Mojega sovražnika?” vprašam presenečen.

“Gospod, hči je boljša kot oče.”

“Toda ali me bo hotela peljati, če ji je znano, da je v mojo korist in škodo njenega očeta?”

“Gotovo. Ona je ljubljenska Mare Durime in z njo sem govorila o tujem emirju, ki je premagal strup, in ktereга orožju se ne more nihče ustaviti. Ali naj jo pokličem, emir?”

“Da, če ni preveč nevarno.”

“Toda prej te moram zopet zvezati, dokler se ne vrnem.”

“Le!”

Brez odpora se pustim zvezati, nakar starka odide iz koč. Kmalu se vrne in pove, da Ingša pride takoj. Madana mi zopet razveže roke, in vprašam jo, če je bila v vasi.

“Toda, kaj če so te videli? Ti moraš vendar mene čuvati!”

“Naši možje so odšli vsi v boj, in ženske, ki so me videle, me ne bodo izdale.”

“Kje so možje?”

“Odšli so proti Licanu.”

“Kaj delajo tam?”

“Vprašala nisem. Kaj mene briga, kaj počenjajo možje! Ko pride Ingša, ti mogoče vse pove.”

Starka se vsede zopet pred vrata. Čez nekaj časa pa hipno vstane in hiti nasproti neki osebi. Pred kočo začujem tiho šepetanje, in potem pa zatemni uhod koč postava “Bisernice”.

Takoj prvi pogled na deklico me je prepričal, da zasluži svoje ime. Deklica je bila stara morda kakih devetnajst let, krepkega stasa, močnih prs, in ljubkega obraza.

“Salam, emir!” pozdravi skoro s tihim glasom.

“Salam,” odvrnem. “Ali si ti Ingša, hči Nedšir-beja?”

“Da, gospod.”

“Oprosti, ker te ne morem dostojno pozdraviti. Privezan sem za kol.”

“Ali te ni Madana že odvezala?”

“Samo roke.”

Ingša se pripogne k meni, da me popolnoma odveže, vendar ji ubranim:

“Hvala ti, Ingša. Toda prosim te, da me ne razvežeš popolnoma, ker če kdo pride, me ne morete hitro zvezati.”

“Madana mi je povedala vse,” reče Ingša. “Gospod, tvoja dobrota je prevelika. Uboga, priprosta deklica sem, ktere oče te je smrtno razžalil.”

“Morebiti mu zaradi tebe odpustim.”

“Ne radi mene, temveč radi moje matere, gospod. On ni moj pravi oče; prvi mož moje matere je že umrl.”

“Ubogi otrok! In drugi mož tvoje matere je gotovo strog in surov?”

Ingši se zasvetijo oči.

“Strog in surov? Gospod, tega se on ne drzne! Toda on zaničuje svojo

ženo in svoje hčerke; on ne vidi in ne sliši, da smo v hiši; on ne mara, da ga ljubimo — torej ni greh, če te spremljam k ru 'i kulian."

"In kdaj se to zgodi?"

"Ravno o polnoči moramo biti na gori."

"In duh stanuje v votlini?"

"Da. Prvi dan družega tedna v mesecu se prikaže ob polnoči."

"Kako se pa prepričate, da je navzoč?"

"Vsak mora prinesiti luč s seboj. Luč se postavi pred uhom v votlino; če gori nadalje, duha ni tam; če pa ugasne, je duh v votlini. Nato mora oseba stopiti tri korake daleč v votlino in povedati kar želi."

"V kakih zadevah se sme govoriti z duhom?"

"V vseh. Lahko ga prosiš, lahko mu tudi potožiš svoje nadloge, ali pa vprašaš za dober svet."

"Toda jaz menim, da duh ne govori! Kako pa vam odgovarja?"

"Ko je oseba povedala svojo prošnjo ali željo, gre nazaj do podobne in čaka nekoliko časa. Če začne svetilka zopet goreti, je prošnja spolnjena, in večkrat že v prvi noči dobe ljudje sporočilo, ktereга pričakujejo."

"O kateri podobi si prej govorila?"

"Pred votlino stoji velik drog, na katerem je pritrjena podoba matere božje. Duh skazuje velike dobrote v celi okolici. Revne osrečuje in svetuje bogatim; slabe čuva, in grozi mogočnim; dobri mu zaupa, in hudobni se ga boji. Če prosim očeta, da te osvobodi, se mi bo smejal; če mu pa duh zapove, ga bo poslušal."

"Ali si že bila po noči v votlini?"

"Že večkrat. Prosila sem za mojo mater in očeta."

"Ali je bila prošnja uslišana?"

"Da."

"Ali poznaš Maro Durime?"

"Odkar živim jo poznam."

"Ali je večkrat pri vas?"

"Da, gospod. Z njo grem v gore, kjer nabiramo zdravilna zelišča, ali pa obiskujemo bolnike, ki potrebujejo pomoči."

"Kje stanuje Mara Durime?"

"Nihče ne ve. Dobrodošla je povsod, kamor pride."

"Slišal sem, da ima obilno premoženje; kje neki ga skriva?"

"Nekteri trdijo, da je svoje zlato v zemljo zakopala. Zopet drugi so mnenja, da ima moč čez podzemske duhove, ki ji morajo prinesiti toliko denarja, kot ga potrebuje. Toda ali nisi lačen, gospod? Madana mi je povedala, da nisi hotel jesti. Menila sem, da te pripeljejo k nam, vendar oče nam ne zaupa in ukazal je, da te čuva Madana, ktere mož je najboljši tovariš mojega očeta."

"In kam so odšli možje vaše vasi?"

"Proti Licanu."

"Kaj delajo tam?"

"Ne vem."

"Ali ne moreš zvedeti?"

“Mogoče. Vendar povej, gospod, če hočeš jesti?”

“Odkritosrečno povem, da moj želodec ne prebavi polžev in česnja.”

“Ah, emir, prinesem ti jedil iz naše hiše; v eni uri se znoči, torej moram hiteti da vse pripravim!”

Ingša odide, in v preteku deset minut pridrvi Madana, ki je deklico spremljala, brez sape nazaj.

“Zvezati te moram!” zakliče. “Moj mož, katerega je Nedšir-bej poslal, prihaja. On ne sme vedeti, da smo se razgovarjali. Nikar me ne izdaj!”

Starka me zveže in se vsede pred uhodom na tla. Njeno staro, gubasto obličje je dobilo sovražen, skoro strupen izraz.

Še nekaj sekund, in zunaj začujem kopitanje; v kočo stopi mož, precej suhe postave, ki je bil po svoji zunanosti precej podoben dobri “Peteršiljki”. Brez podrava stopi k meni, preišče vezi, nakar reče svoji ženi:

“Pojdi ven in ne poslušaj!”

Madana odide ven in mož se vsede poleg mene. Bil sem res radoveden, kaj mi pove gospod Peteršilj, ki je glede “blagodejnega” smradu gospo Peteršiljko še nadkriloval.

“Kako se imenuješ?” me vpraša.

Seveda mu ne odgovorim.

“Ali si gluha? Svoje ime mi povej!”

Zopet molčim.

“Človek, ali boš odgovarjal?”

Po teh besedah me brene v stran. Z rokami si sicer nisem mogel pomagati; toda noge sem imel toliko proste, da možu teoretično dokažen, kaj mislim o njem; zvezani kolena stisnem k sebi in sunem z vso silo moža poleg mene, da prileti precej trdo ob zid; njegove kosti so pa bile najbrž iz kamna; mož pogleda namreč na isti del telesa, kamor je priletel in reče dobrodušno:

“Človek, tega se ne drzni več!”

“Govori uljudno, in tudi jaz bom uljudno odgovarjal,” mu odvrnem.

“Kdo si ti?”

“Hrani enaka vprašanja! Kdo sem, ti je že zdavnej znano.”

“Kaj si hotel v Licanu?”

“Tebe nič ne briga.”

“Kaj si iskal pri bervardskih Kurdih?”

“Tebi nič mar.”

“Kje je tvoj črni konj?”

“V dobrih rokah.”

“Kje imaš svoje reči?”

“Tam, kjer jih ti ne boš izvohal.”

“Ali si bogat? Ali moreš plačati odškodnino?”

“Stopi bližje, če jo hočeš imeti. Zapomni si mož, jaz sem svoboden človek ti si pa podložnik svojega beja. Meni pristoja pravica vprašati, in ti moraš odgovarjati.”

Mož si vendar premisli, da je tako bolje; po daljšem molku namreč reče:

“Torej vprašaj!”

“Kje je Nedšir-bej?”

“Zakaj vprašuješ po njem?”

“Ker me je on napadel.”

“Motiš se!”

“Ne laži!”

“In vseeno se motiš. Saj niti ne veš, kje se nahajaš!”

“Ali res meniš, da boš mene varal? Kje drugje sem kot v Šordu. Na desno od tukaj je Lican, na levi Raola, in na višini bližnje gore stanuje ru 'i kulian.”

Mož se začudi, ko mu slednje omenim in vpraša:

“Kdo ti je pripovedoval o duhu votline?”

“Več vem kot vi vsi drugi, ki stanujete v tej dolini.”

Zopet se je pokazal čuden upljiv, ki ga je ime Mare Durime uživalo v teh krajih.

“Torej povej, kar veš!” nadaljuje mož.

“Vi vsi skupaj niste vredni, da vam pripovedujem o duhu votline. Zakaj ste me napadli in ujeli?”

“Od tebe zahtevamo tvojega konja.”

“Dalje!”

“Tvoje orožje.”

“Naprej!”

“Vse tvoje stvari.”

“In kaj še?”

“Vse, kar nosijo tvoji spremljevalci s seboj.”

“Mož, ti si precej ponižen s svojimi zahtevami.”

“In potem te spustimo.”

“Misliš? Ne vrjамem, ker vi boste še več zahtevali.”

“Ničesar družega kot da meleku zapoveš, da ne izroči beja iz Gumri.”

“Zapovem? Ali si blazen starec! Meniš, da morem jaz zapovedovati meleku v Licanu, kaj naj dela, in ali mi hočeš ti zapovedovati, kaj naj jaz delam, ti črv, ktereга se z nogami suva.”

“Gospod, nikar ne psuj!”

“Govorim le resnico. Sramuj se, človek! Imenuješ se kristijana, vendar si navaden ropar in tat. Tudi jaz sem kristijan in pri vseh kristijanih hočem pripovedovati, da so nestorijanci slabši kot kurdski razbojniki. Bervari so me z veseljem sprejeli, mene kristijana; kristijani iz Šorda pa so me zahrbtno napadli in oropali.”

“Torej vedi, da pridem šele jutri. Med tem ne boš videl nikogar družega kot mojo ženo, ki ti tudi jesti ne sme izročiti. Lakota te bo spreobrnila. In ker si me sunil z nogami, mene kristijana, boš moral trpeti tudi žejo.”

Vodo izlije iz lonca, in ko se še enkrat namrdne proti meni, odide ven. Slišim ga še, kako se prepira zunaj s svojo ženo in ji nekaj zapoveduje pač pa zasede konja in odjaha.

Sedaj sem vedel, zakaj so me prijeli. Nedšir-bej bi se rad bojeval s Kurdi, in ker sem bil jaz za mir, se je hotel mene iznebiti; poleg tega je po tem potu tudi po ceni prišel do moje lastnine.

Kmalu vstopi Madana.

“Ali te je razžalil, gospod?” me vpraša.

“Ne govori o tem!”

“Emir, nikar se ne jezi! Bej mu je zapovedal, in njegovo povelje je moral spolniti. Meni je še posebej naročil, naj ne govorim nobene besede s teboj in naj ti ne dam niti hrane niti pijače.”

“Kdaj se vrne?”

“Šele jutri. Še to noč mora namreč v Murgi.”

“Pridejo morda med tem drugi možje k meni?”

“Ne vrjamem. Samo nekteri vedo, kje se nahajaš. Grdun je zlil vodo iz vrča; takoj grem k vodnjaku, da prinesem druge.”

Peteršiljka res odide ven, in ko se vrne, prinese s seboj tudi nekaj trsk, da razsvetli kočo, ker se je že pričelo temniti. Komaj je prižgala prvo trsko, ko začujem zunaj korake. Sreča, da me Madana še ni odvezala. Toda kaj je to? To hlastno hropenje je prihajalo od psa, ki je po vsej sili hotel napprej — kratek, zategnjen glas — ah, spoznal sem ga, ker sem že toliko krat čul.

“Dojan!” zakličem z veselim glasom.

Glasno lajanje in človeški glas zaslišim hkrati; nato pa pridrvi pes v velikanskih skokih v kočo, podere dobro “Peteršiljko” na tla, ter veselja tuleč plane na mene. Zajedno pa se prikaže pri vratih grozeča cev puške, in neki glas vpraša:

“Sidi, ali si ti notri?”

“Da, Halef!”

“Ali je nevarno?”

“Ne. Le vstopi brez skrbi.”

Nato pa porine mali hadži najprvo svojo puško, potem svojo šestkocinasto brado in naposled sam sebe v kočo.

“Hamdulilah, sidi, da sem te dobil! Klako si prišel v to tujo — — — mašalah, ujet si, zvezan? Od tega zmaja? Pojdi v peklo, ti izvržek vse gndobe!”

Halef, grozno razjarjen, potegne nož izza pasa.

“Stoj, Halef,” zapovem. “Jaz sem sicer ujet, toda ta žena je moja prijateljica. Ona bi me rešila, tudi če ti nebi prišel.”

“Tebe? Rešila, sidi?”

“Da. O načrtu sva se že pogovarjala.”

“In jaz sem jo hotel umoriti!” — Halef se obrne žarečega obraza proti “Peteršiljki”: “Hvala bodi Alahu, ker je ustvaril tebe, ti najlepša izmed žensk v Kurdistanu! Tvoji lasje so kot svila, tvoja koža kot rob jutranje zarje, in tvoje oči se svetijo kot zvezde na nebu. Znaj, ti prekrasna: jaz sem hadži Halef Omar ben hadži Abul Abbas ibn hadži Davud al Gosara! Ti si mojega prijatelja in zapovednika razveseljevala z dobroto svojega srea, in zato — — —”

“Stoj, Halef!” ga prekinem. “Ta ženska ne razume arabščine; ona govori samo kurdsko.”

Nato je pa poiskal Halef vse kurdske besede, ktere je ulovil tekom svojega bivanja med Kurdi in zatrjeval sladki “Peteršiljki” svojo ljubezen, in da se more zanesti na njegovo prijateljstvo do konca njenega življenja. Ker ga Madana najbrž ni dosti umela, mu pomagam jaz iz zadrege in ji rečem:

“Madana, danes si mi pripovedovala o mojem služabniku, ki je bil z menoj, ko sem ozdravil deklico, v Amadiji. To je oni Halef. Našel je mojo sled in prišel sem, da me reši.”

“Ah, gospod, kaj storiš sedaj? Ali pobegneš?”

“Bodi brez skrbi! Ničesar ne naredim ne da bi tebe prej vprašal za svet. Le vsedi se!”

Medtem je Halef prerezal moje vezi in se vsedel poleg mene. Bil sem rešen in varen, ker s Halefom in mojim psom se nisem nikogar ustrašil.

“Sidi, pripoveduj!” začne Halef.

Povem mu vse, kar se mi je pripetilo, seveda v pretrganih stavkih, ker Halef se je ves čas pridušal in jezil na moje napadalce. Konečno pa reče:

“Sidi, da sem jaz paša, bi Madano obdaril in oženil se z Ingšo. Ker pa nisem paša, in sem že oženjen z Hano, ti svetujem: Vzemi ti “Biser-nico” za ženo! Velika je in močna kot ti!”

“Bom najprvo premislil,” odvrnem smeje. “Toda povej mi vendar, kako je v Licanu, in kako si prišel na mojo sled?”

“Ah, sidi, kakšne zmešnjave so nastale! Zgodilo se je, kar si rekel: Nestorijanci so se umaknili za reko in pričakovali tvojega povratka. Toda ti nisi prišel — — —”

“Ali ni dospel v Lican Mohamed Emin?”

“Prišel je; toda ko je jahal čez most, bi bil skoro ustreljen; spoznal sem ga še ob pravem času. Pripovedoval je, da so vas med potjo napadli. Njegov konj je zdivjal in pobegnil. Ko ga je pozneje umiril, je jahal nazaj, videl tvojega konja, toda ti si zginil.”

“Ali ni hitel h Kurdom na pomoč?”

“Nikakor ne, sidi. Menil je, da so vam Kurdje na tihem sledili in vas napadli, ker je bil prepričan, da je gojil njih načelnik kiaja zahrbtnje načrte. Mohamed je torej hitel v Lican, da tam dobi pomoč.”

“In vi ste prišli v zadrego?”

“Jaz ne, sidi, toda drugi. Vedel sem, kaj moram storiti in sem se pozneje tudi prepričal, da sem pravo zadel. Nestorijanci pa so se zbrali k posvetovanju in sklenili, da odpošljejo h Kurdom posebno poslanstvo, ki je imelo nalog zahtevati od njih tebe ali pa tvoje truplo.”

“Hvala Bogu, da tako daleč ni prišlo.”

“Gospod, da so oni tebe umorili: — pri Alahu, preje ne bi šel iz te dežele, dokler ne bi vse berverske Kurde postreljal. Tebi je znano da te ljubim.”

“Vem, moj ljubi Halef. Toda pripoveduj naprej!”

“Kurdi so naše poslance zelo slabo sprejeli — — —”

“In kdo je opravljajal poslansko službo?”

“Mohamed Emin, dva Kurda, ktera so nestorijanci zajedno z bejem ujeli, melekov pisar in neki nestorijanec, ki je znal govoriti arabsko, da je tolmačil Mohamedu. Najprvo Kurdje niso hoteli verjeti, da si bil ti napaden; menili so, da jih hoče melek prevarati. Ko so pa videli mrtvega konja, so vrjeli. Nato so pa začeli Kurdje trditi, da so te napadli in umorili nestorijanci, ker jim je bilo znano, da si posrednik miru. Poslanci so hiteli semtertja ter prinašali poročila. Prišel je tudi Nedšir-bej, ki je trdil, da so te bervarski Kurdje ustrelili; videl je sam, kako so te napadli, ker je stal na drugem bregu reke, in ni mogel na pomoč — — —”

“Lopov!”

“Da, lopov je, sidi! Toda dobil bo svoje plačilo. Skoro bi prišlo do boja med Kurdi in nestorijanci, ko sem šel jaz k meleku, ki je bil ravno pri beju in ga prosil, da sklenejo za toliko časa premirje, dokler te jaz ne poiščem. Rekli so mi, da je to nemogoče, toda ko sem jim pokazal psa, so mi verjeli. Poslali so zadnje poslanstvo h Kurdom, kateremu sem se tudi jaz pridružil. Kurdi so se dali pregovoriti, da odnehajo od boja do drugega jutra; če te do jutra ne dobim, bi se pričel bojni ples.”

“No in ti?”

“Šel sem s psom do mesta, kjer je poginil tvoj konj. Dojan je dobil takoj tvojo sled in me vlekel proti reki. Bilo mi je jasno, da so te prepe-ljali čez reko. Ker se je že večerilo, sem brez pomisleka slekel obleko in plaval za psom.”

“Ali si takoj dobil sled?”

“Da, sidi. Pes me je vlekel naprej, in sedaj sem pri tebi, efendi.”

“Halef, tega ti nikdar ne pozabim.”

“Molči, gospod! Ravno isto bi ti storil za mene.”

“Kaj pravi Anglež?”

“Sicer nihče ne razume njegovega jezika, toda ko je zvedel, da si ujet, je skoro zdívil in delal obraze kot napadeni lev.”

“Ali ve Nedšir-bej, da si me šel iskat s psom?”

“Ne, ker je že prej odšel.”

“Ali si spotoma srečal ljudi?”

“Nikogar. Pes me je vodil po potu, kjer najbrž nihče ne hodi.”

“Kje je moj vranec?”

“Na melekovem dvorišču. Izročil sem ga Hadedinu.”

“Torej je v dobrih rokah.”

Tu začujem lahne korake pred vratmi. Halef zgrabi za orožje, in Dojan se pripravi na skok. Vendar oba pomirim, ker v kočo stopi Ingša. Deklica začudeno obstoji pri vratih, ko zagleda mojega Halefa in psa.

“Nikar se ne boj,” ji zakličem, “ta mož je moj prijatelj.”

“Kako je pa prišel k tebi?”

“Poiskal me je s pomočjo mojega psa, da me reši.”

“Torej nas hočeš zapustiti?”

“Sedaj še ne.”

“Ali še potrebuješ ru 'i kulian?”

“Da. Ali me hočeš peljati k njemu?”

“Rada, emir. Prinesla sem ti hrane in pijače. Toda za dva ne bo dovolj in za žival sploh ne bo ničesar ostalo.”

V naročju je namreč držala Ingša pleteno košaro z jedili, ki je bila dobro založena. Pet ljudi bi se lahko do sitega najedlo.

“Le ne skrbi, ti dobrotnica moja,” odvrnem; “še preveč bo za vse nas. Ti in Madana boste jedli z nami.”

“Gospod, me smo ženske!”

“V moji domovini ne zaničujemo žensk. Pri nas so kras hiše in ponos prebivalcev ter zavzemajo povsod častno mesto.”

“Ah, emir, kako srečne so vaše ženske!”

“Toda jesti morajo z lopatami,” prekine Ingšo “Peteršiljka” skoro s sočutnim glasom.

“No,” zavrnem Madano, “če bi jedli z lopatami, bi morali imeti ljudje pač velikanska usta. Rad ti pokažem s kakimi “lopatami” mi uživamo hrano, če prideš jutri z Ingšo v Lican.”

“In kdaj odpotuješ, gospod?”

“Kakor bo določil ru 'i kulian. Vendar vsedimo se in povžimo v miru hrano, ki nam jo je preskrbela Ingša.”

Svojo prošnjo moram dvakrat ponoviti, predno se ženske res pripravijo k jedi. Halef je dosedaj molčal in neprestano opazoval lepo deklico. Konečno pa globoko vzdihne in reče arabsko:

“Sidi, prav imaš!”

“Zakaj?”

“Četudi sem jaz paša, Ingša ni za mene. Vzemi jo ti, sidi! Lepša je kot vse druge, kar sem jih videl.”

“Najbrž ima že fanta, ki jo ljubi.”

“Vprašaj jo, sidi!”

“To ne gre, moj ljubi hadži Halef; mislila bi, da sem neuljuden in usiljiv.”

Ingša je opazila, da govorimo o njej; zato se obrnem k njej in rečem:

“Moj Halef je že tvoj dober prijatelj.”

“Kaj meniš s tem, emir?”

“Halef je moj sluga in prijatelj, o katerem ti je Mara Durime pripovedovala. Vsi drugi so mislili, da sem bil umorjen, in le Halef se je drznil iti za mojim sledom, da me poišče.”

“Majhen, toda zvest in pogumen mož je,” reče Ingša in Halefa ljubezno pogleda.”

“Kaj govori o meni?” reče Halef, ko je opazil Ingšin pogled.

“Rekla je, da si zvest in pogumen mož.”

“Sidi, povej ji, da je lepa in dobra deklica, samo škoda, ker sem jaz tako majhen in nisem paša.”

Ko deklici Halefove besede pretolmačim, ji ponudi slednji svojo roko, v katero ona smeje seže. Njen obraz je pri tem tako ljubko odseval, da mi

je bilo resnično žal za deklico, ki ji je bilo usojeno žalostno in tiho življenje v tej deželi.

“Ali imaš kako željo, katero lahko spolnem?” vprašam lepo Ingšo.

Nekaj sekund mi gleda v obraz, nakar odgovori:

“Da, emir, eno željo imam.”

“Govori!”

“Emir, mnogo bom mislila na tebe. Ali se boš tudi ti mene spominjal?”

“Večkrat, zelo pogostoma!”

“Ali sije tudi pri vas luna kot pri nas?”

“Ravno tako.”

“Gospod, poglej vsak večer na luno; tam zgoraj bodo najini očesi odsevali.”

Moral sem ponuditi roko ljubki deklici.

“Da, storil bom, kot si mi naročila — spominjati se te hočem vsak večer. Kadar zagledaš luno, spomni se, da moje oči gledajo na njo in ti pošiljajo pozdrave.”

“In moje tebi!”

Nato pa utihne pogovor, ker smo skoro že prišli do elegije. Vendar tekom časa pričnemo zopet kramljati, in Ingša celo prva vpraša:

“Ali gre tvoj služabnik tudi s teboj v votlino, gospod?”

“Ne. Vrne se v Lican, da pomiri moje tovariše. Kakor mi je Halef povedal, so Kurdi in nestorijanci sklenili do jutri opoldne premirje. Tvoj oče, Nedšir-bej je pa proti miru; on se hoče bojevati s Kurdi; dasi vas je sedaj več kot Kurdov, vendar jih ne boste premagali; ko se vname boj, prihite Kurdi od vseh strani in vas uničijo; nastalo bo še hujše klanje kot svoje dni pod Beder-kanom. Nestorijanci bodo uničeni s ženami in otroci. Če je pomoč mogoča, jo moramo iskati pri ru 'i kulian.”

Z večerjo smo bili gotovi, torej vprašam Halefa:

“Ali lahko prideš nazaj v Lican, ne da bi te spotoma kdo opazil?”

Ko pritrdi, nadaljujem:

“Pojdi k melemu in beju iz Gumri in povej jim, kje in kako si me dobil.”

“Ali naj povem tudi, kdo te je napadel?”

“Da. Nedšir-bej me je ujel, da ne morem posredovati v svrhu miru. Za mojo prostost zahteva mojega konja, orožje in vse premoženje mojih tovarišev.”

“Satan naj ga vzame!”

“Vidiš, da so mi že vse vzeli. Pusti svoje pištole in svoj nož pri meni. Tudi psa obdržim jaz.”

“Vzemi še puško, sidi! Tudi brez orožja pridem lahko v Lican.”

“Puška bi me ovirala. Povej melemu in beju iz Gumri, da je Nedšir-bej razposlal na vse kraje svoje poslanece, ki ščuvajo ljudi na vojno. Reci melemu, naj ga takoj prime, če ga vidi.”

“Sidi, želim samo, da spotoma srečam tega človeka; poznam ga, in če mi pride v roke, ga takoj zadavim.”

“Ti sam? Raje ga pusti, ker on je premočan za tebe!”

Mali mož se pa dvigne z obrazom razžaljenega, se možko razkorači pred menoj in reče:

“Premočan za mene? Kaj vendar misliš, sidi, in kam je prišla tvoja vedno bistra pamet! Ali nisem premagal Abu Seifa, Očeta sablje? Ali nisem zvršil še veliko drugih, velikih del? Kaj je Nedšir-bej napram hadži Halef Omarju? Slepa žaba, hroma lisica, ktero poteptam takoj, ko jo zagledam. Ti si Kara ben Nems, junak iz Frankistana; ali naj se jaz, tvoj prijatelj in spremljevalec bojim umazanega nestorijanca? Ah, sidi, kako si čuden!”

“Le čudi se, toda previden bodi. Najprvo skrbi, da prideš srečno v Lican, kjer te čaka važna naloga.”

“In če me tam vprašajo, kdaj prideš ti, kaj naj jim odgovorim?”

“Povej jim, da sem jutri zjutraj pri njih.”

“Torej vzemi pištole, nož in kroglice, in Alah naj te čuva!”

Nato pa stopi k Ingši in ponudi roko:

“Zdravstvuj, ti najlepša med lepimi! Gotovo se zopet vidiva!”

Tudi dobri “Peteršiljki” ponudi roko:

“Zdravstvuj tudi ti, ljubezniva nestorijanska mama! Moji trenutki pri tebi so bili sladki, in če si želiš žlice, ti jo naredim, da se spominjaš svojega prijatelja, ki sedaj odhaja. Salam, ti pametna, zvesta, salam!”

Obe ženski sicer nista razumeli, kaj je Halef govoril, vendar sta se mu prijazno smehljale, in Madana je zapustila celo kočo z njim, da ga nekoliko spremlja.

Tudi jaz pogledam ven iz koč, da po stališču zvezd spoznam, koliko je ura. Bilo je okoli desete.

“Še dve uri do polnoči. Kdaj odidemo?” vprašam deklico, ki je ostala pri meni.

“Čez eno uro.”

“Moj čas je zelo dragocen. Ali ne bi mogli z duhom votline prej govoriti?”

“Pravi čas je o polnoči. Duh je jezen, če se ga moti pred tem časom.”

“Na mene ne bode jezen.”

“Ali si prepričan?”

“Gotovo.”

“Torej idemo takoj, ko se vrne Madana.”

“Imaš luč s seboj?”

Ingša pokaže na nekoliko trsk, ki so bile prepojene z jarčevim lojem. Tudi neke vrste žveplenke je imela s seboj. Nato pa me vpraša:

“Gospod, neko prošnjo imam do tebe!”

“Govori!”

“Ali boš oprostil mojemu očetu?”

“Da, radi tebe.”

“Toda melek bo nanj jezen.”

“Pomiriti ga hočem jaz.”

“Ah, kako sem ti hvaležna, emir!”

“Ali nisi zvedela, kdo je vzel moje orožje in vso mojo lastnino, katero so mi pobrali pri napadu?”

“Ne. Toda najbrž je oče vse spravil.”

“In kje hrani enake stvari?”

“Domov ni ničesar prinesel, ker bi sicer zapazila.”

V tem se vrne Madana.

“Gospod,” reče, “tvoj služabnik je zelo pameten in uljuden mož.”

“Zakaj?”

“Nekaj mi je dal, kar že dolgo nisem dobila: — epiš, velik in dober epiš.” (Epiš je poljub.)

No, kdo bi si mislil kaj enakega o Halefu. Halef in poljub? In poljubiti to staro, dišečo “Peteršiljko?” Poljub na usta, kjer so zginjevali polži in česen? Skoro nisem mogel verjeti, raditega vprašam:

“Epiš? Kam te je poljubil?”

Madana razprostre svoje zagorele prste na desni roki in reče:

“Na to roko, gospod. Bil je imeniten poljub, ki se sicer pristoja samo bogati, lepi deklici. Tvoj sluga je mož, ktereга uljudnost hočem povsod slaviti.”

Torej na roko je Halef poljubil starko!

“Lahko si ponosna, Madana,” ji odgovorim. “Sree hadži Halefa bije polno hvaležnosti za tebe, ker si me tako prijazno sprejela. Tudi jaz hočem biti uljuden in hvaležen.” — Madana se premakne kot bi mi hotela ponuditi svoje dišeče prste v poljub, radi česar hitro pristavim: “samo počakati moraš, da pridem zopet v Lican.”

“Čakala bodem, gospod!”

“Z Ingšo greva sedaj proti votlini. Kaj narediš, če pride med tem kdo k tebi in vpraša po meni?”

“Emir, svetuj mi!”

“Če ostaneš v koči, te zadene jeza tvojega moža, ko se vrne; najboljšje je, da se skriješ.”

“Ubogala bom tvoj nasvet in se skrila na mestu, kjer bom lahko pazila na kočo in objednem zapazila, kdaj se vrneš z Ingšo.”

“Torej pojdiva, Ingša!”

Orožje vtaknem za pas in privežem psu vrvico okoli vratu.

Deklica stopa naprej, jaz pa za njo. Pot naju je vodila po precej strmeh klancu, ki je kaj gosto zaraščen z listnatimi drevmi, da sem moral z Ingšo prav tesno stopati, sicer bi se zgubil med temnim drevjem.

Konečno pa se drevje umakne grmovju, ki tudi polagoma zgine. Z deklico korakam čez neko skalnato sedlo, ki je vodilo na vrhunec gore.

“Čuvaj se, gospod,” me svari deklica, “od sedaj naprej je pot vedno bolj težavna in nevarna.”

“Torej stari ljudje, ki hočejo k duhu v votlini, ne morejo korakati po tej poti?”

“Ah, emir, stari ljudje gredo po drugi poti, dasi naredijo precej velik ovinek.”

Tako plezava naprej med kamenjem; deklica se je držala moje roke in jaz njene, dokler končno ne prideva do velikanskih kosov skal in pečin, kjer je bil najbrž cilj najinega potovanja, ki je trajalo že dobre pol ure.

Skale so tvorile neke vrste prehod, kjer v ozadju zapazim temno steno. Ingša obstane.

“Tam je,” reče in pokaže na temno steno. “Pojdi naravnost do one stene, kjer boš opazil malo odprtino, kjer prižgi luč in jo postavi v odprtino. Nato se pa vrni k meni nazaj.”

“Ali lahko vidim luč od tukaj?”

“Da. Toda zastonj bo gorela, ker še ni polnoč in duh se ne prikaže prej.”

“Hočem poskusiti. Tu je vrstica mojega psa; drži ga, dokler se ne vrnem in položi mu svojo roko na glavo.”

Trsko vzamem v roko in korakam naprej. Skrivnostni čuti so me vznemirjali, in ni čuda; saj sem bil na potu do “votlinskega duha”, kot se skrivnostno nazivlje oseba, ki igra njegovo ulogo.

Kmalu dosežem kamenito steno in zagledam votlino, ktere uhod je bil prav toliko visok, da sem z glavo dosegel strop. Nekaj časa napeto poslušam, in ko ničesar ne čujem postavim luč v duplizo.

Vrnem se k Ingši. Rad priznam, da ni baš prijetno delo, plezati ob polnočni uri na strmo goro v svrhu pogovarjanja z duhovi.

“Luč gori. Čakaj, morebiti takoj ugasne,” reče Ingša.

“Niti najmanjšega veterca ni v ozračju; če luč ugasne, mora biti ru'i kulian gotovo navzoč.”

“Glej!” zakliče deklica in me prime za roko. “Luč je ugasnila!”

“Torej grem tja!”

“In jaz te hočem na tem mestu počakati.”

Ko pridem zopet do votline, se sklonem, da pobrem luč — ki je v veliko moje začudenje zginila. Slutil sem, da mora biti duh čisto v bližini, da sliši vsako besedico. Kdo drugi bi na mojem mestu izpovedal svojo prošnjo ali željo, nakar bi se umaknil; jaz sem pa nekaj drugega nameraval. Stopim še dva koraka v votlino in zakličem:

“Ru 'i kulian!”

Nobenega odgovora.

“Mara Durime!”

Zopet vse tiho.

“Mara Durime, bodi brez skrbi; tvoje skrivnosti nečem izdati. Zdravnik sem iz Frankistana, ki je ozdravel tvojo unukinjo v Amadiji; s teboj moram govoriti v jako nujni zadevi.”

Nisem se motil; ob strani začujem nekaj šum, kot bi kdo vstal; vendar pa preteče še nekaj sekund, predno dobim odgovor; neki glas zakliče blizu mene:

“Ali si res emir in zdravnik iz Frankistana?”

“Da. Zaupaj mi! Slutil sem že prej, da si ti ru 'i kulian, vendar hočem to skrivnost obdržati za sebe.”

“Tvoj glas se mu zdi znan, toda videti te ne morem.”

“Torej zahtevaj kako znamenje od mene!”

“Dobro! Kaj je imel turški zdravnik v svojem amuletu, s katerim je hotel ozdraveti zastrupljeno deklico?”

“Mrtvo muho.”

“Emir, res si ti. Kdo ti je pokazal mojo votlino?”

“Ingša, hči Nedšir-beja. Zunaj stoji in čaka na mene.”

“Pojdi še štiri korake naprej!”

Njeno povelje takoj spolnem in kmalu začutim, kako me prime njena roka, ki me hitro potegne v neko razpoklino in po nekem skalnatem hodniku naprej.

“Čakaj tu, da užgem svetilnico.”

Trenutek pozneje se razlije po votlini svečina luč in pred seboj zagledam postavo Mare Durime, ki je bila zavita v dolg, črn plašč, iz katerega je gledal njen suhi obraz kot mrtvaška glava. Snežnobeli lasje so ji pa viseli po hrbtu navzdol skoro do tal. Z lučjo mi posveti v obraz.

“Da, res si pravi emir. Hvala ti, ker si prišel. Toda živi duši ne smeš povedati, kdo je duh votline!”

“Molčal bom.”

“Kaj te je pripeljalo k meni?”

“Nestorijancem preti velika poguba, katero moreš samo ti preprečiti. Ali imaš čas, da me poslušаш?”

“Da. Le vsedi se poleg mene.”

V bližini opazim na tleh velik kamen, na katerem sta lahko dva sedela. Na njem je pač “duh votline” običajno počival. Vsedevala se torej in starica postavi luč pred naju, nakar reče s skrbnim glasom:

“Oznanjaš mi veliko nesrečo. Govori, gospod!”

“Ali ti je znano, da je melek iz Licana ujel beja iz Gumri?”

“Sveta mati božja, ali je res?” zakliče neznansko prestrašena.

“Da. Jaz sam sem bil takrat pri beju gost in zajedno z njim ujet.”

“In jaz niti besedice ne vem o tem! Zadnje dni sem se mudila v Hajšadu in Biridšai in šele danes sem prišla čez gore sem.”

“Sedaj so pa prišli bervarski Kurdje pred Lican, in jutri se vname najbrž velika bitka.”

“Ah, vi nespametniki, ki ljubite sovraštvo in sovražite ljubezen! Ali zopet voda rudeči od krvi umorjenih in ali naj se zopet dežela sveti v požarju požganih stanovališč? Pripoveduj, gospod! Moja moč je večja, kot misliš. Morebiti še ni prepozno.”

S pridušeno sapo posluša, kar ji pripovedujem. Bilo mi je kot bi sedela smrt ob moji strani, vendar je zaviselo od tega sključenega skrivnostnega bitja veliko sto življenj. Noben ud njenega telesa se ni premaknil, niti ne zaplapolal njen plašč; takoj pa ko sem bil gotov z govorom, plane nakvišku.

“Emir, še je čas. Ali mi hočeš pomagati?”

“Rad.”

“Vem, da bi še rad pripovedoval svoje dogodke, žal, da sedaj ni časa. Duh votline je bil mutast od pamtiveka; še nikdar ga ni nihče slišal govoriti; danes pa bo govoril, danes mora govoriti. Naj te Ingša takoj pelje v Lican. Melek, bej iz Gumri in Nedšir-bej naj pridejo takoj k ru 'i kulian.”

“Ali bodo slušali?”

“Veruj mi, ubogali bodo, ker morajo ubogati!”

“Toda kje naj dobim Nedšir-beja?”

“Emir, znano mi je, da se ti vse posreči. Tudi on mora priti k meni. Tu hočem čakati na vse tri.”

“Vprašali me bodo, kdo mi je naročil, naj se podajo k ru 'i kulian. Odgovoril jim bom ru 'i kulian, kaj ne?”

“Da. Možje ne smejo zvedeti, kdo je pravzaprav duh votline.”

“Ali naj tudi jaz pridem z njimi?”

“Lahko jih spremljaš na goro, toda v votlino ne smeš stopiti. Kar bom govorila z njimi, ne sme nihče drug slišati. Povej jim, naj takoj stopijo v votlino, ko pridejo na goro, in naj korakajo toliko časa naprej, dokler ne pridejo do razsvetljenega prostora.”

“Ali lahko dosežeš, da dobim svoje reči, ktere so mi odvzeli, zopet nazaj?”

“Da, le brez skrbi bodi. Toda pojdi sedaj; jutri se vidimo zopet in potem lahko govoriš z Maro Durine dokler hočeš.”

Zapustim skrivnostno votlino in dobim Ingšo še ravno na onem mestu, kjer sem jo zapustil.

“Dolgo si se mudil, gospod,” mi reče.

“Torej korakajva tem hitreje domov.”

“Toda počakati moraš, če se tvoja luč zopet posveti, da se prepričaš, da je tvoja prošnja uslišana.”

“Prošnja bo uslišana.”

“Kako veš to?”

“Duh mi je povedal.”

“Ah, gospod, kaj si slišal njegov glas?”

“Da. Duh je zelo dolgo z menoj govoril.”

“To se ni še nikdar zgodilo; gospod, ti moraš biti velik emir.”

“Duh ne sodi človeka po stanu.”

“Ali si ga morda tudi videl?”

“Sedel sem poleg njega.”

“Gospod, ti me strašiš! Kakšen je duh?”

“To je skrivnost, ktere ne smem izdati. Pojdi in vodi me v Lican, kamor moram priti v najkrajšem času.”

“In kaj bo z Madano, ki te pričakuje?”

“Ti mi pokaži najprvo pravo pot v Lican, nakar se vrni k Madani in povej ji, da ni treba več čakati na mene. Jutri pridem k njej sam.”

“Toda kaj naj reče mojemu očetu, če bo tebe od nje zahteval?”

“Povej mu, da se mora takoj podati k duhu v votlini. Tudi če boš ti morda srečala svojega očeta, mu povej, da naj gre na goro. Priti mora, pa če ima še tako važne druge opravke. Če takoj ne uboga, je zgubljen.”

“Gospod, skoro se bojim. Pojdiva hitreje.”

Ingša mi izroči psa, ktereга je dozđaj držala, nakar jo primem za roko. Nato pa pričneva stopati navzdol, kar je šlo seveda hitreje kot navzgor. Že po preteku četrt ure sva v ravnini in kmalu tudi na križišču cest, ki vežejo Šord in Lican. Tu se ustavim in rečem deklici:

“Pot naprej mi je znana, ker sem si jo zapomnil, ko so me danes zjutraj sem peljali. Ločiti se morava. Hvala ti, Ingša. Jutri se zopet vidiva. Lahko noč!”

“Lahko noč!”

Zgrabila je hlastno mojo roko in pritisnila na njo mehak poljub, potem pa zbežala kakor preplašena srna v temno noč. Minuto obstojim še na mestu in se oziram za njo, nato pa jo uberem po potu proti Licanu — dočim so moje misli ostale pri Ingši in votlinskem duhu.

Prehodil sem kako polovico pota, ko začujem pred seboj konjsko koptanje. Takoj stopim ob stran za grm, da bi me nihče ne opazil. Jezdec je prihajal vedno bližje — bil je sam Nedšir-bej. Že je jahal mimo mene, ko zakličem:

“Nedšir-bej!”

Jezdec ustavi konja.

Dojana oprostim vrvice, da bi se lahko prosteje gibal, če bi potreboval njegove pomoči, nakar stopim k beju.

“Kdo si ti?” me vpraša.

“Tvoj ujetnik,” odvrnem in primem njegovega konja za gobec.

Bej se sklone navzdol in mi pogleda v obraz; nato pa zavihti svojo pest nad mene, toda bil sem hitrejši in še ob pravem času zgrabim njegovo roko.

“Nedšir-bej, poslušaj mirno, kar ti povem. Ru'i kulian mi je naročil, da prideš nemudoma k njemu.”

“Lažnik! Kdo te je oprostil?”

“Ali boš ubogal klic votlinskega duha?”

“Pes, ubijem te!”

S svojo prosto roko poseže za pas po svoj revolver; toda v istem trenutku ga udarim po sencih, da zgubi zavest in pade s konja.

“Dojan, primi!”

Pes se vrže na beja, dočim se jaz trudim, da pomirim konja. Ko se mi posreči, leži bej še vedno nezavesten, Dojan pa stoji nad njim in ga z zobmi drži za vrat.

“Nedšir-bej, ako se le premakneš ali spregovoriš besedico, si ob življenje; ta pes je hujši kot panter. Zvezati te hočem in prepeljati v Lican; toda ne premakni se in ne govori brez mojega dovoljenja, ker sicer te moj pes takoj raztrga.”

Bej je videl neizogibno smrt pred očmi, torej se ni ganil in ni spregovoril niti zloga. Vzamem mu vse orožje. Nato ga pa zvežem ravno tako kot

so mene zvezali; vrv, za katero je bil zvezan, privežem ob konjski rep, kar sem se naučil od njega.

“Dovoli, Nedšir-bej, da stopim jaz na konja; ti si danes že dovolj sedel na sedlu. Naprej!”

Sledil je brez upora, ker je bil prepričan, da mu vse upiranje ničesar ne pomaga. Ker mi niti na misel ni prišlo moža zasramovati, sem bil tiho vso pot. Konečno pa začne bej sam govoriti, vendar s tako previdnim glasom, ki mi je izdal, da se boji psa, ki je korakal poleg njega.

“Gospod, kdo te je oprostil?”

“Zvedel boš pozneje.”

“Kam me pelješ?”

“Boš že videl.”

“Madano ukažem pretepsti do krvi,” grozi dalje.

“Bolje, da opustiš! Kje imaš moje orožje in drugo mojo lastnino?”

“Jaz nimam ničesar.”

“Našlo se bo vse. Toda čuj, Nedšir-bej, kaj nimaš boljšega konja kot je ta?”

“Konj imam dovolj.”

“Zelo dobro. Jutri si jih hočem ogledati in si enega zbrati za onega, ki so mi ga danes tvoji ljudje ustrelili.”

“Satan sam ti bode dal konja. Jutri ob tem času si zopet ujet.”

“Bomo videli!”

Nedšir-bej umolkne in tiho koraka poleg mojega konja, pes pa takoj za njim; kmalu zagledamo Lican pred seboj.

Kraj se je za časa moje nenavzočnosti spremenil v vojaško taborišče. Na desnem bregu reke Zab je vladala popolna tema, na oni strani pa je odsevalo več ognjev, okoli katerih so bili zbrani nestorijanci. Kot že od daleč zapazim, gori največji ogenj pred melekovo hišo. Da se izognem vsakemu morebitnemu izpraševanju poženen konja v dir in Nedšir-bej je moral istotako teči. Vendar so me skoro vsi hkrati spoznali.

“Tujec, tujec!” zadoni od vseh strani, kjer sem se pokazal. Nekteri so pa tudi kričali: “Nedšir-bej! Ujet!”

Kmalu se mi pridruži velikansko spremstvo, ki je še vedno bolj naraščalo. Le počasi dospem pred melekovo hišo, kjer je bilo zbranih okoli šestdeset vojakov. Prvi, ki ga zagledam, je — Sir David Lindsay, ki je složno slonel ob nekem zidu. Ko me zagleda, se njegov obraz hipno in zelo spremeni: čelo se mu pomakne navzgor, in brada mu zelo upade, kot bi slutil omotico. Usta se mu odpro, kot bi moral prav zdaj požreti velikanskega fowling-bulla, in nos se nemirno premika sredi obraza, kot divji kozel, ko stoji na straži in voha nevarnost. Nato pa skoči tri metre daleč k meni in me burno objame, ko skočim s konja.

“Master, Sir!” tuli kot zaboden vol. “Zopet tukaj? High day! Hurra! Hurra! Welcome! Hurra, hurrrrra, hurrrrra!”

“Nikar me ne zadavite, master Lindsay! Drugi ljudje bi me tudi radi živega videli,”

“Eh! Oh! Ah! Kje ste tičali? Kje bili? Kako prišli sem? Sami oprostil? Lucky day, ujetnika pripeljali! Krasno! Čudovito! Neumevno! Yes!”

Tu me pa že nekdo zgrabi od druge strani.

“Alah il Alah! Kaj si tukaj, efendi! Alahu in preroku hvala! Pripoveduj vendar, pripoveduj!”

Bil je Mohamed Emin. In njegov sin, ki stoji poleg njega, zakliče:

“Valahi, čudež božji! Sedaj je stiska končana. Sidi, podaj mi svojo roko!”

In tam bolj ob strani stoji hadži Halef Omar. Rekel ni niti besedice, toda v njegovih očeh zapazim dve solzi. Tudi njemu ponudim roko:

“Halef, za svojo rešitev se moram tebi zahvaliti!”

“Nikar ne govori, sidi!” odvrne. “Kaj sem jaz proti tebi! Nečista podgana, umazan jež, pes, ki je vesel, da ga pogleduje oko njegovega gospodarja.”

“Kje je melek?”

“V hiši.”

“In bej iz Gumri?”

“V najbolj skriti sobi, ker je talnik.”

“Pojdimo torej v hišo!”

Okoli nas se je zbrala velika množica ljudi. Beja odvežem od konjskega repa in mu velim, naj vstopi v hišo.

“V hišo ne grem!” škriplje s zobmi.

“Dojan, pazi!”

Edini ta klie je zadostoval. Jaz korakam naprej in vodim psa za vrvice, in Nedšir-bej koraka za menoj. Ko se vrata za nami zapro, se dvigne zunaj stoterni krik, ker množica je hotela vedeti, kaj vse to pomeni. Znotraj zagledam meleka, ki mi takoj prihiti nasproti in mi ponudi obe roki.

“Emir, koga vidim! Ti si se zopet vrnil? Zdrav in nepoškodovan? In tu — — — ah, Nedšir-bej! Ujet!”

“Da. Pojdimo v sobo, kjer ti hočem vse razložiti.”

Melek nas pelje v največjo sobo v pritličju, kjer smo imeli vsi dovolj prostora. Vrvico, s katero je bil bej zvezan, izročim psu v gobec, in Dojan je vselej jezo zarenčal, kadar se je ujetnik le ganil.

“Kako me je Nedšir-bej ujel, ti je menda že Halef pripovedoval,” rečem meleku.

“Da,” odvrne.

“Torej mi ni treba ponavljati in — — —”

“Vendar, emir, povej mi še enkrat,” prosi me melek.

“Pozneje. Sedaj nimamo časa, ker dogodile so se važne stvari.”

“Kako si postal prost in kako si vjel Nedšir-beja?”

“Tudi to zveste pozneje. Bej je nahujskal celo okolico, da napadejo ljudje bervarske Kurde. To bi bila poguba nestorijancev — — —”

“Ne!” oglasi se nekdo.

“Ne prepirajmo se! Samo eden je, ki more pomagati, namreč ru'i kulian.”

“Ru 'i kulian!” zakličejo vsi začudeni in presenečeni.

“Da, in jaz sem bil pri njem.”

“Kje si vedel za njegovo votlino?” me vpraša melek.

“Našel sem jo in tudi govoril z duhom, kteremu sem opisal ves sedanj položaj. Poslušal me je in naročil, naj — — —”

“Govoril je s teboj? Ali si slišal negov glas? Emir, to se še nobenemu smrtniku ni pripetilo,” reče eden imenitnih nestorijancev, ki je prišel z nami v sobo. “Božji ljubljeneec si, in tvoj glas moramo poslušati.”

“Prosim vas, možje, ker bo v vašo korist.”

“Kaj je rekel votlinski duh?”

“Naročil mi je, da naj grem takoj v Lican in povem meleku, beju iz Gumri in Nedšir-beju, da se takoj napotijo k njemu.”

Glasen klic začudenja zadoni po sobi, jaz pa nemoteno nadaljujem:

“Ko sem korakal od obiska pri votlinskem duhu proti Licanu, sem srečal raisa iz Šorda ali Nedšir-beja. Povedal sem mu, da hoče z njim ru 'i kulian govoriti, ker se pa duhu ni pokoril sem ga ujel in v Lican dovedel. Pripeljite v sobo tudi beja iz Gumri, da bo tudi njemu vse jasno.”

Melek vstane.

“Emir, in ti se ne šališ?” me vpraša.

“Stvar je preresna, da bi uganjal burke!”

“Torej moramo ubogati. Toda prenevarno je, če vzamemo beja s seboj. Če nam pobegne, smo brez talnika.”

“Obljubiti nam mora, da ne pobegne, in svojo besedo bo tudi držal.”

“Torej grem po beja.”

V kratkem času se melek res vrne z bejem, ki takoj prihiti k meni, ko me zagleda.

“Ti si zopet pri nas, gospod!” zakliče. “Alohdem d' Alah — hvala Bogu, ki te je zopet k nam pripeljal. Žalostil sem se, ko si zginil, ker sem v tebe stavil edino upanje na rešitev.”

“Tudi meni je bilo žal za tebe, bej,” odvrnem. “Toda Alah, ki čuva svoje, me je rešil sile sovražnikov.”

“Kdo je bil tvoj sovražnik? Ta mož menda?” Z roko pokaže na Nedšir-beja.

“Da,” odvrnem.

“Alah ga uniči in njegove otroke ter njih otrok otroke! Ali nisi bil prijatelj teh ljudi, kakor si bil moj? Ali nisi govoril in delal, kar je bilo v njih korist? In zato te je napadel in ujel! Sedaj vidiš, kaj imaš pričakovati od prijateljstva nestorijancev!”

“Med prijatelji so vedno sovražniki, med mohamedanci in kristijani, bej; raditega prijatelj ne sme trpeti s sovražnikom.”

“Emir, dosedaj sem bil miren; ker so te pa napadli tvoji lastni prijatelji, naj od sedaj naprej odloči mož med menoj in teboj.”

“Pomisli, da si ujetnik!” mu ugovarjam.

“Moji Kurdje pridejo sem in me rešijo,” odvrne ponosno.

“Toda predno se zberejo vsi tvoji vojniki, si ti že mrtev. Ti si porok za mir in boš z lastnim življenjem plačal napad svojih ljudi.”

“Torej umrem. Nihče ne more spremeniti svoje usode.”

“Pomisli nadalje, da je melek moj prijatelj in gostitelj! Nedšir-bej je ravnal z menoj kot z ujetnikom brez njegovega dovoljenja.”

“Kako si pobegnil, gospod?”

“Vprašaj ru 'i kulian!”

“Ru 'i kulian?” zakliče razočaran. “Kaj je bil pri tebi?”

“Ne, jaz sem bil pri njem, in naročil mi je, da prideš tudi ti k njemu.”

“Jaz? Kdaj?” vpraša začuden bej.

“Tako.”

“Gospod, šališ se! Ru 'i kulian je mogočen duh, in jaz sem samo navaden smrtnik, ki se trese pred neumrljivim.”

“Duha boš lahko videl.”

“Ali si ga ti videl?”

“Videl sem ga in govoril z njim.”

“In nisi takoj umrl?”

“Kot vidiš še živim. Ru 'i kulian je naročil, da prideš k njemu ti, melek in Nedšir-bej. Ali mu hočeš biti nepokoren? Tudi melek gre na goro.”

“Torej grem z njim.”

Bej iz Gumri zagotovi in obljubi meleku, da spotoma ne bo pobegnil in se z njim radovoljno vrnil v Lican; melek mu je zaupal ter obljubil, da mu da konja, na katerem bo lahko prosto jahal. Pozvali smo tudi Nedšir-beja naj se pripravi na odhod; ker se je pa branil in odločno zanikal, da ne gre k votlinskemu duhu, skoči nanj Halef, ga zveže, odnese iz sobe in posadi zvezanega na konja. Konečno, ko smo bili že pripravljeni na odhod, stopi Lindsay k meni.

“Master,” reče. “Ničesar razumel, nothing, še manj kot nič. Kam sedaj?”

“K votlinskemu duhu.”

“Duh? Thunder-storm! Smem z vami?”

“Hm, pravzaprav ne.”

“Pshaw! Ne bom pogoltnil duha!”

“Vrjamem!”

“Kje stane?”

“Zgoraj med skalami.”

“Skalami? Ali so razvaline tam?”

“Ne vem.”

“Skale! Votline! Razvaline! Duhovi! Morebiti tudi fowling-bulls?”

“Ne vrjamem.”

“In vendar grem z vami! Bil predolgo tukaj; nihče me ne razume. Vesel da vas zopet vidim! Vzemite me s seboj!”

“Dobro, toda videli ne boste ničesar.”

“Disagreeable, uncivil! Hočem duha videti — duha ali pa prikazen! Grem z vami! Yes!”

Stopimo torej iz hiše in se odpravimo na pot. Melek še naroči svojim ljudem, da se za časa njegove nenavzočnosti vzdrže vseh sovražnostij. Ker je bila še tema, vzamemo s seboj baklje. Naprej je jahal melek z bejem iz Gumri, za njim Halef z Nedžir-bejem, poslednja pa midva z Angležem. Po kratki ježi zavijemo v temni gozd; skrivnostno je šumelo med listjem po gori, veter je bajno pihal okoli drevesnih vrhov; sempatja se je odluščil kak kamen in se s čarovnim šumom valil v dolino. Tla so zamolklo odmevala pod kopiti naših konj; zdelo se mi je kot bi slišal zamolklo, oddaljeno žalostinko mrtvaškega spreveda.

“Grozno! Yes!” reče poltiho Anglež in se strese. “Ne bi jahal sam k duhu. Well! Ali ste bili vi sami?”

“Ne.”

“Ne? Kdo je bil z vami?”

“Deklica.”

“A girl? Good luck! Mlada?”

“Da.”

“Lepa?”

“Zelo.”

“Interesantna?”

“Gotovo. Bolj kot fowling-bull.”

“Heavens, vi imate srečo! Pripovedujte!”

“Pozneje Sir! Jutri jo boste tudi vi videli.”

Kratek pogovor je bil končan. Ježa po noči v svitu bakelj po temnem gozdu je res nekaj skrivnostnega. Kakih dvesto korakov od kraja, kjer sem slutil votlino duha se melek ustavi in razhaja. Isto storimo mi. Halef in Lindsay ostaneta pri konjih, le Nedžir bej, kteremu smo razvezali noge, bej iz Gumri, melek in jaz se napotimo do votline. Na mestu, kjer me je pred nekoliko urami pričakovala Ingša, ko sem bil sam v votlini, se ustavimo. Meleku naročim, naj korakajo toliko časa naprej, dokler ne pridejo do razsvetljenega prostora, kjer naj počakajo. Jaz se pa odločim, da jih na mostu počakam. Trije možje odidejo, jaz se pa vsedem na kamen. Pes je sledil Nedžir beju, dokler slednji ni zginil v votlini. Nato pa pride k meni, se vleže poleg mojih nog in zvesto pogleda. Tako sem sedel dolgo, dolgo v temi. Misli so mi prožile čez gore in doline, čez dežele in morja v domovino. Marsikteri raziskovalec bi rad sedel na mojem mestu. Kako čudovito me je vodil Bog, me varoval in čuval, dočim so se že ponesrečile velikanske, dobro opremljene karavane, ki so potovale po teh krajih.

Tako je minila skoro dobra ura, in jaz sem bil sam. Skoro sem se ustrašil, da se je tovarišem v duplini kaj pripetilo, in že sem mislil jim slediti, ko začujem korake.

Bili so trije, in — kot opazim — so Nedžir beju odvzeli vezi.

“Dolgo si moral čakati!” reče melek.

“Že me je začelo skrbeti, da se vam je kaj pripetilo, in pravkar sem hotel pogledati v votlino.”

“Brez skrbi. Gospod, videli smo ru' i kulian in z njim celo govori!”

“Ali ste ga spoznali?”

“Da. Bil je — — — povej najprvo ti njegovo ime!”

“Mara Durime.”

“Da, emir. Kdo bi si mislil!”

“Jaz! Že zdavnej sem slutil, da ona opravlja skužbo votlinskega duha. Kaj ste z njo govorili?”

“Gospod, to je skrivnost. Toda povem ti, da so bervarski Kurdje postali naši gosti ter ostanejo v Licanu, dokler se ne vrnejo domov.”

To je bil torej upliv Mare Durime, takozvanega votlinskega duha! Pomirila je dva naroda, ki sta bila baš pripravljena bojevati se do zadnje kapljice krvi, dva naroda, ki sta živela v stoletnem, smrtnem sovraštvu med seboj. Ozrem se na Nedšir beja; slednji stopi k meni in reče:

“Gospod, bodi tudi moj prijatelj in brat in oprosti mi. Taval sem po napačnih potih, in sprevidel sem, da je bilo pogubno za mene. Vse dobiš nazaj, kar ti je bilo vzeto, in še ta trenutek hočem odpotovati k svojim ljudem, da jim naznanim, da je sklenjen mir.”

“Nedšir bej, daj mi roko; odpuščam ti prav rad! Toda ali veš, kdo me je oprostil ujetništva?”

.. “Vem, ker mi je povedala Mara Durime. Madana in Ingša, ki sta postale tvoje prijateljice, in Ingša te je spremljala k ru' kulian. Od slej naprej hočem živeti tudi s svojo družino v miru.”

Tako zapustimo skrivnostni kraj, kjer se je zvršila sprava med dveh narodoma; kmalu pridemo do Halefa in Angleža, ki sta že tudi težko čakala.

“Kje stojite, master, tako dolgo?” zakliče Lindsay.” Radi vas bi votlinskega duha skoro sam obiskal in ubil.”

Halef se je čudil, da Nedšir bej ni več zvezan, vendar mu v kratkem vse povem. Melek in Anglež prižeta nove baklje, ker je vladala še vedno tema. Melek, Nedšir bej in bej iz Gumri so jahali naprej, za njimi Halef in Anglež, ki sta se pogovarjala vsak posvoje; Anglež je klatil svoje arabske besede, in Halef se je odlikoval z nekterimi angleškimi besedami, ktere je ujel pri Angležu. Naš obisk na gori mi je dal mnogo misliti. Kje je imela Mara Durime toliko moč nad melekem, kakor tudi nad bejem iz Gumri. Dejstvo, da je potomka nekdanjih vladarjev, pač ni bilo zadostno, da bi spravila med seboj dva tako sovražna vladarja, ki sta bila različna po veri in narodnosti. In kako je postal divji, sovražni Nedšir bej naenkrat tako krotek in odpustljiv? Ta Mara Durime je bila kaj skrivnostna oseba, ki je kar nisem mogel umeti.

Ko zagledamo pred seboj luči mesta Licana, reče Nedšir bej:

“Ločiti se moram od vas.”

“Zakaj?” vpraša melek.

“Podati se moram nemudoma k svojim ljudem, da jim povem, da je sklenjen mir; če me ni do jutra, bi morebiti sami Kurde napadli.”

“Torej pojdi!”

V desetih minutah smo v Licanu. Ljudje nas sprejmejo z radovednimi pogledi. Melek pa jih skliče skupaj in jim glasno naznani, da je sklenjen mir, ker je ru' i kulian tako zapovedal.

Tudi Kurdom je moral neko naznani, da je sklenjen mir. Ker bi težko komu drugemu vrjeli kot samemu beju, se slednji odloči, da gre k njim in jaz sem mu ponudim za spremljevalca. Poprej pa še naročim nekomu nestorijancu, naj takoj jaha v Šord k Madani in Ingši, kterima naj pove, da se je sklenil mir in da ni več nobene nevarnosti. Dobrima ženskoma sem bil dolžan to sporočiti, sicer bi bile še v nadalje v skrbeh za mene. Melek nama je naročil, naj pripeljeva Kurde s seboj, ker želi, da postanejo njegovi gostje v Licanu.

Z bejem se torej napotiva proti kurdskemu taborišču. Še nisva bila na pol pota od taborišča, ko nam zakliče neki glas izza grmovja:

“Kdo prihaja?”

“Prijatelji!” odvrne bej.

Mož takoj spozna svojega beja in se neznanosko razveseli. Bej ga vpraša kdo zapoveduje Kurdom, nakar nas pelje straža do taborišča. Od vseh strani se dvignejo glasni klici, ko zagledajo ljudje svojega glavarja.

“Bej!!” sliši se od vseh strani.

Vsi se dvignejo, da ga pozdravijo. Tudi mene obkolijo veseli ljudje in mi stiskajo roke. Le dosedanji vodja se ne prebliža in gleda temnega obraza ves prizor. Spoznal je, da je končana njegova moč. Konečno pa vendar stopi bližje in ponudi beju roko.

“Dobrodošel!” reče. “Ali si pobegnil?”

“Ne. Prostovoljno so me izpustili.”

“Bej, to je največji čudež, kar sem jih še doživel!”

“Kaj čudež? Z nestorijanci sem sklenil mir.”

“Mir? Prehitro si ravnal. Poslal sem v Gumri posebne poslane in jutri zjutraj bi že bilo tukaj stotine tvojih vojakov.”

“Torej si ti sam prehitro ravnal. Ali ti ni povedal emir iz Frankistan, da gre v Lican, in sklene mir?”

“Toda bil je napaden.”

“Toda pozneje si zvedel, da ga ni napadel melek.”

“Vendar si ravnal nespametno, bej, ker si sklenil mir z nestorijanci.”

Tu ga bej temno pogleda, nekaj časa molči, nakar vzkipi njegova jeza:

“Črv, ti se drzneš meni govoriti, da sem ravnal nespametno. Kdo je bej v Gumri ti ali jaz? Kaj si dosedaj še storil za mene, in kdo te je postavil načelnikom mojih Kurdov? Morda jaz? Povem ti, da nam je svetoval ru' i kulian, naj sklenemo mir, in ker mi je sree usmiljeno, hočem tudi tebi odpustiti. Takoj zajahaj konja in jezdi v Gumri, kjer naznani ljudem, naj ostanejo doma. Poberi se na pot takoj, suženj turški!”

Kiaja sprevidi, da se z bejem ni šaliti. Poišče svojega konja in odjaha, kakor mu je bej sporočil. Bej naznani svojim ljudem, da je sklenil

z melekomi prijateljstvo, in da jih je melek povabil k sebi v Lican, kjer postanejo njegovi gostje. Možje se takoj odpravijo na pot. Ko pridemo v Lican, ponudi se nam veličasten prizor. Možje so nažgali velike ognje po vsej dolini, pekli janjce in zaklali dva pitoma vola, ktera so pravkar razsekavali. Ženske in deklíce so pa med kamni drobile žitno zrno in ga spreminjale v moko. Nestorijanci in Kurdi, še pred uro smrtni sovražniki, so se počasi sprijaznili in zavladało je živahno življenje. Melek, bej iz Gumri, jaz moji tovariši in še nekaj odličnih Kurđov in nestorijancev smo se pa gostili v melekovi hiši in si pripovedovali dogodke zadnjih dnij. Dan se je že svital, ko se podam s svojimi tovariši navzgor v prvo nadstropje melekove hiše, da se vležem za nekoliko ur k počitku.

Ko se probudim, začujem zdolaj glas Nedšir beja. Ko hitim navzdol me zelo prijazno sprejme. Prinesel je s seboj vse, kar mi je vzel in mi zagotovil, da je pripravljen plačati odškodnino, če kaj pogrešam. Seveda sem slednje odločno zavrnil.

Pred hišo so ležali Kurdi in nestorijanci in še sladko počivali.

Tu zapazim po potu iz Šorda prihajati dve postavi. Ko natančneje pogledam, zapazim Ingšo in ljubeznivo "Peteršiljka." Stara Madana se je slovesno napravila in se najbrž zelo potrudila, da mi ugaja. Na glavi ji je čepel klobuk, katerega je pa bilo žalibože še samo en rob; da spolne ostalo odprtino, je natlačila kokošjega perja na glavo. Mesto čevljev, si je ovila okoli nog dve krasni rudeči cunji, le žal, da barva se ni dala več razločevati. Okoli telesa pa je imela krilo; razločiti nisem mogel, je li kuhinjska brisača, ciganske plenice, ladijsko jadro ali kaj drugega. Izza jopiča pa ji je gledala srajca — ah, sladka Peteršiljka, kaj v Šordu nimate vode, da bi si osnažila perilo. Še danes ne vem, če je imela srajco iz platna, ali iz čevljarske smole. Vse drugače je bila Ingša opravljena. Na glavi je imela prijetno spleteno rudečo čepico, in lasje so ji valčali v dveh dolgih kitah navzdol. Belo žensko oblačilo ji je segalo navzgor do mičnih čevljkov, okoli gornjega dela telesa se ji je ovijala lepa, modra bašibozuk jopica in povrh je oblekla vrhno oblačilo, kot je pri Kurđih vedno v navadi. Obe ženski pridejo k meni in me pristrčno pozdravite. Takoj sklenem, da jih predstavim tudi svojim tovarišem. Peljem toraj obe v gorenjo sobo.

"High-day, koga ste pa pripeljali, master?" zakliče Lindsay.

"To so one ladies, ki so me oprostile iz levje votline, Sir," odvrnem.

"Ta je Ingša, Bisernica, in druga se imenuje Madana ali Peteršiljka."

"Peteršiljka, hm! Toda Bisernica je lepa. Imate prav, master! Toda obe ste pridni, zelo pridni. Jim bom plačal. Yes!"

Obe ženski ostanete pri nas do opoldne, oziroma do kosila, nakar se poslovite. Spremljal sem ju še nekoliko pota proti Šordu, in ob slovesu me vpraša Ingša:

"Gospod, ali si se res z mojim očetom pobotal?"

"Tako je."

"In si mu vse oprostil?"

"Popolnoma."

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U) (17UNICA)

00000461150

